

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programı ve Öğretimi Anabilim Dalı

Eğitim Programı ve Öğretimi Bilim Dalı

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Mehmet İŞLER

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mehmet İŞLER

Danışman

Prof. Dr. Zihni MEREY

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programı ve Öğretimi Anabilim Dalı

Eğitim Programı ve Öğretimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

KABUL VE ONAY

Mehmet İŞLER tarafından hazırlanan “Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 18/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zihni MEREY (Başkan) (Danışman)

Doç. Dr. Ahmet MAYLA

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Utku ÖZENSOY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun Yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

18/07/2019

Mehmet İŞLER

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın başından sonuna kadar her türlü problemimi sabırla dinleyen, desteklerini ve samimiyetlerini hiçbir zaman esirgememiş olan, şahsıma olan güvenlerini her zaman hissettirerek çalışma ve araştırma azmimi arttıran, akademik hayatımı derinden etkileyen ve fikirlerine her zaman ihtiyaç duyacağım kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Zihni MEREY'e; araştırma süresince görüşlerine başvurduğum ve özellikle istatistik konularında göstermiş olduğu katkılardan dolayı Muhammet MAZLUM hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu meşakkatli yolda bana umut veren ve üzerimdeki sorumlulukları alarak kendine yük edinen, tezimin her aşamasında sonsuz sevgi, anlayış ve sabır ile bana destek olan sevgili eşim Şeyma İŞLER'e, bugünlere gelmemde emeği olan, haklarını ödeyemeyeceğim, maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan anneme ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmanın bilime katkı sağlaması ve bu alanda yapılacak yeni çalışmalara örnek olması dileğiyle...

Temmuz, 2019

Mehmet İŞLER

ÖZET

İŞLER, Mehmet. *Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019

Günümüzün modern toplumunda üzerinde hassasiyetle durulması gereken önemli konulardan biri de çocuk ve çocuk haklarıdır. Bu bağlamda eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni ve sözleşmenin temel ilkelerinin ne kadarını biliyor ve benimsiyor olduklarını öğrenmek araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın hedef evrenini, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesinin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesinin eğitim fakültelerinde öğrenim gören ve basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen 1271 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşlerini saptamak amacıyla veri toplama aracı olarak Kaya (2011) tarafından geliştirilen *Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri* adlı anket formu kullanılmıştır. Ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, araştırmaya katılanların kişisel bilgilerinin yer aldığı kısımdır. İkinci bölüm ise anket sorularının bulunduğu kısımdır.

Ankette uç değerlerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Ardından geçerli ve güvenilir analizler yapabilmek için eksik verilerin olup olmadığı kontrol edilmiş, ölçekte kayıp verilerin bulunmadığı gözlenmiştir. Normallik varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığının kontrol edilmesi için veri setinde yer alan tüm maddeler için ayrı ayrı çarpıklık-basıklık katsayısı incelenmiştir. Dağılımın normal olmadığına ve parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla katılımcılardan elde edilen görüşler arasında kişisel değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığının belirlenmesi için SPSS paket program yardımıyla non-parametrik testlerden MannWhitney-U ve Kruskal Wallis testi ile betimsel istatistiklerden frekans ve yüzde hesaplamaları kullanılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarından çoğunun Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okumadığı ve daha önce çocuk hakları ya da insan hakları ile ilgili bir eğitim almadıkları saptanmıştır. Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlardan elde edilen sonuçlara göre cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, öğrenim görülen program türü, yaşamının çoğunu geçirdiği yerleşim yeri, sınıf düzeyi, branşını severek seçme ve ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Çocuk, Çocuk Hakları, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, Çocuk Hakları Eğitimi

ABSTRACT

İŞLER, Mehmet. *An Analysis of Pre-Service Teacher's Perceptions about Child Rights in Terms of Some Variables*, Master Thesis, Van, 2019

In today's modern society, children and children's rights are one of the important issues that need to be addressed with sensitivity. In this context, the subject of the research is to learn how knowledgeable the prospective teachers who are studying in the faculties of education are about the United Nations Convention on the Rights of the Child and how much they adopt the basic principles of the convention.

The aim of this study is to reveal the opinions of prospective teachers who are studying in faculties of education towards child rights. The target population of the study consists of all the students studying at the faculties of education at Van Yüzüncü Yıl University, Gazi University and Akdeniz University. The study group consists of 1271 prospective teachers who were educated at the faculties of Van Yüzüncü Yıl University, Gazi University and Akdeniz University in 2016-2017 academic year and who were determined by simple random sampling method.

In order to determine the opinions of prospective teachers about child rights, a questionnaire called "Opinions of Prospective Teachers on Child Rights" developed by Kaya (2011) was used as data collection tool. The assessment instrument consists of two parts. The first part is about the personal information of the participants. The second part consists of the survey questions.

It was checked whether the questionnaire includes extreme values or not. Then, in order to make valid and reliable analyses, it was checked whether or not there is any missing data and no missing data was detected. In order to check whether normality assumptions were met, the skewness-kurtosis coefficient was examined separately for all items in the data set.

It was decided to use nonparametric tests as the distribution was not normal. Therefore, in order to determine whether there is a statistically significant difference among the opinions obtained from the participants in terms of personal variables, Mann Whitney-U and Kruskal Wallis non-parametric tests and frequency and percentage calculations which are descriptive statistics were used by means of SPSS package program.

According to the findings of the study, it was found that most of the prospective teachers did not read the United Nations Convention on the Rights of the Child and did not receive any training on child rights or human rights before. According to the results obtained from the responses of the teacher candidates to the items, it was found that there were significant differences in terms of the variables such as gender, university, type of program, place of residence, class level, preference of branch and income status of families.

Key Words

Children, Child Rights, United Nations Convention on the Rights of the Child, Child Rights Education

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Tanımlar	6
2. BÖLÜM : KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Çocuk Kavramı	7
2.2. Çocukluğun Tarihsel Gelişimi	12
2.2.1. Batı'da Çocukluğun Tarihsel Gelişimi	12
2.2.2. Eski Türklerde ve Osmanlı Toplumunda Çocukluğun Tarihsel Gelişimi	20
2.3. Hak Kavramı	24
2.3.1. Hak	24
2.3.2. İnsan Hakları	26
2.3.3. Çocuk Hakları	28
2.3.4. Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi	31
2.3.4.1. Uluslararası Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi	31
2.3.4.2. Ulusal Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi	37
2.4. Çocuk Haklarıyla İlgili Uluslararası Bildiriler	45
2.4.1. Washington Kararları	45

2.4.2. Çocuk Hakları Cenevre Bildirisi	45
2.4.3. Çocuk Hakları II. Cenevre Bildirisi	46
2.4.4. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi	47
2.4.5. Türk Çocuk Hakları Bildirisi	48
2.4.6. Birleşmiş Milletler Dünya Çocuk Zirvesi	50
2.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi	51
2.5.1. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Kabulü	51
2.5.2. Sözleşmenin Amacı, Yapısı ve Dayandığı İlkeler	53
2.5.3. Sözleşmenin Hukuksal Niteliği	55
2.5.4. Sözleşmede Bulunan Çekinceler	55
2.6. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Temel İlkeleri	57
2.6.1. Ayrımcılığın Önlenmesi İlkesi	57
2.6.2. Yaşama ve Geliştirme Hakkı	59
2.6.3. Çocuğun Yüksek Yararının Gözetilmesi	61
2.6.4. Çocuğun Görüşlerine Saygı Gösterilmesi	63
2.7. Çocuk Hakları Eğitiminin Önemi	65
2.8. İlgili Çalışmalar	70
3. BÖLÜM: YÖNTEM	82
3.1. Araştırma Modeli	82
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	82
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	86
3.4. Verilerin Analizi	86
4. BÖLÜM: BULGULAR	88
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	195
5.1. Sonuç ve Tartışma	195
5.2. Öneriler	204
KAYNAKÇA	205
EKLER	215
Ek-1: Anket Formu	215
Ek-2: Anket Kullanım İzni	221
Ek-3: Anket Uygulama İzin Yazısı	222
Ek-4: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi	226

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	82
Tablo 2.	Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dağılımı	83
Tablo 3.	Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Program Türlerine Göre Dağılımı	83
Tablo 4.	Katılımcıların Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimine Göre Dağılımı	84
Tablo 5.	Katılımcıların Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni Okuma Durumuna Göre Dağılımı	84
Tablo 6.	Katılımcıların İnsan Hakları Veya Çocuk Hakları İle İlgili Ders Alıp-Almama Durumuna Göre Dağılımı	84
Tablo 7.	Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	85
Tablo 8.	Katılımcıların Branşını Seçme Durumuna Göre Dağılımı	85
Tablo 9.	Katılımcıların Ailelerinin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	85
Tablo 10.	Öğrenci Görüşlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi	88
Tablo 11.	Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine Göre Farklılaşmasını Gösteren Kruskall Wallis Analizi	107
Tablo 12.	Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Görülen Program Türüne Göre Farklılaşmasını Gösteren Kruskall Wallis Analizi	126
Tablo 13.	Öğrenci Görüşlerinin Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimine Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi ...	145
Tablo 14.	Öğrenci Görüşlerinin BMÇHS'yi Okuyup-Okumama Durumuna Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi	152
Tablo 15.	Öğrenci Görüşlerinin İnsan Hakları ya da Çocuk Hakları İle İlgili Ders Alıp-Almama Durumuna Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi	162
Tablo 16.	Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi	171
Tablo 17.	Öğrenci Görüşlerinin Branşını Severek-Sevmeyerek Seçme Durumuna Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi	180
Tablo 18.	Öğrenci Görüşlerinin Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi	188

KISALTMALAR LİSTESİ

BM : Birleşmiş Milletler

BMÇHS : Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

UNICEF : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

SHÇEK : Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

VYYÜ : Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmada ele alınan temel kavramlara ilişkin tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Toplumun geleceğinin temellerini oluşturacak olan yeni kuşaklar, onlara sunulan imkânlar doğrultusunda ruh ve fizik bakımından sağlıklı, öz değerlerinin bilincinde, taşıdığı değerleri insanlık yararına kullanabilen bireyler olarak yetişebilirler. Toplumun, çocuğun faydasını göz önünde tutan ve toplumla çocuğun faydasını kaynaştıran bir görüşü benimsemesi; çocuğun toplumun geleceği olduğuna yönelik düşünceyi zenginleştirmektedir. Bir birey olarak sorumluluğunun farkında, bilinçli ve nitelik sahibi çocukların yetiştirilmesi toplumun bugünü ve geleceğiyle uyuşmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001). Çocuğa yönelik bakış açısı ve çocuğun yaşam standartları, yirmi birinci yüzyılın gelişen değerleriyle değişmiştir. Bu dönem içerisinde çocukların temel ihtiyaç ve bakımlarından da başka gereksinimlerinin olduğuna yönelik farkındalık artmış, çocuğun bakım ve korunmasının toplumun üstlenmesi gereken bir sorumluluk olduğu görüşü iyice pekişmiştir (Washington, 2010). İnsan; bugünün çocukları, yarının gençleri olgusuna bağlıdır. Hoşgörü, eşitlik, özgürlük, barış ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmiş insanlardan oluşan bir toplum kalkınmanın, refahın öncüsü olacaktır (Kent-Kükürtçü, 2011).

Geleneksel kültürlerin hâkim olduğu toplumlarda, çocukluk dönemi diye bir dönem ya hiç kabul görmemiş ya da hızla geçiştirilen bir dönem olarak kabul edilmiştir. Çünkü bu toplumların üzerinde durduğu dönem yetişkinliktir. Yaşamlarında kas gücünün büyük bir önem taşıdığı toplumlarda, insanın çocukluk gibi bir dönemi doyasıya yaşaması tabiki mümkün değildir. Fakat geçmişten günümüz modern zamanlara yaklaştıkça, sanayileşmeden kaynaklanan iş bölümünün de etkisiyle eğitimle sağlanacak bilgi ve beceriye ihtiyaç duyulmuştur (Doğan, 2000). Yaşadığımız çağın gereklilikleri arasına, kendi hak ve özgürlüklerinin çocuğa öğretilmesi de dâhil

olmuştur. “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi” (BMÇHS) kapsamında, çocukların en üst düzeydeki yararları esas tutularak çocuğun muhtelif ihtiyaç ve talepleri hukuksal bir belge şeklinde ortaya konmuştur. Sözleşmenin karar ve unsurları, çocuğun yaşantısıyla doğrudan veya dolaylı bütün alanları içerir. Kapsamlı bir ifade olan çocuk haklarının alt başlıklara ayrılmaya ihtiyaç hissedilmesi bu hakların nicelik bakımından fazlalığını ortaya koymaktadır (Uçuş, 2009).

Çocuk hakları, çocuğun sağlıklı ve normal bir birey olabilmesi adına onun her yönden gelişebilmesinin hukuksal bağlamda koruma altına alınan faydalarıdır. Aslında çocuk hakları ile yetişkin hakları birbirinden bağımsız değildir. Çocuk hakları da diğer tüm haklar kadar hukuk içerisinde yer almaktadır. Çocukların ihtiyaçları sebebiyle çocuklar adına farklı bir düzenleme getirilmiş olmasına rağmen çocuk haklarıyla yetişkin hakları birbirlerinden ayrılamaz (Akyüz, 2000).

Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni kabul ederek ve onaylamak suretiyle bu konudaki geleneksel ve çağdaş duyarlılığını bir kez daha kanıtlamıştır. Türkiye 1999 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları İzleme Komitesi'nin istediği ülke raporunu hazırlamıştır. Bunun anlamı Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin ruhuna uygun kurumsal, toplumsal ve kültürel bir donanım ve reorganizasyon içinde olduğunun uluslararası topluluğa ilan edilmesidir (Aktürk, 2006).

Son yıllarda Türkiye’de çocuk haklarına yönelik olumlu birçok adım atılmıştır. Bunların arasında en önemlisi hiç şüphesiz Çocuk Koruma Yasası’nın çıkarılmasıdır. Bu yasanın benimsenmesi ile birlikte özel olarak çocuklara ilişkin bir yasal çerçeve oluşturulmuştur. Fakat yaşadığımız toplumda yetişkinlerin, çocukların haklarına gereken hassasiyeti göstermedikleri ve onların haklarını hiçe saydıkları sıkça görülen problemlerdendir. Her geçen gün ülkemizde de çocuk istismarına yönelik haberlerle karşılaşmaktayız. Birçok çocuk barınma, sağlık, beslenme, korunma, eğitim gibi temel haklardan yeterince faydalanamamaktadır. Çevremize baktığımızda sokakta dilenen, zorla çalıştırılan, evsiz veya kimsesiz çocuklar görmekteyiz ve bu çocukları topluma kazandırmak zorundayız. Bunun içinde bütün çocukları sevmeli, onlara kucak açmalı, sosyal yardımlarda bulunmalı ve onlara iyi bir gelecek verebilmek adına iyi bir eğitim sürecinden geçirebilmeliyiz.

Eğitim kurumlarında okuyan ve gelecek nesilleri yetiştirecek olan օđretmen adaylarının da ocuk haklarını bilme ve bu hakları koruma değerlerini kazanacak şekilde eğitilmeleri gerekmektedir. օđretmen yetiştiren fakültelerin eğitim programları, ocuk haklarını hayata geçirme becerilerini օđretmeye yօnelik olmak zorundadır. Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında ise eğitim fakültesinden mezun olupta ocuk hakları ile ilgili herhangi bir ders almayan ve Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okumamış olan օđretmenlerle sıklıa karşılaşmaktayız. Oysa օđretmen adaylarının mezun olmadan օnce ocuk hakları ve sözleşmesi hakkında bilgi sahibi olması son derece օnem arz etmektedir.

Bu alışma ile geleceğin օđretmenleri olarak kabul edilen օđretmen adaylarının օđrenim gördükleri süre içerisinde ocuk hakları ile ilgili herhangi bir ders alıp almadığını, Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyup okumadığını, branşını isteyerek seçip seçmediğini gibi bir takım değişkenlere verdikleri yanıtları hakkında bilgiler toplamak ve ocuk haklarına yօnelik olumlu ya da olumsuz görüşlerini ortaya çıkarmak ve bu konudaki çalışmalara da katkıda bulunmak istenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Demokratik değerlerin benimsendiği, çocuğun onur ve saygınlığının korunduğu, çocuklara haklarının օđretildiđi yerler eğitim kurumlarımızdır. Bu bağlamda eğitim fakültesinde օđrenim görmekte olan օđretmen adaylarının Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni ve sözleşmenin temel ilkelerinin ne kadarını biliyor ve bunları ne derece benimsiyor olduklarını օđrenmek sağlıklı nesiller yetiştirmek bakımından օnem taşımaktadır. Bu araştırmanın genel amacı, eğitim fakültesinde օđrenim görmekte olan օđretmen adaylarının ocuk haklarına yօnelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Eğitim fakültesinde օđrenim görmekte olan օđretmen adaylarının ocuk haklarına yօnelik görüşleri nedir?
2. Bu görüşler doğrultusunda;

- a) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- b) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında öğrenim gördüğü üniversitenin adına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- c) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- ç) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- d) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında branşını severek seçip seçmemesine göre farklılık göstermekte midir?
- e) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyup okumamalarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- f) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında insan hakları veya çocuk hakları ile ilgili herhangi bir ders alma durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- g) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim birimine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- h) Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri arasında ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Modern dünyada çocuğa verilen önem her geçen gün daha da artmaktadır. BMÇHS'yi imzalayan taraf devletler, çocuğun ve haklarının korunmasını günümüzün en önemli ve acil çözüme kavuşturulması gereken konuların başında görmektedirler. Şüphe yok ki toplumda en çok zarar gören ve korunmasız olan kimseler çocuklardır. Çocuklar geleceğin teminatıdır. Gelecekte kendi ayakları üzerinde durabilen, doğru karar verme becerilerine sahip, üretken ve özgür düşünen vatandaşlara sahip olmak istiyorsak, içinde bulunduğumuz dönemde çocukların haklarına gereken hassasiyeti göstermemiz gerekmektedir.

BMÇHS'nin 42. maddesine göre; “*Taraf Devletler, Sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamayı taahhüt ederler*”. Bu maddeden yola çıkacak olursak, çocuklara kendi haklarını ancak doğru ve etkili yapılacak olan bir eğitimle öğretebiliriz. Eğitim kurumlarında çocuk haklarının korunmasına, desteklenmesine ve geliştirilmesine yönelik derslerin ve uygulamaların yapılmasına gereksinim vardır. Toplumların geleceği, ancak sağlıklı yetişen ve eğitilen nesillerle mümkündür.

Çocuklara haklarının öğretilmesi eğitim sürecinin en başından, yani çocukluktan başlanmalıdır. Çocuk haklarının temelinde hoşgörü, sevgi, saygı, adalet ve özgürlük vardır. Haklara saygı gösterme, yardımlaşma, diğer insanların kendilerine ve düşüncelerine önem verme, kendi haklarını kullanabilme bilincinin öğretilmesi için en uygun eğitimin verildiği yerler okullardır. Çocuğun kişiliğinin oluşumunda onlara model olan öğretmenlerin çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olmaları ve onları titizlikle uygulamaları son derece önem arz etmektedir. Yükseköğretim kurumlarının eğitim fakültelerinde okuyan öğretmen adaylarının da çocuk hakları eğitimini almaları ve bu bilinçle yetişmeleri toplumun geleceği adına çok önemlidir.

Bu araştırma, geleceğin öğretmenleri olarak görülen öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik olumlu ve olumsuz görüşlerini bilme, bu görüşleri farklı değişkenler açısından karşılaştırma ve daha yakından görebilme, aynı zamanda ülkemizde çocuk haklarıyla ilgili yapılan çalışmalara da katkıda bulunabilme amacını taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Ülkemizdeki üniversitelerin eğitim fakültelerinin hepsine ulaşabilmenin zaman yönünden, mali açıdan ve yasal olarak gerekli izinleri alıp uygulanmasının zor olmasından ötürü kolay ulaşılabildiğimiz belirli üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının katkılarıyla bu çalışmamız tamamlanmıştır.

Bu araştırma:

1. 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesinin eğitim fakültelerinde öğrenim gören “*Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Görüşleri*” adlı ankete verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

2. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, kullanılan istatistiksel yöntemlerle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

- Bu araştırmaya katılan öğretmen adaylarının anket sorularına güvenilir ve samimi yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sevak ve isteyerek katıldıkları varsayılmıştır.
- Örneklem evreni temsil edecek özellikler taşımaktadır.
- Anket formu araştırmanın amacı doğrultusunda, gerekli verileri toplamak için uygun bir araçtır.
- Ölçeklerin geçerliliği konusunda başvuru uzmanların görüşleri geçerli ve güvenilirlerdir.
- Verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler amaca uygun olarak seçilmiştir.

1.6. Tanımlar

Çocuk: Kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır (BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, 1.md.)

Çocuk Hakları: Çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımlardan özgürlük ve saygınlık içinde, sağlıklı ve normal biçimde gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yararlarıdır (Akyüz, 2000).

Sözleşme: Hukuki sonuç doğurmak amacıyla iki veya daha çok kişinin, kuruluşun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem, mukavele, kontrat (TDK-Güncel Türkçe Sözlük). Sözleşme, kendisine taraf olan devletleri bağlayıcı nitelikteki yasal metinlerdir (Tiryakioğlu, 1991).

Çocuk Hakları Sözleşmesi: Çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının gerçekleştirilmesini sağlamak, çocukların korunması için evrensel ölçü ve ilkeleri belirlemek ve onları he türlü ihmal, istismar ve kötü muamelelere karşı korumak için yapılan antlaşmadır (Akyüz, 2015).

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı, zamandan zamana, toplumdaki topluma değişen durağan olmayan bir kavramdır. Günümüzde de herkesin üzerinde durduğu çocuğun tanımı net bir şekilde yapılabilmemiş değildir (Polat, 2007). Çocuk kavramı, mensup olduğu toplumların yapılarına, inançlarına, kültürlerine ve ekonomilerine göre değişen bir kavram olmuştur (İnan, 1968b)

Çocuk doğanın bir armağanıdır ve insanlık çocuğu büyütme, saygı duyma, sevgi gösterme, gelişimine katkıda bulunma ve eğitime dayanak sağlanması gayesinde ihtiyaçlarını karşılamakla mükelleftir (Kahramanoğlu ve Dinçer, 2003). Çocukluk yaşamın doğal ve değişmeyen en temel halkalarından biridir. Ancak bebekliğin tersine çocukluk, doğal bir gerçeklik değil; sosyo-kültürel bir kavramdır. Diğer toplumsal kavramlar gibi norm ve değerlere göre göreceli olarak belirlenir (Akyüz, 2015).

Geleneksel kültürlerde çocukluk denilen bir dönem ya hiçbir zaman olmamış yahut hızla geçirilen bir dönem olmuştur. Çünkü böylesi toplumlar yetişkinlik üzerinde durmaktadır. Kas gücünün öncelikli olduğu toplumların, çocukluk dönemini doyusuya yaşaması elbette mümkün değildir. Ancak yıllar geçtikçe, modern zamanlara has bir şekilde sanayileşmenin ortaya çıkardığı iş bölümüyle birlikte, eğitim vasıtasıyla kazanılacak bilgi ve beceriye ihtiyaç duyulmuştur. Böylece çocukluk kavramı toplumsal gereksinimi karşılayacak özelliğiyle bu şekilde ortaya çıkar (Doğan, 2000).

Franklin (1993), çocukluğa ilişkin beş noktanın ortaya konması gerektiğini savunmuştur.

Birincisi, “çocukluk herhangi sabit bir döneme ait tek bir evrensel deneyim değildir. Daha çok, tarihsel olarak değişen kültürel bir yapıdır.”

İkincisi; “çocukluk ile yetişkinlik arasındaki ayrım çizgisi yalnızca keyfi değil, aynı zamanda tutarsız ve çelişkilidir.” Çocuklar, özellikle kanunlarda bazı davranışlarından ötürü yetişkin gibi muamele görürken; fiili ehliyet durumlarında ise yaşı tamamlamadıkları sürece çocuk olarak muamele görmektedirler.

Üçüncüsü, “çocukların negatif bir şekilde yetişkin olmayanlar olarak tanımlanmalarıdır. Çocukluk ilk bebeklikten on sekiz yaşına kadar geniş bir yaş dönemini kapsadığı ve bu uzun süre son derece çeşitli ihtiyaçları, yetenekleri ve potansiyelleri içerdiği savunulmaktadır.” Ancak bütün genç insanların çocuk oldukları ve yetişkin faaliyetlerini yerine getiremediği sonucuna varmasından ötürü de eleştirilmektedir.

Dördüncüsü, “çocuk” terimi kronolojiden çok iktidarla ilgilidir. Terim belli bir yaşa işaret etmekten çok bir iktidar ilişkisini belirtme eğilimindedir ve düşük statüye sahip olanları belirtmek için kullanılmıştır. Kısacası güçlü olanlar, toplumsal olarak güçsüz olan yetişkinlere çocukluk anlayışını dayatabilirler.”

Beşincisi, “çocukluk oldukça yeni bir buluştur.” Hatta tarihçilerin çoğu, “çocukluk düşüncesi son 400 yıla ait bir Avrupa icadıdır” diyen Plumb’ın sözünü onaylacaklardır.

Türk Dil Kurumu’nun sözlüğündeki çocuğun tanımı; yaşı küçük olan kız ya da oğlan, soy açısından kız ya da oğlan evlat, bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak, genç erkek şeklindedir (TDK Sözlük).

Çocuk; bir yetişkinde bulunması gereken duyarlılığı kendisinde taşıyamayan, büyüklerin beklentilerini karşılayamayacak biçimde düşüncesizce davranan, akliselim davranamayan, saf duygularla düşünen, basit düşünce ve görüşler taşıması doğal sayılan, hoşgörülülükle karşılanan kişi olarak da tanımlanabilir (Çetinkaya, 1998).

Semerci’ye (2006) göre çocuk, yetişkinin küçük bir prototipi değil; büyümesi, değişmesi ve gelişmesi devam eden bir varlıktır. Özellikle okul zamanından önceki dönemde çocuk birtakım özellikleri ile yetişkinden ayrılır. Çocuk korunmak ve bakımının üstlenilmesini isteyecek kadar güçsüzdür. Çocuklar dürtü ve isteklerini bastıramazlar, benmerkezcidirler. Çocuk somut düşünüp soyutu tam olarak idrak edemez, duygu ve düşüncelerini gerçek yaşam ile hayal dünyasında belirler.

Dünyaya geldiği zamandan itibaren kendine özgü bir şahsiyete, duyguya, düşünceye, davranışa ve görüntüye sahip olan ilgi, alaka ve yeteneklerle donatılan, yaratıcılık gücüne sahip insan yavrusuna çocuk denir (Kaya, 2011).

20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin ilk maddesinde çocuğun tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “Bu sözleşme uyarınca

çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre, erken yaşta reşit olmak durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır.”

Franklin’e (1993) göre çocukluk, masumiyet ve zayıflık nedeniyle yetişkin dünyasının terslik ve zorluklarından kaçınılan özel bir dönemdir. Çocukluk sınırı olmayan bir özgürlük dönemini, oyun, eğitim ve öğretim zamanını içermelidir.

İnal’a (2007) göre modern çocukluk ideasının temelinde iki öge yer almaktadır. Bunlar burjuvazi ve bilimdir. Burjuvazi aile kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte çocuk duygusal yaklaşım, rasyonel eğitim, özel ilgi ve alaka ile disiplinler bir yaşam koşuşturmacası içinde tekrardan tanımlanmış ve çocukluğun değişik bir yaşam safhası olduğu anlaşılmıştır. Çocuk, bu dönemden sonra bilimsel akımların da dikkatini çekmeyi başararak hümanist bir mücadelenin temel taşı olarak dikkate alınmıştır (Akt. Erbay, 2013). Postman (1995) ise çocukluğun oluşumunda matbaanın icadına dikkat çekmektedir. Ona göre 16. yüzyılda matbaanın icadıyla beraber toplumsal okuryazarlığın artması neticesinde yeni bir iletişim ortamı ortaya çıkmıştır. Matbaa yayınlarıyla, okuma yeterliliğine bağlı yeni bir erişkinlik tanımlaması ve okuma yetersizliğine bağlı yeni bir çocukluk anlayışı oluşturuldu.

Çocukluk, bilimdeki kullanım alanlarına göre farklı yaşam yıllarını kapsamaktadır. Çocukluğun başlangıcını doğum anı olarak kabul eden bilim alanları, çocukluk süreci ve bitişi konusunda farklı görüşlere sahiptirler (Akyüz, 2015).

Çocuk, biyolojik açıdan, *ergenlik dönemi öncesindeki kişi* şeklinde tanımlanır. Ergenlik dönemi öncesindeki bu zamanda çocuk, çoğunlukla ailesine tabi birey şeklinde nitelendirilmektedir. Diğer bir deyişle çocuklar, toplumda bağımsız bir şahsiyet olarak düşünülmediğinden bir birey olarak kabul görmemektedirler (Polat,1997).

Çocukluk, daha birkaç yüzyıl öncesinde bile birçok insan tarafından bilinmiyordu; çocukluğun yaşamın ilk on sekiz yılının belirleyicisi olduğu, sonrasında devam edecek gelişim ve işleyişin ise temelini oluşturduğu düşünülüyordu. O dönemlerden günümüze kadar çocuk yetiştirme ve çocuklara uygun davranış yönünden birçok tutum geliştirilmiştir (Gander ve Gandiner, 1993)

Psikoloji dalında yaş etkeni ile çocuk kavramının sınırlarını net bir biçimde saptamak mümkün değildir. Çünkü insan gelişimi; kalıtımsal, sosyokültürel ve ruhsal faktörlere bağlı olarak bireysel farklılıklar ortaya çıkarır (Akyüz, 2015).

Tıp dalındaki çocuk tanımı ile psikoloji dalındaki çocuk tanımı benzerdir. Çünkü tıp dalında da çocukluk gelişimle bağlantılıdır (Akyüz, 2015). Kısacası, erinliğin ortaya çıkmasıyla tıbbi yönden de çocukluk biter ve gençliğe adım atılır (Schenk/Danziger, 1977; Akt. Akyüz, 2015).

Günlük hayatta çocuk kavramı, yaşa bağlantılı olarak yetiştikten küçüğü ayırmak için kullanılır. Çocuklukla yetişkinliğin birbirinden ayrıldığı çizgi; yaşa, bölgeye, toplumsal ortama, çevreye, dini veya bireysel görüş ve tercihlere göre farklılık göstermektedir. 13-18 yaşları günlük dilde çocukluk dönemini kapsamaktadır. Diğer bir açıdan ise toplum, çocuk kavramını soy bağına ifade eden erkek ve kız evlatlarını belirlemek için kullanmaktadır. Bu anlamda kişiler, hayatı boyunca anne ve babasının çocuğu olarak kalırlar (Akyüz, 2015).

Hukukta çocuk kavramı, anne babadan üreyen kişi yani evlat anlamına gelip, çocuğun soy bağına göstermek için kullanılır. Çocuğun hukuktaki farklı bir anlamı ise şudur: Çocuk, korunmaya alınıp kendisine özgü hak ve ayrıcalıklar tanınan, yetişkin olmayan kişidir (Taşkın, 2006).

Çocuk; gelişimi devamlılık gösteren, olgun olmayan, ergin kabul edilmeyen kimsedir. Çocukluk döneminin bitişi belirsizdir. Çocukluğun bitimi yasalar tarafından değişik yönlerle ifade edilmiştir. 18 yaş öncesi tüm bireyler, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında çocuk sayılmıştır. Çocukluk, yaş 18'in altında olan ve henüz yetişkin kabul edilmeyen kişileri kapsamaktadır. Büyük bir çoğunluk tarafından yaş grubu 18'in altında olan kimselerin *genç insanlar* olarak değerlendirilmesi daha uygun sayılmaktadır (Doğan, 2000).

Çocukların hangi yaşından kaç yaşına ulaşınca kadar yardım ve korunma ihtiyacı hissedeceği sorununun yanıtı, hukuki bağlamdaki çocuk kavramının belirleyicisidir. Çocuk kuşkusuz hayatının ilk zamanlarından başlayarak yardım ve korunmaya muhtaçtır. Fakat söz konusu korunmanın ne kadar süreliğine devam edeceğini belirlemek kesin bir şekilde mümkün değildir (Akyüz, 2015). Hukukun muhtelif dallarıyla uğraşan uzmanlar da çocuk tanımı için farklı ölçütler kullanmışlardır. Yaş, erginlik, işlenen suça göre çocuk kavramı açıklanmıştır (Evik,1998).

Türk ceza hukukunda, 12 yaşın altındaki çocuğun, suça sürüklendiği durumlarda herhangi bir cezai sorumluluğu yoktur. Çocuğa karşı işlenen suçlarda da yaşa bağlı

çocuk korunmaktadır. İş hukukunda, 15 yaşın altındakiler çalıştırılmazlar. Fakat hafif işler olmak koşulu ile 14 yaşındaki çocuklar çalıştırılabilirler (İş Kanunu, m.71, 87). Çocuk, derneğe üye olma hakkını 12 yaşında kazanır (Dernekler Kanunu m.3). 7 yaşında ilköğrenim zorunluluğu başlar (Milli Eğitim Temel Kanunu m.22). Yeminli tanıklık ehliyetini 15 yaşında kazanır (Ceza Muhakemesi Kanunu m.50) (Akyüz, 2015).

765 sayılı Türk Ceza Kanununda net bir şekilde çocuğun tanımı yapılmamıştır. 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 53. maddesinde, çocuğun fiilî işlediği anda 11 yaşını bitirmemiş olması durumunda hakkında takibat yapılamayacağı ve herhangi bir cezanın verilemeyeceği belirtilmiştir. Aynı Kanunun 54. maddesinde, 11-15 yaş grubu arasındaki kişilerin suç işlemesi halinde, yaş küçüklüğü nedeniyle verilecek cezadan yapılacak indirim hali; 55. maddesinde, 15-18 yaş grubu arasındaki kişilerin suç işlemesi halinde yaş küçüklüğü nedeniyle verilecek cezadan yapılacak indirim hali düzenlenmiştir. Bu hükümlerden hareketle ceza hukuku anlamında çocuk tanımı yapılmaya çalışılmıştır. Tanımın yapılmasında yaş kriteri doğal olarak ölçüt alınmıştır (Demirci, 2010).

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış olan kişi çocuk olarak tanımlanmıştır (Ç.K.K m.4).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki çocuk kavramıyla uyumludur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda çocuk tanımlanırken, on sekiz yaşını henüz doldurmamış birey olarak kabul edilmiştir (TCK. m.6).

Türk Medeni Kanunu göre kişiliğin kazanılmasıyla birlikte çocukluk başlar. Kişiliğin kazanılması ise iki şarta bağlanmıştır. Bu şartlardan ilki doğumun tamamlanmış olmasıdır. Yani çocuğun, anne karnındaki yaşantısından tamamen ayrılmasıdır. Göbek kordonunun henüz kesilmemiş olması bile kişiliğin başlamasına etkilemez. Diğer şart ise, çocuğun anne bedeninden canlı ayrılarak, nefes alma, kalp atışı, ağlama gibi yaşam belirtileri göstermesidir. Çocuğun sağ olarak anne karnından tamamen ayrılması durumu kişiliğin yani çocukluğun başlangıcıdır (Akyüz, 2015).

Medeni Kanun çerçevesince sağ olarak doğmak koşulu ile çocuğun ana rahmine düşmesinden itibaren çocuk, medeni haklardan yararlanır (TMK. m.28). Bu kanundaki amaç, henüz kişilik kazanmamış olan ceninin sağ ve tam doğması ile haklarını güvence altına almaktır.

2.2. Çocukluğun Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Batı'da Çocukluğun Tarihsel Gelişimi

Çocuk, eski zamanlardan beri toplumların ilgi gösterdiği bir varlıktır. Fakat bu ilginin kapsamı, şekil ve niteliği tarihi süreç içerisinde değişiklikler göstermektedir. Bu değişiklikler toplumdaki sosyal ve kültürel gelişime, toplumdaki hâkimiyet şartlarına ve toplumun örgütlenmesine bağlı bulunmaktadır (İnan, 1968b). Lloyd DeMause (1974), çocukluğun geçmişini anlatırken *çocukluk, farkına yeni vardığımız bir kâbus* ifadelerini kullanmaktadır. Tarihi süreçte geriye doğru gidildiğinde çocuklara bakım ve ilginin çok az olduğu fakat çocukların dövülmesi, terkedilmesi, cinsel istismara maruz bırakılması ve öldürülmesi gibi olayların ise oldukça sık yaşandığı görülmektedir. Oysa çocuklar ve aileleri, yaşadığı dönemin pek çok özelliğini davranışa dökerek halkın yaşam şeklini ortaya koymaktadır (Akt. Şahin-Sak, 2016). Bu anlamda çocuk algısı, bulunduğu toplum ve dönemin kültürel ve medeni özelliklerinin aynasıdır diyebiliriz.

Çocukluk anlayışı, bir toplumun kültürü ve gelişimiyle yakından ilgilidir. Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi de çocuk kavramını tanımlarken, “*çocuğa uygulanan hukuk düzeni farklı bir yaş tespit etmediği takdirde on sekiz yaşın altındaki insandır*” şeklinde tanımlamıştır (Akyüz, 2015). Böylece çocukluk kavramını söz konusu sözleşmenin de tanımıyla evrensel boyuta taşınmıştır.

Antik dönemde çocukluk kavramı ve çocuklara yönelik takınılan tutumlarla ilgili bilgiler yeterince mevcut değildir. Eski Yunanlılardaki insanların kullandığı sözcüklerde, çocuk kavramını karşılayan bir sözcük bulunmamaktadır. Geçmişte Yunanlıların çocuk ve gence dair ifadelerinin oldukça belirsiz olduğu görülmekle birlikte, bebeklik ile yaşlılık arasında kalan yaklaşık her çağa çocukluk denilmektedir. Antik dönem resimlerinin hiçbiri bugüne değin ulaşmasa da Eski Yunanlıların, çocukların yer aldığı resimler yapmaya önem gösterdiklerini ifade etmek de mümkün değildir. O yıllardan günümüze değin ulaşan heykeller içerisinde aynı şekilde çocuk figürü olan bir heykelin yer almadığı bilinmektedir (Postman, 1995). Ayrıca Eski Yunanlılar, eğitim konusuna da oldukça değer göstermişlerdir. Gençliğin eğitimi hususuna Aristo'nun hocası olan Platon'un, önemle vurgu yaptığı bilinmektedir. Platon konuşmalarının bir kısmını, cesaret ve erdem davranışlarının öğretilip öğretilmeyeceği suallerine ayırmıştır. Platon, cesaret ve erdem davranışlarının öğretilebileceğine inanmıştır. Bununla beraber, baş eğmeyen, asi çocuklar için de sopayla

korkutulabilmesini doğru bulmuştur (Aristoteles; Akt. Akyüz, 2015). Çocuk sürekli kontrol altında tutularak disipline edilmesi gereken bir varlık olarak değerlendirilmiştir.

Eski Yunanlılarda, Aristo'nun hayatta olduğu zaman boyunca küçük yaşta olan çocukların öldürülmesi olayına dair yasal ve ahlaki yönlerden herhangi bir sınırlama söz konusu değildir (Postman, 1995). Çocukluk, Aristo tarafından insan hayatının bir felaketi şeklinde tanımlanıyordu. Yaşarken insanı sıkıntıya düşürebilecek çeşitli zorluklar, kazalar ve bulaşıcı hastalıklar içerisinde çocukluğun da yeri vardı. Davranışlarında aklını yeterli düzeyde kullanamayan çocuk, erdem sahibi olmazdı. Çocukluk, hayatın doğal akışına bırakılacak olursa huzursuzluk, mutsuzluktan başka bir şey olmayacaktı (Bumin, 1983; Akt. Yapıcı ve Yapıcı, 2004).

Eski Yunanlılar çocuğun zayıflığına, akliselim davranamayına, hastalıklara yatkın olan hassas bünyesine odaklanarak; çocukluğu, insanlığın en zayıf ve utandırılması gereken evresi olarak değerlendirmişlerdir. Çocukluk evresinin, yetişkinlik için kritik dönemlerle dolu ve bir o kadar da yetişkinlikteki karakterin belirleyicisi olması bakımından taşıdığı önemi tam anlamıyla keşfedememişlerdir. Bununla birlikte çocuğu ne kadar baskı altına alırlarsa yetişkinliğinde o denli karakter sahibi olacağı inancını taşımışlardır.

Eski Yunanlılarda çocuğun velayet hakkı babanın üzerindeydi. Ancak baba, çocuk ergin oluncaya kadar ki süre içerisinde bu hakkını kullanabiliyordu. Eski Yunan'da devletin zamanla güçlenip gelişmesiyle birlikte çocuk ve çocuk haklarının korunması sonucu da kısmen ortaya çıkmıştır. Örneğin; savurgan bir babanın servetini israf etmesini engellemek amacıyla devletin bazı yerlerde karışma yetkisi vardır (Akyüz, 2015). Çocuğun, yaşamın ilerleyen dönemlerine dair yönlendirici etkisi ortaya çıktıkça dönemin insanlarında çocuğa yönelik kısmen de olsa farkındalık oluşmuş; bu farkındalık ise bir takım düzenlemeler ve kurallar içerisinde çocuğun da yer almasına sebep olmuştur.

Eski Sparta, askeri bir devlet düzenine sahip olduğu için yaşama biçimi olarak da erkeklere fazlaca önem verilmiş ve erkek çocuklarda buna uygun biçimde eğitilmişlerdi. Bu nedenle Sparta'da çocuk aileye değil, devlete aittir. Yeni doğan çocuklar, babası tarafından bağlı bulunulan yerin meclisine götürülerek muayene ettirilirdi. Muayene sonucunda sağlıklı olan çocuklar ailesine geri verilirdi. Bu çocuklar, yedi yaşını bitirince asker olarak eğitmek üzere devlet kurumlarına alınırdı (Akyüz,

2015). Yani bu dönem insanları da çocukların varlıklarını bir bakıma faydaları ölçüsünde kabul etmekteydiler. Çocuk askeri anlamda güç teşkil ettiği sürece değerli sayılırdı. Çocuk ailevi değerlerden ziyade devlete bağlı ve askeri özellikler taşıyacak niteliklerle yetiştirilirdi. Çocuk, doğumundan itibaren devlete kendini kanıtlamak zorundaydı. Çocuk erkek ise ileride iyi bir asker olacağını, kız çocuk ise ileride iyi askerler doğuracak güçte ve atletik özellikte olduğunu kanıtlamakla yükümlüydü.

Roma'nın eski dönemlerinde devlet, aile hâkimiyetine müdahale etmiyordu. Hatta babanın aile üzerindeki hâkimiyeti karşısında sessiz kalmaktaydı. Çocuk üzerinde babanın sınırsız yetkisi vardı. Baba, çocuklar üzerinde hem resmi memur hem de aile hâkimi yetkisine sahipti. Bu yetkilerine dayanarak baba çocuğu terk edebilir, bir uzvunu kesebilir, satabilir hatta çocuğunu öldürebilirdi. Bütün bunlardan dolayı baba sadece kendi vicdanına ve Tanrısına karşı sorumluydu (Canan, 1981; Kor, 2013). Bu dönemde babanın aile içindeki mutlak yetkisine karışmak, herhangi bir sebeple mümkün görünmüyordu. Ayrıca babanın bu yetkilerini denetleyecek bir makam da bulunmuyordu (Karadeniz, 1974; Akt. Akyüz, 2015). Üstelik babanın sahip olduğu bu yetkiler, çocuğun belirli bir yaşa erişmesiyle de bitmiyor; fakat aile reisi olan babanın çocuğunu azat etmesi veya kendisinin ölmesiyle yetkileri son buluyordu. Çocuğu, babanın hâkimiyetinden kurtarabilmek ve onu hür bir duruma getirebilmek için gerekli olan azat işlemi, babanın çocuğunu üst üste üç kez satma hakkını kullanmasıyla gerçekleşiyordu. Roma'da evlilikten doğan çocuğun durumu bu şekildeyken evlilik dışı olan çocuğun babası karşısındaki konumu şüphesiz daha da kötüydü. Baba çocuğunu sahiplenmeyip, onu aile içine sokmayabiliyordu (Serozon, 2005). Dönemin çocuk konusunda babaya sunmuş olduğu bu haklar, çocuğu her türlü istismara ve faydalanmaya açık hale getiriyordu. Babanın otoritesi ve yetkileri karşısında oldukça savunmasız kalan çocuğun kendi geleceğine dair karar alması ya da herhangi bir itirazda bulunması söz konusu değildi. Çocuğun kaderi bir nevi babanın vicdanına ve karar verme yetkisine bağlıydı.

Eski Roma'da cumhuriyetin kurulmasından sonra gücünü arttıran devlet, zaman içerisinde ailenin iç işlerine karışmaya başlamıştır. Baba hâkimiyeti, devletin ilk dönemlerine göre daha da zayıflatıldı. Karadeniz'e (1974) göre, cumhuriyet döneminin son yüzyıllarında bazı hâkimler, babanın çocuk üzerindeki haklarını kötüye kullanmalarını önlemek üzere, tedbirler almaya ve ailenin çocuklarına verecekleri

cezaları kısıtlamaya başladılar. Bu eğilim ilk imparatorluk döneminde de sürmüştür (Akt. Akyüz, 2015). Böylece üzerinde babanın otorite ve yetkisi azaltılan çocuk, kısmen de olsa devlet korumasına alınarak çeşitli istismarlardan uzak tutulmuştur.

Eski Roma'nın klasik sonrası hukuk döneminde, Eski Yunan Hukuku'nun ve Hıristiyanlığın etkisiyle baba otoritesi oldukça sınırlandırılmıştır. Çocuğun yaşama hakkı üzerinde karar yetkisi imparator I. Konstantin zamanında kaldırılmıştır. Ayrıca imparator Valention ve Gratian'un yönetimleri zamanında çıkan bir yasa ile de ergin olmayan bir çocuğun öldürülmesi kasten adam öldürme olarak cezalandırılmıştır (Kaser, 1974; Akt. Akyüz, 2015). Çocuğun insan olarak değer görmesi ve yaşam hakkını doğuştan kazanılan bir hak olarak taşıması anlayışı böylece kabul görmüştür. Çocuğun yaşam ve üzerinde tasarruf edilebilme hakkının babadan alınmasıyla, çocuğun hakları devlet güvencesi altına alınmıştır.

Romalılar okulda eğitim görme fikrini Eski Yunan'dan almışlardır fakat çocukluk bilincini daha üst bir seviyeye taşımışlardır. Roma'da çocukluk ile ayıp düşüncesi arasında bir ilişki kurulmaya başlanmıştır. Bu ilişki, çocukluk fikrinin oluşumunda çok önemli bir durumdur. Farklı bir deyişle, önemli olan bir ayıp düşüncesi olmaksızın çocukluğun var olamayacağıdır. Eğitim tartışmalarıyla ilgili önemli bir pasajında Quintilian, yetişkinleri, asil Roma çocuklarının önünde arsız davranışlarda buldukları için eleştirmektedir. Burada, modern bir düşünceyle çocukların, yetişkin dünyasında var olan, özellikle cinsel sınırlarından korunmasının gerekliliği vurgulanmakta, böylece yetersiz olmakla birlikte bir çocukluk tanımı getirilmektedir (Postman 1995).

Araştırmacıların, Eski Yunan ve Roma uygarlıklarını büyük bir aydınlanma çağı olarak gördükleri bilinir. Bu uygarlıklar, çocukluk yıllarının daha sonraki dönemler üzerinde etkili olduğunu kabul ediyorlardı. Erken eğitim uygulamaları son derece önemli sayılıyordu. Eski dünya düzeni, çocukluk döneminin farkına varmakla birlikte, çocuklar karşısında günümüzdeki koruyucu tavırları ve ilgiyi gösteremediği açıktır (Onur, 2005). Çocuğun ihtiyaç duyduğu imkân ve hakları çocuğa sunmaktan ziyade yetişkin ihtiyaçlarının öncelendiği bir çocuk algısı baskındı.

Hıristiyanlığın insan onuruna ilişkin etkileri ve çocuğun ana babasına karşı bir takım haklara sahip olmaya başlaması ile baba hâkimiyetinin katılığı yumuşamıştır.

İmparator Justiniaus zamanında artık baba hâkimiyeti yalnızca eğitime yönelik cezaları içeren bir nitelik kazanmış, çocuklarını eğitip onları yetiştirmek her ana babanın bir görevi olarak düşünölmeye başlanmıştır (Kaser, 1974; Akt. Akyüz, 2015).

Ortaçağ'da, çocukluk diye bir kavramdan söz edilmese de, bu durum çocukların yok sayıldığı, küçümsendiğı ya da terkedildiğı anlamına gelmemektedir. Bu dönemde çocukluk düşüncesiyle çocuklara duyulan sevecenlik birbirlerinden tamamen farklı şeylerdir. Çocukluk düşüncesi, çocuğı yetişkinlerden ayıran, onun özel doğasının farkında olmak anlamına gelmektedir. Ortaçağ'da ise, böylesine bir farkındalığın bulunduğundan bahsedilemez. Bunun nedeni ise çocuğun yetişkinler kategorisine dâhil olma sürecinin, annesinin ya da ona bakan kimsenin devamlı bir bakımı olmadan yaşamını sürdürebilecek bir hale geldiğı andan itibaren başlamasıdır (Aries 1973; Akt. Aktürk, 2006).

1600'lü yılların sonrasında çocukluğa dair bir kavram oluşmaya başladı. Yedi yaşla ergenlik arasında kalan zaman şeklinde belirtilirken, Rönesans'ın etkisi ile çocuklar, küçük yetişkin olarak düşünölmekten uzaklaşmıştır. Rönesans öncesinde çocuklar, çağdaş sanatta küçük yetişkinler şeklinde tanımlanıyordular. Bu da onların toplum içerisindeki yerini gösteriyordu (Franklin, 1993).

Fransız nüfus bilimcisi ve sosyal tarihçisi Aries, 1600'lere kadar ayrı bir çocukluk kavramının var olmadığını savunur. Ortaçağ'da çocukların temel gereksinimleri gideriliyordu fakat bugünkü gibi özel bir ilgiyle korunmuyordu. Çocuğun bebeklik dönemi, yedi yaşına kadar sürüyordu ve çocuk bu zamandan itibaren direkt yetişkinlerin dünyasına giriyordu. Dolayısıyla Ortaçağ'da çocuklar, yetişkinlerin minyatürü olarak görülüyordu (Onur, 2007).

Aries'e göre, çocukluğun keşif süreci 13. yüzyılda başlamış ve bunun etkileri 15. ve 16. yüzyıl sanatında görölebilmıştır. Örneğın, 12. yüzyıl sanatçıları çocuğı betimlemede oldukça yetersiz kalmışlardır. Öyle ki bir çocuk resminde, çocuğa benzetilmeye çalışılanın yetişkin bir adam imajı olduğı ve resimdeki kişinin ise aslında çocuk olmadığıdır. 13. yüzyıl sanatında çocuğa benzetilmeye çalışılan da melekler gibi dini içerikli figürlerdir. 15. ve 16. yüzyıllarda ise anne- çocuk ilişkisini betimleyen Meryem'in kollarındaki küçük İsa gibi resimler görölmektedir. Bu betimlemeler, modern çocuk kavramının oluştuğunun göstergesidir. Orta Çağ döneminin topluluk resimlerinde kadınlar, geleneksel bir festivalde rollerini icra ederken boyunlarına

sarılmış veya şövalyelerin uşağı olarak ya da çırak kıyafetinde çocuklara rastlanmaktadır (Tan, 1993; Akt. Akyüz, 2015).

1600'lü yılların başlangıcında çocukların giyim biçimleri büyüklerinkinden farklı olmuştur. Artık küçük yetişkinler şeklinde çocuklar, ressamlar tarafından resmedilmemiştir. Çocuklar kendilerine yönelik masallara, oyunlara, şarkılara ve müziğe, oyuncaklara ve eğlencelere sahip olmuşlardır (Gander ve Gardiner, 1993).

16. ve 17. yüzyılda İngiltere'de kendilerini saflığı aramak olarak tanımlayan ve yeni nesli kazanmak isteyen Pürütenler, bebekleri ilk günahın kirli yığınları veya genç nankörler olarak nitelermelerine rağmen, kendi doğalarını ve toplumdaki konumlarını irdelerken aynı zamanda çocuklarla devamlı ilgilenilmesi konusunda ön ayak olmuşlardır (Sommerville, 1992; Akt. Şahin-Sak, 2016).

17. yüzyılla birlikte çağdaş tanımı şekillenen çocukluk kavramı, çocuğun masumiyetini ve zayıflığını vurguluyordu. Çocuklar sevimlilikleri, sadelikleri ve gülünçlükleriyle yetişkin için bir eğlence ve rahatlama kaynağı haline geldiler. Çocukluk bağımlılık, zayıflık, çaresizlik, akıldışılık gibi negatif özelliklerle birleştirildi (Franklin, 1993). 17. yüzyıl batı dünyasında çocuğun minyatür yetişkin olmadığı ve çocukluğun yetişkinlikten farklı bir dönem olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Çocuklar, o dönemde ilk kez minyatür yetişkinden farklı olarak resmedilmişlerdir. Çocukluğun çağdaş anlamda keşfi, Rönesans ve Aydınlanma Çağı'nı takip eden üç yüzyılın temel varsayımlarını ve inançlarını yansıtmıştır (Elkind, 2001).

Ortaçağ'da çocuklarla ilgili bilinen noktalardan biri de çocukların anne ve babalarına yardım ederek, çıraklık ya da hizmetçilik gibi işler yaparak adım adım yetişkinlerin dünyasına girdikleridir. Günümüzde olduğu gibi o dönemdeki çocuk ve yetişkin davranışları arasındaki fark bu kadar net değildir (Benedict, 1938; Akt. Şahin-Sak, 2016). Postman'a (1995) göre, "*Çocukluğun Yok Oluşu*" adlı kitabında orta sınıf tarafından çocukluk kavramının ortaya çıktığını belirtmektedir. Çünkü çocukları için yalnızca orta sınıf ve üst sınıf zümreye mensup kişiler para harcayabilirdi. Alt sınıfta ise ancak bir yüzyıl sonrasında çocukluğun yetişkinlikten farklı bir dönem olduğu görüşü gündeme gelmişti.

1600 ile 1800 yılları arasında eğitimde büyük yenilikler oldu. Rönesans döneminde eğitim; bir faaliyet olarak, hayat boyu sürecek bir etkinlik olarak ele alınıyordu ve eğitimde yaşa önem verilmiyordu. Sonuç olarak her yaştan insan birlikte

öğreniyordu. Kısa bir zaman içerisinde eğitim çocuklukla sınırlı bir faaliyete dönüştü (Franklin, 1993).

Çocukların yetişkinlerden farklı bir sınıf olduğu anlayışı; kültürel ve düşünsel ortamın değişimini tetikleyen Rönesans dönemi ile başlamış, 19. yüzyılda da iyice pekişmiştir. Ekonominin tarım alanından sanayiye kayması, orta sınıf zümrenin gelişmesi, aile yapısının ve rolünün değişmesi, ana-baba-çocuk ilişkisinde duygusal bağın önem kazanması, çocuk ölümlerinin azalması, boş zaman kavramının oluşması gibi etkenlerin bu değişimde etkisi olmuştur. Aydınlanma çağı ile birlikte çocuk, çocukluk anlayışı ve çocuk eğitimi konusunda dönemin filozofları tarafından yeni fikirler ileri sürülmüştür. Gittikçe gelişen ve kendine has bir gelişim gösteren çocukluk anlayışı böylece ortaya çıkmıştır. Çocukluk anlayışındaki gelişmeler neticesinde çocuklar sanayileşmenin, çeşitli sebeplerle göçlerin, şehirleşmenin olumsuz yansımalarından korunmaya çalışılmış, çocukların sağlık hakkı ve refahlarıyla ilgili tedbirler alınmıştır. Çocuğun toplumun geleceğini belirleyen en mühim insan kaynağı olarak değerlendirilmesi ise 20. yüzyıldadır. Öyle ki bu yüzyıl; filozofların, eğitimcilerin, psikologların ve hukukçuların çocukları incelemeleri, onların gelişimleri ve hakları konusunda fikirler geliştirmeleri sebebiyle "*çocuk yüzyılı*" olarak adlandırılmıştır (Gander ve Gardiner, 1993; Akt. Akyüz, 2015).

16. yüzyılda çocuk psikolojisini etkileyen üç kuramsal geleneğin temeli atıldı. Locke, yeni doğan bebeğin zihnini boş bir levhaya benzetir. Ona göre çocuk doğuştan ne iyi ne de kötüdür; çocuk yetiştiği çevrenin ve eğitimin ürünüdür. Locke, erken yaşta öğrenmenin önemini vurgulamış, doğuştan meraklı olan çocuklara anne ve babalarının desteklemesi gerektiğini belirterek, anne ve babalara çocuk yetiştirme konusunda yöntemler de önermiştir (Onur, 2005).

Jean Jack Rousseau, çağdaş çocukluk paradigmasının öncülerindedir. Onun ünlü eseri "*Emile*" adlı kitabında, çocukluğu farklı ve hassas davranılması gereken insan yaşamının özel bir dönemi olarak tanımlamaktadır. Rousseau'ya göre çocukluk döneminin kendine has özgürlükleri, zorunlulukları ve engelleri bulunmaktadır. Rousseau'nun çocuğa bakışı "*Romantik Çocukluk Anlayışı*" olarak nitelendirilmektedir. Bu anlayış da şu şekilde tanımlanabilir: Rousseau'ya göre çocuk, yetişkin bir birey değildir. Bu görüş, çocuğu yüzyıllardır küçük yetişkin gibi gören anlayışa karşı ciddi bir duruştur. Rousseau'ya göre doğuştan gelen her şey aslında iyidir. Bu bakışta iki önemli

nokta söz konusu: “Çocuk aslında zayıf ve masumdur. Her türlü günahattan arınmıştır. Çocuğun masumiyetinin bozulmaması, yetişkinlere büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Yetişkinlerin çocuklar üzerindeki sorumluluğu, çocukluğun özel bir dönem olarak kabul edilmesi ile anlam kazanır.” Çocuk eğitimi, çocuğun doğuştan getirdiği tüm yeteneklerini geliştirip bozmayacak biçimde olmalıdır. Müdahale ve baskı, çocuktaki yetenekleri bozduğu gibi çocuğun ruhunu da örselemektedir (Doğan, 2000; Akt. Erbay, 2013).

20. yüzyılın baskın çocuk paradigması, çocukluğun farklı ve özel bir kategori olduğu temeline dayanmaktadır. Çocuklar, yetişkinlerden farklıdır. Yetişkinlerden farklı biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden gereksinim ve beklentileri bulunmaktadır. Çocuklar, geleceğin yetişkinleri oldukları için değil, sadece yaşadığı zaman diliminde çocuk oldukları için başlı başına bir değer taşımaktadırlar. Bu sebeple çocukluk, 20. yüzyılın özellikle son 20–25 yılın da dikkatlerin önemle üzerine çevrildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Aktürk, 2006).

Çocukluğun altın çağı daha çok 20. yüzyıl olmuştur. Çocukların hayatını bilimsel buluşlar, teknik yenilikler ve artan refah düzeyi tümenden değiştirdi. Tıp bilimindeki ilerlemeler çocukların sağlıklı büyüüp gelişmelerini ve hastalıklardan korunmalarını sağladı. Geçmişte toplu ölümlere yol açan hastalıklar yenildikçe ölümler azaldı ve çocuğun değeri yükseldi (Yörükoğlu, 1992).

Çocukluk bilincinin yer almadığı bir çağdan hukuksal, toplumsal ve eğitsel kurumlar çerçevesinde korunan bir çocukluk kavramına geçiş, yaklaşık dört yüzyıl sürmüştür. Postman’ın “Çocukluğun Yok Oluşu” adlı eserinde, çocuklukla yetişkinlik arasındaki göreceli ayrımın, telgrafın keşif süreciyle başlayıp günümüze kadar uzanan teknolojik, sosyal ve kültürel değişimden, giyilen giysilerden, dil, davranış, tutum ve beklentilere ulaşıncaya kadar önemli ölçüde azaldığına örnekler vererek çocukluğu da korunması güç toplumsal bir yapıya dönüştürdüğünü açıklamaktadır. Çocuk ve yetişkinler arasındaki farkların ortadan kalkmasına medya, özellikle de TV neden olmaktadır. Bunlar ilkel algılamaları, analitik becerilerin yerine geçirerek düşünsel ve toplumsal hiyerarşinin çökmesine yol açmaktadır. Bu ortam gizlerin ortadan kalktığı, yetişkin yaşamındaki yolsuzluk, şiddet ve güvensizliklerin geniş bir biçimde ortaya çıktığı yerdir. Böyle bir ortamda çocuk yetişkin rolüne bürünmekte, yetişkin de çocuk olmaktadır (Postman, 1995).

Belirli bir zaman dilimine ve topluma özgü tek bir çocukluk anlayışından söz edilememektedir. Çocukluk tarihi konusundaki çalışmalar, çocukluğun doğal sanılan özelliklerinin toplumsal ve değişken olduğu fikrini vermektedir. Devlet ideolojisi, çocukluğu ayrı ve özel bir dönem olarak tanımlayarak okul çağı ile özdeşleştirmektedir. Bazı kesimlerce de 5-6 yaşını geçer geçmez yetişkin yaşamına atılan bir çocukluk anlayışı fikri bugün bile kabul görmektedir (Tan, 1994).

Görüldüğü üzere çocuk ve çocukluk tarihsel bir olgudur. Çocukluk döneminin gereksinimleri, özellikleri ve sorunları tarihsel olarak değişmektedir. Çocukluğu tanımlamada kullanılan yaş ölçütü konusunda henüz kesin bir şey söylenememektedir. Hala farklı konularda farklı yaş ölçütleri kullanılabilir. Çocuk, büyüme ve olgunlaşma süreci içinde değişen gereksinimlere sahip bir birey olarak ifade edilebilir (Karataş, 2010).

2.2.2. Eski Türklerde ve Osmanlı Toplumunda Çocukluğun Tarihsel Gelişimi

Türklerdeki çocukluk anlayışı büyük bir oranda aile yapısına göre şekillenmekle birlikte, yaşadıkları hayat koşullarına ve sahip oldukları inanç değerlerine göre değişiklik göstermiştir. Mesela Göktürkler’de çocuğun içine konularak sallandığı beşik (bişük/böşük) kelimesi ile aile kelimesi eşdeğer anlamdadır. Bu çocuk da dâhil olmak üzere ailenin ana-babadan ibaret olduğu, ailenin ilk çekirdeğini teşkil etmesi anlamına gelmektedir (Türkdoğan, 1996).

Eski Türklerde aile hukuku açısından çocuk, önem taşımaktadır. Çünkü çocuk, ailenin devamlılığını sağlamasındaki en mühim etkenlerden biridir. Çocuğun olmaması aile hayatına olumsuz etki edebileceği gibi mal-mülk dağılımını da etkisini gösterecektir. Bozkır hayatında kadının en mühim vasıflarından biri de çocuk doğurma kabiliyetidir. Ailenin, sülalenin devamlılığı çocukla mümkündür (Çandarlıoğlu, 1977). Çocuklar eski Türklerde, aileleri tarafından toplumun töresiyle yetiştirilir ve korunurlardı. Çocuksuz aileler toplum tarafından hoş görülmezdi. Bu sebeple birlikte ocağın sönmesi gibi bir olumsuzluğu da yaşamamak için çocuk sahibi olamayan aileler öksüzleri ya da başka çocukları babalarının izni doğrultusunda evlatlık edinirlerdi. Babalığın evlatlığı terbiye etmesi kendisi için bir görevdi. Hatta evlatlık kurumu Kırgızlarda “*terbiyeye verme*” terimi ile ifade edilirdi. Tüm bunlar, evlatlık kurumunun

aile ocağını devam ettirmekle birlikte evlat edinilen çocukların korunması, sağlıklı yetiştirilip topluma kazandırılması amacını taşıdığını da göstermektedir. “*Tutuncu oğul*” diye adlandırılan evlatlık, evlat edinen ölünce mirastan hisse alırdı (Arsal, 1947; Akt. Akyüz, 2015). Çocuklar, toplumsal yapıyı düzenleyen kurallarla birlikte ailelerinden küçük yaşta at binmek, kılıç kullanmak, ot atmak gibi yiğitlik ve savaşçılığı da öğrenirlerdi (Koca-Uğurlu, 2010).

Babaerkil bir yapıya sahip olan Eski Türklerde çocuğun velayeti baba üzerindedir. Bu yüzden çocuğun yetiştirilmesi ve terbiyesi babasının milliyetine göre gerçekleşmekteydi. Bu da Türk çocukların baba soylu olduklarını ve ailede çocuklar üzerinde babanın otoritesinin bulunduğunu göstermektedir (Donuk, 1980).

Türklerin yerleşik yaşamı benimsemeleri ve 10. Yüzyıl sonrasında din değiştirerek İslamiyet’i kabul etmeleri, Türklerin aile hayatında değişimlere sebep olmuştur. İslamiyet’in öngördüğü mahremiyet anlayışı ise cinsler arasındaki rol farklarını arttırmıştır. Aile hayatındaki bu değişimlerden çocukluk anlayışına da etkilenmiş; çocukluk çağında eğitime önem verilmesi fikri benimsenmiştir. Yetişkinler için gerekli sayılan bilgi ve eğitim artık çocuklar için de gerekli sayılmış, çocuklar için okullar (mekteplere ve medreselere) ve kütüphaneler açılmıştır. Böylece çocukların zamanlarının önemli bir bölümünü akranlarıyla geçirmelerine olanak sağlanmıştır (Şimşek, 2013).

10. yüzyılda Farabi’nin çocuklardaki bireysel farkları öne çıkarması, zihinsel eğitime önem vermesi ve çocuğun gelişiminde dengeye işaret etmesi dönemin çocukluk anlayışını etkilemiştir. Bu dönemde İbni Sina çocukta ruh ve beden sağlığına dikkat çekmiş, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını gözetenek onlara yaklaşımları, bu şekilde de çocukların sevgisinin kazanılması gerektiğini vurgulamıştır. Gazali ise çocuğun davranışlarının eğitiminde pekiştirmelere dikkat çekmiş ve oyunun çocuk açısından önemi üzerinde durmuş, günümüzün çocuk ve çocukluk anlayışına emsal bir bakış açısı ortaya koymuştur (Yavuzer, 2003).

Orta Çağ’da Türk İslam toplumunun çocuğa bakış açısında Avrupa’dan farklılaştığı görülmektedir. Bu çağda, buluş çağına kadar çocuklara ayrı bir değer verildiği görülmekte ve çocukların eğitilmeleri gerektiği fikri ön planda yer almaktadır. Yaşamlarının ilk yedi yılında masumiyetlerinin öne çıktığı, çocuklara değerli oldukları hissi verilerek onlarla olumlu ilişkiler kurulması gerektiği ve bu dönemde çocukların

her türlü kötü muameleden korunmaları gerektiği, çocuk üzerinde ailenin daha çok da babanın baskın bir otoritesinin de bulunduğu ifade edilmektedir (Ay, 1991; Özdemir, 2002; Sağlam, 2002; Akt. Sağlam ve Aral, 2017).

Osmanlı-Türk toplumunda çocuk sevgisi aralıksız süregelen bir özelliktir. Daha öz bir ifadeyle bu toplum, çocuk sever bir toplumdur. Bu, geçmişten günümüze değin böyle olmuştur. Osmanlı toplumuyla ilgili seyahatnamelerde geçen en önemli gözlemlerden biri, çocuğa gösterilen sevgi ve sevecenliktir (Onur, 2007).

Osmanlı toplumunda, sevgi ve şefkat kelimeleri çocukla birlikte anılmıştır. Özellikle resmi kayıtlarda görülmektedir ki işlenmiş bazı suçlar, çocukların hatırına affedilebilmiştir. Ayrıca çocukların saf ve masum oldukları inancı, dualarının kabul edileceği inancını da doğurmuştur. Tüm bunlara rağmen Osmanlılarda da Batı'dakine benzer bir şekilde çocukluğun tarihine gösterilen alaka oldukça sınırlı tutulmuş, hem çocuklara hem de onlarla doğrudan ilişkileri dolayısıyla dönemin toplumu hakkında önemli ipucu sağlayacak aileleri ile ilgili çalışmalar gerekli önemi görmemiştir (Okay, 2005). Osmanlı toplumunda çocukluğun masum sayılması anlayışının muhtelif örneklerine rastlamaktayız. En tipik örnek, çocukların cami avlusunda oynamalarına izin verilmesi, namazı, ezanı oyuna dönüştürmelerine müsaade edilmesidir. Bu hoşgörünün ise genellikle ramazan ayıyla sınırlı olduğu bilinmektedir. Osmanlı döneminde cephedeki ordunun sefere çıkmadan önce ordunun başarısı için çocuklardan “*sefer duası alayı*” oluşturulması, dönemin masumluk anlayışı göstermek bakımından en üst düzeydeki örnek niteliğindedir (Onur, 2007).

19. yüzyıl öncesinde, Osmanlı toplumsal yaşamında çocuğun ve çocukluğun yerinin tarihsel açıdan detaylı olarak değerlendirilmesine olanak sağlayacak kadar yeterli belgelerin bulunmadığı söylenebilir. Bu durum, Batılı örneklerde olduğu gibi, çocuğun bugün anladığımız şekilde “*kendine özgü müstakil bir varlık*” olarak algılanmasında modernleşme dinamiklerinin rolüne işaret etmektedir. Ayrıca yine Tanzimat öncesinde çocukla ilgili sorunlara kuramsal bir ilgiyle yaklaşılmadığı dile getirilmiştir (Öztan, 2009).

Gil’adi (2001), “*İslam uygarlığında bir çocukluk kavramı var mı?*” başlığını taşıyan çalışmasında İslam hukukunda, çocukluk evresinin çocuğun fiziksel olgunluğa ulaşması ve çocuğun kendi hareket ve ilişkilerini kontrol etmeye başlaması ile sonlandığını belirtmiştir. Fiziksel olgunluk belirtilerinin görülmemesi halinde ise genel

olarak 15 yaş, hem kızlar hem de erkekler için çocukluk ile yetişkinlik arasındaki ayrımı belirleyici yaş kabul edilmiştir. Yetişkinlerin belirli görevlerini yerine getirebilme halinin, kız ve erkek çocuklar açısından zihinsel olgunluğun göstergesi sayıldığını da ifade etmiştir.

Yerasimos (1993), 16-19. yüzyıl gravür ve sulu boya çalışmalarında “*Osmanlı Çocuk Figürleri*” adlı çalışmasında Osmanlı İmparatorluğu’nu ziyarete gelen dönemin batılı ressamlarının eserlerini incelediğini belirtmiştir. Bu eserlerde Osmanlı yaşamındaki çocukların giyim ve kuşamlarının tam bir büyük taklidi içerisindeki küçükler olduğunu ifade etmiştir.

Çocuklara dair bilimsel ve edebi eserler 19. yüzyılın ikinci çeyreğinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Çocuğun sosyal hayatta değer ifade etmesi bu tarz kitaplarının sayısının artışı önemli bir ölçüde arttırmıştır. Tanzimat’ın ilanından itibaren çocuklara yönelik yayınlanan eserlerin büyük bir bölümü batılı kaynaklardan yapılan çevirilerin oluşturduğu görülmüştür. Geleneksel Osmanlı kültürünün şifahi kaynakları ve bilhassa masalları çocuk edebiyatındaki boşluğu dolduramamış; çeviri eserlerde ise daha çok Aydınlanma döneminin didaktik üsluplu eserlerinin tercih edildiği görülmektedir (Özta, 2009).

Araz’a (2013) göre, Osmanlı döneminde çocuklar üzerine tartışmaların yapılması ve yetişkinlerden farklı ihtiyaç ve özelliklerinin olduğunu fark edilmesi İslam dünyasıyla zenginleştirdikleri birikimleri ile sağlanmıştır. Bunun göstergesi olarak Fetva dergilerinin çocuklar için hazırlanmış bölümleri, mahkeme kayıtları ve muhtelif çalışmalar kabul edilebilir. Bilhassa 19. yüzyıldaki yenilik hareketleri çocuklara olan ilgi, algı ve yaklaşımları büyük ölçüde değiştirmiştir. Çocukların toplumun geleceği olduğunu fark edilmesi, çocuklarla ilgili veya çocuklara yönelik dergilerin, kitapların, makaleler ve çalışmaların hazırlanmasını, çocuk edebiyatının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu kitaplarda her ne kadar Batı’nın etkisi yoğun bir şekilde görülse de hadislere atıflarda bulunmak gibi topluma dair değerler de vurgulanmıştır.

2.3. Hak Kavramı

2.3.1. Hak

Hukukun en temel kavramlarından biri, hak kavramıdır. Öyle ki, dilimize Arapçadan geçmiş olan “*hukuk*” sözcüğü etimolojik kökeni bakımından “*hak*” sözcüğünün çoğuludur (Yeğin, 2006).

Hak, bir şeyi kazanmak veya belirli bir şekilde elde edebilmek için yasal ya da ahlaki ölçüde hukuken uygun olan taleptir (James, 2008). Hukuk bir düzeni anlatırken hak ise bu hukuk düzeni tarafından korunan menfaati temsil eder. Hukuksal açıdan, hukuk düzeni tarafından bireylere tanınmış olan yetkilere ve bu yetkilerden faydalanılmasının kişinin seçimine bırakılan menfaate “*hak*” denir (Karaman-Kepenekçi, 2008). Hürriyetin somutlaştırılmış biçimi haktır (Kaboğlu, 1993).

Hak kavramı; kurumsal farklılıklara göre değişik şekillerde ifade edilebilmektedir. Örneğin “*irade kuramı*”, hak kavramını hukuk düzeninin kişilere verdiği irade kudreti şeklinde tanımlarken; “*çıkar kuramı*”, hak kavramını hukuk düzeninin koruduğu ve tanıdığı menfaat biçiminde tanımlamaktadır. Bu her iki kuramı da içine alan “*karma kuram*” ise hak kavramını, hukuken korunan ve yararlanılması hak öznesinin kendi seçimine bırakılan menfaat şeklinde tanımlanmaktadır (Turhan, 2005).

Hukuksal açıdan zengin bir içeriği bünyesinde taşıyan hak kavramı, günlük dilde ve hukuk dilinde değişik anlamlara gelecek şekilde kullanılmaktadır. Hak kavramı hukuk düzenince tanınmış, kullanılma şekli, konusu, koşulları ve sınırları belirlenmiş, faydalanılması toplumca sağlanmış özgürlüklerdir. Hukuksal yapı tarafından kişiler hür irade kudretine sahiptir. Bu kudretin kullanılıp kullanılmaması ise kişinin kendi değerlendirmesine bağlıdır (Uçuş, 2013).

Hak bilinci, insanın ruhsal yaşantısındaki doğal bir olgudur. Hukuk düşünürü Delvecchio, “*hak fikrini mutlak olarak tasavvur etmek insan şuurunun esaslı bir ihtiyacıdır*” diye belirtmekte ve hak fikrinin psikolojik niteliğini kesin bir şekilde açığa vurmaktadır (Delvecchio, 1952; İzveren, 1988; Akt. Emni, 2004).

Toplum yaşamında ve bilhassa hukuk düzeninde hak, ödev ve borç arasında karşılıklı esasa dayalı şeffaf bir ilişkinin bulunduğu görülür. Belirli bir kişi için hukuk düzeninin sağlamış olduğu hak, başka bir kişi açısından hukuki sorumluluk (borç veya

ödev) doğurur. Bir kişinin bir hakka sahip olmasıyla birlikte başkaları da aynı hakkı elde eder. Haklar açısından insanlar arasında ayırım gözetmeksizin insan haklarını kabul etmiş, eşitliğe önem veren bir toplumda her hak, kendisiyle birlikte bir ödev getirir. Bu, başkalarının da benzer hakka sahip olmasına saygı göstermesi ödevidir. Hiç kimsenin ödevini yerine getirmedeği, herkesin hak sahibi olduğu toplumlarda herkesin hak sahibi olduğu fakat hiç kimsenin ödevi olmadığı toplumlarda müteakbil haklar saygı yerine tam anlamıyla bir kargaşaya dönüşecektir (Güngör, 1997).

Hak kavramı bilindiği üzere, insanların teşkilatlı bir toplum haline gelmesiyle yani insanların ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak olan devletin doğuşuyla birlikte var olmuştur. Devlet, kişilerin doğduğu andan itibaren kazandığı hak ve özgürlüklerinin mevcudiyetini onaylayarak, bu hakları korumayı görev edindiğini belirtmiştir. İnsanlar da hak ve özgürlüklerinin korunup güvence altına alınması karşılığında birtakım kısıtlamalara razı olmuşlardır. Topluma, yer ve zamana göre değişik biçimlerde görülen hak kavramı, devlet ve toplumun pozitif hukuk vasıtasıyla güvence verdiği bir durum olarak karşımıza çıkar. Aslında kelime kökeni olarak “*haklar*” anlamına gelen hukuk kavramı ile hak arasında çok taraflı bir münasebet söz konusudur. Hak kavramı, hukuku ortaya çıkaran temel faktörlerden biri olmasının yanında, hukuk da hakların korunması için vardır. Bu sebepten birbirinden ayrılamayacak olan hak ve hukuk kavramlarını bir bütün olarak düşünmek hata olmayacaktır. Öyle ki hakların yok sayıldığı hallerde veya çiğnendiği durumlarda hakla birlikte hukukun da çiğnendiği, yok sayıldığı düşünülür ve bunun mücadelesi verilir (Karagöz, 2002).

Yalnızca özel hukuk veya sadece kişiler için geçerli olmayan hak kavramı; kamu hukuku, topluluklar, toplumlar ve milletler için de geçerlidir. Yeterli düzeyde hak şuuru gelişmemiş toplumlarda halk, her türlü kamusal haklarına uyuşukluğa varan bir umursamazlıkla karşılık verdiğinden toplumsal yönetim, herhangi bir kişinin veya bir azınlık grubunun keyfi iradesine bırakılmaktadır. Bu sebeple insanın, kendi doğuşundan itibaren kişiliğinin vazgeçilmez bir parçası ve ruhsal özü olan kutsal hak kavramına sahip çıkılması, onu gereği gibi kullanılması sadece yaşamın insana sunduğu bir imkân değil, aynı zamanda ona verilmiş kutsal bir ödevdir (Emini, 2004).

2.3.2. İnsan Hakları

İnsan hakları kavram olarak çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu kadar, anlam ve içerik bakımından da zengindir. Bu yapı dolayısıyla, insan haklarına gizemli bir kavram gözü ile bakılmaktadır. Hemen her konunun insan hakları ile ilgili bir boyut taşıması kavramın gizemini daha da arttırmaktadır. İnsan haklarının sayısının tam olarak bilinmemesi, hemen her çağda yeni yeni insan haklarının ortaya çıkması, toplumsal gelişme ile beraber insanların yeni haklara sahip olmaları, hakların kültürlere göre değişmeler göstermesi, yeni hakların eski hakları arka planda bırakması, eski ve yeni haklar arasındaki ilişkiler ve hakların hukuk alanındaki değişmelerden etkilenmeleri konunun önemini daha da arttırmaktadır (Çeçen, 2000).

Günümüzde, insan hakları eskisine göre daha da önem kazanmış ve sadece ulusal hukukun değil, aynı zamanda uluslararası hukukun da konusu olmuştur. İnsanlar günlük hayatın her alanında insan hakları kavramlarıyla beraber yaşamaktadır. Fikirlerini, özgür bir şekilde açıklayabilmek, istediği şekilde özgürce seyahat edebilmek ve yerleşebilmek, başkalarıyla posta, telefon ve telgraf yoluyla haberleşebilmek, devlet kurumlarıyla olan ilişkilerinde insanca muamele görebilmek vb. insanın günlük hayatında çoğu zaman farkında olmadan ve değerini bilmeden kullandığı ve yararlandığı haklardan sadece bir kısmıdır (Çiftçi, 2006).

İnsan haklarının tarihi süreci incelendiğinde dünyanın birçok yerinde özgürlük, eşitlik ve barış için yapılan mücadeleler yer almaktadır. İnsan hakları gerçekte siyasi otoritenin yetkilerinin de sınırlandırılmasını gerektirdiği için ilk uygarlıklardan günümüze kadar hep büyük mücadelelere sahne olmuştur (Gülmez, 2001).

İnsan hakları, insanın mutlak insan olması sebebiyle şahsını ele alan, onu tüm yönleriyle kişilik değerini koruyup geliştirmeyi amaçlayan evrensel ilke ve kurallar bütünüdür. Bu kurallar bütününe en önemli özelliği insan onurunu güvence altına almasıdır. Çünkü insan onuruyla bağdaşan bir hak, insan hakkı olarak değerlendirilmektedir (Gülmez, 2001).

Dağı ve Polat'a (2004) göre; herkes tarafından kabul edilen insan hakları, kişinin yalnızca insan olarak dünyaya gelmesinden kaynaklanan yadsınamaz, ihlal edilemez ve devredilemez doğal kazanımlarını ifade eder. İnsan haklarının kaynağı, insan olmanın gereğidir ve en temeli yaşama hakkıdır. İnsan hakları, insanın maddi ve manevi varlığını

korumayı hedefleyen haklardır. Bu sebeple insana özgüdür ve bu haklardan istifade etmek için insan olarak dünyaya gelmiş olmak yeterli sebeptir.

İnsan hakları, kişiler arasında herhangi bir ayrımcılık yapmadan bütün insanlara tanınmıştır. Bu haklar tarihi süreç içerisinde birçok belgelerde yer almış olmakla beraber, tüm insanların bu hakları elde etmeleri kolay olmamıştır. İnsan hakları, tarihin seyri içinde kahraman birçok insanın etkin mücadelesi sonucunda kazanılmış haklardır ve bazı kimseler bu mücadele sonucunda yaşamını kaybetmiştir. Bu mücadele günümüzde de sürmektedir (Ünal, 1995). İnsan kendi başına bir değer, bir amaçtır. İnsan özgürdür ve özgürlüğünü rahatça yaşayabildiği bir çevreye sahip olmak ister. Özgürlük ise, insan iradesi üzerinde dış müdahalelerin, zorlamaların ve engellerin olmaması durumudur. Ancak bu klasik ifadesiyle, başka bireylerin özgürlüğüyle sınırlıdır. İnsan haklarının temelinde insan onurunun korunmasına yönelik bir kaygı vardır. İnsan onurunun ancak insan hakları kavramı, kültürü ve mekanizmalarıyla korunacağına ilişkin inanç 20. yüzyılda pekişmiştir (Dağı ve Polat, 2004).

İnsan hakları, tarihsel süreç içerisinde insanlık için ama insana karşı verdiği çatışmaların ürünü olarak evrensel bir değerler sistemi oluşturmayı başarmıştır. Bu değerler sisteminin özünde; sevgi, saygı, kardeşlik, dostluk, hoşgörü, dayanışma, özgürlük, eşitlik gibi ilkeler bulunmaktadır. İnsan hakları hem evrensel hem de kişisel özellik taşır. İnsan hakları yazılı hukukta herhangi bir engelle karşılaşmayan, yer ve zaman kavramı bakımından değişmeyen üstün haklar olduğu için evrenseldir (Gülmez, 2001). İnsan haklarının korunması ve hayata geçirilebilmesi için şahısların, sivil toplum kuruluşların, kurumların ve devletlerin ortak çalışma yürütmeleri gerekmektedir.

İnsan hakları, geçmiş zaman dilimlerinde daha çok kişi hakları ve siyasal haklar konularını kapsamına rağmen, bugün bunlara ek olarak sosyal, kültürel ve ekonomik alanlardaki hakları da kapsamıştır. Bu gelişmede, 20. yüzyılda uluslararası toplum tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi önemli çalışmalar insan haklarının gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Ülkemiz de dünyada yaşanan bu gelişmelerden etkilenmiştir. İnsan haklarını geliştirmeye yönelik antlaşmalara imza atarak, vatandaşlarına bu hakları kullanma olanağı tanımıştır (Bulandere, 2014).

2.3.3. Çocuk Hakları

Çocuk hakları, çocukları zarar görmekten ve istismardan korumayı; onlara duygusal açıdan yeterli bir şekilde yetişmeleri için fırsat vermeyi; onların sağlık, barınma ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını temin etmeyi öngören haklar olarak tanımlanabilir (Nelken, 1998).

Çocukların ve çocuk haklarının korunması görüşü, çocuklar arasında dil, din, ırk, renk, millet, dini inanç ve fikir ayırt etmeksizin, insanların çocuklara karşı sorumlu olduğu düşüncesiyle başlamıştır (İnan, 1968a). Çocuğun ve çocuk haklarının korunması birbirinden bağımsız kavramlar değildir. Çünkü çocuk hakları; çocukları korumak, onları bağımsız ve yaptıklarından mesul tutulan bir yetişkin dünyasına hazırlamak maksadıyla çocuklara hukuk kuralları tarafından kazandırılmış yetkililerdir. Çocuk haklarını konu alan çocuk hukukunun asıl görevi, tecrübe ve güçten yoksun olması dolayısıyla çocuğa özel bir koruma ve özen sağlamak, yetişkin olduğunda da onu hür kararlar alabilecek olgunluğa taşımaktır (Aktürk, 2006).

Uluslararası bir kavram olma özelliği taşıyan çocuk hakları, kanunen ve toplumsal normlara denk düşecek şekilde, dünyadaki bütün çocukların doğuşundan itibaren sahip olduğu fiziksel, psikolojik, sosyolojik ve politik açılardan tanımlanan hakların tümünü birden kapsar (Wald, 1987).

Geçmişte çocuğun her şeyden önce ailenin sorumluluğuna bırakılması davranışının bugün dahi devam ettiriliyor olması durumu, çocukların ve çocuk haklarının evrensel çerçevede korunması düşüncesinin onaya açılmasını geciktirmiştir. Dil, din, ırk, renk, cinsiyet, sosyal konum açısından (meşru veya gayri meşru) ve fikir ayrımı gözetmeksizin tüm insanlığın çocuklara dair sorumlu olduğu ana düşüncenin kabulü ile evrensel alanda çocukları koruma çalışmaları aktif olmuştur (İnan, 1968a).

İnsan haklarının ve anayasadaki temel hakların 18 yaşından küçük bireyler için de geçerli olmasıyla çocuk hakları ortaya çıkmıştır. 1989 yılında Birleşmiş Milletlerce benimsenmiş olan bu kavram, 1994 yılında da Türkiye tarafından kabul edilerek Evrensel Çocuk Hakları Sözleşmesi ile hukuk alanına girmiştir (Güriz, 1992). Çocuk hakları; kamu hukuku, özel hukuk, sosyal hukuk ve evrensel hukuk içerisinde bulunan kuralların çocuklara tanıdığı yetkileri kapsar (İnan, 1968b).

Çocuk haklarının amaçlarından biri de çocukların kişisel haklarının sağlanmasıyla birlikte çocukların toplumdaki yaşamıyla ilgili kararlara da katılmalarını

sağlamak olmalıdır. Çocuklara çeşitli haklardan oluşan medeni, sosyal ve kültürel haklar tanınırken, politik haklarda çekinceli davranılmaktadır. Politik haklarının olmaması, çocukları yetişkinlerden ayıran noktadır (Lordoğlu, 1995; Akt. Musayeva, 2013).

Felsefi ve hukuksal bakımdan iki yaklaşımla ele alınan çocuk hakları, felsefi yaklaşım alanında da genel şekliyle dört kategoride ele alınmaktadır. Bu kategoriler “*refah hakları, yetişkin hakları, ana-babalara karşı haklar ve koruyucu haklar*” olarak ayrılmaktadır (Franklin, 1993).

Refah hakları, tıbbi olanak, barınma, beslenme ve eğitim gibi çocuğun yaşam şartlarını ortaya koyan ve anayasa hukukunda sosyal ve ekonomik haklar olarak nitelendirilen haklardır. Bu hakların içerisinde bilhassa çocuğun yaşamına devam edebilmesini sağlayacak olan fiziksel hakların karşılanması önem taşımaktadır. Fakat mahkemeler tarafından dünyadan sefaletin kaldırılmasına yönelik herhangi bir hüküm verilmemesi sebebiyle hükümetler de bu tarz bir refah haklarını sağlayamamaktadırlar. Bu hakları sağlama hususundan aileler mükellef olmakla birlikte devletler de bu imkânları verebilecek hizmetleri sunmakla mükelleftirler. Fakat tüm ülkelerin benzer maddi güçlerinin olmaması sebebiyle bu haklar, evrensel sözleşmeler ve anayasalarda devletin ekonomik kalkınması ve maddi gücüyle sınırlı kalmıştır (Franklin,1993).

Korumacı haklar, çocukları ilgi yetersizliğinden, ev içindeki ihmalden, fiziksel ve duygusal olarak çocuklara yapılan kötü muameleden ya da onları herhangi bir tehlikeden koruyan haklardır. Çocuklar için sağlanması mecburi olarak kabul gören korumaların kapsamı oldukça geniş ve zaman zaman tartışmalıdır. Çocukları yetişkinlere bağımlı kılmaları çocukların bağımsızlığını yok etmeleri gerekçesiyle çocuk haklarını felsefi yaklaşımla ele alanlar korumacı hakları eleştirmişlerdir. Bu sebeple de, bu hakların tanınması ve uygulanmasında hassas olmak gerektiğini belirtirler (Franklin,1993).

Yetişkinlere tanınan hakların çocuklara da sağlanması ise *yetişkin hakları* olarak tanımlanmaktadır. Bu görüşü savunanlar, yetişkinlerin sahip olduğu hakların yaş engeline takılmadan çocuklara da tanınması gerektiği düşünürler. Yetişkin haklarını çocuklara da tanıtmak, onların bu alanlarındaki özerkliklerini ve bağımsızlıklarını arttırır. Şu anda çocuklar; oy kullanma, evlenme, araba kullanma, çalışma gibi

yetişkinlerin tam ve hür bir yaşam için vazgeçilmez gördükleri hakların bazılarında yoksundurlar (Franklin,1993).

Ana-babalara karşı haklar, çocuk hakları konusunda çocukların reşit olma durumuna varmadan önce anne babaları karşısında daha fazla özerkliğe sahip olmaları gerektiğini ileri sürmektedir. Yetişkin hakları gibi bu hakların gayesi de çocukları korumak değil kişisel bağımsızlığını arttırmaktır. Çocuklara bu haklar ana babalarına karşın çocuğun ne yiyeceği, saçlarının ne kadar uzun olacağı, televizyonda hangi programı izleyebileceği gibi konulardan, evden ayrılmak ya da kürtaj yaptırmak gibi önemli sorunlara kadar birçok konuda çocukların kendi kararlarını verme özgürlüğü tanır (Franklin, 1993).

Çocuk hakları çocukların aciz varlıklar olması sebebiyle özel durumlarına hassasiyet gösteren bir kavramdır. Aslında bütün haklar ana yapısında birtakım yükümlülük ve sorumluluk akla getirir. Bunlar güçlü kimselerin güçsüzlere, yetişkin bireylerin yetişmekte olan bireylere karşı yükümlülükleridir (Doğan, 2000).

Hukuksal açıdan çocuk hakları ise geçmişten günümüze kadar imzalanan ulusal ve uluslararası antlaşma ve kanunlarda bulunmaktadır. Çocuk hakları en geniş anlamda ise 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de bulunmaktadır. Sözleşme, birçok ülke yönetiminin, Birleşmiş Milletlere bağlı örgütlerin ve hükümet dışı kuruluşların, yoğun münasebeti ve fikir alışverişlerinin eseridir. Himaye edilmek istenilen amaç; çocukların ihmal, kötü muamele ve istismara karşı korunmaları gayesiyle uluslararası standartların yerleştirilmesidir (Akyüz, 2001).

Çocuk hakları insan haklarının; toplumsal bağımsızlık anlayışının ve bireyin bağımsızlaşmasının ayrılmaz parçasıdır. Tüm devletlerin geleceği çocuklardır. Geleceğe yönelik en anlamlı ve olumlu adımlar yine çocukluk çağlarında atılabilir. Çocuklukta oluşturulan özgürlükçü anlayış, yetişkinlikteki özgürlükçü yaşamı oluşturur. Çocukların olması gereken hakları çağın gelişimine paralel bir şekilde geliştirilmelidir (Fazlıoğlu, 2007).

Bir toplumun mutluluğunu ve refahını etkileyecek olan çocuğun ve çocuk haklarının korunması meselesi günümüz dünyasının en önemli sorunlarından biridir. Bir toplumun kültürünün geri kalmışlık seviyesi belirlenirken o toplumdaki çocukların kötü muamele görmüş olması, ihmal ve istismara açık olmaları ölçüt olarak kabul edilebilmektedir. Buna karşın çocuklara sağlıklı büyüme ve gelişme ortamı sağlayarak

onlara değer veren toplumda ise ilerlemekte olan bir kültürden bahsetmek mümkündür. Dünyadaki tüm çocukların bu haklardan faydalandığını dile getirebilmek için hepsinin durumuna bakmak gerekir. Toplumdaki çocuk sorunları farklı biçim ve şekillere göre değişiklik göstermektedir. Çocuk sorunlarının ana sebepleri irdelendiğinde çocuk istismarı ve ihmali, çocuk yoksulluğu, çocuğun yaşama dâhil edilmesinin göz ardı edilmesi, sosyal eşitsizlikler gibi daha baskın çocuk sorunları ortaya çıkmaktadır. Toplumsal gelişmişlik, olumlu aile değerleri ve çocuklar için en mükemmelini yapma arzusu çocuklar için sağlanan olumlu gelişmeler arasındadır. Fakat yine de dünyada yaşanan siyasal ve toplumsal gerilimler, büyük boyutlara varan sosyal ve ekonomik eşitsizlikler söz konusudur (Unicef, 2012; Akt. Uçuş, 2013).

Çocukların, haklarını tam anlamıyla kazanabilmeleri için sosyal kurumların ve yardım kurumlarının, okulların, mahkemelerin ve çocuklarla ilgili mesleklerin yeniden yapılandırılmaları şarttır. Bu hak arayışı, çocukların manevi isteklerinin kabulünü, isteklerinin kanunlarda yer alması, kanunların her daim incelenmesini ve yeniden değerlendirilmesini beraberinde getirecektir. Bu sebeple yetişkinlerin de çocuklara karşı tutum ve davranışlarının düzelmesini sağlayacaktır. Bu tutumsal farklılıklar olmadığında hukuksal düzenlemeler sadece kısıtlı bir değere sahip olacaktır (Franklin, 1993).

2.3.4. Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

2.3.4.1. Uluslararası Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Çocuk haklarının tarihsel sürecine bakıldığında, eski çağlardaki çocuk hakları günümüzle kıyaslandığında hiç de iç açıcı bir tablonun olmadığı, modern çocuk hakkı diye bir kavramın ortaya çıkmadığı görülmektedir. Çocuğun kendi haklarını edinme sürecindeki geçmişten günümüze kadar uzanan tarihi gelişim serüveni; çocuğun üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir, devir ve terk edilebilir, hatta öldürülebilir bir varlık olarak görülmesi durumundan çıkarılıp haklara ehil, kişilik sahibi bir özneye dönüştürülmesi şeklinde karşımıza çıkar (Serozan, 2005).

Çocuk ve çocuk hakları korunmalıdır ilkesinin kabul edilişi çok eskilere dayanmaktadır. Çünkü çocuk bedeni, ruhi, ahlaki ve fikri gelişim açısından korunmaya ihtiyaç duyan bir varlıktır. Fakat bu korunma sorumluluğunun geçmişte olduğu gibi

bugün de her şeyden önce ana babaya yani aileye bırakılmış olması çocuğun ve çocuk haklarının korunmasının evrensel alanda değerlendirilmesi oldukça geciktirmiştir (İnan, 1968a).

Çocuk hakları fikri, insan haklarının önemli parçalarından biridir. Bu sebeple çocuk haklarının ortaya çıkışı, gerçekleşmesi, gelişmesi ve anlaşılmaya uğraşılması insan haklarının gelişim macerasına bağlı olarak yorumlanır (Doğan, 2000).

Çocuk haklarının korunması çalışmalarının kökenleri yaklaşık dört yüzyıl gerilere gitmeyi gerektirecek kadar eskidir. 15. yüzyılın sonlarında İspanyol filozof Vives, çocukların korunmasına dair ilkelerden bahsetmiştir. Bunlar, hukuksal ilkeler olmaktan çok eğitime yönelik ilkeler şeklindedir. İsviçreli eğitimci Pestalozzi, 18. yüzyılın sonlarında yoksul çocukların yoksulluk ve eğitimsizlikleri sorununa dikkat çekmiş, çocukların ana babaları tarafından aile içerisinde eğitilmelerinin gerekliliği üzerinde durmuştur. Onun bu görüşleri İsviçre Medeni Kanunu'na büyük ölçüde yansımıştır (Akyüz, 1980).

Çocuk haklarına yönelik ilk kanunsal düzenlemeler işçi çocuklar için İngiltere'de yapılmıştır. Madencilik gelişmesi, ucuz işçi sağlamak amacıyla çocukların çalıştırılmasına sebep olmuştur. Güç çalışma şartları altında çocuklar ezilmiştir. Bu sebeple İngiliz Parlamentosu 1831 yılında bir yasa çıkarmış ve bu yasayla geceleri 9-21 yaş aralığındaki çocukların ve gençlerin çalıştırılmalarını yasaklamıştır. 1842 yılında çıkan diğer bir yasada ise 10 yaş altında olan çocuklar ile kadınların maden ocaklarında çalıştırılmaları yasaklanmıştır (İnan, 1979).

Çocukların korunması ile ilgili farklı bir olayda, 1874'te New York'ta ortaya çıkmıştır. New York'ta Çocuk Korunması ile ilgili ilk olay, 8 yaşında olan Mary Wilson adında üvey annesi ile birlikte yaşayan kız çocuğunun korunmasına yönelik gerçekleşmiştir. Bir kadın misafir tarafından küçük kızın evde yalnız bırakıldığı ve sürekli şiddet gördüğü saptanmış; misafir kadın yardım edebilmek amacıyla birçok yere müracaat etmiş fakat çözüm yolu bulamamıştır. Nihayetinde Hayvanları Koruma Derneği tarafından yardım talebi kabul edilen kadın, üvey annesi tarafından şiddet gören kız çocuğunu bu ortamdan kurtarabilmek için hayvan statüsünden faydalanmasını sağlamaya çabalamış ancak bunda da başarıya ulaşamamıştır. Misafir kadın, bu konuyla ilgili olarak uzun süre mücadele etmiş ve nihayetinde çocuğu bir bakımevine alınmasını ve üvey anneye de bir yıllık hapis cezası verilmesini sağlamıştır. Bu olaydan sonra

davanın avukatlığını yapan kişi tarafından çocukları koruma amacı taşıyan ilk dernek kurulmuştur (Yıldız, 2011; Akt. Torun, 2011).

Çocuk ve haklarının korunmasının uluslararası arenada köklü bir biçimde ele alınması; dil, din, milliyet, cinsiyet, ırk, renk, inanç ve fikir ayrımı gözetmeksizin insanlığın çocuklara karşı sorumlu olduğu görüşünün kabulü ile olmuştur (İnan, 1968a).

Evrensel bağlamda çocukların korunmasına dair bir örgütün oluşturulması düşüncesi, ilk defa 1894 yılında Jules de Jeune tarafından ortaya atılmıştır. Çocukların korunması düşüncesiyle ilgilenen birtakım Avrupa devletlerinin delegeleri, 1911 yılında Paris'te yapılan özel bir toplantıda bir araya gelmişlerdir. 1912'de gençlik sorunları, çocukların ve annelerin korunması kapsamında bir merkez kurulması amacındaki ilk resmi uygulama İsviçre'de yapılmıştır. Dünya devletlerinin çocukların korunmasına yönelik geliştirdikleri kanunları, tüzükleri ve çeşitli eserleri toplamakla görevli olan bu merkezin; bu konudaki reformları bir yılda yayınlamak, vesayet, gençliğe ihtimam ve çocukların korunmasına ilişkin milletlerarası bir anlaşma yapılmasını sağlamak da görevleri arasındaydı. 1913'te Brüksel'de, "*Uluslararası Çocukların Korunması Bürosu'nun*" kurulması maksadıyla bir kongre düzenlenmiştir. Bu kongrede, çocuk mahkemeleri, gençliği gözetim ve denetim altında bulundurma örgütü, evlilik dışı doğan çocukların vesayeti, çocuk ölümleri gibi çocuklara dair birçok problem tartışılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte bu alandaki çalışmalara bir süreliğine ara verilmiş, sonra 1921 yılında Brüksel'de Belçika Hükümetinin de öncülüğüyle ikinci bir kongre toplanarak "*Uluslararası Çocukları Koruma Birliği*" kurulmuştur (Akyüz, 1980).

İngiliz çocuk hakları savunucusu Englantyne Jebb, Birinci Dünya Savaşı esnasında çocukların çekmiş oldukları acılardan çok etkilenecek tüm dünyaya seslendiği "*Çocukları Kurtarın!*" çağrısıyla bir kampanya başlatmış ve bu çalışmalar sonucunda 1920'de "*Milletlerarası Çocuklara Yardım Birliği*" kurulmuştur. Bu birlik, savaşta zarara uğrayan çocukların acil ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla gayret gösterirken bir taraftan da sürekli bir şekilde çocukların korunabilmeleri için araştırmalara gayret ediyordu (Akyüz, 1980).

"*Londra Çocuklara Yardım Fonu*" ve "*Milletlerarası Çocuklara Yardım Birliği*" kurucularından biri olan Englantyne Jebb, 1922 yılında, birkaç maddeden oluşan "*Çocuk Hakları Beyannamesi'nin*" ön taslağını hazırlamıştır. Bu tasarı daha

sonraları ise “*Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi*” adını alarak anılmış ve bu ön taslağın maddeleri beyannamenin esaslarını oluşturmuştur. Englantyne Jebb tarafından oluşturulan bu beyannamenin ön tasarısı dünyadaki çocuklara asgari bir özen gösterilmelidir ana düşüncesine dayanmaktadır. Aynı yıllarda bir çocuk hakları bildirgesi de “*Milletlerarası Kadınlar Meclisi*” tarafından yayınlanması fikri doğmuş ve her çocuğun normal ruhi, bedeni ve fikri gelişiminin belirli bir sosyal vaziyette korunmasının toplumsal yükümlülük olduğu düşünülmüştür. Meclis bu koşulların sağlanabilmesinin, çocuğa özen göstermek, çocukların iş sahalarını ve çalışma saatlerini sınırlamak, suçlu çocuklar için önlemler almak, çocukları korumak amacıyla milli kuruluşlar oluşturmak ve uluslararası konferanslar yapmak hususlarının dikkate alınmasıyla gerçekleştirilebileceği görüşünü ileri sürmüştür (İnan, 1968a).

Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği ve Kadınlar Meclisi’nin gayretleri neticesinde Milletler Cemiyeti, Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi adı altında bir bildiri yayınlamayı kabul etmiştir. 1923 yılında Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği tarafından yayınlanmış olan bildiriden yola çıkarak hazırlanan ve Milletler Cemiyeti tarafından da kabul gören bu bildiri, bir önsöz ve beş maddeden oluşmuştur (Akyüz, 1980). Toplumun asli unsurunu oluşturan çocukların her hal ve koşulda yetişkinlerden daha özel bir şekilde ele alınmalarının gerekliliğini belirtmek ve onların her türlü ihmal ve istismardan öncelikli olarak korunma haklarını vurgulamak amacıyla ilk Uluslararası Çocuk Hakları Bildirgesi hazırlandı. 26 Eylül 1924 yılında bu bildirge, Milletler Cemiyeti Genel Kurulu’nda kabul edildi. Gazi Mustafa Kemal de Türkiye Cumhuriyeti adına çocukların yaşatılmaları, korunmaları ve gelişmelerinin evrensel bağlamda ilk defa ana ilke olarak ele alındığı 5 maddelik bildirgeyi imzalayan devlet büyüklerinin arasında yer alıyordu. 1939 yılında İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte evrensel açıdan tam bir iyi niyet göstergesi olan bu çalışmalar ne yazık ki sonlandırıldı. Bununla birlikte önce Milletler Cemiyeti’nin geçerliliğini kaybetmesine, bunun getirisi olarak da Çocuk Hakları Bildirgesi’nin bir kâğıt parçasından ibaret olmasına neden oldu (Müftü, 2001).

İkinci Dünya Savaşı’nın başlaması, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin bir süre askıda kalmasına sebep olmuştur. 1948’de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nca onaylanan İnsan Hakları Evrensel Sözleşmesi’nde çocukların hak ve özgürlüklerine yeterince değinilmediği gerekçesiyle çocukların özel durumları ve özel korunma

gereksinimlerini göz önüne alma amacı taşıyan, çocuklara özgü ayrı bir belge hazırlama çalışmaları başlatılmıştır (Akyüz, 2001).

Birleşmiş Milletler Teşkilatı kurulmasının ardından çocukların korunmasıyla ilgili problemleri incelemek ve Milletler Cemiyetinin görevlerinin yeni örgüte aktarılması sorunları ile ilgilenmek amacıyla “*Sosyal Sorunlar Meclisi*” meydana getirilmiştir. Bu meclis 3 Nisan 1950 tarihindeki toplantıda Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi’nin, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ndeki modern anlayışa göre yeniden düzenlenmesi kararını almıştır (Akyüz, 1980). 1957 yılında İnsan Hakları Komisyonu, Ekonomik ve Sosyal Haklar Meclisi, Çocuk Hakları Beyannamesini oluştururken İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini göz önünde bulundurarak ve inceleyerek bazı hazırlıklar yaptı. Bu konudaki tasarıyı da görüşlerini öğrenmek maksadıyla 21 üye devlete gönderdi. Üye devletlerin bir kısmı basit bir beyanname yayınlanmasından ziyade, hukuki bakımdan taraf devletleri bağlayıcı bir antlaşmanın yapılmasını tercih ettiklerini bildirdi. Fakat üye devletlerin çoğu uygulanmaya konulması mecburiyeti olmayan genel ilkeleri kapsayan bir beyannamenin ilanına taraf oldukları yanıtını verdiler. Bu öneriler ışığında hazırlanan tasarı “*20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 1386 sayılı kararı ile Çocuk Hakları Bildirisi*” adı altında kabul edilmiştir (İnan, 1968a).

Birleşmiş Milletler Genel Kurul’unda kabul edilen bu bildiri bir önsöz ve on temel ilkedен oluşmaktadır. “*Ayrımcılığın önlenmesi, özgürlüklerinin korunması hakkı, çocuklara isim ve vatandaşlığa sahip olma hakkı, sağlık ve sosyal güvence hakkı, eğitim hakkı, istismardan korunması hakkı*” gibi haklar tanınmıştır. Bildirgede yer alan haklardan tüm çocuklar yararlanamamakla birlikte, bu hakların var olduğunun uluslararası düzeyde kabulü, çocuk haklarına ulaşmanın ilk basamaklarını oluşturmuştur. Dünyada farklı kültürel ve siyasal geleneğe sahip birçok ülkenin, temel ilkeler konusunda aynı görüş içinde olmaları, gelecekte adına cesaret verici olmuştur (Akyüz, 2000).

Dünyada, Birleşmiş Milletler Çocuk Yılı olarak kutlanıldığı 1979 yılında Polonya’dan Prof. Adam Lopatka’nın başkanlığında ve belirli uluslararası sivil toplum kuruluşlarının da katılım ve katkılarıyla Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 10 yıl süren çalışmalar neticesinde hazırlandı. Bu sözleşme, 20 Kasım 1989 tarihinde New York’ta BM Genel Kurulu’nda oy birliği ile onaylandı. Sözleşme 44/25 sayılı karar ile 26 Ocak

1990 tarihinde Birleşmiş Milletlere bağlı üye devletlerin imzalarına açılmıştır. Sözleşmeyi aynı gün içerisinde 61 ülke imzalamıştır. Sözleşme 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve Türkiye sözleşmeyi 14 Eylül 1990'da imzalamıştır. T.B.M.M' de Bakanlar Kurulu kararıyla bir yasa çıkarılarak 23.12.1994'te yürürlüğe sokulmuştur Bugün Çocuk Hakları Sözleşmesi, Somali ve Amerika Birleşik Devletleri dışında 191 üye ülke tarafından onaylanmıştır (Müftü, 2001).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, çocuk haklarını dile getiren sadece iyi niyet belirtisi olarak kabul edilen bir bildiri değil, sözleşmeye imza atan tüm taraf devletleri bağlayıp yükümlülük altına alan hukuksal bir yapıdır (Merey, 2016).

Sözleşmenin yürürlüğe girmesinin ardından, sözleşmeyi hayata geçirmek için öngörülen eylem programında beş noktaya işaret edilmiştir. Bunlardan birincisinin özellikle çocuklar arasında Sözleşmenin yaygın olarak duyurulması ve bunun için okulların önemli rolünü vurgulaması, çalışma konusu açısından ilginçtir. Diğer dört nokta ise sözleşmenin onay durumunun dikkatle izlenmesi, sözleşme ile ilgili ulusal bir komisyonun tayini, uluslararası işbirliği mekanizmalarının güçlendirilmesi ve ülke raporlarının ardından ihtiyaç duyulan somut (finansal) desteğin sağlanmasıdır (Hammarberg, 1990; Akt. Uluç, 2008).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin genel ilkeleri arasında bulunan çocukların yaşama, gelişme, yetişme, korunma ve katılım haklarının geliştirilmesi önemli bir ihtiyaçtır. İnsan haysiyetine yaraşır biçimde yaşamak için çocukların sosyal, ekonomik ve bireysel hakları günümüzde iyileştirilmesi gereken önemli bir alandır. Çocukların daha huzurlu, mutlu ve kaliteli bir yaşama ulaştırılması toplumsal bir hedeftir. Devletin, bu hedeflere ulaşabilmek için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Çocukların yaşam standartlarının yükseltilmesi, çocuk politikalarının temel amacı ve hedefidir (Cılga, 2010).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, on sekiz yaşına kadar ki zaman diliminde onlara hem çocuk hem de birey olarak haklar veren diğer şekilde de geleceğin özgür düşünceli, üretken, insanlığın gelişimine katkıda bulunabilecek, açık fikirli insanlar yetiştirilmesini hedefleyen bir düzenlemedir (Moroğlu, 2003).

Çocukların korunması konusu son yıllarda artan bir şekilde önem kazanmıştır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak birçok uluslararası kurum ve kuruluş, konu üzerine

duyarlılıkla eğilerek modern ve demokratik hükümler içeren sözleşmeler hazırlamışlardır. Bu sözleşmelerin ortak özelliğinin çocukların bağımsız bir hak süjesi olarak kabul edilerek çocukların üstün yararının gözetilmesi olduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin gerek çocuk hakları konusunda en geniş içeriğe sahip hukukî metin olması, gerekse sözleşmeyi onaylayan ülkeler açısından bağlayıcı özelliğinin bulunması sebebiyle çok önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir (Akar, 2013).

2.3.4.2. Ulusal Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Ülkelerin yapıcı görüşlerini ortaya koyan veriler doğrultusunda çocuk hakları; o ülkedeki toplumun gelişme oranıyla çocuk ve gençlerin toplumla olan etkileşimlerinin bütünlüğünü, politika ve bilginin üretim merkezi olarak nitelendirir. Ülkemizde çocukluk ve gençlik algısı toplum yapısına uygun bir biçimde şekillenmekle birlikte, toplumun gelişmesini ve bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkacak çocuk ve genç problemlerinin çözümünü sağlamak adına özgün, modern ve ileri görüşlü fikir ve fiillerin üretilmesi gerekli olmaktadır.

Milli ülkü, hedef ve amaçların net bir şekilde ortaya koyulması, prensip ve yöntemin belirtilmesi, eğitim seviyesinin artırılması, milli kaynak kullanımının bu doğrultuda aktifleştirilmesi, halk hassasiyetinin sağlanması ve amacına uygun bir kontrol sisteminin oluşturulması merkezinde çocuğun bulunduğu bu hakların nitelikli bir biçimde işleyebilmesi için gerekmektedir. Çünkü asıl işlevsel bir demokrasi anlayışının oluşması için çocuk hakları zaruridir (Kop ve Tuncel, 2010).

Türkiye'deki çocuk haklarının kökeni batılı oluşumların çok ötesinde kendi kültürüne, geleneksel değerlerine dayanmaktadır. Henüz Tanzimat döneminde çocuk haklarına dair söylemlerin, insan hakları söylemlerinde olduğu gibi bazı aydınlar tarafından kullanıldığını görmekteyiz. Bu dönemde çocuk eğitimi ile çocuğun toplumlar için ifade ettiği önemi aynı potada eritmeyi başaran kavramsal çalışmalardan en ilginç ve özgün olanı dönemin Maarif Nazırı Münif Paşa'nın Mecmua-i Fünun'da yayımlanan makalesidir (Doğan, 2001).

Münif Paşa çocuğun topluma hazırlanması meselesinde toplumda tam bir bilinçsizlik ve vurdumduymazlık sorunu olduğunu nedenleri ve sonuçları ile mütalaa etmektedir. Münif Paşa'nın makalesinde vurguladığı önemli bir nokta da çocukların

dövülmesi durumuna dair dile getirdikleridir. Kendilerine her türlü iyi davranışta bulunulması gereken çocuklara dayakla terbiye verilmemesi gerektiğini belirtir. Bunun yerine çocuklara hatasını aşama aşama telafi etmesine yönelik fırsatlar verilmesi gerektiğinin ifade eder (Doğan, 2001).

Devlet tarafından muhtaç çocukların korunmasına yönelik oluşturulan kurumlar da vardı. Bunlardan “*Çocuk Islahhaneleri*” Mithat Paşa’nın Tuna valisiyken, kimsesiz çocukları barındırmak amacıyla kurdurduğu bir kurumdur. Dâhiliye Nezareti 1868 yılında, çıkarılan Çocuk Islahhaneleri Nizamnamesi’nin tüm yurttan uygulanmaya geçirilmesi maksadıyla, bütün valilikleri görevlendirmiştir. Niş’te açılan ilk ıslahhaneden sonra Rusçuk’ta, Halep’te, Selanik ve İstanbul’da yeni ıslahhaneler açılmıştır. Çocuk Islahhaneleri Nizamnamesine göre; yerli, yabancı, Müslüman, Hristiyan farkı gözetmeksizin ve denklik anlayışına uyulması koşuluyla 12-13 yaşından küçük ana ve babasız büyüyenler, yetim ve öksüz olanlar ya da ana-babası iş yapamayacak hale gelmiş, yoksul ve ihtiyacı olan çocuklar; ıslah ve terbiye edilmek üzere bir ıslahhaneye kabulü istenen analı, babalı, hısım akrabalı 13 yaşına girmemiş küçük olan çocuklar; 13 yaşından küçük olup, yolsuzluk, suçlama ve cinayetle kanunen bir sene ve daha fazla hapsi lazım gelip hükümetin resmi buyruğuyla alınması istenen çocuklar, bu ıslahhaneye alınacak çocuklardır. İlk başlarda kimsesiz çocuklara meslek edindirmek gayesiyle kurulan ıslahhanelere; sonraları korunmaya muhtaç çocuk ile uyum sağlayamayan ve suç işleyen çocuklar da alınmaya başlanmıştır. Bu ıslahhanelerdeki çocukların kimsesiz, uyumsuz ve suç işlemiş olmalarına bakılmaksızın hepsinin ayırım gözetmeden aynı kurumlarda bakım ve eğitimlerinin sağlanması, bunun kabul edilmesi oldukça çağdaş bir uygulamadır (Akar, 2013).

Islahhaneleri 1873’te, kimsesiz çocukların okutulması maksadıyla Darüşşafaka ve 1896’da terk edilmiş ya da sokaklarda dilenmek zorunda kalan çocukların barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan Darülaceze kurumları izlemiştir. Darülaceze kurumlarının amacı; mahalle ve sokaklarda dilenen çocuklar, sakat kadın ve erkeklerin dilenmekten kurtarılmaları ve ellerinden geldiği oranda çalıştırılabilmeleridir. Bu müessese, ilk defa 1890’da Dâhiliye Nazırı Halil Rifat Paşa’nın zamanında düşünülmüş ve dönemin padişahı II. Abdülhamid’in emri ve büyük mali yardımıyla 7 Kasım 1892 tarihinde İstanbul’un Okmeydanı Sementinin Kâğıthane taraflarında kurumun temelleri atılmıştır. 2 Şubat 1896’da birçok tesisleri ile hizmete başlaması mümkün olmuştur.

Çocuklara sanatı da öğretmek maksadıyla onları yaşama hazırlayan bu kurum, 100-160 çocuğu himaye edecek kapasitedeydi. Bu ahvalde, 1894 yılında çıkarılan “*Dilenciliğin Mealine Dair Tüzük*” de içerisinde bulunulan dönem için büyük önem taşımaktadır (Uluğtekin, 1994).

Osmanlı İmparatorluğu’nda özellikle savaş sıralarında, korunmaya muhtaç çocuklar ve savaş yetimleri için Darüleytamların kurulması ve yaygınlaştırılması da çocuklara yönelik yapılan çalışmaların bir diğeridir. Arapça ev ve yer manasına gelen “*dâr*” sözcüğü ile yetimler anlamındaki “*eytam*” sözcüğünün bir araya gelmesiyle oluşan Darüleytam; yetim evi ya da yetimhane manasında kullanılmıştır. Osmanlı’nın son dönemindeki Darüleytamlar, yetimlere has birçok kurumun genel ismi şeklinde de anılmıştır (Okur, 1996; Akt. Işıkcı, 2013).

Devlet ilk başlarda savaş döneminden dolayı ile hizmet verdiği çocuk sayısı çok olmasına karşın bu kurumların giderlerini bizzat kendisi üstlenmiştir. Daha sonra hizmet vereceği yetim ve öksüz sayısındaki artış, baş edemeyeceği kadar olunca bağışlar da kabul etmeye başlamıştır. Darüleytam adı altında açılan bu kurumlar 1926 yılında nispeten maddi imkânsızlar nispeten de personel ve idareci yetersizliği sebebiyle kapatılmış ve söz konusu alan Himaye-i Etfal Cemiyeti gibi kurumların görev üstlendiği sivil alana bırakılmıştır (Işıkcı, 2013).

1934 yılında Atatürk tarafından Himaye-i Etfal Cemiyetinin ismi, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olarak değiştirilmiştir (Çavuşoğlu, 2005).

Türkiye 1928 yılında, 26 Eylül 1924 tarihinde kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi’ni imzalamıştır. Atatürk sadece beyannameyi imzalamakla yetinmemiş 23 Nisan TBMM’nin açılış gününü dünyadaki tüm çocuklara armağan etmiştir. Böylece 23 Nisan günleri Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kutlanmaya başlamıştır (Doğan, 2000). Aynı zamanda, 1926 yılında İsviçre’den alınarak ülkemize göre uyarlanan Medeni Kanun, 1910’lu yıllarda hazırlanırken çocukların korunması ile ilgili çeşitli görüş ve ilkeleri geniş ölçüde göz önünde bulundurmıştır. Böylece 1926 yılında Türk Medeni Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte 1924 tarihli Çocuk Hakları Bildirisi ve onun oluşmasına öncülük etmiş diğer görüşler Türk Hukuku’nda da bir ölçüde yer almış oluyordu. Türkiye’nin diğer kanunlar değil de İsviçre Medeni Kanunu’nu almasının muhtelif sebepleri arasında bu kanunun

kadın ve çocuğun korunmasına yönelik maddelere geniş ölçüde yer vermiş olması büyük bir önem arz eder (Akyüz, 1980).

Çocukların korunmasına yönelik Birinci (1936) ve İkinci (1938) Balkan Kongreleri de Türkiye Cumhuriyeti'nin katıldığı ilk uluslararası çalışmalar arasında değerlendirilir. Kongreler, yalnızca Balkan Ülkeleri ile sınırlı kalmasına rağmen bundan sonra yapılan diğer çalışmalara da liderlik yapmıştır. Bilhassa II. Balkan Kongresinde sağlam ve normal çocukların korunması, çocukların iş yaşı ve sağlık alanında korunmaları konuları üzerinde çalışmalar yapılmıştır (Tiryakioğlu, 1991).

UNICEF, 1951'de kuruluşunun sadece 5 yıl sonrasında Türkiye'de çocuklar için saha çalışmalarına başladı. UNICEF Türkiye Milli Komitesi ise 1956'dan itibaren Türkiye ve dünyadaki çocukların ihtiyaçlarına karşılık verebilmek adına kaynak sağlama ve tanıtım yapmaya yönelik çalışmalarını sürdürmektedir (Unicefturk.org). UNICEF Türkiye Milli Komitesi, UNICEF ile Türk kamuoyu arasındaki iletişimi sağlamak amacıyla Prof. Dr. İhsan Doğramacı tarafından 1956 yılında geniş kapsamlı olarak kurulmuştur. Milli Komite, UNICEF'in Türkiye'deki Uluslararası temsilciliğinden ayrı ve hükümet dışı bir kuruluştur. Bununla beraber, UNICEF ile Milli Komite arasında gündelik bilgi alışverişi ile yakın işbirliği söz konusudur. UNICEF Milli Komiteleri, dünyadaki 40 kadar ülkede etkinliklerini sürdürmektedir. Milli Komiteler, dünyada yaşayan çocukların yoksulluk problemlerini kendi devletleri içinde tanıtım kampanyaları düzenleyerek bu konuda kamuoyunu bilgilendirir. Türkiye Milli Komitesi de UNICEF'in insancıl hedeflerine katkı sağlamak amacıyla Türk ve dünya çocuklarının eğitim, sağlık ve korunma ile ilgili projelerine doğrudan destek vermektedir (Unicef.org).

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu ise TBMM tarafından çıkarılan bir kanun ile eğitim, bilim ve kültür kuruluşları ile UNESCO arasında bağlantı sağlamak amacıyla ve bir sözleşme bağlamında çeşitli faaliyetlerde bulunmak amacıyla 25 Mayıs 1946 tarihinde kurulmuştur. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yönetim Kurulu, VII. Dönem Genel Kurulu'nun ikinci toplantısına hazırladığı raporda, farklı türdeki çocuk hakları beyannamelerinden yararlanarak çocuk hakları üzerine bir kanun tasarısı hazırlanması önerisinde bulunmuştur. Bu öneri kapsamında hazırlanarak "*Türk Çocuk Hakları Beyannamesi*" ismini alan metin, 2 nolu ek olarak Genel Kurul'un incelemesine sunulmuştur (Akyüz, 2000).

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı, TBMM Çocuk Haklarını İzleme Komitesi, yerel yönetimler, hükümet dışı örgütler ve medya; çocuk haklarının tanıtılması, yaygınlaştırılması ve izlenilmesine yönelik SHÇEK (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu) yapısında görev almaktadır. Tüm bu kuruluşların görevli olmasına karşın SHÇEK Genel Müdürlüğü ‘Koordinatör Kuruluş’ olarak görevlendirilmiştir. SHÇEK, İl Çocuk Hakları Komiteleri ve Çocuk Forumları vasıtasıyla çocuk haklarını tanıtmaya, yaygınlaştırma ve izlemeye dair çalışmalarını yerine getirmektedir. TBMM Çocuk Haklarını İzleme Komitesi yapısında oluşturulan internet sitesi aracılığıyla çocukların TBMM ile doğrudan iletişim kurabilmesi sağlanmaktadır. Yerel yönetimler, çocuk meclisleri ile çocuk haklarını tanıtmaya ve yaygınlaştırmaya yönelik çalışmalarını yerine getirmektedir (Erbay, 2013).

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), 1927 yılında kurulduğu andan itibaren çocuklara özgü yayınlara büyük bir değer vermiştir. 1950 yılında Ankara Radyosu bir “Çocuk Kulübü” kurmuştur. Aynı zamanda “Çocuk Saati” adıyla bir program yayınlamaya başlamıştır. Bu program Türkiye’nin çeşitli illerinde (İstanbul, İzmir, Diyarbakır) yayınlanmıştır ve aynı zamanda “Türkiye’nin Sesi” adlı program ile yurt dışında çocuklar için de yayınlanmıştır. TRT 1995 yılı ve sonrasında “Biz Arkadaşız”, “Portakal”, “Biz Çocukların da Hakları Var” ve “Çocukların da Söz Hakkı Var” gibi programlarıyla çocuklar ve gençler için hazırladığı programları çeşitlendirmiştir. TRT’nin genel yayın programı 1997 yılında çocuk haklarına yönelik evrensel anlaşmaları kapsayacak bir biçimde daha içerikli hale getirilmiştir (Aktürk, 2006).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan en geniş katılımlı bir antlaşmadır. Türkiye Cumhuriyeti, 14 Eylül 1990 tarihinde imzaladığı sözleşmeyi 9 Aralık 1994 tarihli ve 4058 sayılı TBMM Uygun Bulma Kanunu uyarınca taraf olmuş ve sözleşme Türkiye açısından onay belgelerimizin BM Sekreteriyasına bırakılmasının ardından 4 Mayıs 1995 tarihiyle yürürlüğe girmiştir. Çocukların korunması amacıyla uluslararası standartları belirleyen bu sözleşmeye ek bir şekilde hazırlanarak 25 Mayıs 2000 tarihinde BM Genel Kurulu’nda kabul edilen ve imzaya açılan “Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol ile Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmalarına İlişkin İhtiyari Protokol” New York’ta gerçekleştirilen “BM Binyıl

Zirvesi” kapsamında 8 Eylül 2000 tarihinde ülkemiz adına imzalanmıştır. Bu protokoller ülkemizde 19 Eylül 2002 ve 4 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Merey, 2012).

Türkiye, insan ve çocuk hakları hususunda evrensel ve Avrupa standartlı diğer sözleşmelerin çoğuna az sayıda çekinceyle birlikte taraf konumundadır. Bunların içerisinde “*Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi; Avrupa Sosyal Şartı; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi; Çocukların Velayetine ilişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi; Uluslararası Çocuk Kaçakçılığının Sivil Yönleriyle İlgili Lahey Sözleşmesi; Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi*” gibi sözleşmeler de yer almaktadır. Meclis 2011 yılında “*Birleşmiş Milletler İşkenceye, Diğer Zalimce, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalara Karşı Sözleşme’nin İsteğe Bağlı Protokolü ile Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi’ni*” onaylamıştır. Türkiye, ayrıca Avrupa Konseyi’nin 2011 tarihli “*Kadınlara Yönelik ve Aile İçi Şiddetin Önüne Geçilmesi, Bu Olguya Karşı Mücadele Verilmesi ile Alakalı Sözleşmenin (İstanbul Sözleşmesi)*” ilk onaylayıcısıdır (Unicef.org).

Başbakanlık Ocak 1995’te Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin (ÇHS) onaylanması sonrasında, Türkiye’de ÇHS’nin uygulanmasında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü’nü koordinatör kuruluş olarak atamıştır. ÇHS kararlarına göre koordinatör kuruluşlar: mevcut yapısal, hukuki ve idari tedbirler, pratikte ortaya çıkan zorluklar ve hizmetin sağlanabilmesi amacıyla belirlenen hedefler ve bu hedeflere ulaşılabilmesi için tayin edilen öncelikler ile ilgili ülke raporlarının ve eylem planlarının ortaya çıkarılmasında tüm kamu kurumu ile özel kuruluşlarla gerekli iletişimin sağlanmasından mesuldürler (Aktürk, 2006).

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı olarak 3.6.2011 tarih ve 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Türkiye’de sözleşmenin uygulanıp takip edilmesinden sorumlu koordinatör kuruluş olarak vazifelendirilen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü’nden görev ve yetkilerini devralmıştır. Bununla birlikte çocuk haklarına yönelik ayrı bir daire başkanlığı oluşturulmuştur (Kurt, 2016).

Türkiye bu sözleşmeyi imzalayıp yürürlüğe koymasıyla birlikte çocuk nüfusunun dayattığı problemleri uluslararası ölçütler çerçevesinde çözmeyi de kabul etmiş sayılmaktadır. Türk toplumundaki çocuk anlayışının geleneksel değerleri ile bu uluslararası ölçütler büyük oranda uyum göstermektedir. Bu sebeple Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin süratle kabul edilmiş ve yürürlüğe konmuştur. Burada problem sözleşmenin içerdiği hakların aynı ölçüde hayata geçirilmesi şartlarının da aynı hızda oluşturulabilmesidir (Doğan, 2001).

Türkiye, BM referansına uygun bir şekilde ilk milli raporunun ve milli eylem planının hazırlanması amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversitelerden, hükümet dışı ve evrensel nitelikteki örgütlerden 200 temsilcinin katıldığı geçici komiteler oluşturulmuş ve bu komiteler 06.03.1996'da çalışmalarına başlamıştır. Çalışmalar sonrasında oluşturulan ilk milli rapor, 14.05.1999 tarihinde BM Çocuk Hakları Komitesi'ne ulaştırmak amacıyla Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. İlk raporun sunum tarihi komite tarafından 2001 yılı olarak kararlaştırılmıştır. BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 27. Dönem oturumunda ulusal ilk rapor sunulmuştur. Ulusal raporda çocuk haklarını tanıtmaya ve yaygınlaştırmaya yönelik koordinatör kurumun ve diğer kuruluşların çalışmaları yer almıştır. Ayrıca Türkiye'de çocukların durumuyla alakalı sözleşme ilkelerine yönelik istatistikler sunulmuş ve ilgili yasaların maddeleri belirtilmiştir (Erbay, 2013).

Ulusal anlamda yürütülen çalışmalara bakıldığında “*Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası*”, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 10. yılı olması sebebiyle 20 Kasım 1999 tarihinde SHÇEK Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde UNICEF' in ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katkılarıyla başlatılmıştır. Bu kampanya kapsamında “*Nisan 2000 tarihinde I. Ulusal Çocuk Kongresi, Ekim 2000 tarihinde Çocuk Forumu Hazırlık Toplantısı ve Kasım 2000 tarihinde I. Ulusal Çocuk Forumu*” 81 ilden katılan çocuk delegelerle gerçekleştirilmiştir. ÇHS'nin dört temel ilkesinden biri olan çocuğun katılım hakkının kullanılmasıyla ortaya konulan sorun ve çözüm önerileri her iki etkinlikte de kamuoyunda paylaşılacak üzere Cumhurbaşkanı'na takdim edilmiştir. Yine bu kapsamda TBMM ve SHÇEK işbirliğinde 81 ilden her ilin milletvekili sayısınca belirlenen çocuk sayısı temel alınarak 550 çocuğun katılımıyla 20 Nisan 2002 tarihinde TBMM'de “*I. Ulusal Çocuk Parlamentosu*” oluşturulmuştur. Çocuk milletvekilleri “*Çocuklar İçin Evet Deyin*” kampanyasınının 10 temel ilkesini tartışmış ve kampanya

ülke gündemine taşınmıştır (Erbay, 2013). Ayrıca ülkemizde çocuk haklarının aktif bir şekilde uygulanması ve koordinasyonunun sağlanması için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinesinde diğer tüm bakanlıkların katkı ve katılımı ile 2013-2017 yıllarını içine alan Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi hazırlanmıştır (Kurt, 2016).

Ülkemizde 27 Mayıs 1949 tarihli ve 1950 mali yılından itibaren korunmaya ihtiyaç duyan çocukların bakılıp yetiştirilmeleri maksadıyla çıkarılan ilk kapsamlı özel kanun, 5387 sayılı kanundur. Bu kanun ile birlikte korunmaya ihtiyaç duyan çocuklara yönelik hizmetler Milli Eğitim Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na verilmiştir. Buna göre Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 0-6 yaş arası çocukların bakılıp yetiştirilmelerinden, Milli Eğitim Bakanlığı ise 7-18 yaş arası çocukların bakılıp yetiştirilmelerinden sorumlu tutulmuştur. Böylece sorumlu bakanlıkların gözetimi ve kontrolü dâhilinde bu çocukların, çocuk bakım ve yetiştirme yurtlarında bakılıp yetiştirilmeleri sağlanmıştır (Pamir, 1966; Elmacı, 2007; Akt. Işıkcı, 2013). Kanun, birtakım aksaklıkları bünyesinde barındırması sebebiyle yalnızca yedi yıl yürürlükte kalabilmiştir.

2010 senesine kadar T.C Anayasası'nda mevcut "*Ailenin Korunması*" başlığı ile isimlendirilen yasa, 07.05.2010 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkındaki 5982 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra ismi "*Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları*" olarak değiştirilmiştir. Bu kenar başlık altında yer alan 41. maddede devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunmasına ayrı bir önem verdiği görülmektedir. Ayrıca devletin aile planlaması için gerekli tedbirleri aldığı ifade edilmektedir. Çocuğun yüksek yararına aykırı olmadığı müddetçe her çocuğun, korunma ve bakımdan yararlanma, anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Devlet, her türlü şiddet ve istismara karşı çocukları koruyucu önlemleri aldığı da bu yasada belirtilmektedir (Anayasa.gov.tr).

1982 Anayasası'nın 41, 42, 50, 56, 58, 61 ve 62. maddelerinde çocuk haklarını ilgilendiren, onları özel olarak koruyan hükümlere değinilmektedir. Bu maddelerin dışında anayasanın kişi hakları ve ödevleri bölümünde bulunan haklardan çocuklar da faydalanmaktadır (Akyüz, 2015).

Görüldüğü gibi ülkemizde çocuklara verilen değer Cumhuriyet döneminden önceki yıllara kadar dayanmaktadır. Çocuğun özel olduğu, kendine has ilgi ve

ihtiyaçlarının bulunduğu, değerli bir varlık olarak sosyal, medeni ve kültürel haklara sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda ülkemizde üzerine düşen görevlerini hakkıyla yerine getirmektedir. Bu anlamda uluslararası alanda çocuğa yönelik antlaşmaları ivedilikle imzalamış ve iç hukuka uygun olarak gerekli düzenlemeleri de yapmıştır ve yapmaktadır.

2.4. Çocuk Haklarıyla İlgili Uluslararası Bildiriler

2.4.1. Washington Kararları

Washington şehrinde, 1919 yılında toplanan iş konferansında çocuğun korunması hakkı üzerine uluslararası kararların ilki alınmıştır. Bu kararlar aşağıdaki gibidir:

1. 14 yaşına girmemiş çocuklar işe sokulmamalıdır.
2. 15 yaşına girmemiş çocukların gece işyerlerinde çalışmaları yasaklanmalıdır.
3. Büyük yaşlardaki çocukların günde 8, haftada 48 saatten fazla çalışmaları yasaklanmalıdır (Tiryakioğlu, 1991).

Uluslararası İş Konferansı, birtakım kriterlere göre çocukların çalıştırılma meselelerini düzenlemiştir. Devam eden yıllarda küçüklerin çalıştırılması konusuna değinen bu mesele, çocuk suçluluğunu önleme tedbirleri olarak telâkki edilmeye başlanmıştır. Milletler Cemiyeti 16. genel kongresini 1935'te yaparken *herhangi bir şekilde yoldan çıkmış küçükler için sırf terbiyevi mahiyette, her memleketin kendi teşkilatına göre tedbirler almasını bütün dünya milletlerine tavsiye etmeye karar vermiştir* (Ballar, 1998).

2.4.2. Çocuk Hakları Cenevre Bildirisi

Dünya çapında çocukların korunmasına yönelik bir teşkilatın kurulması fikri ilk olarak *Jules de Jeune* tarafından 1894 yılında ortaya atılmıştır. Geçen yıllara rağmen bu konudaki en büyük gelişme, Cenevre'de 1920 yılında kurulan "*Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği*"dir. Bu örgütün ve Uluslararası Kadınlar Meclisi'nin yoğun çalışmaları sonucu 26 Eylül 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti, "*Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi*" adı altında bir beyanname yayınlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu M. Kemal Atatürk'ün söz konusu beyannameyi imzalamasıyla çocuğa ilk önce yardım ile tedavinin sağlanması, onun istismardan korunması, gelişmesi, eğitimin

verilmesi, barış ve kardeşliği ruhunda taşıyacak biçimde yetiştirilmesi temellerini içine alan bu beş madde kabul edilmiştir (Akyüz, 2001).

“Tüm ulusların erkek ve kadınları, insanlığın ırk, uyrukluk ve din ayrımı gözetmeksizin sahip olduğu en iyi şeyi çocuğa vermekle yükümlü bulduklarını Cenevre Bildirisi denilen bu Çocuk Hakları Bildirisi ile tasdik ederler.”

Yukarıda yer alan önsöz ile başlayan ve beş maddeden oluşan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi şu şekildedir (Akyüz, 1980):

1. Çocuğun, ruhen ve bedenen doğal biçimde gelişimine imkân veren şartlar kendisine verilmelidir.
2. Hasta çocuk tedavi edilmeli, acıkan çocuk beslenmeli, eğitiminden yoksun çocuk eğitilmelidir. Ayrıca doğru davranışlardan uzaklaşmış çocuk yeniden kazanmalı ve sahipsiz çocuklar korunma altına alınmalıdır.
3. Olası bir afet ve acil durum anında yardım öncelikle çocuğa yapılmalıdır.
4. Çocuk, her türlü istismara karşı korunmalıdır ve hayatını kazanabilecek hale getirilmelidir.
5. Çocuk, kabiliyetlerini kendi cinsiyetlerinin hizmetine sunacak bir düşünce ve ruh hali içerisinde yetiştirilmelidir.

2.4.3. Çocuk Hakları II. Cenevre Bildirisi

Cenevre Bildirisi II. Dünya Savaşı sebebiyle uygulamaya geçirilememiştir. 1946 yılında, Birleşmiş Milletlerin Ekonomik ve Sosyal Haklar Konseyi'ne *“bütün dünya milletlerini 1924'deki kadar birbirine bağlamak amacıyla Cenevre Beyannamesi'nin canlandırılması talebi iletilmiştir. Bütün uluslara mensup erkek ve kadınların insanlığın yapısındaki en mükemmel şeyleri çocuğa vermesi gerektiği düşüncesi”* ile 1948'de İkinci Çocuk Hakları Bildirisi yayınlanmıştır. Bildirideki maddeler:

1. Çocuk dil, din, ırk, cinsiyet ve bunun gibi özellikler bakımından farklı sayılmak ve ayırım yapılmaksızın haklarının tümünü kullanmalıdır.
2. Çocuk, sağlık bakımına ve tıbbi hizmetlere, toplumsal güvenliğe dair haklara sahiptir.
3. Çocuk bedenen, zihnen ve toplumsal açılardan hür, onuruyla gelişim gösterecek şekilde koruma altına alınmalıdır.
4. Çeşitli yönlerden engelli olan çocuk, eğitim hizmeti alabilmelidir.

5. Hiçbir ayırım ve fark gözetmeksizin tüm çocuklar eğitim ve gelişim açısından aynı imkân ve haklara sahip olmalıdır.

6. Çocuğun ihmale, istismara, zulme uğramasına ve bilhassa erken yaşta çalıştırılmasıyla alakalı durumlara karşı korunması sağlanmalıdır.

7. Çocukların her biri sevgi ve şefkate muhtaçtır.

8. Kimsesiz, muhtaç çocuklara yönelik dernek ve yönetsel kuruluşlar, özel alakada bulunmakla sorumludurlar (Akarslan, 1998).

2.4.4. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminin ardından kurulan BM Teşkilâtı, “dünya halklarını 1924’lerdeki kadar birbirlerine yakınlaştırmak” gayesiyle Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nde, 1924 Cenevre Bildirgesi’ni yeniden aktifleştirilmesini teklif etti. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca da 1948 yılında, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi onaylandı. Bildirgede insan haklarının temelinde bulunanlar belirtilmekte, hakların bozulması durumunda kişileri mesul tutmaktadırlar. Söz konusu bildirge sadece yetişkinlerin değil, çocukların da hak, hürriyetlerini kapsamaktadır. Doğuştan itibaren korunma, bakım gibi gereksinimleri olan çocuklar göz önüne alınarak bildirgede titizlikle gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde tekrardan Çocuk Hakları Bildirgesi hazırlandı. Bu bildirge ise 1959’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’na kabul edildi (Müftü, 2001).

“İnsanlık çocuğa verebileceklerinin en iyisini borçludur” düşüncesinin temel alındığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi önsöz ve 10 ilkeden oluşmaktadır (Tiryakioğlu, 1991).

1. İlke: Dünyadaki tüm çocuklar söz konusu bildirgede geçen haklardan dini, dili, milliyeti, cinsiyeti, ırkı, gibi hiçbir farkı söz konusu olmaksızın yararlanabilmektedir.

2. İlke: Çocukların yasaların güven ve denetimi altında sunulan, her açıdan sağlıklı şartların bulunduğu ortamlarda sağlıklı, hür, öz saygısı gelişmiş çocukların yetiştirilmesi gerekmektedir.

3. İlke: Her çocuğun doğmasıyla bir adı olmalı, doğan her çocuk mensup olduğu devletin yurttışı sayılma hakkına sahip olmalıdır.

4. İlke: Çocukların sağlıklı bir şekilde büyüyüp gelişebilmesi için doğumundan önce ve sonra kendisine ve annesine ayrıca ilgi ve destek sağlanmalı yani sosyal güvenlikten yararlanmalıdır.

5. İlke: Muhtelif açılardan engelli çocuğun ihtiyaç duyduğu tedavi, bakım, eğitim imkânı verilmelidir.

6. İlke: Çocuk ebeveynlerinin sevgisini görerek onların bakım ve sorumluluğu altında güvenli bir ortamda içerisinde yetişmelidir. Çocuğu küçük yaşlarda annesinden ayırmamak için tüm imkânlar kullanılmalıdır. Ailesi olmayan veya yoksul olan ailelerin çocuklarına ayrıca bir bakım sunmak toplum ile kurumların görevleri arasındadır. Çok çocuklu ailelere, devlet tarafından yeterli yardım yapılmalıdır.

7. İlke: Çocuğun karar verme gücünü, genel kültür ve yeteneklerini, topluma faydalı bir üye olmasını sağlayacak, ahlaki ve toplumsal sorumluluğu geliştirecek eğitim verilmelidir. Eğitimde önce aile sorumluluk almalıdır. Eğitimin ilk ve temel aşamaları zorunlu ve parasız olacak şekilde düzenlenmelidir.

8. İlke: Her şart ve durumda ilk yardım gören ve korunan kimse, çocuk olmalıdır.

9. İlke: Çocuklar tüm ihmal, kötü amaçla yararlanılma ve sömürüye yönelik korunma altına alınmalıdır. Çocuk her ne sebeple olursa olsun kesinlikle ticari bir eylemin mevzusu olmamalıdır.

10. İlke: Çocuk dili, ırkı, dini, cinsiyeti gibi sebeplerle hiçbir ayrımcılığa maruz bırakılmamalıdır. İnsanlar arası dostluk, anlayış çerçevesinde, barışçıl ve insani değerlere uygun bir biçimde yeteneklerini kullanması gerektiğinin bilinde yetiştirilmelidir (İnan, 1968; Akt. Akyüz, 1980).

Çocuk Hakları Bildirgesi'nin hukuki bir bağlayıcılığının olmamasından ötürü uygulamada birçok sorunla karşılaşılmaktaydı. Fakat Dünya'daki farklı siyasal ve kültürel geleneğe sahip birçok devletin temel ilkeler üzerinde anlaşmaları olumlu bir takım gelişmelere yol açmıştır.

2.4.5. Türk Çocuk Hakları Bildirisi

14 Şubat 1962'de 7. Milli Eğitim Şurası'nda; 8 Mayıs 1962 günü II. Sosyal Hizmetler Konferansı'nda; 30 Temmuz 1962 günü Türkiye Öğretmen Dernekleri Konfederasyonları Kurultayı'nda; 26 Haziran 1963 günü UNESCO Türkiye Milli

Kamuoyu 7. Genel Kurulu'nda Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir. Hem anayasanın ilgili maddelerinden hem de daha önceki bildirimlerden ilham alınarak hazırlanan “*Türk Çocuk Hakları Bildirisi*” tüm ebeveynler ile kurumlar için uyulması gereken ilke olarak kabul edilmiştir. Bu bildirin diğer bildirimlerden farkı Türk çocuklarına göre konuların yer almış olmasıdır (Ballar, 1998).

Bu ilkeler şunlardır:

1. Her Türk çocuğunun; bakımı iyi olan şartlarda yetiştirilme, hiçbir türdeki sevgi ve ilgiden mahrum bırakılmama, kendisine uygun eğitim imkânlarına sahip olma, ihtiyaç hissettiği yardımı elde etme hakları vardır. Özel ve resmi olması fark etmeksizin tüm kurumların, tüm vatandaşların söz konusu çocuk haklarını tanınması, elindeki mevcut imkânlarla bu hakların uygulanmasını sağlaması gerekmektedir. Muhtaç durumdaki çocuğun içerisinde bulunduğu sıkıntısının giderilmesi de önceliklidir.

2. Yaşı 16'dan küçük olan çocuklar zorunlu olan öğrenimlerinden engellenerek şahsi işlerde çalıştırılmaz. Çocuk hiçbir durumda istismar edilemez.

3. Tüm ebeveynler çocuğunun bakımlarını üstlenmek, onun bilgi ve becerisini mükemmel bir biçimde kullanmasına olanak sağlayacak ortam dâhilinde yetiştirmekle sorumludur. Öğrenimlerinde orta dereceyi tamamlamayan, tamamlayamayanlar için devlet çeşitli kurslar açarak onların gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlar. Ebeveynlerin çocuğa yetemedikleri koşullarda üstlenilmesi gereken bu sorumluluklar çocuğun birinci derecede olan yakınlarına ve de devlete düşer.

4. Öğrenimlerinde orta dereceyi tamamlamayan ya da tamamlayamayanlar için tarım ya da teknik açıdan bilgi ve beceri sağlayan kursların açılması için muhtarın, Belediye Başkanlığının ve Milli Eğitim Bakanlığının ortaklaşa bir çalışma yürütmesi gerekmektedir.

5. Çeşitli sağlık problemleri sebebiyle hayatını kaybetme ihtimali bulunan çocukların kurtarılmaları, engelli veya uyum sıkıntısı yaşayan çocukların iyileştirilmeleri, toplum içerisinde kendi beceri ve ilgilerini rahatlıkla sergileyecek ve yaşamlarını idame ettirecek uygun mesleklere yönlenebilecek bir biçimde başarılı ve özgüvenli yetiştirilmeleri anne baba ile birlikte devletin ve bu amaçla kurulmuş örgütlerin ödevidir.

6. Çocuğun korunmasına yönelik yasaların öncelikli bir şekilde hazırlanması, çıkarılması, geciktirilmeden uygulanması gerekmektedir (Akyüz, 2000).

2.4.6. Birleşmiş Milletler Dünya Çocuk Zirvesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oy birliği ile Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin kabul edilmesi sonucunda çocukların uğradıkları fiziksel, duygusal, zihinsel, cinsel istismar ve ihmali konularına karşı ülkelerin hassasiyetleri daha da belirginleşmiştir. New York'ta 1990 yılında gerçekleştirilen Dünya Çocuk Zirvesi'nde, Türkiye'nin de yer aldığı devlet başkanları bir araya gelerek, 2000 yılına kadar varılması amaçlanan bir takım nihai hedefler belirlemiş ve çocukların huzur ve mutluluğunun azami düzeyde siyasî eylem gerektirdiği noktasında uzlaşmışlardır. Burada anlaşmaya varılan Dünya Bildirgesi ile Faaliyet Plânı, çocukların haklarına ilk sırada yer verilmesi, çocukların korunup gelişmesi, istismar edilen ve sömürülen zor şartlar altındaki çocukların korunması gibi konularda evrensel düzeyde tedbirlerin alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca zor şartlar altında bulunan çocukları da kimsesiz çocuklar, sokak çocukları, insan kaynaklı ve doğal afetlerin kurbanı olan çocuklar, uyuşturucu ticaretinde kullanılan çocuklar, ırkçılığa maruz bırakılan çocuklar, göçe zorlanan çocuklar ile engelli çocuklar, zorla çalıştırılan çocuklar ve sömürülen ve istismar edilen çocuklar olarak tanımlanmıştır (Başar, 1999; Akt. A. Cılga, 2001).

Birleşmiş Milletler tarafından New York'ta 30 Eylül 1990 tarihinde düzenlenen Çocuk Zirvesi'ne katılan devlet başkanları, onay verdikleri deklarasyonun hedeflerine ulaşabilmek için ülkelerinde gerekli çalışmalarını başlattılar. Bu hedeflerin birçoğu, 10 yıl gibi bir sürede gerçekleşmiş oldu. Örneğin; 125 ülkede gerçekleştirilen aşılama kampanyası ile çocukların %80'i tetanoz ve kızamığa karşı aşılandılar. 1999 yılında, 5 yaşından küçük yaklaşık 470 milyon çocuk, çocuk felcine karşı aşılandı. İyot eksikliğine bağlı yaklaşık 12 milyon çocuğun zihinsel özürülü olma riski ortadan kalkmıştır. Temel eğitime devam eden çocuk sayısında artış gözlenmiştir. Zirve'den sonra sözleşmenin imza ve onaylanması ivedilikle gerçekleşti ve ülkeler buna bağlı olarak uyum yasalarını çıkarttılar (Müftü, 2001).

2.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi

2.5.1. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Kabulü

Zamanla gelişen ve kalkınan dünyamızda çocuk haklarının korunması, gelişmesi ve onların her türlü ihmal ve istismardan uzak tutulmalarının bağlayıcı uluslararası belgelere gereksinim olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır (Ünal, 2008).

Çocuk haklarına ilişkin Milletler Cemiyeti'nin 29 Eylül 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ile 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisi, uluslararası hukukta taraf devletlerin hükümetleri tarafından kabul ve imzalanmasına karşın, herhangi hukuksal bir yaptırım olmayan genel ilkelerden ibaret kalmıştır (Uluç, 2008). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nden önce onaylanan ve yayınlanan bildirimlerin yaptırım güçleri hiç olmamıştır. Çünkü devletler tarafından kabul edilen bu bildirimler ancak kuralların uygulanmaması durumunda yaptırım bulunmayan genel ilkelerdir. Bildirimlerin devletler veya hükümetler nezdinde yaptırım gücü olmaması, çocuk hakları bildirgesinde bahsi geçen temel ilkeleri herkesi bağlayacak niteliğe sokma zorunluluğu doğurmuştur (Merey, 2012).

Polonya yetkilileri, Uluslararası Çocuk Yılı (1979) öncesinde bir çocuk hakları sözleşmesi hazırlanması için tavsiyede bulunmuşlardır. Çocuk haklarının, yaptırım gücü olan, tutarlı bir yasalar şeklinde olmasını istemişlerdir. Bu girişim mevcut yasa maddelerinde bulunan birçok açıklığın doldurulması, çocuklar için insan haklarının daha anlaşılır ve uyumlu bir biçimde tanımlanması ve derinlemesine yeniden gözden geçirmesi için olanak sağlamıştır (Zöğ, 2008). Polonya'nın yaptığı bu öneriyi dikkate alan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 43 üye devletin temsilcilerinden oluşan bir çalışma komisyonunu 1979 yılında kurmuştur. Polonyalılar tarafından hazırlanmış olan Çocuk Hakları Sözleşme taslağı, çalışma komisyonu tarafından incelenmeye alınmıştır. 10 yıl gibi bir süreyle taslağın son şekli verilmiştir (Hill ve Tisdall, 1997). Çocuk Hakları Yılı'nın 10. ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi'nin 30.yıl dönümünde bu çalışma grubu tarafından Çocuk Haklarına Dair Sözleşme tasarısı hazırlanmıştır. Hazırlanan bu tasarı, ilk önce (Şubat-Mart 1989'da) tartışma ve onay için İnsan Hakları Komisyonu'na, daha sonra (Mayıs-Haziran 1989'da) tartışılması ve nihai oylamanın yapılması için Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sevk edilmiştir. Tasarının

son şekli, Genel Kurul'da 20 Kasım 1989 tarihinde oybirliği ile kabul edilerek Birleşmiş Milletler Genel Kurulu temsilcilerince 26 Ocak 1990 tarihinde imzalanmış ve 2 Eylül 1990 tarihinde sözleşme 49. maddesinin ilk fıkrasına uygun olarak yürürlüğe girmiştir (DCI/UNICEF, 1988). Bugün Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ABD ve Somali dışında 191 devlet tarafından onaylanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi kendisinden önceki çocuk hakları bildirgesinin “*insanlık, çocuklara elindeki en iyi şeyi borçludur*” biçimindeki felsefesini tamamlamak amacıyla toplam 54 maddeden meydana gelmiştir (Doğan, 2005).

BMÇHS, maddeleri üzerinde pazarlık yapılması mümkün olmayan standart ve yükümlülükleri içeren ve uluslararası planda mutabakata varılmış bir belgedir. Bu belge kim olduklarına, nerede doğduklarına, sosyal kökenlerine, cinsiyetlerine ve dinlerine bakılmaksızın tüm çocukların haklarını tanımlamaktadır. On sekiz yaşına girmemiş tüm çocuklar için çocuğun yüksek yararı gözetilerek ve hiç bir ayrıma maruz bırakılmadan onların tüm ihtiyaçları karşılanmak zorundadır. Devletler çocukların haklarının eksiksiz biçimde yerine getirilmesinden ve bu haklara saygı gösterilmesinden yükümlüdür (UNICEF, 2008).

BMÇHS, köklü bir değişime sebebiyet veren, çocukları yerel ve evrensel anlamda gündemin ana başlığı haline getiren bir anlaşma olmuştur. Anlaşmayı kabul edip imzalayan bütün ülkeler, çocuklarla alakalı olan tüm kurum, kuruluş, yasa ve yapısal düzeni anlaşma şartlarına uygun bir şekilde düzenlemek ve gerekli tedbirleri sağlamak zorundadır. Bununla birlikte söz konusu ülkeler, çocuklarla alakalı sorumlulukları gerçekleştirecek olan anne, babalara ve diğer sorumlu kişilere yardımcı olmak durumundadır. BMÇHS günümüz dünyasında çocuk haklarına dair ana yasal metin hükmündedir. Bu sözleşmeyle birlikte çocuk haklarını korumaya yönelik, milletlerarası karşılıklı ya da birçok ülkeyi kapsayan farklı sözleşmeler de bulunmaktadır. Sağlık, eğitim, beslenme, ekonomi, sosyal ve kültürel anlamda birçok konuda çocuklara hak tanınması bakımından söz konusu sözleşme önem arz etmektedir (Jones, 2005).

BMÇHS, taraf devletleri sorumlu tutan hukuksal bir bağlantıdır ve salt bir iyi niyet bildirisi değildir. Anne ve babanın, işverenin ve devletin çocuğun üzerinde istediğini gerçekleştirebileceği bir nesne olmaktan çıkarıp, hür ve özgün bir kişiliğe sahip, saygın ve onurlu bir bireye dönüştürme sürecine olumlu bir katkıda bulunduğu

söylenbilir. Sözleşmeyi imzalayan devletler yürürlükteki yasalarını bu ilkeler doğrultusunda değiştirme ve bu ilkelerle uyumlu yeni yasalar çıkarma sorumluluğunu üstlenmişlerdir. Devletlerin sözleşmeye uygun davranıp davranmadıkları özel bir komite (Çocuk Hakları Komitesi) tarafından izlenecektir (Madde 43). Sözleşmeyi onaylayan her devlet, bu komiteye belirli periyodlarla ülke raporlarını gönderecektir. Bu ülke raporları kamuoyuyla paylaşılacaktır. Fakat çocuk hakları ve sözleşme ihlal edilmesi durumunda uluslararası yargı organlarına başvurma imkânı ne bireyler ne de devletler için öngörülmüş değildir (Serozan, 2005).

2.5.2. Sözleşmesinin Amacı, Yapısı ve Dayandığı İlkeler

BMÇHS, önsöz ve üç kısımdan oluşmaktadır. Önsözde, insanlık ailesinin tüm üyelerinin doğuştan varlıklarına özgü olan haysiyetle birlikte devredilemez ve eşit haklara sahip olduklarının tanınmasının dünyada özgürlük, adalet ve barışın temelini oluşturduğunu; Birleşmiş Milletlerin İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde yer alan haklardan herkesin hiçbir ayırım gözetmeksizin yararlanma hakkı olduğu belirtilerek, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu ilan ettiği anımsatılmıştır.

Önsözde, çocuğun gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı sağlayan ailenin, kendisinden beklenen sorumluluğu toplum içerisinde yerine getirebilmesi için, gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunluluğundan söz edilmiş; çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için sevgi, mutluluk ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini kabul etmiş ve çocuğun barış, hoşgörü, özgürlük, değerbilirlik, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çocuklara özel ilgi gösterilmesi gerekliliğini vurgulayan, 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi, 20 Kasım 1959 tarihli Çocuk Hakları Bildirisi, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, önsözde adı geçen uluslararası belgelerdir. Yine önsözde, evlat edinme ve koruyucu aileye yerleştirmeye ilişkin Çocuğun Korunması ve Esenliğine İlişkin Toplumsal ve Hukuksal İlkeler Bildirisi, Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları) ve Acil Durumlarda ve Silahlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmasına İlişkin Bildiri'nin hükümleri anımsatılmıştır.

Sözleşmenin önsözünde, çocuğun korunması ve gelişmesi bakımından, her milletin kendine özgü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin öneminin göz önünde tutulduğu belirtilerek, çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliğinin önemi vurgulanmıştır.

Sözleşme'nin I. Kısım (m.1-41), çocuğun tanımı, sözleşmedeki temel ilkeleri, çocukların sahip olduğu hakları ve taraf devletlerin bu hakların gerçekleştirilmesi konusundaki yükümlülüklerini içerir.

II. Kısım (m.42-45), sözleşmenin uygulanması ve tanıtılması, devletlerin çocuk hakları ilerlemelerini incelemek ve izlemek üzere kurulacak olan Çocuk Hakları Komitesinin (Komite) kuruluşu, üye seçimleri, çalışma yer ve usullerine ilişkin hükümleri içerir.

III. Kısım (m.46-54) ise sözleşmenin taraf devletlerce imza edilmesine (m.46), onaylanmasına (m.47), sözleşmeye katılıma (m.48), sözleşmenin yürürlüğe giriş koşullarına (m.49), itirazı kayıt usullerine (m.51), sözleşmenin fesih şartlarına (m.52), sözleşmenin tevdi makamına (m.53) ve sözleşmenin resmi çevirilerine (m.54) ilişkindir (BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ne hâkim olan temel ilkeler; “ayrım gözetmeme (madde 2)”, “çocuğun yüksek yararı (madde 3)”, “yaşama ve gelişme hakkı (madde 6)” ve “çocuğun görüşlerine saygı (madde 12)” ilkeleridir. Sözleşmede yer alan diğer ilke ve hükümler yaşama, gelişme, korunma ve katılım üst başlıkları altında toplanmaktadır (Aras, Birinci ve Uluç, 2001).

Sözleşmenin amacı, evrensel ilkeler çerçevesinde her türlü ihmal, istismar ve kötü muamelelere karşı çocukların korunmasını sağlamaktır. Bunun yanında Sözleşme, çocukların potansiyellerinin ve yeteneklerinin gelişmesini sağlayacak programlar için bir çerçeve oluşturmak amacını da gütmektedir (Onur, 1994).

BMÇHS; insan hakları ilke ve standartlarının çocuklara göre düzenlendiği bir sözleşmedir. Sözleşme; insan hakları yasasının çocuklar için düzenlenmiş halidir. Çocuk ve gençlerin tüm yönleriyle nitelikli ve bilinçli insanlar olarak yetiştirilmesine, toplumun, insanlığın huzur ve mutluluğunu ve geleceğini korumasına dönük bir yatırımdır. Çocukların kabiliyetlerini hür bir biçimde geliştirilebilecekleri imkânlar ve bu imkânların sağlanması koşullarını tanımlar (İ. Cılga, 2001).

2.5.3. Sözleşmenin Hukuksal Niteliği

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, dünya hukuku açısından bağlayıcı bir güce sahip olarak çocukların haklarına sahip çıkan ve çocuklara dönük tutum ve davranışlara ilişkin ölçü ve ilkeleri evrensel boyutta düzenleyen hukuksal bir metindir.

Sözleşme, 1982 Anayasası'na göre kanun hükmündedir. Sözleşme aleyhine, anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılamaz. Sözleşme ile ulusal kanunlarımız arasında çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri uygulanır (Anayasa m.90 son fıkra).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin, Anayasa dışındaki kanunlar açısından değerlendirilmesi şu şekilde özetlenebilir:

- Sözleşme imzalanıp yürürlüğe girmeden önce BMÇHS'nin getirdiği bir hüküm (örneğin çocukların dernek kurma hakkında olduğu gibi) iç hukuktaki kanunlarda yer almıyorsa, BMÇHS'nin ilgili hükmü iç hukukta uygulanır.
- Sözleşme imzalanıp yürürlüğe girmeden önce iç hukuktaki kanunlarda, BMÇHS'ye aykırı bir hüküm varsa, BMÇHS'nin ilgili hükmü, iç hukuk kuralını örtülü biçimde yürürlükten kaldırmış olur. Böylece sözleşmenin ilgili hükmü, iç hukuktaki kanunun yerine yeni tarihli bir kanun olarak uygulanır.
- Sözleşme'nin imzalanıp yürürlüğe girmesinden sonra, BMÇHS'ye aykırı yeni bir hüküm iç hukuka getirilirse bu yeni hükmün, sözleşme'nin kendisine aykırı hükmünü yürürlükten kaldırmış olacaktır. BMÇHS'ye aykırı bir iç hukuk kuralını devletlerin sonradan düzenlemesi ise milletlerarası sözleşmeyi fesih etmek niyetinde olduğunu gösterir (Akyüz 2000).

2.5.4. Sözleşmede Bulunan Çekinceler

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, 191 ülke tarafından imzalanmıştır. İmzalayan ülkeler sözleşmenin bazı maddelerine ilişkin çekinceler belirtmişlerdir. Sözleşmeyi imzalamasına rağmen Türkiye'nin de çekince koyduğu bazı maddeler vardır. Türkiye Cumhuriyeti, BMÇHS'nin 17, 29 ve 30. madde hükümleri T.C Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama haklarını saklı tuttuğunu belirtmiştir. Çekince konulan maddelerin içeriği şu şekilde aşağıda sunulmuştur:

Madde 17.

“Taraflar devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Bu amaçla Taraflar Devletler:

- a. Kitle iletişim araçlarının çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29. maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler.*
- b. Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslar arası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimini, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini kabul eder.*
- c. Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik eder.*
- d. Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine öze önem göstermeleri konusunda teşvik ederler.*
- e. 13. ve 18. maddelerde yer alan kurallar göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.”*

Madde 29.

“1. Taraflar devletler, çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler;

- a. Çocuğun kişiliğın, yeteneklerin zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi*
- b. İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi,*
- c. “Çocuğun ana babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşee ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi,*
- d. Çocuğun anlayış, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması,*
- e. Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi*

2. Bu maddenin veya 28. maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin Devlet tarafından konulmuş asgari kurallara uygun olması koşuluyla aykırı sayılacak biçimde yorumlanacaktır.”

Madde 30.

“Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların var olduğu devletlerde böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamaz (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi).”

Türkiye'nin, uluslararası antlaşmalarla tanıdığı azınlıklar dışındakileri tanımaması bu sözleşmeye konulan çekincelerin ana fikrini oluşturmaktadır. Bilindiği gibi Lozan Antlaşması gereğince Türkiye'de azınlıklar, gayrimüslim Türk vatandaşları

(Ermeni, Rum ve Yahudi) olup, bunların dışında yer alan diğer etnik unsurlar azınlık olarak kabul edilmemektedir (Gökkaya, 1995).

2.6. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin Temel İlkeleri

Sözleşmede bulunan bir takım haklar çocuklara verilen tüm hakların yararlanılmasında ve devletlere yüklenen sorumlulukların yerine getirilmesinde dikkat edilecek temel ilkeler ışığındadır (Akyüz, 2015).

2.6.1. Ayrımcılığın Önlenmesi İlkesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin ayrımcılığı yasaklayan ilgili maddesine göre;

“Taraflar Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.”

“Taraflar Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırma veya cezaya tabi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemleri alırlar (m.2).”

Çocuk hakları, tüm çocuklar için istisnasız bir şekilde geçerli olan ilkelere dir. Çocuğun inancının, ana dilinin, bedensel özelliklerinin, cinsiyetinin ya da başka bir özelliğinin hiçbir rolü yoktur. Sözleşmeyi onaylayan ilgili devletler, hiçbir ayırma bulunmadan kendi egemenlik sınırları içerisindeki tüm çocukların sözleşmede yer alan haklarını tanır ve uygulamaya koyarlar (Türkiye Gündemi, 2008).

Ayrımcılık, tüm insanların hak ve hürriyetlerden eşit biçimde yararlanmalarını, bu haklardan aynı şekliyle faydalanmalarını engelleme amacını güden ya da eylem olarak bu neticeye varan herhangi bir ayırım, dışlama, kısıtlama ya da tercih yapılmasıdır. Ancak, hak ve hürriyetlerden eşit şekilde faydalanma her koşulda aynı tutumun takınılması manasına gelmez. Ayırım gözetmeme ilkesi bazı çocuklara karşı davranış ve tutumlarda, hak eşitsizliğini düzeltici eylemleri engellemez. Buna bağlı farklılaşmaların ölçütleri, sözleşme çerçevesinde olumlu bir amaca yönelikse ve aynı zamanda makul ve nesnel bu yönde gösterilen tutumlar ayrımcılık olarak yorumlanmaz (Akyüz, 2015).

UNICEF Raporlarına göre kadına yönelik ayrımcılık günümüzde azımsanmayacak boyutlara taşınmıştır. Erken çocukluk döneminden itibaren kadına yönelik ayrımcılık baş göstermektedir. Kültürel ve toplumsal geleneklerle aile ve toplum, erkek çocuğa göre kız çocuğuna daha az imkânlar sağlamaktadır. Anne ve babaların çocuklarına gösterdikleri tutum ile eğitim ve sağlık bakımından da erkek çocuk daha avantajlı bir noktadadır. Toplumda görülen bu tür yanlış tutumlar erkek çocuk lehinedir ve bunlar kadının statüsünü düşürmekte ve kız çocuğunun ihmal ve sömürüye uğramasına yol açmaktadır (Akyüz, 2015).

Ayrımcılık yasağının yer aldığı 2. maddeye ilişkin Çocuk Hakları Komitesi, taraf devletlere çocuklara özgü ayrımcılığı ortadan kaldırma konusunda aktif bir yükümlülük yükler. Çocuk haklarının uygulamaya konulmasına yönelik de inceleme ve planlama, eğitim ve bilgilendirme, yasa çıkarma, bilme ve duyarlılık geliştirme, izleme, eşitsizliğini ortadan kaldırmayı hedefleyen bir takım faaliyetlerde bulunmalarını istemektedir. Ayrımcı gözetmeme ilkesinin yasalarda bulunması tek başına yeterli değildir. Bu ilkenin gerçek yaşamda uygulanabilmesi için ayrımcılık taşıyan gelenek, görenek ve adetlere karşı da mücadele etmesi gerekmektedir (Akyüz, 2001).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin ayrımcı gözetmeme ilkesi doğrultusunda anayasamızda bazı konular mevcuttur. 1982 Anayasası'nın 10. maddesine göre:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrımcı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar (TBMM/Anayasa).”

Milli Eğitimin Temel Kanunu'nun 4. maddesinde yer alan genellik ve eşitlik ilkesinde;

“Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Ayrıca kanununun 8. maddesinin fırsat ve imkân eşitliği ilkesinde; eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır (R.Gazete, Tarih: 24/ 6/ 1973; www.mevzuat.gov.tr).”

Görülüyor ki, T.C. Anayasası ve mevzuatı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ayırım gözetmeme ilkesiyle tam bir uyum içerisinde bulunmaktadır.

2.6.2. Yaşama ve Geliştirme Hakkı

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre;

“Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.”

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nde, çocuğun yaşama ve maddi manevi varlığını geliştirme hakkı ile ilgili muhtelif hükümlerde bulunmaktadır (m. 4, 12, 13, 14, 19, 26, 27, 28, 31).

Bu temel ilke, çocuklardaki tüm hak ve özgürlüklerin kullanılmasının temelini oluşturur. Yaşama hakkı, kişinin varlığının türlü etkenlerle bozulmasına engel olabilmesi ve fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruyabilmesi anlamına gelir. İnsan hakları içerisinde önem sırası bakımından ilk sırada yer alır. Ulusal ve evrensel düzeyde kabul edilen İnsan Hakları Belgelerinin hepsi yaşama hakkını dokunulmaz bir hak olarak görür ve yaşama hakkını güvence altına alır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme de, çocuğun yaşama hakkını güvence altına almaktadır (Türkiye Gündemi, 2008).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 6. maddesi II. fıkrasında, yaşama hakkının ötesine geçilerek, ilgili devletlerden çocuğun hayatını sürdürüp devam edebilmesi için mümkün olan en yüksek gayreti göstermeleri beklenir. Gelişme kavramı da, çocuğun sadece yetişkinlik dönemine hazırlanması demek değildir. Bu durum, çocuğun yaşadığı zaman içerisinde en uygun şartların meydana getirilmesi manasına gelir. Sözleşmenin maddelerine göre devletler çocuğun bedensel, ruhsal, zihinsel, toplumsal, ahlâksal ve psikolojik gelişimini, insanın onur ve saygınlığı ile uyumlu biçimde gözetecekler; çocuğun hür bir birey olarak toplumda hayatını devam ettirebilmesi için yeterli tedbirleri alacaklardır (Akyüz, 2001).

Sözleşmeye onay veren her devlet çocukların yaşama gelişme maddi manevi haklarını gerçekleştirmek zorundadır. Bu nedenle aşağıdaki görevleri yerine getirmesi gerekmektedir:

- Her çocuğun doğduğu andan itibaren sahip olduğu yaşama hakkını tanıyacak, çocuğun hayatını sürdürmesini ve gelişmesini en geniş biçimde güvenceye alacaktır.
- Çocuğun en yüksek seviyedeki sağlık standardına ulaşmasına gayret gösterecektir. Temel ve önleyici sağlık hizmetlerinden yararlanacak ve çocuk ölümlerinin minimuma indirilmesine ayrı önem verecektir.
- Çocuğu yetiştirmenin ilk önce anne ve babanın sorumluluğunda olduğu esastan yola çıkarak, onlara bu yönde yeterli imkân ve desteği sağlayacaktır.
- İlköğretim düzeyinde ücretsiz ve zorunlu eğitim imkânları tüm çocuklara verilecektir.
- Çocukların kendi yararına olan her türlü bilgiye erişebilme haklarını güvenceye alacaktır.
- Çocuğun, yetişkin olduğunda aktif bir yaşam sürmesini sağlayacak yönde eğitim verilecek ve kendini gerçekleştirme yönünde becerileri geliştirilecektir.
- Çocukların boş zamanlarını değerlendirme, oyun oynama, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılma haklarını gerçekleştirecektir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin çeşitli maddelerinde özel olarak düzenlenen bu haklar yaşamak için uygun bir ortamın sağlanmasını güvenceye alır. Çünkü sadece yaşama hakkının elde edilmesi yeterli değildir. Söz konusu çocuklar olduğunda, onları hayatta tutmaya yönelik çabalar, kurtarılan yaşamları geliştirme ve insan haysiyetine yaraşır bir yaşamı devam ettirme yönündeki çabalarla birlikte yürütülmelidir (Akyüz, 2015).

Anayasa başta olmak üzere yasalarımızda da çocuğun yaşama ve geliştirme hakkını koruyan birçok madde bulunmaktadır. 1982 Anayasası'nda doğrudan çocukları ilgilendiren birçok madde yer almaktadır. Anayasamızın 5, 41, 42, 56, 59 ve 61. maddeleri çocuk hakları ile ilgilidir. Bunlardan 5. madde:

“Devletin temel amaç ve görevleri, ... insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmasıdır.” hükmü yer almaktadır.

41. madde:

“Aile, Türk toplumun temelidir... Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. Her çocuk korunma ve bakımdan yararlanma hakkına sahiptir. Ayrıca devlet, her türlü şiddet ve istismara karşı çocukları koruyucu önlemi alır.” hükmü yer almaktadır.

42. madde eğitim öğretim hakkını belirterek;

“Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır demektedir.”

56. maddede “sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması vurgulanırken”, 58. maddede ise;

“Devlet gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan, cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır ifadesine yer vermektedir.”

61. maddede ise;

“Devlet korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alacağı belirtilmektedir” (A. Cılga, 2001).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’ndeki yaşama hakkı, anayasa hukuku açısından temel hakların en önemlisidir. 1982 Anayasası:

“herkes yaşama hakkına sahiptir (m. 17/I), kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz (m. 17/III); herkes kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir (m. 19) hükmünü koymuştur” (Anayasa.gov.tr).

İnsanların güvenliği öncelikle yaşama hakkının tanınmasıyla sağlanır. Türk Medeni Kanun, kişinin kendi işlemleriyle ya da dıştan gelen saldırılarla yaşam hakkına zarar verilmesini önleyici hükümler getirmiştir (m. 23-24). Türk Ceza Kanunu da, kişinin hayatına son vermeyi suç saymıştır (TCK. m. 448-455). Umumi Hıfzısıhha Kanunu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarına çocuk ölümlerinin azaltılması için gerekli tedbirlerin alınması vazifesini vermiştir (Akyüz, 2001).

2.6.3. Çocuğun Yüksek Yararının Gözetilmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’nin 3. maddesi çocukların yüksek yararını gözetilmesi gerektiğini ve bu maddede yer alan yükümlülüklerinin yerine getirilmesini istemektedir. Sözleşmenin 3. maddesine göre;

“Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.”

“Taraflar Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için

gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.”

“Taraflar Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların; hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.”

Sözleşme'nin m.19, m.32, m.33, m.34, m.35 ve m.36'ya göre taraf devletler çocukları şiddet, istismar ve sömürünün her türlü biçiminden korumakta ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi çerçevesinde yerine getirmekle sorumlu olduğu görevleri bulunmaktadır.

Çocuğun yüksek yararı, çocuğun güvenliği sözcüğü ile aynı anlama gelebilmektedir. Çocuğun güvenliği; onun bedensel, bilişsel, duygusal, sosyal ve kültürel, ahlaksal, ekonomik ve hukuksal boyutlarda korunmasıdır. Bu nedenle çocuk, maddi ve manevi yönden özgürlük ve haysiyet içinde, sağlıklı ve dengeli biçimde gelişebilme imkânlarına hukuksal boyutta sahipse hakları ve güvenliği korunmuş olur. O halde, sağlıklı gelişim çocuğun güvenliğinin en önemli ögesidir (Akyüz, 2001). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi çocuğun yüksek yararı ilkesi ile taraf devletlere, kendi yasama, idare ve yargı sistemlerinde yapacakları etkin tedbirlerle, söz konusu alanlardaki karar ve eylemlerin çocuk haklarını ve çocuğun menfaatlerini nasıl etkileyeceğini belirlemek üzere bu ilkeyi sistematik biçimde uygulamalarını gerektirir (UNICEF, 2009).

Çocuğun yararı kavramı ile onun yakın zamandaki sığ ve bencil çıkarı kastedilmemektedir. Bu kavramla geniş kapsamlı ve uzun vadeli, toplum içindeki yararı kastedilmiştir. Bu nedenle yüksek yarar kavramı, çocuğun sosyal ve kültürel, bedensel, zihinsel, ahlaki, duygusal, ekonomik ve hukuki bakımlardan korunmasıdır. Tüm bu haklar, her şartta anne baba ve toplum tarafından çocuğa verilmelidir (Akyüz, 2015).

1982 Anayasası, çocukların gereksinimleri ve menfaatlerine öncelik verilerek ilk olarak yardım edilmesi gereken özel gruplardan biri olarak kabul etmektedir. Anayasaya göre, devlet çocukları her türlü istismar ve şiddete karşı koruyucu gerekli önlemlerin alınmasını (m. 41/IV); maddi imkânlardan yoksun yetenekli çocukların öğrenimlerini sürdürebilmeleri için desteklenmesini (m. 42/VII); çocukların çalışma şartları bakımından özel hükümlerle korunmalarını (m. 50/II) belirten hükümleri içermektedir. Çocuklar, öncelikli olarak sosyal hizmetlerden yararlanması gereken gruplar arasında yer alırlar (SHÇEKK m. 4/c). Türk Medeni Kanunu, çocuk ile anne baba ilişkilerini

düzenlerken, çocuğun yüksek yararının korunmasını temel ilke olarak kabul eder. Medeni Kanuna göre, anne ve baba velâyeti çocuğun yararına uygun biçimde kullanır. Hâkim, anne babanın çocuğun haklarını kötüye kullanmaları ve sorumluluklarını yerine getirmemeleri durumunda çocuğu korumak için gerekli tedbirleri alır. Çocuğun evlatlık olarak verilmesinde; boşanma neticesinde velâyetin anne babadan herhangi birine verilmesinde birinci öncelik çocuğun yüksek yararı ilkesine riayet edilmesidir (Akyüz, 2001).

2.6.4. Çocuğun Görüşlerine Saygı Gösterilmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 12. maddesi çocuklara kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme özgürlüğünü vermiştir. Bu maddeye göre;

“Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.

Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.”

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin m.12, m.13, m.14, m.15, m.16 ve m.17 çocuğun katılım hakkı ile ilgilidir. BM Çocuk Hakları Komitesi sözleşmeyi onaylayan devletlere bu maddeler ışığında çocukların evde, okulda ve toplumsal yaşamdaki etkin katılımlarını sağlamak için çaba göstermeleri, bu amaçla kanunlara çeşitli hükümler koymaları, bu hükümlerin hayata geçirilebilmesi için gerekli tedbirleri almaları tavsiyesinde bulunmaktadır (Hodgkin ve Newell, 1998).

Katılım, bireyin içinde yaşadığı toplulukla birlikte kendi yaşamını etkileyen kararları paylaşma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu şekliyle katılım demokrasinin de mihenk taşıdır. Katılım hakkı aile içi demokrasinin, genel demokrasi kültürünün ve çocuğun onurlu ve bağımsız şahsiyetinin oluşabilmesinin olmazsa olmaz koşuludur (Akyüz, 2015). Psikolojik açıdan katılım, çocuğun bağımsızlık ihtiyacına denk düşer. Sosyalleşme bakımından ise katılım çocuğun çevresi ile diyalogunun ana merkezinde yer alır. Çocuk, daha dünyaya gelir gelmez çevresindeki kişilerle diyalog halindeyse, bu çocuğun ilk önceleri kendini basit, daha sonra ise yetkinleşen yöntemlerle ifade edebilmesi ile gerçekleşir. Chomsky, Vygotsky ve daha birçok kuramcının değindiği

nokta, çocuğun varoluşu en baştan beri bir ilişki ve iletişim ağı içerisinde başlar ve çocuğun bu sürece ve kendi gelişimine katkısı birincil önem taşır (Değirmencioğlu, 2010).

Çocukların katılım hakkı ilk kez BMÇHS ile gündeme gelmiştir. BMÇHS’de katılım hakkı, yaşama aktarılması en zor hakların başında gelmektedir. Yetişkinler çocukları bağımsız birey olarak görmezse, onların potansiyellerine güven duymaz ve onlara inanmazsa katılım hakkı yaşama geçemez. Bu yüzden katılım hakkı yetişkinler tarafından diğer haklardan daha fazla olarak benimsenmeyi gerektirir (Koman, 2011). Katılım ilkesi çocuklara, kendileri veya başkaları için belirlenen hedefleri dikkate almadan tüm kararları yalnız başına alma ve uygulama hakkını vermez. Katılım hakkı, çocukların seslerinin duyulmasını engel olan geleneksel tutumların değiştirilmesini ve toplumda özgün bir birey olduklarının kabulünü hedefler (Akyüz, 2015).

Katılım hakkının soyut ve hayalî bir kavram olarak değil de, sosyal temelleri olan, biyolojik, psikolojik bir ihtiyaç şeklinde görülmesi önem taşımaktadır. Her çocuk yaşamak, yemek yemek, barınmak gibi temel ihtiyaçlarının yanında, dünyayı değiştirmek, ilgilerini karşılamak, merakını gidermek ve kendi arzu ve isteklerini yerine getirebilmek ister. Her çocuk doğuştan meraklıdır, bu yüzden de yetişkinlerden farklı bir şekilde dünyaya ilgi duyar ve harekete geçmek ister (Değirmencioğlu, 2010).

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi de çocuklara yönelik konularda fikirlerinin alınmasını ve kendi yararına her türlü konuda bilgiye ulaşmalarını hükme bağlamaktadır. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, çocuğun katılım hakkının nasıl ve ne şekilde kullanılacağına ilişkin olarak 3. madde ile “*taraf devletlerden davalarda bilgilendirilme ve dava sırasında görüşünü ifade etme hakkı tanınması*” ve 4. madde ile de “*özel bir temsilci atanmasını isteme hakkı vermektedir*” (Merey, 2012).

Kişilerin, sorumluluk sahibi yurttaşlar olarak davranmaları on sekiz yaşını doldurulmasıyla aniden sağlanamaz. Bireyler doğdukları andan itibaren ailede, okulda ve toplumda demokrasinin yapı taşlarından biri olan katılımcılık ilkesini yaşayarak öğrenemezlerse büyüdüklerinde bu haklarını etkin biçimde kullanamazlar. Çocuklar, öz saygı ve benliklerini dünya ile aktif ve olumlu iletişime geçerek, yetişkinler gibi davranarak kazanırlar (Akyüz, 2015).

2.7. Çocuk Hakları Eğitiminin Önemi

Çocuk haklarının hayata geçmesi, başkalarının haklarına saygı duyarak yetişmeleri ve kendi haklarını kullanmasını öğrenmelerinin en etkili yolu eğitimidir. Çocuk hakları eğitimi; insan haklarının ön koşulunu oluşturan, haklar ve koruma yolları konusundaki bilgilerin öğrenilmesini, bunların tutum ve davranışlara dönüştürülmesini kapsayan bir insan hakkıdır. Çünkü çocuklar, kendi yaşamı ile çocuk haklarını genel insan haklarına kıyasla daha kolay ilişkilendirebilir. Bu nedenle insan hakları eğitimi çocuklar için çocuk haklarıyla başlamalıdır. İnsan hakları eğitiminin temelini, çocuk hakları eğitimi oluşturur (Akyüz, 2015).

BMÇHS'nin 28. ve 29. maddeleri çocuklara verilmesi gereken eğitim hakkıyla ilgili konulara değinmektedir. Bu maddeler şunlardır:

Madde 28

“1) Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:

- a) İlk öğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;*
- b) Orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;*
- c) Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;*
- d) Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;*
- e) Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.*

2) Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.

3) Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.”

Madde 29

“1) Taraf Devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler;

- a) Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;*
- b) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Antlaşmasında benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;*
- c) Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;*

d) *Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;*

e) *Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi,*

2) *Bu maddenin veya 28 inci maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla, aykırı sayılacak biçimde yorumlanmayacaktır.”*

1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde eğitim hakkının yer alması, Birleşmiş Milletlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hakları, medeni ve siyasal haklarla uyumlu olarak geliştirme yönündeki kapsamlı çabalarının başlangıcını oluşturmuştur. 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile bu hakların bölünmezliği güvence altına alınmıştır (Akyüz, 2001).

Ekonomik, kültürel ve toplumsal kalkınmanın temel faktörlerinden biri eğitimidir. Eğitimin genel amacı, bireylerin yaşadıkları topluma uyum sürecinin sağlıklı olmasına yardım etmektir. Eğitim bu şekliyle hem çevresini etkilemekte hem de çevresinden etkilenmektedir (Kepenekçi, 2000). Eğitim hakkı; insanı öne çıkaran, insanın kendisine, kişiliğine, yeteneklerine değer veren ve onuruna saygıyı içselleştiren bireysel, kültürel ve toplumsal bir haktır (Turhan, 2005). Bireyin özgürlüğünü önemseyen demokratik ülkelerde eğitim ile kişiler sorgulayıcı ve üretken düşünce yeteneğini geliştirir, çocuklar ilgi ve yeteneklerini değerlendirir. Onlara zengin bir bakış açısı ve hoşgörü kazandırır. Ülkeler, kalkınmanın ihtiyaç oluşturduğu sayı ve nitelikteki insan gücünü sağlıklı ve çağdaş bir eğitim vasıtasıyla yetiştirirler. Bu sayede, ülke kaynakları eğitilmiş insanlar aracılığıyla daha etkili ve planlı bir biçimde değerlendirilir, ülke zenginleşir, insanlar daha mutlu ve konforlu bir hayat sürdürürler (Akyüz, 2001).

İyi bir eğitim olanağının sağlanmasıyla bilgili, sorumluluk sahibi, haklarından yararlanmasını bilen çocukların topluma kazandırılabilmesi mümkündür. Sözleşmenin 28. maddesi ile *“hiçbir ayırım yapmaksızın tüm çocukların eğitimden yararlanma hakkına sahip olduğu ifade edilmekte”*; eğitimin kalitesini netleştiren bir taslak sunulmaktadır. Öğrencilerin eğitim sürecine etkin olarak katılacakları, kendi başlarına problemlerin üstesinden gelecekleri, hayat boyu öğrenerek sağlıklı kararlar alabilecekleri özgüveni kazanacakları bir yapıyı; 29. madde çocuk merkezli bir öğretme ve öğrenme modelini öngörerek gündeme getirmektedir (Altunya, 1998).

İnsan haklarının öğretilmesi eğitim sürecinin en başı sayılan çocukluktan başlanmalıdır. Çünkü çocukluk döneminde kişiler, diğer davranışlarla birlikte dayanışma, diğer insanların fikirlerini önemseme davranışlarını da edinirler. Bireylerin haklarını tanıma ve onlara saygı duyma olmadan sosyal yaşamdan bahsedilemez. Hakkın soyut bir kavram olması sebebiyle öğrenciler zaman zaman insan haklarını anlamakta zorlanabilmektedirler. Bu sebeple insan hakları eğitimi kademe kademe ilerlenmeli, ergenlik döneminin bitimine değin insan haklarının evrensel tarafı da vurgulanarak devam ettirilmelidir.

Etkili insan hakları ve çocuk hakları eğitimindeki amaç, evrensel insan ve çocuk hakları yasaları da dâhil olmak üzere tüm yasalar ile entegrasyon sağlayan bireylerin aktif toplum içerisinde sorumluluk bilincine erişmiş vatandaşlar olabilmeleri için onları yasalar karşısındaki hakları hususunda eğitmektir (Claude, 2003). Çocuklara, insan haklarına saygılı, demokratik bir toplumun kurulması ve yaşatılması için gereksinim duyulan temel bilgi, tutum ve diğer becerilerin edinilmesi çocuk hakları eğitiminin hedefidir. Çocuk hakları eğitimi her şeyden daha çok çocuğun gelişimi için önemlidir. Çocuğun, toplum içerisinde sorumluluk bilincine erişeceği bir yaşama hazırlanabilmesinde çocuk hakları eğitimi önemli bir vasıtaadır. Çocuklar demokratik düzen içerisindeki rollerini öğrenmeli ve anlamalıdır. Hakların günlük yaşamdan uzak ve bir o kadar soyut olduğu düşüncesinin aksine; yaşamın her evresinde var olduğu hissedilebilen, kişisel ve toplumsal yaşam niteliğini zenginleştiren somut değerler olduğunu görmelidirler. Bu sebepten çocuk hakları eğitimine çocuğun bizzat kendi yaşamındaki örneklerden başlanmalı ve giderek çocuk haklarının sınıf ve okul ortamında hayata geçirilmesiyle birlikte çocuğun yaşamında haklara saygı ve hak arama anlayışı yerleştirilmelidir. Eğer çocuk hakları eğitimi başarılı bir biçimde verilirse, çocukların, hakları hususundaki bilinçliliği, çocuk haklarının korunması ve tanıtılmasıyla alakalı ilgileri kesinlikle artacaktır (Uçuş, 2013).

Howe ve Covell'a göre (2005) ise çocuk hakları eğitimi; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de yer alan hakların yaşama geçirildiği ve bu haklara saygı duyulduğu bir ortamda verilmelidir.

Çocuk hakları eğitimi aracılığı ile çocukların her şeyden önce kendi hak ve sorumluluklarına dair temel bilgiyi sistemli bir şekilde kazandıkları, demokratik yaşam ve vatandaşlığın alt yapısını oluşturan sosyal sorumluluk, başkalarının haklarına saygı,

adalet ve eşitlik gibi temel değer ve tutumları geliştirdikleri ve iyi bir vatandaş olmak için girişimlerde bulunma hususunda güçlendikleri bilinmektedir (Tibbits, 1997).

Devletler, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre çocuklara ve yetişkinlere, sözleşmede tanımlanan çocuk haklarına dair eğitim vermekle sorumludur. Çocuk hakları eğitimi, vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi için kilit bir misyona sahiptir. Çocuklar, BMÇHS'de söz konusu olan haklarını öğrenmekle birlikte vatandaşlık hak ve ödevlerini, toplumsal değerleri, erdemleri ve iyi yurttaş davranışlarını da öğrenmektedirler (Howe ve Covell, 2005). Sahip oldukları haklar hususunda bilinçlendirilen çocuklar, yetişkinlik yıllarında da bu hakları kullanma, hakların korunmasını sağlama ve başkalarının haklarına saygı duyma hususunda şuurlu bireyler olacaklardır (Karaman-Kepenekçi, 2000).

Çocuklar, çocuk hakları eğitimi aracılığıyla haklar ve sorumluluklara dair temel bilgiler edinirler. Akyüz'e (2015) göre, bu durum şöyle ifade edilir:

- Çocuklar, çocuk hakları eğitimi yoluyla hakları ve sorumlulukları konusunda temel bilgiler edinirler.
- Çocuk hakları eğitimi, çocukların demokratik değerleri anlama ve uygulamalarının en etkili aracıdır. Demokrasinin temel değerleri olan insan haklarına saygı, hoşgörü, barış, özgürlük ve eşitlik ortamı içinde yetişen çocuk, bu değerleri gelecek kuşaklara da aktarır.
- Çocuk hakları eğitimi gelişmiş bir yurttaşlık bilincine sahip olmak bakımından da çok önemli ve etkili bir araçtır. Yapılan araştırmalar, kendi yaşamlarından uzak bir insan hakları ve yurttaşlık eğitiminin çocuklarda beklenen tutum ve becerileri geliştiremediğini göstermektedir.
- Çocuk hakları eğitimi, çocuğu toplum içinde sorumlu bir yaşantıya hazırlar. Çocuklar bu yolla demokratik sistem içindeki rollerinin bilincine varırlar. Çünkü bireyin kendini geliştirebilmesi, yaşadığı çevreyi ve toplumu kavrayabilmesi, sorunlarına ilgi duyup çözümüne katılabilmesi, toplumda aktif ve yararlı bir rol oynayabilmesi çocukluktan başlayarak haklarını bilmesine, hak ve sorumluluk bilinci edinmesine bağlıdır. Böylece etkin, özgür, sorumlu ve katılımcı yurttaş kimliği kazanan çocuklar toplumda demokrasinin yerleşmesine katkı sağlar.
- Çocuk hakları eğitimi, bilgi edinme ve hak bilinci kazanmanın yanında, yalnızca ihlalden sonra değil, ihlalden önce de hakların korunmasını, yani ihlal

edilmemesini de sağlar. Bireylere, özellikle de kamu yetkililerine sağlanan eğitim, olası ihlali davranışların azalmasında etkili olur.

- Çocuk hakları eğitimi almayan çocuklar, hak ve sorumluluğun birbirinden ayrılmaz niteliğini anlamakta güçlük çeker, hak sahibi olmayı, istedikleri her şeyi yapabilecekleri biçiminde algırlarlar.
- Çocuklar, haklarının bilincinde yetiştirilmedikleri zaman hem haklar gereğince kullanılamaz hem de ihlal edildiğinde hukuki yollara başvurulması yeterince düşünülemez. Bireyler hak bilincini yalnızca haklarını öğrenmekle değil, aynı zamanda kullanmakla kazanırlar.
- Çocuk hakları eğitimi, çocuklarda, kendileriyle aynı imkânlarla sahip olmayan diğer gruplarla dayanışma duygusunu geliştirir, günlük hayatlarında ve insanlarla ilişkilerinde eşitlik ilkesinin gözetilmesini sağlar.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlar demektedir. Haklar doğuştan kendiliğinden kazanılır. Fakat doğumla kazanılan bu haklar öğrenilmedikçe ve kullanılmadıkça yok sayılır.

Çocuk ve çocukluk insanlığın, çocuk hakları ise insan haklarının mühim bir kısmıdır. Çocuk olmadan insan türünün devamlılığı; çocuk haklarını uygulamadan da insan haklarının beklenen düzeyde olması olası değildir (Unutkan, 2008).

Çocuk hakları sözleşmesi getirdiği haklar ve standartların aracılığıyla nitelikli insanın yetiştirilmesini ana gaye olarak tanımlamıştır. Eğitim yoluyla yetişecek çocuk ve gençlerin kişisel ve sosyal varlık olarak her açıdan yetişmeleri; sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yönlerden kaliteli toplumun oluşturulmasında etkili olacaktır (İ. Cılga, 1999). Hem yetişkinler hem de çocuklar, sözleşmede bahsi geçen çocukların haklarına ilişkin bütün ilkeleri öğrenmeli ve öğretmelidirler. Söz konusu madde diğer tüm insan hakları belgelerinin de ötesine geçerek kişileri pasif bir öğrenme biçiminden etkin bir öğrenme şekline geçmeleri hususunda bir şart getirmiştir (Howe ve Covell, 2005).

Çocuk Hakları Komitesi, Sözleşmenin devletlerce uygulanmasını denetlemekle birlikte amaçlanan eğitim şeklini ve okul ortamını şöyle tanımlar: Eğitim, çocuk dostu, esinlendirici ve motive edici özelliklere sahip olmalıdır. Okullarda hümanist ortamlar oluşturulmalı ve çocukların gelişmekte olan kapasitelerini uygun şekilde arttırabilmelerine imkân sağlanmalıdır (Kent-Kükürtçü, 2011).

Herkese nitelik bakımından kaliteli eğitim görme imkânlarının tanınması, kişisel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif yönlerden gelişme imkânlarının tanınması, eğitim ve öğretimle kazanılanların toplumsal ve modern yaşama ve aile yaşamına fayda sağlayacak davranışlara çevrilmesi gerekmektedir. Toplumsal rahatlığı sağlamak için yaşam niteliğini arttırmada, bilimsel ve teknolojik alanda ilerlemede ekonomik ve sosyal gelişmenin sağlanmasında çocuk ve gençlerin eğitimine yapılacak yatırım en mühim yatırımdır (Cılga, 2001).

Çocuk hakları eğitiminin ana hedefi çocuk haklarına yönelik prensiplerle gündelik yaşamın gerçeklerinin arasında kopukluğun giderilmesini amaçlamaktadır. Çocuklar, kendilerine tanınan hak ve sorumluluklarla ilgili bilinç kazandıkça gelecekte oluşturulacak yasama, politikayı uygulama ya da sosyal projeler üretme çalışmaları daha demokratik bir biçimde olacaktır. Hakların zamanla daha da artmasıyla milli ve evrensel açıdan hak ihlalleri de ters orantılı bir biçimde azalacaktır. Bu etkiler de kuşkusuz, sözleşmenin en mühim katkısını oluşturacaktır (Uçuş, 2013).

2.8. İlgili Çalışmalar

Bu bölümde çocuk haklarıyla ilgili yapılan araştırma makaleleri, yüksek lisans ve doktora tez sonuçları bulunmaktadır. Aşağıda bu araştırmalarla ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

Merey (2012a). *Türkiye ve ABD'deki sosyal bilgiler ders kitaplarında çocukların katılım haklarına yer verilme düzeyinin karşılaştırılması* adlı doktora çalışmasında Türkiye ve ABD'deki ilköğretim okullarında okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuklara tanıdığı katılım haklarına ne düzeyde yer verildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak; Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında BM'nin Çocuklara tanıdığı katılım hakkının toplam sıklığı 1611'dir. Bunun %30,04'ünü "ders içi etkinlikler", %27,26'sini "ders kitaplarındaki metinler", %2,9'ünü "değerlendirme soruları" ve %1,61'ini "hazırlık soruları" oluşturmaktadır. Bu dağılım açıkça Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında verilen hazırlık ve değerlendirme sorularının çocukların katılım hakkına yeterince yer vermediğini göstermektedir. Buna karşın ABD sosyal bilgiler kitaplarında BM'nin çocuklara tanıdığı katılım hakkının toplam sıklığı 554'tür. Bunun %57,9'unu "ders

kitaplarındaki metinler”, %22,2’sini “ders içi etkinlikler” ve %19,9’unu “ders dışı” etkinliklerden oluşmaktadır. ABD ders kitaplarında yer alan “hazırlık” ve “değerlendirme” sorularında ise çocukların katılım hakkına hiç rastlanmamıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında çocukların yargı ortamına katılımı ile ilgili herhangi bir ifade yer almamaktadır. Ayrıca ders kitaplarındaki dağılım açıkça çocukların aile, genel politikaya, sağlık ve yargı ortamına katılım hakkına yeterince yer verilmediğini göstermiştir. ABD sosyal bilgiler eğitiminde okul ortamına ve topluma katılım dışında sağlık, çevre ve yargı ortamına katılım hakkı ile ilgili herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Ayrıca aile ortamına ve genel politikaya katılım hakkı ile ilgili ifadelerin yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir.

Merey (2012b), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Çocuk Hakları: Türkiye ve ABD Örneği* adlı çalışmalarında Türkiye ve ABD sosyal bilgiler ders kitaplarında çocuk hakları ile ilgili konulara ne sıklıkla yer verildiğini karşılaştırmalı bir şekilde incelemeyi amaçlamıştır. Türkiye ve ABD ilköğretim (4 – 6 Sınıflar) sosyal bilgiler öğretim programında çocuk haklarına yer verilme durumunu belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmada çocuk hakları konusu ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları ile tutarlı olarak yaşamsal, gelişimsel, koruma ve katılım hakları olmak üzere dört temel alt boyutlara ayrılmıştır. Her bir alt boyut, çocuk hakları sözleşmesinin ilgili maddesi ile ilişkilendirilmiştir. Türkiye -ABD Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çocuk haklarına yer verilme sıklığının araştırıldığı bu çalışmada; Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda çocuk hakları konusuna ABD Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndan çok daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir.

Çetinkaya (1998), *Öğretmenlerin ve Öğrencilerin Çocuk Haklarına Bakışının Değerlendirilmesi* adlı yüksek lisans çalışmasında çocuk haklarının günümüzdeki durumu ve hedeflenen gelişmeler hakkında öğretmen ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışını değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin çocuk haklarına bakışı cinsiyetlerine, yaşlarına, öğrenim gördükleri okul türüne, anne ve babalarının eğitim seviyesine göre değişmektedir. Öğretmenlerin çocuk haklarına bakışı mesleki kademelerine ve alanlarına göre değişmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışı arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ev ortamında ve okulda hakların varlığı ve önemi açısından da anlamlı bir fark vardır.

Morine (2000), *Çocukların ve Ebeveynlerin Çocuk Haklarına ve Aile İlişkileri Algılarına Yönelik Tutumları (Children's and parents attitudes towards children's rights and perceptions of family relationship)* adlı yüksek lisans çalışmasında çocuklar ile anne ve babaların çocuk haklarına ve aile ilişkilerine yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırma kapsamında çocukların ve ebeveynlerinin kendi kendine karar verme, bakım ve koruma tutumları ile ebeveyn otorite tutumlarının algılanışı arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Çıkan sonuçlara bakıldığında katılımcıların algılamalarında, ailesel sorumluluklar ile haklardaki duygusal ve fiziki bakım ve destek arasında pozitif korelasyon vardır. Ebeveynlerin bakım ve korumadan yana oldukları; çocukların ise aile içi kararlarda kendi kendine karar vermeden yana tavır sergiledikleri görülmüştür. Bakım ve koruma haklarını benimseyen ebeveynler ile çocukların davranışları arasında önemli bir farkın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Aktürk (2006), *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları ve Güvenliği* adlı yüksek lisans çalışmasında Türkiye'de Avrupa Birliği sürecinin çocuk hakları ve güvenliği konusuna etkisini incelemeyi amaçlanmıştır. Çalışmasında, Türkiye'de çocuk hakları konusunda önemli mevzuat değişikliklerinin gerçekleştiğini belirtmiştir. Ancak bu mevzuat değişiklikleri çocuk ve çocuk hakları ile ilgili toplumsal bilincin oluşması yönünde etkili olamamıştır. Toplumsal yaşamın her alanında geleneksel kültürün etkisini sürdürmesi çocuk hakları konusundaki çağdaş değerlerin yerleşmesini zorlaştırmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak Türkiye'de, Avrupa Birliği sürecinde birçok alanda olduğu gibi çocuk hakları konusunda da istenen sonuç ve verim elde edilememiştir.

Karaman-Kepenekçi (2006), *Türkiye'de Üniversite Öğrencilerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları* adlı makalesinde, üniversitede okuyan öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemiştir. Öğrencilerin; cinsiyet, fakülte, sınıf düzeyi ve insan hakları dersini alıp almama durumuna göre tutumları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda Eğitim Bilimleri Fakültesinde öğrenim görmekte olan kız öğrencilerin ve insan hakları dersi alan öğrencilerin çocuk haklarına yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir.

Fazlıoğlu (2007), *Çocuk Hakları Sözleşmesinde Yer Alan Çocuk Hakları Konusunda Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Bilinç Düzeyleri* adlı yüksek lisans çalışmasında, ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin özel

hayatlarında ve okul ortamında, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi maddelerinin varlığını ne ölçüde kabul ederek uyguladıklarını ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmadan şu sonuçlara ulaşılmıştır: Yönetici ve öğretmenlerin, çocuk haklarına yönelik bilinç düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur. Öğretmenlerin kıdemlerine göre çocuk haklarına yönelik bilinç düzeyleri değişmektedir. Okul ve ev ortamında hakların varlığı ve önemi arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Ülkemizdeki yönetici ve öğretmenlerin, çocuk haklarının önemini kavramış olmalarına rağmen uygulama henüz istenen seviyede değildir.

Neslitürk ve Ersoy (2007), *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarının Öğretimine İlişkin Görüşleri* adlı çalışmasında okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarının öğretimi amacıyla geliştirdikleri uygulamalara ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; öğretmen adayları, genellikle drama ve oyun etkinliklerini çocuk hakları öğretiminde kullanmışlardır. Öğretmen adayları yaptıkları etkinliklerin sonunda, başlangıçta zor gibi görünmesine karşın hazırladıkları etkinliği kolaylıkla uyguladıklarını ve çocukların etkinlikten hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, okul öncesi dönemde çocukların seviyesine uygun etkinlikler yoluyla çocuk hakları öğretimine yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, gönüllü olarak katıldıkları bu araştırma sürecinde çocuk haklarının öğretimine ilişkin ayrıca mesleki deneyim de kazanmışlardır. Öğretmen adaylarının çocuk haklarının öğretimine yönelik uygulamaları, okul öncesi dönemde çocuk haklarının öğretimi için genel mesleki bilgi yanında konunun öğretimine ilişkin özel bilgi ve beceriler de gerektirdiğini ortaya koymuştur.

Salman-Osmanağaoğlu (2007), *Uşak İli Son Sınıf Öğrencilerinin Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri* adlı yüksek lisans çalışmasında, Uşak ilinde öğrenim gören lise son sınıf öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar; lise son sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin görüşleri cinsiyetine, yaşamını geçirdiği bölgeye, anne-baba tutumlarına ve katıldıkları sosyal etkinliklere göre farklılık göstermektedir. Katılımcıların çocuk haklarına ilişkin görüşleri ise okul türüne, kardeş sayısına, anne-baba eğitim durumuna, ailelerinin aylık gelir düzeyine ve yaşamının çoğunu geçirdiği yerleşim birimine göre farklılık göstermemektedir.

Zöğ (2008), *Öğrencilerin Çocuk Haklarını Algılama Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki (İstanbul İli Beyoğlu İlçesi Örneği)* adlı yüksek lisans çalışmasında genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin çocuk haklarını algılama düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda anne ve baba öğrenim durumu, okul türü ve cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark bulunmuştur. Tüm alt boyutlar, kendi aralarında pozitif yönlü olumlu bir ilişkiye sahiptirler. Bununla birlikte kişilik ve korunma hakları ile not ortalamaları arasında pozitif yönlü bir ilişki; kişilik ve korunma hakları alt boyutları ile zayıf sayıları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tunç (2008), *Çocuk Hakları Sözleşmesinin Eğitim Politikalarına Yansımaları Konusunda Milli Eğitim Bakanlığı Uzmanlarının Görüşleri* adlı yüksek lisans çalışmasında Milli Eğitim Bakanlığı uzmanlarının Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin eğitim politikalarına yansımaları konusundaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre uzmanlar kendine güvenen, haklarının bilincinde bir nesil yetiştirmek, daha demokratik toplum olmak, baskıcı eğitimden kurtulmak için adı geçen hakların eğitim politikalarına yansıtılmasının gerekliliği ve önemi konusunda görüş birliği içindedirler. Ancak Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin belirlediği yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarının eğitim politikalarına yansımaları konusunda görüş farklılığı olduğu tespit edilmiştir.

Uluç (2008), *İlköğretim Programında Çocuk Hakları* adlı doktora çalışmasında ilköğretim programlarında çocuk haklarına yer verilmiş biçimini uluslararası gelişmelerle karşılaştırarak incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın genel amacı, Türk İlköğretim Sisteminde ve yabancı ülkelerde çocuk hakları eğitimi yönünden var olan durumu betimlemek, ne gibi farklılıkların ve yeniden yapılanmanın gerekeceği konusunda öneriler geliştirmektir. Çalışmasında Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile çocuk hakları eğitiminin çeşitli ülkeler ve Türkiye'deki durumuna yönelik örnekler verilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında ilköğretim programlarında çocuk haklarına ne şekilde yer verildiğine ilişkin bulgulara değinilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre incelenen programlarda çocuk hakları ile ilgili kazanım ve konuların dağılımında çocuğun gelişim durumunun ve yaşın her zaman geçerli bir ölçüt olarak ele alınmadığı görülmüş, çocuk hakları ile doğrudan ya da dolaylı ilgili kazanımların

derslere dağılımında da bilimsel bir tutarlılık gözlemlenmemiştir. İlköğretimin tamamında zorunlu tarihsel, kültürel ve sosyal içerikli derslerde çocuk haklarının toplam sıklığı 3105'dir. Bunun % 54'ünü gelişme hakları, % 36'sını katılma hakları, % 7'sini yaşama hakları ve % 3'ünü de korunma hakları oluşturmaktadır.

Karaman-Kepenekçi ve Baydık (2009), *Zihin Engelliler Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları* adlı çalışmasında öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarını farklı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Bu değişkenler cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, insan hakları ya da çocuk haklarına ilişkin bir ders alıp-almama durumlarıdır. Bu amaçla araştırmacı zihin engelliler öğretmen adaylarının tutumlarını, okul öncesi, sınıf öğretmeni, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmen adaylarının tutumlarıyla anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmeye çalışmıştır. Çalışma grubunu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin Zihin Engelliler Öğretmenliği lisans programının 1. ve 4. sınıflarında öğrenim gören gönüllü 85 öğrenci oluşturmuştur. Karşılaştırma yapabilmek amacıyla, aynı fakültenin 1. ve 4. sınıflarına öğrenim gören okul öncesi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi lisans programlarına kayıtlı gönüllü 202 öğrenci araştırma grubuna dâhil edilmiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; bulgular cinsiyet ve sınıf düzeyinin zihin engelliler öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde etkisi olmadığını göstermiştir. Zihin engelliler öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerden hiç kimse çocuk hakları ya da insan haklarına ilişkin ders almadıkları için bu değişkenin tutumlar üzerindeki etkisi araştırılamamıştır. Zihin engelliler öğretmenlik programında öğrenim gören öğrencilerin tutumları ile yaşları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Kobat (2009), *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuk Hakları Işığında Çocuk Suçluluğu ve Nedenleri* adlı yüksek lisans çalışmasında, çocuk haklarının ulusal ve uluslararası hukuktaki ilerleyişini ve günümüzdeki şeklini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacı, geçmişten günümüze kadar ki sürede çocuk haklarının ulusal ve uluslararası hukuktaki gelişimini ve günümüzdeki durumunu detaylı olarak incelemeye çalışmıştır. Bu çalışma ile ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları konusunda günümüze kadar olan olumlu gelişmeler, çocuk suçluluğu ve nedenleri, ceza hukuku açısından çocukların sorumlulukları ve yargılanması konularına değinilmiştir. Ulusal ve

uluslararası hukukta çocuk haklarına yönelik günümüze kadar olan gelişmeler çok yetersizdir. Geleceğimiz olan çocukların haklarının daha üst bir noktaya ulaştırılması gerekmektedir. Bu sadece devletin değil, toplumun her kesiminin vazifesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uçuş (2009), *Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin İlköğretim Programlarındaki Yeri ve Sözleşme'ye Yönelik Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri* adlı yüksek lisans çalışmasında Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin ilke ve hükümlerinin ilköğretim programlarında yer alma düzeyi ile Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin okullarda uygulanması ve yaşatılmasına ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, 1. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm eğitim programları kazanım, içerik, öğretme-öğrenme durumları açısından taranmış; ilgili kısımlar sözleşme ilke ve hükümleriyle ilişkilendirilmiştir. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri için ise, zıt ve aşırı durum örneklemesine gidilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilköğretim programlarındaki yerine yönelik, 2005 yılından itibaren uygulanan programın çocuk merkezli olduğu ve çocuğun yararına ilkesine bağlı olarak hazırlandığı ortaya çıkmıştır.

Yurtsever (2009), *Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi* adlı doktora çalışmasında aile ve çocuğa yönelik bir takım değişkenlerin anne ve babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, anne ve babaların çocuk hakları konusunda çocuğun cinsiyetine bağlı olarak farklı tutumlar benimsedikleri görülmüştür. Erkek çocuğuna sahip olan babaların *Kendi Kendine Karar Verme* hakkından yana tutum sergiledikleri; kız çocuğuna sahip anne ve babaların ise *Bakım ve Korunma* haklarından yana tutum sergiledikleri gözlenmiştir. Anne ve babaların çocuklarının yaşları küçüldükçe *Bakım ve Korunmadan* yana tutum sergiledikleri, babaların çocuklarının yaşları büyüdükçe *Kendi Kendine Karar Vermeden* yana tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca tek çocuk sahibi babaların *Kendi Kendine Karar Vermeden* yana tutum sergiledikleri, birden çok çocuğu olan anne ve babaların ise *Bakım ve Korunmadan* yana tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Karaman-Kepenekçi (2010), *Türkiye İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Çocukların Sosyal Haklarının Yer Alma Düzeyi* adlı çalışmasında Türkiye'deki sosyal bilgiler ders kitaplarında çocukların sosyal hakları ile ilgili konulara ne düzeyde yer verildiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın temel boyutu, çocukların sosyal haklarıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları ile tutarlı olarak sağlık hakkı, eğitim hakkı ve sosyal güvenlik hakkı olmak üzere üç temel alt boyuta ayrılmıştır. Araştırmada, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çocukların eğitim ve sağlık hakkı birbirlerine yakın bir oranda yer verilirken; çocukların sosyal güvenlik hakları ile ilgili kısımlarına ise daha az yer verilmiştir. Çocukların sosyal haklarının 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında diğer sınıflarda okutulan ders kitaplarından daha fazla yer verildiği gözlemlenmiştir. Araştırmada, 4. sınıf ders kitabında daha çok sağlıkla ilgili ifadelerin; 6. sınıfta daha çok eğitim hakkının ve 7. sınıf ders kitabında da daha çok sosyal güvenlik hakkının yer aldığı tespit edilmiştir.

Washington (2010), *5-6 Yaş Grubu Çocuklarına Uygulanan Aile Katımlı Çocuk Hakları Eğitimi Programının Etkililiğinin İncelenmesi* adlı yüksek lisans tez çalışmasında, 5-6 yaş grubu çocuklarına özgün bir program ile erken çocukluk döneminde hakları konusunda çocuklarda farkındalık oluşturmayı amaçlamıştır. Araştırmada, ön test-son test deneme modeli uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen, ailelerin çocuk haklarıyla ilgili bilgi, görüş ve yargılarının neler olduğunu tespit etmek üzere *Çocuk Hakları Eğitimi Aile Ölçeği* ve çocuk hakları ile ilgili farkındalıklarını belirlemek amacıyla da *Çocuk Hakları Eğitimi Çocuk Soru Listesi* kullanılmıştır. *Aile Katımlı Çocuk Hakları Eğitim* programı dört ay boyunca uygulanmış ve sonrasında anne babaların çocuk hakları eğitimi hakkındaki görüşlerinde programın uygulaması öncesine göre anlamlı bir farklılık sağlanmıştır.

Ersoy (2011), *İlköğretim Öğrencilerinin Çocuk Haklarına İlişkin Algıları* adlı çalışmasında, sosyo-ekonomik açıdan durumları farklı olan ilköğretim öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik algılarını ve karşılaştıkları sorunları saptamak istemiştir. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemleri uygulanmış ve veriler yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmiştir. Araştırma alt, orta ve üst sosyo-ekonomik durumdaki öğrencilerin öğrenim gördüğü bir il merkezindeki üç ilköğretim okulunda yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, sosyo-ekonomik açıdan durumları farklı olan öğrencilerin haklarına ilişkin algıları, öğrendiği kaynaklar ve karşılaştıkları sorunların farklılaştığı

ifade edilmiştir. Alt ve orta sosyo-ekonomik durumdaki öğrenciler, temel yaşam ile gelişim ve korunma haklarını; üst sosyo-ekonomik durumdaki öğrenciler de katılım haklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin birçoğu haklarını okuldan öğrendiklerini belirtmişlerdir. Alt ve orta sosyo-ekonomik durumdaki öğrenciler, ailede ve okulda fikirlerini açıklayamadıklarını söylemişlerdir.

Karaman-Kepenekçi ve Aslan (2011), *Okulöncesi Döneme Seslenen Kitaplarda Çocuk Hakları* adlı çalışmasında, Türkiye’de okul öncesi dönem çocuk edebiyatı kitaplarında çocuk haklarının sunulmuş düzeyini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu amaçla, 2009 yılı içerisinde çeviriler dâhil okul öncesi dönemi kapsayan ilk kez basılan ya da yeni baskısını çıkardıkları tüm çocuk kitapları elde edilmiştir. Bu alanda toplam 82 kitap incelenmiştir. Bu çalışmada, çocuk hakları konusu incelenmiştir. BM Çocuk Hakları ile ilgili olarak yaşamsal, gelişimsel, koruma ve katılım hakları olmak üzere dört temel alt boyuta ayrılmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’nin ilgili maddesi ile her bir alt boyut ilişkilendirilmiştir. Araştırmada; çocuk kitaplarından yararlanılmasının, çocuklara haklarını anımsatmada, çocuğun gelişiminde başat bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre okul öncesi dönem çocuk kitaplarında tıbbi bakım, beslenme, aile ile birlikte hayatını sürdürme, sevgi ve ilgi görme gibi yaşamsal hakları ile çocuğun bilgi edinme, eğitim ve oyun gibi gelişimsel hakları daha fazla yer almıştır. İncelenen kitaplarda, çocuğun her türlü istismar ve ihmalden korunmasını içeren koruyucu haklar ile çocuğun düşüncelerini belirtme ve kendisiyle alakalı konularda katılımını gerektiren katılım hakları ise daha az yer almıştır.

Kaya (2011), *Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri* adlı yüksek lisans çalışmasında, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının büyük bir kısmının çocuk hakları sözleşmesini okumadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmen adayları çocukların en önemli hakkı olarak yaşama hakkını ifade etmişler ve katılım hakkına ise önemli haklar arasında sıralamada belirtmemişlerdir.

Torun (2011), *Çocuk Hakları Öğretiminde Oyun Yönteminin Başarıya, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi* adlı yüksek lisans çalışmasında, oyun ile desteklenen çocuk

hakları öğretiminin öğrenilenlerin kalıcılığına, öğrencilerin akademik başarılarına ve çocuk haklarına yönelik tutumlarına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan *Başarı Testi* ile Karaman-Kepenekçi tarafından hazırlanan *Çocuk Hakları Tutum Ölçeği* uygulama öncesi ve sonrası öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmada, deney grubu öğrencilerine oynadıkları her oyundan sonra günlük yazdırılmıştır ve böyle nitel veriler edilmiştir. Araştırma sonunda, kontrol grubu ile deney grubu öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları ve akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Deneme işleminden sonraki 30 gün içerisinde yapılan kalıcılık testinde ise her iki gruptaki son test ile kalıcılık testleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Günlüklerin incelenmesi sonucunda ise, öğrencilerin oyun oynarken çok mutlu oldukları, eğlendikleri ve heyecanlandıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin oyunlar ile dersi ve dersin öğretmenini daha çok sevdikleri ve oynayarak daha iyi öğrendikleri sonucuna varılmıştır.

Peker (2012), *Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumları ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi* adlı yüksek lisans çalışmasında, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin *Demokratik Tutum* olarak yüksek katılım gösterdikleri maddeler “*uygulanmayan demokrasi öğrenilemez ile insanların amaçlarına saygılı olma demokratik bir insanın en temel özelliğidir*” maddeleridir. Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet, yaş, medeni durum, mezun olduğu kurum, görev yaptığı yer, eğitim düzeyi, kıdem ve okuttuğu sınıf değişkenlerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çocuk haklarına yönelik tutum olarak ise yüksek katılım gösterdikleri madde, “*çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum*” maddesidir. Sınıf öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyet, yaş, medeni durum, mezun olduğu kurum, görev yaptığı yer, eğitim düzeyi, kıdem ve okuttuğu sınıf değişkenlerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. İki ölçek arasında istatistiksel bakımdan düşük seviyede, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Topsakal (2012), *Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Öğrenci Haklarına İlişkin Bilgi Düzeyleri* adlı çalışmasında, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen

adaylarının üniversitedeki hakları ile ilgili bilgi düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucuna göre, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının hak bilgi düzeyinin yeterli seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Uçuş (2013), *Çocuk Hakları Eğitimi Programı Hazırlanması ve Değerlendirilmesi* adlı doktora çalışması, çocuk haklarına yönelik bir eğitim programının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi üzerine kurulmuştur. Çalışmanın amacı, çocuk hakları eğitimi programının öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal alan özelliklerine katkısını tespit etmek, çocukların haklarından ve özgürlüklerinden yararlanma seviyelerini belirlemektir. Bu araştırmanın nicel analizleri sonucunda, çocuk hakları eğitimi programının uygulandığı çalışma grubunun çocuk haklarını öğrenme, bunları beceri olarak geliştirme, haklar ve özgürlüklerden faydalanma konusunda ilerleme kaydettikleri gözlenmiştir. Nitel verilerden elde edilen bulgularda ise kategoriler (yaşam, gelişme, katılım, korunma) bakımından farklılıklar göstermiştir. Program uygulaması sonrasında öğrencilerin çocuk hakları eğitimi hakkındaki görüşlerinde program uygulaması öncesine göre anlamlı bir farklılık sağlanmıştır.

Kor (2013), *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Hakları Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi* adlı yüksek lisans çalışmasında, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlara göre; öğretmenlerin geneli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okumuştur fakat çocuk hakları ile ilgili eğitim almamışlardır. Öğretmenlerin geneli çocuğun yaşama ve gelişme, çocuğun yüksek yararına öncelik tanınması, çocuğun görüşlerinin dikkate alınması ve katılım hakkıyla ilgili bilgi sahibidirler. Araştırmada yer alan öğretmenler; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ndeki çocuğun yüksek yararına ilkesinin okul öncesi dönemi çocuklarında farkındalık oluşturmayacağını fakat çocuğun yaşama ve gelişme, sağlık, eğitim hakkı ile ilgili maddelerin ise bu farkındalığı oluşturabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nde yer alan maddeler hakkında bilgili olmaları ve öğretim sürecinde çocuk haklarının farkındalığına yönelik düşüncelerinde eğitim durumu ve hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır. Diğer faktörler altında ise anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Dönmez (2015), *İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Profilleri İle Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki* adlı yüksek lisans çalışmasının amacı ilkököl sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma sonucuna göre öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik tutum ortalamaları, mesleğini istemeyerek seçen öğretmenlere göre daha fazladır.

Karcı, Y. (2016), *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Çocuk Hakları Konusunda Farkındalık Düzeylerini Belirleyen Faktörler* adlı yüksek lisans çalışmasında ilkökuldaki öğrencilerin çocuk hakları konusundaki farkındalıklarını belirlemeyi ve bu farkındalıkları etkileyen faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. İlkokul öğrencilerinin çocuk hakları konusunda farkındalıkları; öğrencilerin cinsiyeti, anne-babaların eğitim düzeyleri, okulun sosyo-ekonomik durumu değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocuklardan çoğunun belirlenen hakların farkında oldukları belirlenmiştir. Belirlenen haklar içerisinde sağlık ve eğitim hakkına yönelik farkındalık durumları öğrenim gördükleri okulun sosyo-ekonomik durumu bakımından anlamlı bir fark göstermiştir.

Özdemir Doğan (2017), *Çocuk Hakları Eğitiminde Uzman Sınıf Öğretmenlerinin Perspektifinden Etkili Çocuk Hakları Eğitimi: Anlayışlar ve Uygulamalar* adlı yüksek lisans çalışmasında, uzman sınıf öğretmenlerin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitiminin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, etkili çocuk hakları eğitiminin nasıl olmasıyla ilgili farklı beş anlayışın önerildiği belirlenmiştir. Araştırmada etkili çocuk hakları eğitimi için uzman sınıf öğretmenlerinin, sınıf ve okul seviyesinde gerçekleştirdikleri etkinliklerle ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Bu neticede, sınıf seviyesinde çocuklara sorumluluklarını ve haklarını öğretmeye ve yaşatmaya yönelik çeşitli etkinlikler yaptıkları belirlenmiştir. Okul seviyesinde ise çocuk hak ve sorumlulukları için öğretim uygulamaları ve bunları yaşatma etkinlikleri ile çocukların katılım hakkı için düzenlemeler yaptıkları tespit edilmiştir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi bilgilerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, amaca uygunluğu yönünden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2005).

Bu araştırma, Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan tarama (survey) modeli bir çalışmadır. Tarama modelinde örneklem mümkün olduğu kadar geniş tutulur.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evrenini, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesinin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesinin eğitim fakültelerinde öğrenim gören ve basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen 1271 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Basit seçkisiz örnekleme, her bir örnekleme birimine eşit seçilme olasılığı vererek seçilen birimlerin örnekleme alındığı yönteme verilen addır (Çıngı, 1994; Büyüköztürk, 2014).

Araştırmaya katılım gösteren öğretmen adaylarının kişisel değişkenlere göre dağılımı aşağıdaki tablolarda belirtilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyetleri

Cinsiyet	n	%
Kadın	849	66,8
Erkek	422	33,2
Toplam	1271	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılanların cinsiyetleri belirtilmiştir. Araştırmaya katılanların %66.8’i kadın, %33.2’si ise erkektir.

Tablo 2: Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversiteleri

Öğrenim Görülen Üniversite	n	%
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	435	34,2
Gazi Üniversitesi	391	30,8
Akdeniz Üniversitesi	445	35,0
Toplam	1271	100,0

Tablo 2’de araştırmaya katılanların öğrenim gördükleri üniversite adları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %34,2’si Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde, %30,8’i Gazi Üniversitesinde, %35,0’ı ise Akdeniz Üniversitesinde öğrenim görmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Program Türleri

Öğrenim Görülen Program	n	%
Temel Eğitim Bölümü	344	27,1
Türkçe-Sosyal Bölümü	381	30,0
Fen-Matematik Bölümü	239	18,8
Diğer Bölümler	307	24,2
Toplam	1271	100,0

Tablo 3’te araştırmaya katılanların öğrenim görülen program türleri belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %27,1’i Temel Eğitim Bölümü (Okul Öncesi-Sınıf Öğretmenliği), %30,0’ı Türkçe-Sosyal Bölümü (Sosyal Bilgiler-Türkçe Öğretmenliği), %18,8’i Fen-Matematik Bölümü (Fen Bilimleri-Matematik Öğretmenliği), %24,2’si ise Diğer Bölümlerde (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik-İngilizce-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği) öğrenim görmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimi

Yaşadığı Yerleşim Birimi	n	%
Kırsal	220	17,3
Kentsel	1051	82,7
Toplam	1271	100,0

Tablo 4'te araştırmaya katılanların yaşamının çoğunu geçirdiği yerleşim birimleri belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %17,3'ü kırsal yerleşim yerinde, %82,7'si ise kentsel yerleşim yerinde yaşamını geçirmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların BMÇHS'yi Okuma Durumu

BMÇHS'yi Okuma Durumu	n	%
Okuyanlar	400	31,5
Okumayanlar	871	68,5
Toplam	1271	100,0

Tablo 5'te araştırmaya katılanların Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyup okumama durumları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %31,5'i Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okumuş, %68,5'i ise Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okumamıştır.

Tablo 6: Katılımcıların İnsan Hakları Veya Çocuk Hakları İle İlgili Ders Alıp-Almama Durumu

Ders Alıp-Almama Durumu	n	%
Dersi Alan	528	41,5
Dersi Almayan	743	58,5
Toplam	1271	100,0

Tablo 6'da araştırmaya katılanların insan hakları veya çocuk haklarına yönelik herhangi bir ders alıp-almama durumları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %41,5'i ilgili dersi almış, %58,5'i ise ilgili dersi almamıştır.

Tablo 7: Katılımcıların Sınıf Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	n	%
1. ve 2. Sınıflar	607	47,8
3. ve 4. Sınıflar	664	52,2
Toplam	1271	100,0

Tablo 7’de araştırmaya katılanların sınıf düzeyleri belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %47,8’i 1. ve 2. sınıfta, %52,2’si ise 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların Branşını Seçme Durumu

Branşını Seçme Durumu	n	%
Severek Seçenler	906	71,3
Sevmeyerek Seçenler	365	28,7
Toplam	1271	100,0

Tablo 8’de araştırmaya katılanların branşının severek-sevmeyerek seçme durumları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %71,3’ü branşını severek, %28,7’si ise branşını sevmeyerek seçtiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 9: Katılımcıların Ailelerinin Gelir Durumları

Ailenin Gelir Durumu	n	%
1300 TL ve altı	400	31,5
1301 TL ve üstü	871	68,5
Toplam	1271	100,0

Tablo 9’da araştırmaya katılanların ailelerinin gelir durumları belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %31,5’inin ailesinin gelir durumu 1300 TL ve altı, %68,5’inin ise ailesinin gelir durumu 1301 TL ve üstüdür. Burada belirtilen 1300 TL sınırı ise araştırmaya başlandığı andaki asgari ücret miktarına denk gelmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşlerini saptamak amacıyla veri toplama aracı olarak Kaya (2011) tarafından geliştirilen *Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri* adlı anket formu izin alınarak kullanılmıştır. Ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, araştırmaya katılanların kişisel bilgilerinin yer aldığı kısımdır. İkinci bölüm ise anket sorularının bulunduğu kısımdır. İkinci bölüm toplam 70 maddeden oluşmakta olup, ilk 11 maddeden oluşan sorular *genel olarak çocuk haklarını*, 9 maddeden oluşan sorular *yaşama hakkını*, 10 maddeden oluşan sorular *gelişim hakkını*, 14 maddeden oluşan sorular *korunma hakkını*, 12 maddeden oluşan sorular *katılım hakkını* ve 14 maddeden oluşan sorular ise *eğitim hakkını* oluşturmaktadır. Ankette yer alan olumlu ve olumsuz maddeler karışık olarak sıralanmış ve böylece anketi dolduran öğretmen adayları için sürekli olumlu ya da olumsuz cevaplandırmaya yönlendirici etki yapma olasılığının azaltılması hedeflenmiştir.

Araştırma yapılan üniversitelerin eğitim fakültelerinin ilgili bölümlerinde öğretmen adaylarına anket formu dağıtılırken kısa bir bilgilendirme yapılmış ve toplanan anketler daha sonra veri girişi olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri anketi üç seçenekli yanıtların yer aldığı bir ankettir. Anket *katılıyorum* (3 puan), *kısmen katılıyorum* (2 puan) ve *katılmıyorum* (1 puan) şeklinde sıralanmıştır. Ankette yer alan olumsuz maddeler ise SPSS programında *recode* yani ters döndürme işlemi yapıldıktan sonra verilerin analizi işlemine geçilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için öncelikle ölçek maddeleri arasında ters puanlanacak olan maddeler (1, 13, 19, 24, 26, 30, 36, 44) belirlenerek ters kodlama yapılmıştır. Ayrıca ölçekte uç değerlerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Ardından geçerli ve güvenilir analizler yapabilmek için eksik verilerin olup olmadığı kontrol edilmiş, ölçekte kayıp verilerin bulunmadığı gözlenmiştir. Ardından normal dağılım varsayımlarının sağlanabilmesi için öncelikle Z puanı ayıklama yoluna gidilmiştir. Çocukluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk'e (2012) göre normal dağılımlar için verilerin %99'unun ortalamadan en fazla ± 3 standart sapma uzaklıkla yer alması önemlidir. Bunun için tüm boyutlar ve

toplam puan, SPSS paket program yardımıyla standartlaştırılmış Z puanlarına dönüştürülmüştür. Her bir boyut ve toplam puan skorları ayrı ayrı büyükten küçüğe ve küçükten büyüğe sıralanarak ± 3 puan aralığı dışında kalan veriler incelenmiştir. Bu incelemenin sonunda toplamda 52 verinin, ± 3 puan aralığının dışında olduğu görülmüş; ancak bu aralık dışındaki verilerin tamamı veri setinden çıkartılmamıştır. Bunun yerine verilerin yapısı incelenmiştir. Buna göre boyutlarda ve toplam puanda uç değer olarak görülen 52 veriden 8'inin 3 ile 3,30 arasında bulunduğu dolayısıyla çok büyük örneklem içerisinde bu değerlerin uç değer olarak kabul edilemeyeceği kanaatine varılmıştır. Bunun yanı sıra standartlaştırılmış boyut puanları ve toplam puan için toplamda 44 veri, uç değer olarak tespit edilmiş ve veri setinden çıkartılmıştır. Analizler 1271 veri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ardından normallik varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığının kontrol edilmesi için veri setinde yer alan tüm maddeler için ayrı ayrı çarpıklık-basıklık katsayısı incelenmiş; tüm maddeler için çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığının dışında olduğu (Büyüköztürk, 2004) gözlenmiştir. Sonuç olarak dağılımın normal olmadığına ve parametrik olmayan testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla katılımcılardan elde edilen görüşler arasında kişisel değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olup olmadığına belirlenmesi için non-parametrik testlerden MannWhitney-U ve Kruskal Wallis testi ile betimsel istatistiklerden frekans ve yüzde hesaplamaları kullanılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın bulguları, bulgulara dayalı yorumlar yer almaktadır. Bulgular ve yorumlar, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen verilere göre ele alınmıştır.

4.1. Katılımcıların Çocuk Haklarına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılım gösteren öğretmen adaylarının çeşitli değişkenlere göre dağılımı aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 10. Öğrenci Görüşlerinin Cinsiyete Göre Farklaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Maddeler	Cinsiyet	n	SO	z	p
1. "Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." (-)	Kadın	849	646,62	-2,22	.026
	Erkek	422	614,63		*
2. "Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir."	Kadın	849	651,68	-2,76	.006
	Erkek	422	604,45		*
3. "Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	656,05	-3,39	.001
	Erkek	422	595,67		*
4. "Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir."	Kadın	849	643,33	-2,86	.004
	Erkek	422	621,25		*
5. "Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir."	Kadın	849	632,50	-,737	.461
	Erkek	422	643,05		
6. "Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır."	Kadın	849	634,54	-,284	.777
	Erkek	422	638,95		
7. "Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir."	Kadın	849	653,99	-4,43	.000
	Erkek	422	599,81		*
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	629,08	-1,07	.281
	Erkek	422	649,92		
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	Kadın	849	643,27	-2,84	.004
	Erkek	422	621,38		*
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	Kadın	849	629,03	-1,07	.281
	Erkek	422	650,02		
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	648,40	-2,60	.009
	Erkek	422	611,04		*
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	Kadın	849	640,55	-,689	.491
	Erkek	422	626,85		
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır."(-)	Kadın	849	650,09	-4,56	.000
	Erkek	422	607,65		*
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	Kadın	849	613,89	-4,33	.000
	Erkek	422	680,48		*
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	Kadın	849	653,19	-4,02	.000
	Erkek	422	601,42		*

Maddeler	Cinsiyet	n	SO	z	p																																																																																																																																																																																																																				
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	640,99	-1,31	.188																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	625,96			17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	Kadın	849	630,58	-,844	.399	Erkek	422	646,90	18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	618,16	-2,68	.007	Erkek	422	671,89	*	19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kadın	849	649,48	-3,62	.000	Erkek	422	608,87	*	20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	599,76	-5,89	.000	Erkek	422	708,91	*	21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	644,89	-2,82	.005	Erkek	422	618,12	*	22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Kadın	849	643,43	-2,04	.041	Erkek	422	621,05	*	23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir."	Kadın	849	641,03	-,775	.438	Erkek	422	625,88	24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kadın	849	661,57	-5,43	.000	Erkek	422	584,56	*	25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Kadın	849	651,49	-4,10	.000	Erkek	422	604,84	*	26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kadın	849	656,60	-3,16	.002	Erkek	422	594,56	*	27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	627,75	-1,20	.228	Erkek	422	652,59	28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Kadın	849	645,09	-2,46	.014	Erkek	422	617,70	*	29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Kadın	849	665,47	-4,90	.000	Erkek	422	576,70	*	30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Kadın	849	653,07	-3,99	.000	Erkek	422	601,65	*	31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	643,01	-3,55	.000	Erkek	422	621,90	*	32. "Çocukların savaştan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	641,75	-3,29	.001	Erkek	422	624,43	*	33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Kadın	849	646,29	-3,37	.001	Erkek	422	615,29	*	34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Kadın	849	642,69	-2,43	.015	Erkek	422	622,54	*	35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Kadın	849	638,12	-,339	.735	Erkek	422	631,73	36. "Annesi hapisnede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kadın	849	650,03	-3,02	.003	Erkek	422	607,78	*	37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Kadın	849	638,05	-,318	.751	Erkek	422	631,89	38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Kadın	849	651,07	-3,99	.000	Erkek
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	Kadın	849	630,58	-,844	.399																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	646,90			18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	618,16	-2,68	.007	Erkek	422	671,89	*	19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kadın	849	649,48	-3,62	.000	Erkek	422	608,87	*	20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	599,76	-5,89	.000	Erkek	422	708,91	*	21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	644,89	-2,82	.005	Erkek	422	618,12	*	22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Kadın	849	643,43	-2,04	.041	Erkek	422	621,05	*	23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir."	Kadın	849	641,03	-,775	.438	Erkek	422	625,88	24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kadın	849	661,57	-5,43	.000	Erkek	422	584,56	*	25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Kadın	849	651,49	-4,10	.000	Erkek	422	604,84	*	26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kadın	849	656,60	-3,16	.002	Erkek	422	594,56	*	27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	627,75	-1,20	.228	Erkek	422	652,59	28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Kadın	849	645,09	-2,46	.014	Erkek	422	617,70	*	29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Kadın	849	665,47	-4,90	.000	Erkek	422	576,70	*	30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Kadın	849	653,07	-3,99	.000	Erkek	422	601,65	*	31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	643,01	-3,55	.000	Erkek	422	621,90	*	32. "Çocukların savaştan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	641,75	-3,29	.001	Erkek	422	624,43	*	33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Kadın	849	646,29	-3,37	.001	Erkek	422	615,29	*	34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Kadın	849	642,69	-2,43	.015	Erkek	422	622,54	*	35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Kadın	849	638,12	-,339	.735	Erkek	422	631,73	36. "Annesi hapisnede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kadın	849	650,03	-3,02	.003	Erkek	422	607,78	*	37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Kadın	849	638,05	-,318	.751	Erkek	422	631,89	38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Kadın	849	651,07	-3,99	.000	Erkek	422	605,69	*						
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	618,16	-2,68	.007																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	671,89			*																																																																																																																																																																																																																			
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kadın	849	649,48	-3,62	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	608,87			*																																																																																																																																																																																																																			
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	599,76	-5,89	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	708,91			*																																																																																																																																																																																																																			
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	644,89	-2,82	.005																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	618,12			*																																																																																																																																																																																																																			
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Kadın	849	643,43	-2,04	.041																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	621,05			*																																																																																																																																																																																																																			
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir."	Kadın	849	641,03	-,775	.438																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	625,88																																																																																																																																																																																																																						
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kadın	849	661,57	-5,43	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	584,56			*																																																																																																																																																																																																																			
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Kadın	849	651,49	-4,10	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	604,84			*																																																																																																																																																																																																																			
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kadın	849	656,60	-3,16	.002																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	594,56			*																																																																																																																																																																																																																			
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	627,75	-1,20	.228																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	652,59																																																																																																																																																																																																																						
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Kadın	849	645,09	-2,46	.014																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	617,70			*																																																																																																																																																																																																																			
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Kadın	849	665,47	-4,90	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	576,70			*																																																																																																																																																																																																																			
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Kadın	849	653,07	-3,99	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	601,65			*																																																																																																																																																																																																																			
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	643,01	-3,55	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	621,90			*																																																																																																																																																																																																																			
32. "Çocukların savaştan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	641,75	-3,29	.001																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	624,43			*																																																																																																																																																																																																																			
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Kadın	849	646,29	-3,37	.001																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	615,29			*																																																																																																																																																																																																																			
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Kadın	849	642,69	-2,43	.015																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	622,54			*																																																																																																																																																																																																																			
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Kadın	849	638,12	-,339	.735																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	631,73																																																																																																																																																																																																																						
36. "Annesi hapisnede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kadın	849	650,03	-3,02	.003																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	607,78			*																																																																																																																																																																																																																			
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Kadın	849	638,05	-,318	.751																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	631,89																																																																																																																																																																																																																						
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Kadın	849	651,07	-3,99	.000																																																																																																																																																																																																																				
	Erkek	422	605,69			*																																																																																																																																																																																																																			

Maddeler	Cinsiyet	n	SO	z	p
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	Kadın	849	661,71	-3,89	.000
	Erkek	422	584,28		
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	Kadın	849	642,60	-1,27	.204
	Erkek	422	622,71		
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	Kadın	849	621,90	-2,28	.022
	Erkek	422	664,38		
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	Kadın	849	648,30	-2,81	.005
	Erkek	422	611,25		
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	Kadın	849	615,08	-4,14	.000
	Erkek	422	678,09		
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	Kadın	849	630,55	-9,22	.356
	Erkek	422	646,97		
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	Kadın	849	619,02	-2,65	.008
	Erkek	422	670,16		
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	Kadın	849	628,26	-1,17	.239
	Erkek	422	651,57		
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	Kadın	849	626,19	-1,49	.135
	Erkek	422	655,73		
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	Kadın	849	647,09	-2,06	.039
	Erkek	422	613,68		
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	Kadın	849	646,24	-1,60	.109
	Erkek	422	615,39		
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	Kadın	849	647,08	-3,58	.000
	Erkek	422	613,71		
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	Kadın	849	633,06	-4,74	.636
	Erkek	422	641,92		
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	649,35	-5,21	.000
	Erkek	422	609,15		
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	659,16	-6,07	.000
	Erkek	422	589,41		
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarınıza danışırım."	Kadın	849	655,20	-3,58	.000
	Erkek	422	597,38		
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	645,49	-2,61	.009
	Erkek	422	616,92		
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	631,59	-,704	.481
	Erkek	422	644,86		
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	Kadın	849	645,51	-2,48	.013
	Erkek	422	616,88		
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	612,40	-4,05	.000
	Erkek	422	683,49		
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	Kadın	849	635,83	-,026	.979
	Erkek	422	636,34		
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Kadın	849	630,37	-,884	.376
	Erkek	422	647,34		
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Kadın	849	624,23	-1,86	.062
	Erkek	422	659,68		
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Kadın	849	621,96	-2,41	.016
	Erkek	422	664,24		

Maddeler	Cinsiyet	n	SO	z	p
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	610,24	-3,94	.000
	Erkek	422	687,83		
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	Kadın	849	660,13	-3,68	.000
	Erkek	422	587,45		
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	Kadın	849	654,51	-5,14	.000
	Erkek	422	598,76		
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	Kadın	849	614,39	-3,29	.001
	Erkek	422	679,48		
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Kadın	849	623,84	-1,78	.074
	Erkek	422	660,47		
68. "Kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum."	Kadın	849	652,74	-3,93	.000
	Erkek	422	602,32		
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	623,94	-1,86	.062
	Erkek	422	660,26		
70. "Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum."	Kadın	849	624,67	-1,86	.063
	Erkek	422	658,79		

Tablo 10'da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların cinsiyete göre MannWhitney-U testi sonuçları incelendiğinde m.1, m.2, m.3, m.4, m.7, m.9, m.11, m.13, m.14, m.15, m.18, m.19, m.20, m.21, m.22, m.24, m.25, m.26, m.28, m.29, m.30, m.31, m.32, m.33, m.34, m.36, m.38, m.39, m.41, m.42, m.43, m.45, m.48, m.50, m.52, m.53, m.54, m.55, m.57, m.58, m.62, m.63, m.64, m.66 ve m.68'de farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur.

Anketteki m.1, m.2, m.3, m.4, m.7, m.9 ve m.11 *Genel Çocuk Hakları* boyutunda yer alan anlamlı farklılığın görüldüğü maddelerdir. Anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde tüm maddelerde, kadın öğretmen adaylarının verdikleri yanıtların ortalamasının erkek öğretmen adaylarının ortalamasından daha yüksek çıktığı görülmektedir.

Madde1: "*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir.*" ters maddesinde ($Z=-2.22$, $P<0.05$) anlamlı farklılığın olduğu ve kadın öğretmen adaylarının ortalamasının ($\bar{X} = 646,62$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 614,63$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu madde, ters madde olduğu için kadın öğretmen adayları verdikleri yanıtlarla bütün çocukların eşit haklara sahip olmasını erkek öğretmen adaylarına göre daha gerekli görmekteyler.

Madde 2: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.76$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,68$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 604,45$) daha yüksektir. Toplumsal yaşam içerisinde çocukluk yıllarından itibaren kendilerine ait özel alana duydukları ihtiyacın kadınlarda daha fazla hissediliyor olması sebebiyle kadın öğretmen adayları tarafından bu maddeye verdikleri yanıtların ortalamasının daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 3: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.39$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 656,05$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 595,67$) daha yüksek çıkmıştır. Ergenliğe geçiş döneminde bazı kız çocukları, yaşlarından fiziksel olarak daha görkemli büyümektedir. Toplum tarafından bu kız çocuklarının davranışlarının yaşlarından daha olgun olmaları beklenilmektedir. Bu durum böyle bir süreci yaşayan kızların hal ve hareketlerini kısıtlamaktadır. Hatta kimi zaman fiziki gelişmişliğin aksine henüz çocuk aklına sahip ve oyun çağındaki kız çocukları daha çok küçük yaşlarda erken evlendirilmelere maruz kalabilmektedir. Tüm bu mağduriyetlerin yaşanmamasının yasalar tarafından da güvence altına alınabilmesi adına kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Madde 4: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur.” ($Z=-2.86$, $P<0.05$). Bu maddede kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 643,33$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,25$) daha yüksektir. Toplumumuzda fitratı gereği daha anaç ve şefkatli olan kadınların ayırım gözetmeksizin her kesimden insanı kucaklayan bakış açısına sahip oldukları düşünülmekte ve bu sebepten erkek öğretmen adaylarına göre ortalamalarının da daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 7: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur

($Z=-4.43$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 653,99$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 599,81$) daha yüksek çıkmıştır. Kadın öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında daha küçük yaşlardan itibaren annelerine ev işlerinde yardım etme, kendilerine ait bir takım şeyleri düzenleme gibi yapabileceği basit bir takım sorumlulukları üstlenen kız çocuklarının ilerleyen yaşlarında da özellikle ailelerinden bağımsız bir hayat sürmede yaşadıkları kolaylıklar dikkate alındığında bu durumun etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 9: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk hakları eğitimi gereklidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.84$, $P<0.05$). Madde 11: *Öğretmen adaylarına göre Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum* maddesinde de anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.60$, $P<0.05$). Her iki maddede de, kadın öğretmen adaylarının ortalaması (m.9, $\bar{X} = 643,27$), (m.11, $\bar{X} = 648,40$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından (m.9, $\bar{X} = 621,38$), (m.11, $\bar{X} = 611,04$) daha yüksek çıkmıştır. Dünyadaki çocuk haklarına yönelik sözleşmenin bile yakın bir tarihe dayandığı günümüz toplumunda çocuk mağduriyetleri halen devam etmektedir. Çocuklar içerisinde ise kısıtlama, istismar, erken yaşta evlendirilme, töresel cezalandırma gibi bir takım olumsuzlukları kız çocukları daha fazla yaşamaktadırlar. Tüm bu mağduriyetlerin ortadan kalkmasının ancak eğitimle mümkün olabileceği düşüncesi ve toplumdaki cehaletten en çok etkilenenlerin çocuk ve kadınlar olduğu fikrinden yola çıkılarak kadın öğretmen adaylarının ortalamasının daha yüksek çıktığı görülmektedir.

Howe ve Covell (1999) yaptıkları çalışmalar neticesinde çocuk haklarına yönelik eğitim sürecinden geçen çocuğun; sahip olduğu haklar hususunda daha bilinçli olduğunu, bununla birlikte diğer bireylerin haklarına saygı duymaya yönelik tutumunun da daha fazla olduğunu görmüşlerdir. Çocuk haklarına dair olumlu görüşlerin oluşturulmasında bu konudaki her türlü bilgilendirmelerin doğrudan etkili olduğunu vurgulamışlar; çocuk haklarına dair gerçekleştirilen eğitimlerin, kişilerin birbirlerinin haklarına saygı gösterme davranışının edinilmesi için zaruri olduğunu belirtmişlerdir. Kendilerinden ayrı özellikler taşıyan çocukları kabul edip onların farklılıklarına saygı

duymada, çocuk hakları eğitimi almış olan çocukların daha doğru davranışlar sergiledikleri ve kendi haklarına yönelik açıklamaları daha doğru ifade ettikleri neticesine varmışlardır. Kadın öğretmen adayları da toplumda en çok çocuk ve kadın haklarının çiğnendiğini düşünerek ilgili maddeye yüksek ortalama ile yanıt vermişlerdir. Bu bulgunun da bu şekliyle araştırma bulgusunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Anketteki m.13, m.14, m.15, m.18, m.19 ve m.20 *Yaşama Hakkı* boyutunda yer alan anlamlı farklılığın görüldüğü maddelerdir. Anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde ise m.13, m.15, m.19'da kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının daha yüksek olduğu ve m.14, m.18 ve m.20'de erkek öğretmen adaylarının ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Madde 13: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4.56$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 650,09$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 607,65$) daha yüksektir. Bu madde ters madde olduğu için kadın öğretmen adayları, çocuklara zincir, kelepçe vb. aletlerin takılmaması gerektiği düşüncesine, erkek öğretmen adaylarına göre daha fazla katılmaktadırlar.

Madde 14: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4.33$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 680,48$) kadın öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 613,89$) daha yüksektir ve erkek öğretmen adayları suça itilmiş çocukların topluma kazandırılmalarının yeterli düzeyde sağlandığı görüşündedirler.

Madde 15: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4,02$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 653,19$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 601,42$) daha yüksektir. Bu maddede geçen çocuğun doğmadan önce de belirli haklara sahip olduğu görüşü kadın öğretmen adaylarında daha yüksek ortalama ile kabul görmektedir. Bunda kadınların yaşadığı hamilelik sürecinde bebeğin doğum öncesinde de anne karnında canlı olarak hissediliyor olması ve anne tarafından bebeğinin geleceği için doğum öncesinden tedbir alınması ve imkânların sağlanmasını istemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Madde 18: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,68$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 671,89$) kadın öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 618,16$) daha yüksektir. Erkek öğretmen adaylarına göre sokakta yaşayan ve çalışan kimsesiz çocuklar için yeterli düzeyde sosyal yardım kuruluşlarının olduğu ve bununla ilgili devlet tarafından yapılan çalışmaların olduğu düşünülmektedir. Kadınların sosyal hayattaki duyarlılıklarının daha hassas olması ve yaradılışları gereği daha korumacı, anaç, şefkatli bir yapıya sahip olmaları sebebiyle kadın öğretmen adaylarının ülkemizde sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarının istenilen yeterlilikte olmadığını düşünmeleri dolayısıyla ortalamaları daha düşük çıkmıştır denilebilmektedir.

Madde 19: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,62$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 649,48$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 608,87$) daha yüksektir. Fakat bu ters madde olduğu için kadın öğretmen adayları tarafından, çocuklara işlediği suçlardan ötürü ömür boyu hapis cezası verilmesinin doğru olmadığı ve bunun çok ağır bir ceza olduğu, bunun yerine yaşına ve gelişimine uygun cezaların verilmesi gerektiğini belirttikleri düşünülmektedir.

Madde 20: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-5,89$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 708,91$) kadın öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 599,76$) daha yüksektir. Korumacı anneliğin örneklerine çok sık rastlanılan toplumumuzda korumacı anne modeli özellikle kız çocuklarının çocuğa bakış açısında da rol modellik sağlamaktadır. Bu rol modellik ise kadın öğretmen adaylarının çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiği düşüncesine verdikleri yanıtların ortalamasının düşük çıkmasını etkilediği düşünülmektedir.

Anketteki m.21, m.22, m.24, m.25, m.26, m.28, m.29 ve m.30 *Gelişim Hakkı* boyutunda yer alan anlamlı farklılığın görüldüğü maddelerdir. Anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde tüm maddelerde kadın öğretmen adaylarının

ortalamalarının erkek öğretmen adaylarının ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Madde 21: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,82$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 644,89$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 618,12$) daha yüksektir. Her çocuk kendi kültürünü, dinini ve değerlerine yaşamak ve yaşatmak ister. Hiç kimse kültüründen, dininden ya da değerlerinden ötürü aşağılanamaz ve küçük düşürülemez. Toplumda sevgi, barış ve kardeşlik duygularının yoğun bir şekilde yaşayabilmesi için de çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerekir. Kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının daha yüksek çıkmasında ayırım gözetmeksizin tüm insanlığı kucaklayan bir bakış açısına sahip olmalarını istemelerinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Madde 22: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,04$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 643,43$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,05$) daha yüksektir. Kadınların şefkat ve merhamet duygularının daha gelişmiş olduğu düşünülerek çocukların küçük yaşlarda çocuk aklıyla yaptıkları hatalar ve işledikleri suçlardan ötürü gelişmelerini ve eğitimlerini aksatmayacak yönde yine çocuğun yüksek yararı gözetilerek yaşına uygun cezaların verilmesi gerektiği ve kadın öğretmen adaylarının bir anne yüreğine sahip olmalarının etkisiyle ortalamalarının yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 24: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-5,43$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 661,57$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 584,56$) daha yüksektir. Fakat bu ters madde olduğu için kadın öğretmen adayları, televizyon programlarında çocukların yetişkin dili

kullanmalarını ve davranışları sergilemelerini, giysilerini kullanmalarını ve yetişkinler gibi makyaj yapmalarını doğru bulmamaktadırlar. Çocuğun yetişkinin küçük bir kopyası olmadığını ve içinde bulunduğu dönemin gelişimsel özelliklerini göstermeleri gerektiğini düşüncesinde oldukları düşünülmektedirler.

Madde 25: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4,10$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,49$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 604,84$) daha yüksektir. Kadın öğretmen adayları aynı zamanda geleceğin bir anne adayı oldukları düşüncesiyle konuya daha hassas ve duygusal yaklaştıkları düşünülmektedir. Toplumumuzda kadınların annelerini model aldıkları düşünülürse merhamet duyguları da daha bir baskın olabilmektedir. Bu şekliyle değerlendirildiğinde kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Madde 26: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,16$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 656,60$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 594,56$) daha yüksektir. Fakat bu ters madde olduğu için kadın öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlara dayanarak, çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünmemektedirler. Toplumumuz daha çok gelenekçi bir aile yapısını benimsemektedir. Gelenekçi aile yapısında ise otoriter ve baskıcı bir aile profili yer almaktadır. Kadınların da erkeklere göre bu gelenekçi aile yapısından daha fazla etkilendikleri ve zarar gördükleri bilinmektedir. Bu yüzden de kadın öğretmen adayları, ailenin sıkı denetiminde olan bir yetiştirme tarzını benimsemedikleri ve çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunmasının çocuk haklarıyla bağdaşmağı şeklinde düşündükleri düşünülmektedir.

Madde 28: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,46$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 645,09$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 617,70$) daha yüksek çıkmıştır. Çocuk gelişiminde ve çocuğu yetiştirme sürecinde anne, çocuk ile daha fazla vakit geçirmektedir. Dolayısıyla çocuğun sosyal medya üzerinde maruz kaldığı olumsuz durumlara da daha fazla tanık

olmaktadır. Kadın öğretmen adayları, çocuğunu yetiştiren annelerin nasıl hassas davrandıklarını kendi cinsiyetlerinden ötürü daha iyi bildikleri için maddeye verdikleri yanıtlar daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Madde 29: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre internetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4,90$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 665,47$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 576,70$) daha yüksektir. İnternet sitelerindeki online oyunların çoğu şiddet içeren ve çocukları buna özendiren hatta insan ve çocuk haklarını hiçe sayan oyunlardır. Bu oyunlardaki karakterler genellikle iyi-kötü karakterleri barındıran, çocuklar arasında ikileme yol açan ve çocuğu bu karakterlerden birini seçmeye zorlayan oyunlardır. Bu oyunları oynayan ve kendini bu karakterlerle özdeşleştiren çocuklarda zamanla şiddet ve zorbalık eğilimi bilinçaltında yer edebilmektedir. Günlük hayatında da istemsiz bir şekilde zorbalığa yeltenen çocuklar toplumumuzda yer almaktadır. Erkeklerin bu tarz oyunlara kız çocuklarından fazla ilgi duymaları ve sevmeleri sebebiyle bu tarz oyunların olumsuz sonuçlarını göz ardı edebilmekte, kadınlarda ise erkeklerin aksine bu tarz oyunlara karşı fazla hassasiyet oluşabilmektedir. Kadın öğretmen adaylarının ortalamasının erkek öğretmen adaylarının ortalamasından daha yüksek çıkmasında bu görüşün etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Madde 30: *Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir* maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,99$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 653,07$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 601,65$) daha yüksek çıkmıştır. Bu ters madde olduğu için kadın öğretmen adayları, çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gerektiğini düşünmektedirler ve Gardner’in Çoklu Zekâ Kuramındaki zekâ türlerini de dikkate alarak çocukların çok yönlü gelişmeleri açısından maddeye olumlu yönde yanıt verdikleri düşünülmektedir. Erkek öğretmen adaylarının ise çocukları, yeteneklerinin dışındaki alanlara maruz bırakarak onları zorlamak istememeleri sebebiyle ters maddeye olumsuz yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Anketteki m.31, m.32, m.33, m.34, m.36, m.38, m.39, m.41, m.42 ve m.43 *Korunma Hakkı* boyutunda yer alan anlamlı farklılığın görüldüğü maddelerdir. Anlamlı

farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.31, m.32, m.33, m.34, m.36, m.38, m.39 ve m.42 maddelerde kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının, m.41 ve m.43’de ise erkek öğretmen adaylarının ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Madde 31: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,55$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 643,01$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,90$) daha yüksek çıkmıştır. Toplumumuzdaki cinsiyetçi bakış açısının bir sonucu olarak kadına şiddet eğiliminin fazla olmasının da etkisiyle kadın öğretmen adaylarında çocuk şiddetine ve her türlü şiddete karşı duyarlılığın oluşmasıyla bu maddeye kadın öğretmen adaylarının yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 32: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,29$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 641,75$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 624,43$) daha yüksektir. Fıtratı gereği daha anaç, hassas, şefkatli ve korumacı olan kadınların taşıdıkları bu özellikler sebebiyle çocukların savaş ve çatışma ortamlarından korunmaları konusunda da kadın öğretmen adaylarının daha hassasiyet göstererek bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 33: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,37$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 646,29$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 615,29$) daha yüksek çıkmıştır. Çocuk haklarının istisnasız tüm çocukları kapsaması ve bu hakların temininin de devlet garantisinde olması gerekmektedir. Engelli çocukların da bu haklardan ve devlet desteğinden geri kalmamaları gerektiğini düşündükleri için kadın öğretmen adaylarının daha hassas davranarak bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 34: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark

bulunmuştur ($Z=-2,43$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 642,69$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 622,54$) daha yüksektir. Bunda toplumumuzda görülen bir takım ihlal, ayırım, kısıtlama ve istismar olaylarına kadınların daha fazla maruz kalması sebebiyle çocuk hakları ihlallerine yönelik şikâyet mercilerinin olması hususunda da kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 36: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre annesi hapisyanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,02$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 650,03$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 607,78$) daha yüksek çıkmıştır. Fakat bu ters bir maddedir. Kadın öğretmen adayları suçun bireysel olması gerektiğini, ebeveynlerinin işlediği bir suç yüzünden çocuğun kısıtlanmasının da doğru olmayacağını, bu sebeple annesi hapisyanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olmadığını düşünmektedirler. Erkek öğretmen adaylarının ise çocuğun anne sevgisinden her ne olursa olsun mahrum kalmaması gerektiği görüşüyle bu ters maddeye olumsuz yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 38: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,99$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,07$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 605,69$) daha yüksektir. Anne karnından itibaren bebeğin sevgisinin, varlığının kadın tarafından hissediliyor olması ve evlilikle ya da evlilik dışı olması fark etmeksizin annelik duygusunun eşit yaşanıyor olması sebebiyle kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 39: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,89$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 661,71$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 584,28$) daha yüksektir. Kadınlar, şefkat ve merhamet konularında daha ince ruhlu oldukları için çocuk mahkemelerinin sayısının artırılmasının daha doğru olacağını düşünmektedirler. Böylece çocukların daha adil ve şeffaf yargılanacakları düşüncesinin etkili da olduğu düşünülmektedir.

Madde 41: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre ıslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,28$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 664,38$) kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,90$) daha yüksek çıkmıştır. Erkek öğretmen adaylarına göre ülkemizdeki ıslah evlerinin yeterli sayıda olduğu ve sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkıldığı düşüncesiyle bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 42: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,81$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,30$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 611,25$) daha yüksektir. Toplumumuzda çok sayıda kadın, töre cinayetleri yüzünden canını kaybetmiştir. Kan davaları yüzünden de yıllarca güdülen husumet, aileleri sürekli tedirgin etmekte ve korku içinde bir yaşam sürmelerine neden olmaktadır. Kadınların da sürekli eşlerinin ve çocuklarının hayatına son verilmesi korkusuyla yaşamak zorunda kalmaları onlara çok büyük bir azap vermektedir. Kadın öğretmen adaylarının da konuya bu denli hassas yaklaştıkları düşüncesiyle ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir maddesine verdikleri yanıtların ortalamasının yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 43: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4,14$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 678,09$) kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 615,08$) daha yüksek çıkmıştır. Yasalarımızda bu maddeleri temin eden, satan, sattıran ve kullanan kişilere karşı türlü cezalar vardır. Bu kişilere karşı çocukların da yeterli bir şekilde bilinçlendirilip eğitilmeleri gerekir. Bununla ilgili ailede, okulda ve kamu alanında yeterli bilgilerin verildiği ve devletçe yeterli tedbirlerin alındığı düşüncesiyle erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtların ortalamasının daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Anketteki m.45, m.48, m.50, m.52, m.53, m.54 ve m.55 *Katılım Hakkı* boyutunda yer alan anlamlı farklılığın görüldüğü maddelerdir. Anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.45'te erkek öğretmen adaylarının ortalaması, diğer tüm maddelerde ise kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Madde 45: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,65$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 670,16$) kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 619,02$) daha yüksek çıkmıştır. Çocuklar, arkadaşları ile hoşça zaman geçirmeyi ve onlarla güzel oyunlar oynamayı çok sevmektedirler. Hatta kimi zaman arkadaşlarıyla vakit geçirmenin dozajını ayarlayamadıkları için yerine getirmesi gereken sorumluluklarını aksatmaktadırlar. Bunu bilen kadın öğretmen adayları bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıtladıkları düşünülmektedir. Erkek öğretmen adayları ise çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesinin onun kişilik gelişimine olumlu etkisinin olacağı düşüncesi ile maddeye olumlu şekilde yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 48: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,06$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 647,09$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 613,68$) daha yüksektir. Kadın öğretmen adayları, çocuğun görüşlerinin ön plana çıkarılması ve sürece dâhil edilmesi gerektiği düşüncesiyle maddeye verdikleri yanıtların ortalamasının daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 50: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,58$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 647,08$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 613,71$) daha yüksektir. Çocuklar her zaman duygu ve düşüncelerini sözlü iletişim yoluyla ifade etmek istemezler veya edemezler. Kimi çocuklar konuşma güçlüğü yaşarlar, konuşurken utanıp sıkılırlar, heyecanlanırlar ve ifade güçlüğünden ötürü sinirlenirler. Çocukların bu gibi sorunlardan

sıyrılıp kendilerini daha rahat ve güçlü bir şekilde anlatabilmeleri için düşüncelerini yazı ve resim yoluyla da ifade edebilmelerine imkân verilmesi gerekir. Bu nedenle kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtların ortalamasının daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 52: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-5,21$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 649,35$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 609,15$) daha yüksektir. Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocuklar sadece kendilerinin değil, haksızlıkla karşılaşan ve bunlarla mücadele etmeye çalışan arkadaşlarına da yardımcı olurlar. Bu şekilde yetişen çocuklar, büyüdüklerinde de demokrasinin en büyük savunucuları olurlar. Kadın öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında bu düşüncenin etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 53: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-6,07$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 659,16$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 589,41$) daha yüksek çıkmıştır. Kadın öğretmen adaylarına göre kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade edebilme hakkının tüm çocuklara verildiğinde onların da kendi fikir ve inançlarına olduğu kadar başkalarınınkine de saygı göstererek, demokratik bir toplumun etkili bir üyesi olmayı benimseyeceği düşüncesinden yola çıkarak maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 54: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre ileriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarıma danışırım.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,58$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 655,20$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 597,38$) daha yüksektir. Çocuklarda ailenin bir ferdi oldukları için onların da fikirlerinin alınması son derece önemlidir. Kendisine danışılan ve ailede söz hakkı olan çocuklar, demokrasinin kurallarını daha iyi benimserler. Kendisini ailede daha huzurlu ve güven içinde hisseder. Bütün bunlar onun kişiliğinin sağlam temellere oturtulmasına katkı sağlar. Bu

düşünceden yola çıkarsak kadın öğretmen adaylarının ortalamasının daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 55: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,61$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 645,49$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 616,92$) daha yüksektir. Kendisini gerçekleştirebilen çocuklar hayatta daha başarılı, özgüveni yüksek, sorunlarla baş edebilen ve sağlam karakterli kimselerdir. Böyle düşünen kadın öğretmen adaylarının ortalamasının daha yüksek olmasında bu düşüncenin etkili olduğu düşünülmektedir.

Anketteki m.57, m.58, m.62, m.63, m.64, m.66 ve m.68 *Eğitim Hakkı* boyutunda yer alan anlamlı farklılığın görüldüğü maddelerdir. Anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.57, m.64, m.65 ve m.68’de kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının, m.58, m.62, m.63 ve m.66’da ise erkek öğretmen adaylarının ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Madde 57: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,48$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 645,51$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 616,88$) daha yüksektir. Eğitim hakkı, yasalarımızda güvence altına alınmış bir haktır. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği ilkesinden yola çıkarsak çocuk tutuk evlerinde de örgün eğitim uygulamasının olması son derece önemlidir. Çocuklar eğitim sayesinde doğru ve yanlış öğrenirler. Kişiliğinin gelişiminde örgün eğitimin payı çok yüksektir. Kadın öğretmen adaylarının ortalamasının bu madde de daha yüksek çıktığı görülmektedir.

Madde 58: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4,05$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 683,49$) kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 612,40$) daha yüksek çıkmıştır. Toplumumuzda da istismar ve ihmalin çeşitli türlerine maruz kalan kesim daha çok kadın ve çocuklardır. Gün geçtikçe medyada istismar ve ihmallerle ilgili haberlerin sayısı da artmaktadır ve bununla ilgili çeşitli kurumların

istatistiksel verileri mevcuttur. Bu istismar ve ihmaller daha çok yakın çevreden kaynaklanmaktadır. Kadınların da bu konudaki hassasiyetleri en üst seviyededir ve bu yönüyle kadın öğretmen adayları, çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünmemektedir. Erkek öğretmen adayları ise çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşündükleri için maddeye verdikleri yanıtların ortalamasının bu sebeple yüksek olduğu düşünülmektedir.

Madde 62: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2,41$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 664,24$) kadın öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,96$) daha yüksektir. Bireyin eğitim hakkı, kanunlarımızla güvence altına alınmıştır. Anayasaya göre kimse eğitim ve öğretim haklarından yoksun bırakılamayacağı görüşüne dayanarak erkek öğretmen adaylarının bu maddeyi yüksek oranda olumlu cevapla yanıtladıkları düşünülmektedir.

Madde 63: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilginin yeterli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,94$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 687,83$) kadın öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 610,24$) daha yüksektir. Erkek öğretmen adayları bu konuda kendini daha yeterli gördüğünü düşündüklerinden ötürü ortalamaları daha yüksek çıkmıştır.

Madde 64: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların eğitim hakkını güvence altına almıştır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,68$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 660,13$) erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 587,45$) daha yüksek çıkmıştır. Ülkemizin bazı coğrafi bölgelerinde yaşayan kişiler özellikle kız çocuklarının ilkokulu bitirdikten sonra öğrenimlerine devam etme fırsatını tanımamaktadırlar. Kızları daha çok ev işlerinde kullanmakta ve çocuk yaşta evlendirmektedirler. Kadın öğretmen adaylarının konuya hassasiyetleri daha fazla oldukları düşünülürse ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların eğitim hakkını güvence altına almıştır maddesine verdikleri yanıtların ortalamasının bu sebeple yüksek olduğu düşünülmektedir.

Madde 65: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-5,14$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 654,51$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 598,76$) daha yüksektir. Kadın öğretmen adaylarının bu konudaki yaklaşımlarının daha hassas oldukları düşüncesinden yola çıkarsak bu maddeye verdikleri yanıtların ortalamasının bu sebeple yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 66: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,29$, $P<0.05$). Erkek öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalaması ($\bar{X} = 679,48$) kadın öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X} = 614,39$) daha yüksek çıkmıştır. Erkek öğretmen adayları demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamalarının yeterli düzeyde yapıldığını düşünmelerinden ötürü ortalamalarının yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 68: “*Öğretmen adaylarının görüşlerine göre kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3,93$, $P<0.05$). Kadın öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 652,74$) erkek öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 602,32$) daha yüksektir. Toplumumuzda kız çocuklarının eğitime yönelik destek son zamanlarda kamu kurumlarının çalışmalarıyla artmış bulunmaktadır. Fakat bazı coğrafi bölgelerde ise kız çocuklarının okullaştırılma oranı hala istenilen seviyelerde değildir. Töreyle veya yanlış örf ve adetlerle yönetilen kesimlerde kızlar ya hiç okula gönderilmemekte ya da ilkokulu bitirince okuldan alınmakta ve çocuk yaşta evlendirilmektedirler. Kadın öğretmen adaylarının da konuya hassasiyetlerinin olduğu düşünülürse bu maddeye verdikleri yanıtların yüksek çıktığı görülmektedir.

Tablo 11. Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine Göre Farklılaşmasını Gösteren Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Maddeler	Öğrenim Gör. Üniversite	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
1. "Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." (-)	VYYÜ	435	2,75	,64	3,908	.019	1-2
	Gazi Üniv.	391	2,61	,76			
	Akdeniz Üniv.	445	2,66	,72			
2. "Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir."	VYYÜ	435	2,63	,55	3,977	.017	3-1
	Gazi Üniv.	391	2,68	,53			
	Akdeniz Üniv.	445	2,73	,49			
3. "Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,59	,60	,848	.422	-
	Gazi Üniv.	391	2,64	,55			
	Akdeniz Üniv.	445	2,63	,59			
4. "Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir."	VYYÜ	435	2,93	,32	1,121	.308	-
	Gazi Üniv.	391	2,93	,31			
	Akdeniz Üniv.	445	2,95	,25			
5. "Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir."	VYYÜ	435	1,18	,47	,170	.488	-
	Gazi Üniv.	391	1,20	,44			
	Akdeniz Üniv.	445	1,19	,45			
6. "Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır."	VYYÜ	435	1,23	,51	,597	.558	-
	Gazi Üniv.	391	1,27	,52			
	Akdeniz Üniv.	445	1,23	,48			
7. "Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir."	VYYÜ	435	2,79	,45	13,404	.000	2-1 3-1
	Gazi Üniv.	391	2,89	,33			
	Akdeniz Üniv.	445	2,91	,28			
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,69	,61	7,419	.001	3-1 3-2
	Gazi Üniv.	391	1,71	,59			
	Akdeniz Üniv.	445	1,84	61			
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	VYYÜ	435	2,95	,25	,568	.369	-
	Gazi Üniv.	391	2,93	,27			
	Akdeniz Üniv.	445	2,93	,29			
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	VYYÜ	435	1,64	,62	,240	.671	-
	Gazi Üniv.	391	1,67	,59			
	Akdeniz Üniv.	445	1,66	,61			
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,81	,43	,023	.961	-
	Gazi Üniv.	391	2,80	,43			
	Akdeniz Üniv.	445	2,81	,44			
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	VYYÜ	435	1,62	,60	26,403	.000	2-1 3-1
	Gazi Üniv.	391	1,94	,67			
	Akdeniz Üniv.	445	1,86	,70			
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	VYYÜ	435	2,96	,23	6,801	.000	1-2 1-3
	Gazi Üniv.	391	2,90	,35			
	Akdeniz Üniv.	445	2,88	,36			
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	VYYÜ	435	1,17	,40	4,888	.009	3-1
	Gazi Üniv.	391	1,23	,46			
	Akdeniz Üniv.	445	1,26	,50			
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	VYYÜ	435	2,82	,46	,839	.596	-
	Gazi Üniv.	391	2,86	,39			
	Akdeniz Üniv.	445	2,84	,42			
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,87	,41	2,391	.016	3-2
	Gazi Üniv.	391	2,82	,47			
	Akdeniz Üniv.	445	2,88	,42			

Maddeler	Öğretim Gör. Üniversite	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	VYYÜ	435	1,49	,61	2,197	.061	-
	Gazi Üniv.	391	1,58	,61			
	Akdeniz Üniv.	445	1,53	,58			
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,60	,65	9,100	.000	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,81	,73			
	Akdeniz Üniv.	445	1,71	,70			
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	VYYÜ	435	2,92	,32	4,312	.001	1-2
	Gazi Üniv.	391	2,84	,39			
	Akdeniz Üniv.	445	2,87	,39			
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,42	,62	1,835	.274	-
	Gazi Üniv.	391	1,41	,60			
	Akdeniz Üniv.	445	1,48	,67			
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,91	,31	,206	.667	-
	Gazi Üniv.	391	2,92	,29			
	Akdeniz Üniv.	445	2,92	,30			
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	VYYÜ	435	2,87	,39	1,595	.390	-
	Gazi Üniv.	391	2,91	,29			
	Akdeniz Üniv.	445	2,88	,40			
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	VYYÜ	435	1,66	,62	3,388	.032	3-1
	Gazi Üniv.	391	1,74	,62			
	Akdeniz Üniv.	445	1,76	,63			
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	VYYÜ	435	2,80	,46	,455	.311	-
	Gazi Üniv.	391	2,80	,48			
	Akdeniz Üniv.	445	2,78	,47			
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	VYYÜ	435	2,86	,41	1,597	.540	-
	Gazi Üniv.	391	2,88	,35			
	Akdeniz Üniv.	445	2,90	,30			
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	VYYÜ	435	2,32	,68	7,078	.001	2-1 3-1
	Gazi Üniv.	391	2,44	,62			
	Akdeniz Üniv.	445	2,48	,64			
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,00	,79	5,486	.004	3-2
	Gazi Üniv.	391	1,87	,78			
	Akdeniz Üniv.	445	2,06	,80			
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	VYYÜ	435	2,87	,41	1,691	.133	-
	Gazi Üniv.	391	2,91	,33			
	Akdeniz Üniv.	445	2,86	,38			
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	VYYÜ	435	2,62	,59	,186	.725	-
	Gazi Üniv.	391	2,59	,60			
	Akdeniz Üniv.	445	2,60	,58			
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	VYYÜ	435	2,83	,49	1,460	.098	-
	Gazi Üniv.	391	2,77	,55			
	Akdeniz Üniv.	445	2,81	,51			
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,97	,21	,853	.336	-
	Gazi Üniv.	391	2,97	,15			
	Akdeniz Üniv.	445	2,95	,22			
32. "Çocukların savaştan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,97	,19	,203	.583	-
	Gazi Üniv.	391	2,97	,18			
	Akdeniz Üniv.	445	2,97	,16			
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	VYYÜ	435	2,87	,43	5,842	.003	3-1
	Gazi Üniv.	391	2,91	,35			
	Akdeniz Üniv.	445	2,95	,25			

Maddeler	Öğretim Gör. Üniversite	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	VYYÜ	435	2,91	,30	3,370	.016	3-1
	Gazi Üniv.	391	2,94	,24			
	Akdeniz Üniv.	445	2,96	,22			
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	VYYÜ	435	2,50	,64	1,342	.426	-
	Gazi Üniv.	391	2,56	,57			
	Akdeniz Üniv.	445	2,56	,59			
36. "Annesi hapisyanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	VYYÜ	435	2,83	,42	1,965	.372	-
	Gazi Üniv.	391	2,76	,53			
	Akdeniz Üniv.	445	2,80	,46			
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,82	,63	1,131	.316	-
	Gazi Üniv.	391	1,85	,64			
	Akdeniz Üniv.	445	1,88	,63			
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	VYYÜ	435	2,88	,41	,334	.438	-
	Gazi Üniv.	391	2,85	,42			
	Akdeniz Üniv.	445	2,86	,40			
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	VYYÜ	435	2,07	,87	31,475	.000	2-1
	Gazi Üniv.	391	2,48	,72			
	Akdeniz Üniv.	445	2,38	,75			
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	VYYÜ	435	2,62	,68	4,886	.006	2-1
	Gazi Üniv.	391	2,75	,57			
	Akdeniz Üniv.	445	2,71	,60			
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	VYYÜ	435	1,34	,53	6,949	.001	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,47	,62			
	Akdeniz Üniv.	445	1,47	,60			
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	VYYÜ	435	2,79	,46	4,325	.009	2-1
	Gazi Üniv.	391	2,88	,36			
	Akdeniz Üniv.	445	2,81	,47			
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,21	,53	4,185	.013	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,33	,77			
	Akdeniz Üniv.	445	1,25	,53			
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	VYYÜ	435	1,37	,57	2,149	.187	-
	Gazi Üniv.	391	1,30	,50			
	Akdeniz Üniv.	445	1,38	,56			
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	VYYÜ	435	1,87	,66	4,678	.008	3-1
	Gazi Üniv.	391	1,97	,61			
	Akdeniz Üniv.	445	2,00	,63			
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	VYYÜ	435	1,70	,65	13,789	.000	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,90	,65			
	Akdeniz Üniv.	445	1,90	,67			
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,65	,67	4,286	.006	3-1
	Gazi Üniv.	391	1,74	,63			
	Akdeniz Üniv.	445	1,78	,65			
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	VYYÜ	435	2,74	,48	1,234	.280	-
	Gazi Üniv.	391	2,75	,47			
	Akdeniz Üniv.	445	2,70	,51			
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	VYYÜ	435	2,44	,66	1,754	.205	-
	Gazi Üniv.	391	2,52	,61			
	Akdeniz Üniv.	445	2,46	,66			
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	VYYÜ	435	2,91	,30	2,037	.086	-
	Gazi Üniv.	391	2,94	,23			
	Akdeniz Üniv.	445	2,93	,28			

Maddeler	Öğrenim Gör. Üniversite	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	VYYÜ	435	2,48	,64	5,038	.008	3-1
	Gazi Üniv.	391	2,57	,61			
	Akdeniz Üniv.	445	2,60	,58			
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,94	,25	,424	.838	-
	Gazi Üniv.	391	2,95	,21			
	Akdeniz Üniv.	445	2,94	,27			
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,87	,35	1,229	.343	-
	Gazi Üniv.	391	2,89	,31			
	Akdeniz Üniv.	445	2,90	,30			
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarıma danışırım."	VYYÜ	435	2,74	,47	,895	.689	-
	Gazi Üniv.	391	2,77	,42			
	Akdeniz Üniv.	445	2,73	,50			
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,88	,34	,706	.537	-
	Gazi Üniv.	391	2,90	,31			
	Akdeniz Üniv.	445	2,91	,29			
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,47	,69	2,785	.160	-
	Gazi Üniv.	391	2,57	,60			
	Akdeniz Üniv.	445	2,53	,62			
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	VYYÜ	435	2,87	,37	2,953	.044	-
	Gazi Üniv.	391	2,91	,30			
	Akdeniz Üniv.	445	2,85	,40			
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,28	,55	5,828	.002	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,41	,62			
	Akdeniz Üniv.	445	1,39	,63			
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,62	,64	6,032	.002	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,75	,65			
	Akdeniz Üniv.	445	1,75	,65			
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,48	,61	,469	.542	-
	Gazi Üniv.	391	1,51	,61			
	Akdeniz Üniv.	445	1,51	,62			
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,42	,59	3,115	.020	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,52	,59			
	Akdeniz Üniv.	445	1,48	,58			
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,28	,54	3,550	.005	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,37	,55			
	Akdeniz Üniv.	445	1,37	,55			
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,74	,61	1,177	.431	-
	Gazi Üniv.	391	1,72	,62			
	Akdeniz Üniv.	445	1,78	,68			
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	VYYÜ	435	1,93	,66	2,547	.080	-
	Gazi Üniv.	391	1,98	,67			
	Akdeniz Üniv.	445	2,03	,68			
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	VYYÜ	435	2,88	,35	,404	.569	-
	Gazi Üniv.	391	2,90	,34			
	Akdeniz Üniv.	445	2,88	,38			
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	VYYÜ	435	1,64	,64	5,197	.005	3-1
	Gazi Üniv.	391	1,73	,66			
	Akdeniz Üniv.	445	1,78	,64			
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,82	,77	3,555	.029	3-1
	Gazi Üniv.	391	1,91	,77			
	Akdeniz Üniv.	445	1,95	,78			

Maddeler	Öğrenim Gör. Üniversite	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
68. "Kız çocuklarının okullandırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum."	VYYÜ	435	2,82	,47	,408	.684	-
	Gazi Üniv.	391	2,81	,48			
	Akdeniz Üniv.	445	2,84	,44			
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,69	,64	3,555	.018	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,79	,63			
	Akdeniz Üniv.	445	1,79	,60			
70. "Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum."	VYYÜ	435	1,33	,56	5,572	.002	2-1
	Gazi Üniv.	391	1,45	,62			
	Akdeniz Üniv.	445	1,44	,59			

Tablo 11’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların öğrenim görülen üniversiteye göre *Kruskall Wallis* testi sonuçları incelendiğinde m.1, m.2, m.7, m.8, m.12, m.13, m.14, m.16, m.18, m.19, m.23, m.26, m.27, m.33, m.34, m.39, m.40, m.41, m.42, m.43, m.45, m.46, m.47, m.51, m.58, m.59, m.61, m.62, m.66, m.67, m.69 ve m.70’de farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere ikili karşılaştırma testleri uygulanmıştır.

Madde 1: "Öğretmen adaylarına göre bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.908$, $P<0.05$). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin (VYYÜ) ortalaması ($\bar{X}=2,75$), Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,61$) ve Akdeniz Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,66$) tabloda belirtilmiştir. VYYÜ ile Gazi Üniversitesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Maddenin istatistiksel analizi ters maddeye uygun olarak yapılmıştır. Buna göre; VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,75$) ile Gazi Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,61$) arasında VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adayları bütün çocukların eşit haklara sahip olmasını Gazi Üniversitesi’nde öğrenim görenlere göre daha gerekli görmektedirler.

Madde 2: "Öğretmen adaylarına göre çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir." maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.977$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,73$), Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,68$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,63$) yüksektir. Akdeniz Üniversitesi ile VYYÜ arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre; Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören

öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,73$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,63$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Eğitim alınan şehrin yaşam kültürünün öğrencinin olayları değerlendirmedeki bakış açısını da etkilediği düşünülmektedir. Akdeniz Üniversitesi bulunduğu coğrafi özellikler bakımından daha rahat, az çocuklu ailelerin bulunduğu, turizm sebebiyle gelişmişlik düzeyinin yüksek olduğu bir coğrafyadır. Bu coğrafyadaki ailelerin çocuklarına yönelik davranışlarına eğitimleri sürecinde tanık olan öğretmen adaylarının çocuğun kendine ait özel alanının olması gerektiği hususunda daha olumlu fikirler geliştirerek bu maddeyi yüksek ortalama ile yanıtladıkları düşünülmektedir. VYYÜ’nün içinde bulunduğu Van şehrinde ise genellikle çok çocuklu, kalabalık aileler yaşamaktadır. Burada öğrenim gören öğretmen adayları buradaki halkın yaşamına da tanık olmaktadır. Geniş aile kültürünün yaygın olduğu bu coğrafyada çocuğa ait özel alanı belirlemek de zorlaşmakta hatta çocuğa ait özel alanın sağlanması bir ihtiyaç olarak bile görülmemektedir. Buna tanık olduğunu düşündüğümüz VYYÜ’deki öğretmen adaylarının ise bu durumdan etkilenmiş olabilecekleri düşüncesiyle maddeyi daha düşük ortalama ile olumlu yanıtladıkları düşünülmektedir.

Madde 7: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=13.404$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,91$) ile Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,89$) VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,79$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,91$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,79$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,89$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,79$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuğun yaşına göre sorumluluklar alması gerektiğine yönelik görüşlerini bildirirken Akdeniz Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre daha hassas davranarak yanıt verdikleri görülmektedir. Bunda Akdeniz Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinin buldukları şehirlerde çocuk haklarına yönelik çeşitli çalışmaların ve bu konuda düzenlenen eğitim imkânlarının fazlalığı dolayısıyla buralarda okuyan öğretmen

adaylarının çocuk hakları konusunda daha hassas ve bilinçli oldukları düşünülerek bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri söylenebilir.

Madde 8: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.419$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X} =1,84$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X} =1,71$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X} =1,69$) yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} =1,84$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} =1,69$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} =1,84$) ile Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} =1,71$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuk haklarına dair farkındalığın kurum ve kişilerde var olduğuna yönelik inancın Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarında, VYYÜ’nde okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunda yaşadıkları coğrafi konum bakımından daha ılıman, daha insancıl bir tutum sergileyen Akdeniz insanının tutumlarına tanık olan öğretmen adaylarının, kurum ve kişilerin de çocuk hakları konusunda bilinçli ve farkındalık geliştirmiş olduklarını düşünmelerini sağlamış olduğu söylenilebilir. VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının ise buldukları şehirde genellikle örf, adet ve gelenekler dikkate alınarak çocuklara muamele edildiğine tanık olmaları doğrultusunda bu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir. Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt vermelerinde ise köklü bir eğitim geçmişi olan ve başkentte bulunan Gazi Üniversitesinin bu avantajlarıyla çocuk hakları konusunda yapılanları yeterli bulmamış olmaları, sistemin aksayan taraflarına karşı farkındalık geliştirmiş olabilecekleri düşüncesiyle bu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri söylenilebilir.

Madde 12: “*Öğretmen adaylarına göre çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=26.403$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X} =1,94$) ile Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X} =1,86$) VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X} =1,62$) daha yüksektir. Buna göre;

Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,94$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,62$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,86$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,62$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuklara sağlık hizmeti sunmaları bakımından birçok imkânı ve seçeneği içerisinde barındıran, Akdeniz ve Gazi Üniversitelerinin bulunduğu şehirlerde okuyan öğretmen adaylarının bu imkânlara tanık olmaları sebebiyle VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha yüksek ortalamayla olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 13: “*Öğretmen adaylarına göre çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=6.801$, $P<0.05$). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin (VYYÜ) ortalaması ($\bar{X}=2,96$), Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,90$) ve Akdeniz Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,88$) tabloda belirtilmiştir. Maddenin istatistiksel analizi ters maddeye uygun olarak yapılmıştır. Buna göre; VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,96$) ile Gazi Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,90$) arasında VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,96$) ile Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,88$) arasında VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fakat ters madde olduğu için VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adayları çocuklara zincir, kelepçe vb. aletlerin takılmaması gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca çocuğun yaşına ve gelişimine uygun cezaların verilmesi gerektiği yönünde olumlu görüş belirttikleri de düşünülmektedir.

Madde 14: “*Öğretmen adaylarına göre suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.888$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,26$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,23$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,17$) yüksektir. Akdeniz Üniversitesi ile VYYÜ arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre; Akdeniz

Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,26$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,17$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının, Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt vermelerinin sebebi olarak VYYÜ’nün bulunduğu coğrafyada çocuk haklarının daha çok örf, adet, gelenekler doğrultusunda belirlenmesi ve uygulanmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Kanunlar tarafından güvence altına alınmış çocuk hakları dururken kendi örf, adet ve gelenekleri çerçevesinde çocuğa haklarının sunulması, çocuğu suça itebilmekte; suça itilen çocuğun cezası ise yine aynı coğrafyadaki kültürle gelen örf, adet ve gelenekler doğrultusunda verilebilmektedir. Bunlara tanık olma ihtimallerinin yüksek olduğunu düşünülen VYYÜ’deki öğrencilerin tüm bu durumları dikkate alarak bu maddeye yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 16: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2.391$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,88$), VYYÜ’nün ortalaması ($\bar{X}=2,87$) ile Gazi Üniversitesi’nin ortalamasından ($\bar{X}=2,82$) yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,88$) ile Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,82$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olması görüşüne Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adayları, Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt vermiştir.

Madde 18: “*Öğretmen adaylarına göre ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=9.100$, $P<0.05$).Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=1,81$), Akdeniz Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=1,71$) ile YYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,60$) yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,81$) ile Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,71$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuk haklarını uygulama konusunda daha kanunlardan ziyade daha geleneksel yöntemleri kullandığını düşündüğümüz YYÜ’nün

bulunduğu coğrafyada okuyan öğretmen adaylarının, ülkemizde çocuklar için yapılan çalışmalara da daha az tanık olmaları mümkündür. Bu sebepler doğrultusunda YYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 19: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.312$, $P<0.05$). VYYÜ’nün ortalaması ($\bar{X}=2,92$), Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,87$) ile Gazi Üniversitesinin ortalamasından ($\bar{X}=2,84$) yüksektir. Buna göre; VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,92$) ile Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,84$) arasında VYYÜ lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fakat bu madde, ters madde olduğu için VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adayları çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesinin uygun ve doğru olmadığını düşünerek; bunun yerine çocuğun yüksek yararı ilkesi gözetilerek yaşına ve gelişimine uygun cezaların verilmesinin daha doğru olacağı şeklinde daha olumlu görüş belirttikleri düşünülmektedir.

Madde 23: “*Öğretmen adaylarına göre çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.388$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=1,76$), Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=1,74$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,66$) yüksektir. Akdeniz Üniversitesi ile VYYÜ arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,76$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,66$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Şehirleşme arttıkça çocukların oyun alanları daralmakta, çocuklar adeta ev ortamlarına hapis olabilmektedirler. Akdeniz Üniversitesinin bulunduğu coğrafyada şehirleşmenin yoğun olması ve burasının gözde bir turizm şehri olması sebebiyle çevre planlanması yapılırken çocuğun oyun alanının da düşünülmesi bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. VYYÜ’nün bulunduğu coğrafya ise Akdeniz üniversitesinin bulunduğu coğrafyaya göre daha az şehirleşmiş, dolayısıyla çocukların hala dışarıda oyun oynadıkları görülebilmektedir. Bu sebepler ışığında, buldukları coğrafyalarda şehir planlaması yapılırken çocuk alanlarına ihtiyaç hissedilip hissedilmemesi durumlarına tanık olunması sebebiyle

Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 26: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.078$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,48$) ile Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,44$) VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,32$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,48$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,32$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Gazi Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,44$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,32$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fakat bu madde, ters madde olduğu için Gazi ve Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adayları çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini VYYÜ’ye kıyasla düşünmemektedirler.

Madde 27: “*Öğretmen adaylarına göre haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.486$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,06$), VYYÜ’nün ortalaması ($\bar{X}=2,00$) ile Gazi Üniversitesinin ortalamasından ($\bar{X}=1,87$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,06$) ile Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,87$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adayları, haklarını bilen çocukların yetiştirilmesi hususunda daha olumlu görüşlere sahipken; Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adayları ise haklarını bilen çocuklar yetiştirilmesine dair daha az olumlu görüşlere sahiptir.

Madde 33: “*Öğretmen adaylarına göre devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.842$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,95$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,91$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,87$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen

adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,95$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,87$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Turizm şehri ve gelişime açık bir şehir olması bakımından insan ve çocuk haklarına dair çalışmaların daha hassas yürütüldüğü düşünülen Akdeniz Üniversitesinin bulunduğu coğrafyada bu ortama tanık olmaları sebebiyle Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının; engelli çocukları korumanın, eğitmenin, istihdam etmenin ve gerekli önlemlerin alınmasının devletin yükümlülüğünde olması gerektiği düşüncesi, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarından daha yüksek ortalama olduğu düşünülmektedir.

Madde 34: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.370$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,96$), Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=2,94$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,91$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,96$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,91$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuk haklarının daha çok örf, adet ve gelenekler doğrultusunda uygulandığı düşünülen VYYÜ’nün bulunduğu coğrafyadaki halkın çocuk ihmalleri konusunda da yine geleneksel yöntemleri uyguladığını gören VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının bu durumdan etkilenmiş olabilecekleri düşünülerek bu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 39: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=31.475$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,48$) ile Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,38$) VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,07$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,48$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,07$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,38$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,07$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının, Akdeniz ve

Gazi Üniversitelerinde okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt vermelerinin sebebi olarak VYYÜ'nün bulunduğu coğrafyada çocuk haklarının daha çok örf, adet, gelenekler doğrultusunda belirlenmesi ve uygulanmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Suça itilmiş çocuğun kanunlar çerçevesinde yine çocuklara özel mahkemelerce çocuk hakkında hüküm verilmesi gerekirken, çocuğun hükmü bu coğrafyadaki kültürle gelen örf, adet ve gelenekler doğrultusunda verilebilmektedir. Bunlara tanık olma ihtimallerinin yüksek olduğunu düşünülen VYYÜ'deki öğrencilerin tüm bu durumları dikkate alarak bu maddeye, Akdeniz ve Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 40: “*Öğretmen adaylarına göre asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.886$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,75$), Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,71$) ile YYÜ'nün ortalamasından ($\bar{X}=2,62$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,75$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,62$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız çocuklarının erken yaşlarda evlendirilme durumlarına ülkemizin doğusunda daha fazla tanık olunmaktadır. Öyle ki bu durum o coğrafya da oldukça da normal sayılmaktadır. Bu duruma tanık olmaları sebebiyle VYYÜ'de okuyan öğretmen adaylarının, Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 41: “*Öğretmen adaylarına göre ıslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=6.949$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,47$) ile Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,47$) aynı olmakla beraber, VYYÜ'nün ortalamasından ($\bar{X}=1,34$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,47$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,34$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,47$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,34$) arasında Akdeniz

Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterince sahip çıkıldığına olan inancın Akdeniz ve Gazi Üniversitelerinde okuyan öğretmen adaylarında, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunda üniversitelerin bulunduğu coğrafyalarda çocukların topluma kazandırılma çalışmalarının yeterli olup olmamasının öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlarını etkilediği düşünülmektedir.

Madde 42: “*Öğretmen adaylarına göre ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.325$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,88$), Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,81$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,79$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,88$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,79$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerektiğine yönelik olumlu görüşlerinin VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının, Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre daha düşük ortalama olduğu görülmektedir. Bunda YYÜ’nün bulunduğu coğrafyada kan davası gibi durumların normal kabul ediliyor ve çocuklara dair durumların da geleneksel yöntemlerle ele alınıyor olmasının daha normal kabul edilmesinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Madde 43: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.185$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,33$), Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,25$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,21$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,33$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,21$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocukların zararlı maddelere karşı korunması ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığına yönelik inancın Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarında, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunda VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının buldukları coğrafyada söz konusu olan durum için yapılanları yeterli bulmamalarının etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Madde 45: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.678$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,00$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,97$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,87$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,00$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,87$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Toplumların çocuğa olan bakış açıları onların çocuğa yönelik davranışları da etkiler. Çocuğun arkadaşları ile ne kadar vakit geçireceğine kendisinin karar vermesine yönelik görüşler de toplumun çocuğa bakış açısına göre şekillenmektedir. Öğretmen adaylarının da buldukları coğrafyalardaki toplumun bu konudaki uygulamalarının ve bilinçlilik düzeylerinin farklılık göstermesi sonucunda Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarından daha yüksek ortalama ile bu maddeye olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 46: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=13.789$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,90$) ile Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,90$) aynı olmakla beraber, VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,70$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,90$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,70$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,90$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,70$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuğun televizyondan istediği programı izleyebilmesine ve istediği müziği dinleyebilmesine yönelik Akdeniz ve Gazi Üniversitelerinde okuyan öğretmen adaylarının, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre daha özgürlükçü, izin verici bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarının ise bu konuda daha korumacı, takip edici ve kısıtlayıcı bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir.

Madde 47: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.286$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,78$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,74$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,65$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,78$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,65$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuğa kendi haklarını kullanabileceği ortam ve fırsatların verilmesine yönelik, Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adayları, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre daha olumlu bakış açısına sahiptirler. Bunda öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri şehirlerde çocuğa sunulan ortam ve fırsatların farklılığı ve çeşitliliğinin öğretmen adaylarının maddeye vermiş oldukları yanıtlarda etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 51: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.038$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,60$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=2,57$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=2,48$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,60$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,48$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Geleneksel bakış açısının hâkim olduğu toplumlarda çocuğa dinini seçebilme gibi kendi hayatına dair konularda seçim hakkının verilmesi çok karşılaşılabilen bir davranış değildir. VYYÜ’nün bulunduğu coğrafyadaki ailelerin çoğunda, çocuğa yönelik algı geleneksel bakış açısıyla şekillenmiştir. Bu üniversitede okuyan öğretmen adaylarının da okudukları coğrafyadaki ailelerin çocuk algısından etkilenmiş olmaları sebebiyle Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarına göre daha düşük ortalama ile maddeye olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 58: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun aile tarafından istismar ve ihmâl edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.828$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesi’nin ortalaması ($\bar{X}=1,41$) ile Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,39$) VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,28$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi

Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,41$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,28$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,39$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,28$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ülkemizin doğu ve kırsal kesimlerinde çocuğa yönelik birtakım olumsuz davranışların o toplumun geleneği çerçevesinde sürdürülüyor olması çocuğu istismar ve ihmale açık hale getirmektedir. Çocuğun erken yaşta evlendirilmesi, beşik kertmesi, kan davasının yürütülmesi, çeşitli gerekçe ve algılarla çocuğun eğitim hayatına erken yaşta son verilmesi gibi durumlara bu coğrafyalarda daha sık rastlanmaktadır. Bu sebeple VYYÜ'de okuyan öğretme adaylarının bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 59: *“Öğretmen adaylarına göre eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum.”* maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=6.032$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,75$) ile Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,75$) aynı olmakla beraber, VYYÜ'nün ortalamasından ($\bar{X}=1,62$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,75$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,62$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,75$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,62$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Eğitim sisteminin çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirebilmesi sorumluluğunu yerine getirebildiğine dair inancın Akdeniz ve Gazi Üniversitelerinde okuyan öğretmen adaylarında, VYYÜ'de okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunda okudukları üniversitelerin bulunduğu coğrafyalarda çocuğa sağlanan eğitim imkân, fırsat ve çeşitliliğinin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Madde 61: *“Öğretmen adaylarına göre hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.”* maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.115$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,52$), Akdeniz Üniversitesinin ortalaması (\bar{X}

=1,48) ile VYYÜ'nün ortalamasından ($\bar{X}=1,42$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,52$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,42$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının hasta çocuklara yapılan çalışmalar konusunda daha olumlu bakış açısına ve bu konuda yapılanlar konusunda daha fazla bilgi sahibi olmaları sebebiyle bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 62: “*Öğretmen adaylarına göre tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.550, P<0.05$). Akdeniz Üniversitesi'nin ortalaması ($\bar{X}=1,37$) ile Gazi Üniversitesi'nin ortalaması ($\bar{X}=1,37$) aynı olmakla beraber, VYYÜ'nün ortalamasından ($\bar{X}=1,28$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,37$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,28$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,37$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,28$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akdeniz ve Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının tutuklanmış çocuklar için düzenlenen eğitim çalışmalarından haberdar olmaları sebebiyle VYYÜ'de okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt vermiş oldukları düşünülmektedir.

Madde 66: “*Öğretmen adaylarına göre demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.197, P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,78$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,73$) ile VYYÜ'nün ortalamasından ($\bar{X}=1,64$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,78$) ile VYYÜ'de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,64$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akdeniz Üniversitesinin bulunduğu şehir turizmin gözde şehirleri olması ve birçok uyruktan insanın ikameti de söz konusudur. Farklı milletten insanların bulunduğu yerleşim yerlerinde

kültürleşmenin de etkisiyle toplum daha demokratik ve insancıl bakışı açısına sahip olmaktadır. Sahip olunan bakış açısı ise o bölgedeki uygulamalara da yansımaktadır. Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının ise buldukları coğrafyanın bakış açısından etkilenmiş olmaları sebebiyle bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 67: “*Öğretmen adaylarına göre kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.555$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,95$), Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,91$) ile VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,82$) daha yüksektir. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,95$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,82$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Turizm şehri olması ve bunun etkisiyle de çalışan kadın sayısının yüksek olduğu Antalya şehrinde, annenin çalışıyor olması kız çocuklarının okutulması oranını arttırmaktadır. Bu sebeple kız çocuğunun okutulmaması durumuna neredeyse hiç karşılaşmayan Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adayları, kız çocuklarının çeşitli sebeplerle okutulmadıklarına buldukları coğrafyada tanık olan VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 69: “*Öğretmen adaylarına göre okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.555$, $P<0.05$). Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,79$) ile Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,79$) aynı olmakla beraber, VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,69$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,79$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,69$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,79$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,69$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olmasına yönelik Akdeniz ve Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adayları, VYYÜ’de okuyan öğretmen adaylarına göre daha olumlu görüşlere sahiptir. Öğretmen adaylarındaki görüş farklılıklarına

okudukları üniversitelerin bulunduğu şehirlerdeki eğitim anlayışının ve okullardaki disipline yönelik uygulamaların farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Madde 70: “*Öğretmen adaylarına göre çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.572$, $P<0.05$). Gazi Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,45$) ile Akdeniz Üniversitesinin ortalaması ($\bar{X}=1,44$) VYYÜ’nün ortalamasından ($\bar{X}=1,33$) daha yüksektir. Buna göre; Gazi Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,45$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,33$) arasında Gazi Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,44$) ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,33$) arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Gazi ve Akdeniz Üniversitelerinin bulunduğu coğrafyada çocuklar arasında sosyo-ekonomik durumundan kaynaklanan eğitimlerdeki fırsat eşitsizliğini azaltabilmek adına çeşitli çalışmalar yapılmakta; ücretsiz kurslar, spor kompleksleri, çeşitli aktiviteler yürütülmektedir. Akdeniz ve Gazi Üniversitesinde okuyan öğretmen adaylarının ise bu faaliyetlere tanık olmaları sebebiyle maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Tablo 12. Öğrenci Görüşlerinin Öğrenim Görülen Program Türüne Göre Farklaşmasını Gösteren Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Maddeler	Öğrenim Gör. Program	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
1. “Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir.” (-)	Temel Eğitim	344	2,71	,67	1,456	.225	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,64	,75			
	Fen-Matematik	239	2,73	,66			
	Diğer	307	2,64	,73			
2. “Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir.”	Temel Eğitim	344	2,75	,49	2,768	.041	1-4
	Türkçe-Sosyal	381	2,67	,52			
	Fen-Matematik	239	2,66	,55			
	Diğer	307	2,63	,55			
3. “Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum.”	Temel Eğitim	344	2,59	,60	,427	.734	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,64	,57			
	Fen-Matematik	239	2,62	,57			
	Diğer	307	2,64	,58			

Maddeler	Öğretim Gör. Program	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark		
4. "Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir."	Temel Eğitim	344	2,93	,32	,462	.709	-		
	Türkçe-Sosyal	381	2,95	,25					
	Fen-Matematik	239	2,92	,32					
	Diğer	307	2,94	,29					
5. "Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir."	Temel Eğitim	344	1,20	,45	,711	.546	-		
	Türkçe-Sosyal	381	1,21	,48					
	Fen-Matematik	239	1,19	,46					
	Diğer	307	1,16	,41					
6. "Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır."	Temel Eğitim	344	1,24	,51	,680	.564	-		
	Türkçe-Sosyal	381	1,25	,50					
	Fen-Matematik	239	1,27	,53					
	Diğer	307	1,21	,48					
7. "Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir."	Temel Eğitim	344	2,84	,39	1,415	.237	-		
	Türkçe-Sosyal	381	2,85	,37					
	Fen-Matematik	239	2,88	,36					
	Diğer	307	2,89	,32					
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,73	,60	1,338	.260	-		
	Türkçe-Sosyal	381	1,80	,63					
	Fen-Matematik	239	1,76	,56					
	Diğer	307	1,71	,63					
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	Temel Eğitim	344	2,93	,33	,923	.429	-		
	Türkçe-Sosyal	381	2,95	,25					
	Fen-Matematik	239	2,93	,26					
	Diğer	307	2,96	,22					
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	Temel Eğitim	344	1,63	,57	1,192	.311	-		
	Türkçe-Sosyal	381	1,70	,64					
	Fen-Matematik	239	1,68	,59					
	Diğer	307	1,62	,61					
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,85	,39	2,071	.102	-		
	Türkçe-Sosyal	381	2,80	,43					
	Fen-Matematik	239	2,76	,46					
	Diğer	307	2,80	,45					
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	Temel Eğitim	344	1,74	,64	7,955	.000	3-1		
	Türkçe-Sosyal	381	1,71	,64				4-1	
	Fen-Matematik	239	1,92	,69					3-2
	Diğer	307	1,90	,71					
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	Temel Eğitim	344	2,95	,26	3,647	.012	1-4		
	Türkçe-Sosyal	381	2,93	,30					
	Fen-Matematik	239	2,90	,33					
	Diğer	307	2,87	,39					
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	Temel Eğitim	344	1,19	,45	1,437	.230	-		
	Türkçe-Sosyal	381	1,22	,45					
	Fen-Matematik	239	1,27	,49					
	Diğer	307	1,21	,44					
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	Temel Eğitim	344	2,86	,41	,319	.812	-		
	Türkçe-Sosyal	381	2,83	,44					
	Fen-Matematik	239	2,83	,42					
	Diğer	307	2,83	,42					
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,88	,42	,990	.397	-		
	Türkçe-Sosyal	381	2,83	,48					
	Fen-Matematik	239	2,84	,45					
	Diğer	307	2,87	,39					

Maddeler	Öğretim Gör. Program	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	Temel Eğitim	344	1,51	,57	3,619	.013	3-2
	Türkçe-Sosyal	381	1,47	,63			
	Fen-Matematik	239	1,62	,62			
	Diğer	307	1,56	,58			
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,59	,62	5,079	.002	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,71	,71			
	Fen-Matematik	239	1,81	,70			
	Diğer	307	1,74	,74			
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Temel Eğitim	344	2,90	,33	1,665	.173	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,86	,40			
	Fen-Matematik	239	2,84	,43			
	Diğer	307	2,90	,32			
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,45	,63	,744	.526	-
	Türkçe-Sosyal	381	1,47	,66			
	Fen-Matematik	239	1,40	,60			
	Diğer	307	1,41	,62			
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,92	,29	,431	.731	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,93	,28			
	Fen-Matematik	239	2,91	,29			
	Diğer	307	2,90	,34			
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,87	,39	,948	.417	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,88	,38			
	Fen-Matematik	239	2,88	,38			
	Diğer	307	2,91	,32			
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	Temel Eğitim	344	1,66	,63	4,463	.004	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,68	,63			
	Fen-Matematik	239	1,84	,58			
	Diğer	307	1,74	,64			
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Temel Eğitim	344	2,80	,45	1,119	.340	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,76	,51			
	Fen-Matematik	239	2,79	,48			
	Diğer	307	2,83	,44			
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Temel Eğitim	344	2,88	,34	2,486	.059	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,84	,42			
	Fen-Matematik	239	2,90	,33			
	Diğer	307	2,91	,30			
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Temel Eğitim	344	2,49	,64	6,101	.000	1-2
	Türkçe-Sosyal	381	2,32	,68			
	Fen-Matematik	239	2,36	,65			
	Diğer	307	2,49	,61			
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,90	,79	7,966	.000	2-1
	Türkçe-Sosyal	381	2,08	,80			
	Fen-Matematik	239	2,11	,74			
	Diğer	307	1,85	,81			
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,87	,41	,461	.709	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,87	,39			
	Fen-Matematik	239	2,89	,37			
	Diğer	307	2,90	,33			
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Temel Eğitim	344	2,62	,56	,260	.854	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,59	,60			
	Fen-Matematik	239	2,59	,59			
	Diğer	307	2,61	,61			

Maddeler	Öğretim Gör. Program	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Temel Eğitim	344	2,86	,45	1,769	.151	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,77	,56			
	Fen-Matematik	239	2,81	,51			
	Diğer	307	2,78	,54			
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,97	,19	,470	.703	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,97	,19			
	Fen-Matematik	239	2,97	,20			
	Diğer	307	2,95	,21			
32. "Çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,96	,22	,345	.793	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,98	,15			
	Fen-Matematik	239	2,97	,20			
	Diğer	307	2,97	,14			
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,88	,41	4,297	.005	4-1
	Türkçe-Sosyal	381	2,88	,41			4-2
	Fen-Matematik	239	2,93	,29			
	Diğer	307	2,96	,19			
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Temel Eğitim	344	2,94	,24	1,741	.157	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,91	,31			
	Fen-Matematik	239	2,96	,19			
	Diğer	307	2,95	,25			
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Temel Eğitim	344	2,59	,58	1,646	.177	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,55	,60			
	Fen-Matematik	239	2,48	,61			
	Diğer	307	2,51	,61			
36. "Annesi hapisanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Temel Eğitim	344	2,81	,46	,083	.969	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,79	,49			
	Fen-Matematik	239	2,81	,43			
	Diğer	307	2,79	,49			
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,82	,63	2,409	.065	-
	Türkçe-Sosyal	381	1,82	,65			
	Fen-Matematik	239	1,94	,59			
	Diğer	307	1,85	,64			
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Temel Eğitim	344	2,87	,40	1,378	.248	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,89	,39			
	Fen-Matematik	239	2,87	,37			
	Diğer	307	2,83	,46			
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,29	,81	4,785	.003	4-2
	Türkçe-Sosyal	381	2,19	,84			
	Fen-Matematik	239	2,35	,75			
	Diğer	307	2,42	,76			
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,70	,62	,367	.777	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,71	,61			
	Fen-Matematik	239	2,69	,60			
	Diğer	307	2,66	,67			
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	Temel Eğitim	344	1,39	,55	2,214	.085	-
	Türkçe-Sosyal	381	1,43	,61			
	Fen-Matematik	239	1,51	,62			
	Diğer	307	1,40	,59			
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,81	,44	,376	.770	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,84	,41			
	Fen-Matematik	239	2,84	,41			
	Diğer	307	2,81	,49			

Maddeler	Öğretim Gör. Program	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,18	,48	3,564	.014	2-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,29	,59			3-1
	Fen-Matematik	239	1,34	,62			
	Diğer	307	1,24	,75			
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	Temel Eğitim	344	1,37	,57	1,258	.287	-
	Türkçe-Sosyal	381	1,32	,52			
	Fen-Matematik	239	1,40	,54			
	Diğer	307	1,33	,54			
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	Temel Eğitim	344	1,99	,62	1,388	.245	-
	Türkçe-Sosyal	381	1,92	,66			
	Fen-Matematik	239	1,99	,65			
	Diğer	307	1,91	,60			
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	Temel Eğitim	344	1,81	,66	,304	.822	-
	Türkçe-Sosyal	381	1,84	,67			
	Fen-Matematik	239	1,83	,63			
	Diğer	307	1,85	,62			
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,67	,66	3,427	.017	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,72	,67			3-4
	Fen-Matematik	239	1,84	,63			
	Diğer	307	1,70	,62			
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,71	,50	,492	.688	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,73	,50			
	Fen-Matematik	239	2,73	,49			
	Diğer	307	2,76	,46			
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,51	,62	,655	.580	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,45	,67			
	Fen-Matematik	239	2,46	,65			
	Diğer	307	2,47	,62			
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	Temel Eğitim	344	2,94	,24	,444	.721	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,93	,27			
	Fen-Matematik	239	2,91	,29			
	Diğer	307	2,92	,29			
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	Temel Eğitim	344	2,58	,58	,528	.663	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,55	,63			
	Fen-Matematik	239	2,53	,62			
	Diğer	307	2,53	,62			
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,95	,24	,748	.524	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,93	,26			
	Fen-Matematik	239	2,96	,21			
	Diğer	307	2,94	,25			
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,90	,31	1,542	.202	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,89	,33			
	Fen-Matematik	239	2,85	,35			
	Diğer	307	2,90	,30			
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarıma danışırım."	Temel Eğitim	344	2,76	,46	1,538	.203	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,76	,44			
	Fen-Matematik	239	2,69	,48			
	Diğer	307	2,74	,47			
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,91	,30	,510	.675	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,89	,34			
	Fen-Matematik	239	2,89	,32			
	Diğer	307	2,90	,30			

Maddeler	Öğretim Gör. Program	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,49	,65	2,963	.031	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,58	,62			
	Fen-Matematik	239	2,44	,67			
	Diğer	307	2,56	,63			
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	Temel Eğitim	344	2,89	,36	1,261	.286	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,88	,35			
	Fen-Matematik	239	2,84	,39			
	Diğer	307	2,89	,34			
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,27	,53	7,185	.000	2-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,40	,65			3-1
	Fen-Matematik	239	1,48	,66			3-4
	Diğer	307	1,31	,55			
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,68	,63	3,362	.018	3-4
	Türkçe-Sosyal	381	1,71	,69			
	Fen-Matematik	239	1,81	,60			
	Diğer	307	1,64	,66			
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,49	,60	6,308	.000	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,45	,62			3-2
	Fen-Matematik	239	1,65	,64			3-4
	Diğer	307	1,45	,60			
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,42	,57	9,259	.000	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,42	,56			3-2
	Fen-Matematik	239	1,65	,64			3-4
	Diğer	307	1,45	,58			
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,28	,51	5,184	.001	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,32	,55			3-2
	Fen-Matematik	239	1,46	,59			
	Diğer	307	1,35	,56			
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,79	,66	2,735	.042	-
	Türkçe-Sosyal	381	1,78	,63			
	Fen-Matematik	239	1,76	,63			
	Diğer	307	1,66	,63			
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	Temel Eğitim	344	1,95	,64	2,849	.036	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,95	,69			
	Fen-Matematik	239	2,09	,65			
	Diğer	307	1,97	,68			
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	Temel Eğitim	344	2,92	,29	2,266	.079	-
	Türkçe-Sosyal	381	2,85	,40			
	Fen-Matematik	239	2,89	,38			
	Diğer	307	2,90	,36			
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	Temel Eğitim	344	1,64	,61	8,255	.000	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,70	,66			3-2
	Fen-Matematik	239	1,90	,62			3-4
	Diğer	307	1,68	,67			
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,85	,76	10,175	.000	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,77	,78			3-2
	Fen-Matematik	239	2,11	,74			3-4
	Diğer	307	1,92	,78			
68. "Kız çocuklarının okullandırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	2,89	,35	3,513	.015	1-3
	Türkçe-Sosyal	381	2,82	,48			1-4
	Fen-Matematik	239	2,78	,52			
	Diğer	307	2,80	,50			

Maddeler	Öğretim Gör. Program	n	\bar{X}	ss	F	p	Fark
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,68	,63	7,320	.000	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,74	,62			3-2
	Fen-Matematik	239	1,92	,61			3-4
	Diğer	307	1,74	,61			
70. "Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum."	Temel Eğitim	344	1,33	,54	3,343	.019	3-1
	Türkçe-Sosyal	381	1,41	,61			
	Fen-Matematik	239	1,48	,61			
	Diğer	307	1,42	,59			

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların öğrenim görülen program türüne göre *Kruskall Wallis* testi sonuçları incelendiğinde m.2, m.12, m.13, m.17, m.18, m.23, m.26, m.27, m.33, m.39, m.43, m.47, m.58, m.59, m.60, m.61, m.62, m.64, m.66, m.67, m.68, m.69 ve m.70’de farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere ikili karşılaştırma testleri uygulanmıştır.

Madde 2: "Öğretmen adaylarına göre çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir." maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2.768$, $P<0.05$). Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,75$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,67$), Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,66$) ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,63$) yüksektir. Temel Eğitim programında öğrenim görenler ile diğer programlarda öğrenim görenler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre; Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,75$) ile diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,63$) arasında Temel Eğitim programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Temel Eğitim programında eğitim gören öğretmen adaylarının çocuk gelişimine yönelik derslerinin daha yoğun olması sebebiyle bu bölümde okuyan öğretmen adaylarının, çocuğun kendine ait özel yaşantısının olması gerektiği konusunda da daha bilinçli oldukları düşünülmektedir. Bu sebeple Temel Eğitim programında okuyan öğretmen adaylarının söz konusu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 12: "Öğretmen adaylarına göre çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir." maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.955$,

$P < 0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,92$) ile diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,90$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 1,74$) ve Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 1,71$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,92$), Temel Eğitim programı ($\bar{X} = 1,74$) ile Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X} = 1,71$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,90$), Temel Eğitim programı ($\bar{X} = 1,74$) ile Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X} = 1,71$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında diğer programlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Temel Eğitim ve Türkçe- Sosyal programlarında öğrenim gören öğretmen adayları, Fen ve Diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarına göre çocukların sağlık hizmetlerinden yeterince yararlandığına yönelik daha az olumlu görüşe sahiptirler. Bu görüşe sahip olmalarında, söz konusu programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının, daha küçük yaştaki çocuklara öğretmenlik yapacak olmalarının çocuk sağlığındaki hizmetler konusunda da daha hassas davranmalarına neden olduğu düşünülmektedir.

Madde 13: “*Öğretmen adaylarına göre çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.647$, $P < 0.05$). Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 2,95$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 2,93$), Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 2,90$) ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 2,87$) yüksektir. Temel Eğitim programında öğrenim görenler ile diğer programlarda öğrenim görenler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre; Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 2,95$) ile diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 2,87$) arasında Temel Eğitim programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fakat bu madde, ters olduğu için Temel Eğitim programındaki öğretmen adayları çocuklara zincir, kelepçe vb. aletlerin takılmaması gerektiğini düşünmektedirler.

Madde 17: “*Öğretmen adaylarına göre engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.619$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,62$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,56$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,51$) ve Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,47$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,62$) ile Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,47$) arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fen- Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının mantıksal zekâ alanlarının baskın olmasının da etkisiyle; engelli çocukların oyun alanlarında engelli olmayan çocuklarla birlikte oynamalarının, engeli bulunan çocukların gelişimini olumlu yönde etkileyeceğini düşünmelerine sebebiyet vermesi sonucu, bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir. Türkçe –Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının duygusal zekâlarının baskın olmasının etkisiyle engeli bulunmayan çocukların, engeli bulunan çocuklarla dalga geçebilme ihtimali sonucunda bu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 18: “*Öğretmen adaylarına göre ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.079$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,81$) ile diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,74$) ve Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,71$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,59$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,81$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,59$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,74$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,59$) öğrenim gören

öğretmen adaylarının ortalamaları arasında diğer programlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fen- Matematik ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının, ülkemizde sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara için yapılan hizmet ve kurumlardan daha fazla bilgilerinin olması sebebiyle bu maddeye, Temel Eğitim programında okuyan öğretmen adaylarından daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 23: “*Öğretmen adaylarına göre çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.463$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,84$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,74$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,68$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,66$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,84$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,66$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,84$) ile Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=1,68$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fen- Matematik programında öğrenim gören öğretmen adayları; çevre planlamasında, çocukların oyun yerleri gereksinimlerinin de gözetildiğini düşünmektedir. Fakat dersleri gereği çocuğun dışarıda oyun ihtiyacına bire bir tanık olan Temel Eğitim programında okuyan öğretmen adayları ile yapacağı birtakım etkinliklerle yine bu ihtiyacın giderilmesindeki eksiklere tanık olduğunu düşündüğümüz Türkçe-Sosyal programında okuyan öğretmen adaylarının, bu sebeple söz konusu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri söylenebilir.

Madde 26: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=6.101$, $P<0.05$). Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,49$) ile diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,49$) aynı olmakla beraber Fen-Matematik programında öğrenim gören

öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,36$) ve Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,32$) yüksektir. Buna göre; Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,49$) ile Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=2,32$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Temel Eğitim programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,49$) ile Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=2,32$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında diğer programlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu madde ters olduğu için Temel Eğitim ile diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adayları çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünmemektedirler.

Madde 27: “*Öğretmen adaylarına göre haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.966$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,11$) ile Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,08$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,90$) ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,85$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,11$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,90$) ve diğer programlarda ($\bar{X}=1,85$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,08$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,90$) ve diğer programlarda ($\bar{X}=1,85$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Türkçe-Sosyal programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fen- Matematik ve Türkçe-Sosyal programlarında öğrenim gören öğretmen adayları, Temel Eğitim programı ve Diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarına göre haklarını bilen çocuklar yetiştirme konusunda daha olumlu görüşlere sahiptirler. Bunda bu bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının aldıkları eğitim doğrultusunda kendilerini daha yeterli görmelerinin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Madde 33: “*Öğretmen adaylarına göre devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.297$, $P<0.05$). Diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,96$), Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,93$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,88$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,88$) yüksektir. Buna göre; diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,96$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=2,88$) ve Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=2,88$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması arasında diğer programlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adayları, devletin engelli çocukları koruması, eğitmesi ve istihdam etmek amacıyla gerekli tedbirleri alması gerektiğine dair Türkçe- Sosyal ve Temel Eğitim programlarında okuyan öğretmen adaylarından daha hassas ve bilinçli olmaları sebebiyle söz konusu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 39: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.785$, $P<0.05$). Diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,42$), Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,35$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,29$) ve Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,19$) yüksektir. Buna göre; diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,42$) ile Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=2,19$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması arasında diğer programlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adayları; çocuk mahkemelerinin sayısının artırılmasıyla suça itilmiş çocukların yargılanmalarının, onların haklarının korunması ve topluma kazandırılmalarının sağlanabilmesi açısından daha yararlı olacağı görüşüne sahip oldukları düşünülerek söz konusu maddeye daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri söylenebilir. Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ise çocuk mahkemelerinin sayısının artırılmasından ziyade, çocuğu suça itecek olan sebeplerin ortadan kaldırılmasına

yönelik çalışmaların arttırılmasının daha doğru olacağını düşünmeleri sebebiyle söz konusu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 43: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.564$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,34$) ile Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,29$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,24$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,18$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,34$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,18$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,29$) ile Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları ($\bar{X}=1,18$) arasında Türkçe-Sosyal programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Temel Eğitim programında okuyan öğretmen adayları daha küçük çocuklara öğretmenlik yapmak üzere eğitim aldıkları için çocuğun karşılaşılabileceği tüm olumsuz durumlara karşı daha hassas ve bilinçli oldukları düşünülmektedir. Küçük çocukların istismar ve ihmal edilmeleriyle birlikte zararlı alışkanlıklar konusunda kandırılmaları da daha kolaydır. Bu sebeple Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 47: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.427$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,84$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,72$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,70$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,67$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,84$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,67$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları

arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,84$) ile diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları ($\bar{X} = 1,70$) arasında diğer programlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fen- Matematik programında öğrenim gören öğretmen adayları bölümleri gereği çocukların ihtiyaç duyduğu sosyal ortamlara daha az tanık olmaktadır. Bu da Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının, söz konusu madde için daha olumlu düşünmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Çocuğun daha küçük yaşlardan itibaren nelere ihtiyaç duyacağı ve haklarının neler olması gerektiği konusunda daha bilgili olduğunu düşündüğümüz Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adayları ile çocukların çeşitli yaş gruplarına tanık olan diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının; sistemi yeterli bulmamaları, sistemdeki eksiklikleri göz önünde bulundurmaları sebebiyle bu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 58: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.185$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,48$) ile Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,40$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 1,31$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 1,27$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,48$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X} = 1,27$) ve diğer programlarda ($\bar{X} = 1,31$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,40$) ile Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 1,27$) arasında Türkçe-Sosyal programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuğun ailesi tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikasının yeterliliği konusunda Fen- Matematik ve Türkçe- Sosyal bölümlerinde öğrenim gören

öğretmen adayları diğer programlarda ve Temel Eğitim programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarına göre daha olumlu görüşlere sahiptirler.

Madde 59: “*Öğretmen adaylarına göre eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.362$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,81$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,71$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,68$) ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,64$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,81$) ile diğer programlarda ($\bar{X}=1,64$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fen- Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının, eğitim sisteminde çocuğun haklarını yaşama geçirme sorumluluğuna yönelik birtakım çalışmalar hususunda daha bilgili olmaları sebebiyle bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 60: “*Öğretmen adaylarına göre özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=6.308$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,65$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,49$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,45$) ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,45$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,65$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,49$), Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=1,45$) ve diğer programlarda ($\bar{X}=1,45$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verilmesi hususunda Fen-Matematik programlarında öğrenim gören öğretmen adayları, geri kalan programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarına göre daha olumlu görüşlere sahiptir. Bunda Fen-Matematik bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının bölümleri gereği çocuklarla daha çok branşlarına yönelik

muhatap olmalarının etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple özel eğitime muhtaç çocuklar için yapılanları yeterli görüyor oldukları düşünülmektedir.

Madde 61: “*Öğretmen adaylarına göre hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=9.259$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,65$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,45$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,42$) ve Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,45$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,65$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,42$), Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=1,42$) ve diğer programlarda ($\bar{X}=1,45$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bölümleri gereği Fen- Matematik programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarından sosyal etkinliklerinin daha fazla olduğunu düşündüğümüz Temel Eğitim, Türkçe-Sosyal ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının; hasta çocukların ihtiyaçları ile ilgili konularda daha duyarlı olmaları sebebiyle bu hususta yapılanları yeterli görmemeleri sebebiyle bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 62: “*Öğretmen adaylarına göre tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.184$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,46$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,35$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,32$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,28$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,46$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,28$) ve Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=1,32$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Temel Eğitim ve Türkçe-Sosyal programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının, Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarına göre tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı sunulduğuna yönelik

daha az olumlu görüŖe sahip olmalarında tutuklanmıŖ çocukların diğer çocuklar gibi sağlıklı bir süreç geiremeyeceklerini görüŖüne sahip olmalarının etkili olduğu düŖünölmektedir.

Madde 64: “Öğretmen adaylarına göre ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların eğitim hakkını güvence altına almıŖtır.” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuŖtur (F=2.849, P<0.05). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması (\bar{X} =2,09), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından (\bar{X} =1,97), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından (\bar{X} =1,95) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından (\bar{X} =1,95) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması (\bar{X} =2,09) ile Temel Eğitim programında (\bar{X} =1,95) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuŖtur. Sekiz yıllık zorunlu eğitim hakkının çocuğa tanınmasıyla çocuğunu okula göndermeyen ailelerin sayısında azalma olmuŖ dolayısıyla da eğitim imkânından yararlanan çocukların sayısı artmıŖtır. Bu gerekçeler doğrultusunda Fen-Matematik programında okuyan öğretmenlerin bu maddeye daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düŖünölmektedir.

Madde 66: “Öğretmen adaylarına göre demokrasi ve insan hakları kültürü oluŖumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır.” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuŖtur (F=8.255, P<0.05). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması (\bar{X} =1,90), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından (\bar{X} =1,70), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından (\bar{X} =1,68) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından (\bar{X} =1,64) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması (\bar{X} =1,90) ile Türkçe-Sosyal programında (\bar{X} =1,70), diğer programlarda (\bar{X} =1,68) ve Temel Eğitim programında (\bar{X} =1,64) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuŖtur. Fen- Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının, geri kalan tüm programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarına göre söz konusu maddeye yönelik daha olumlu bakıŖ açısıyla yaklaŖtıkları söylenebilir.

Bunda Fen-Matematik programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarının konu ile ilgili bilgi sahibi olmalarının etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Madde 67: “*Öğretmen adaylarına göre kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=10.175$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,11$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,92$), Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,85$) ve Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,77$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,11$) ile diğer programlarda ($\bar{X}=1,92$), Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,85$) ve Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=1,77$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Fen-Matematik programlarında öğrenim gören öğretmen adayları haricindeki programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının, söz konusu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt vermelerinde; ülkemizde halen kız çocuklarına karşı ayrımcı, ihmal ve istismara açık davranışların söz konusu olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 68: “*Öğretmen adaylarına göre kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.513$, $P<0.05$). Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,89$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,82$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,80$) ve Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=2,78$) yüksektir. Buna göre; Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=2,89$) ile diğer programlarda ($\bar{X}=2,80$) ve Fen-Matematik programında ($\bar{X}=2,78$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Temel Eğitim programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Eğitimin ilk evresinde görev alacak olan Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adayları, Fen-Matematik ve diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarına göre kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılmasında yönelik daha hassas ve duyarlı bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Bunda, cinsiyet fark etmeksizin

tüm çocukların eğitim hakkına sahip olması gerektiği bilincinin Temel Eğitim programında okuyan öğretmen adaylarında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 69: “*Öğretmen adaylarına göre okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.320$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,92$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,74$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,74$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,68$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,92$) ile Türkçe-Sosyal programında ($\bar{X}=1,74$), diğer programlarda ($\bar{X}=1,74$) ve Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,68$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bölümleri gereği daha mantıksal çerçevede olayları ele aldığını düşündüğümüz Fen-Matematik programlarında eğitim gören öğretmen adayları, okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygunluğu konusunda daha olumlu görüşlere sahipken; bu programın haricindeki programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının konuya daha hassas ve duygusal yaklaşmış olma ihtimalleriyle bu maddeye daha az olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 70: “*Öğretmen adaylarına göre çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.343$, $P<0.05$). Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,48$), diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,42$), Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,41$) ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X}=1,33$) yüksektir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X}=1,48$) ile Temel Eğitim programında ($\bar{X}=1,33$) öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalamaları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bölümleri gereği çocukların sosyal yaşantıları ile ilgili çalışmalarını yürütme ihtimallerinin daha yüksek olduğu Temel

Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adayları çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesinde yönelik eğitim politikalarındaki kimi eksiklere de daha fazla tanık olabilmektedirler. Bu sebeple söz konusu maddeye Temel- Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarının daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdiği düşünülmektedir.

Tablo 13. Öğrenci Görüşlerinin Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yerleşim Birimine Göre Farklaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Maddeler	Yaşadığı Yerleşim Birimi	n	SO	z	p
1. "Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." (-)	Kırsal	220	649,13	-,888	.375
	Kentsel	1051	633,25		
2. "Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir."	Kırsal	220	644,58	-,488	.626
	Kentsel	1051	634,20		
3. "Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum."	Kırsal	220	613,78	-1,21	.225
	Kentsel	1051	640,65		
4. "Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir."	Kırsal	220	634,59	-,178	.859
	Kentsel	1051	636,29		
5. "Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir."	Kırsal	220	635,90	-,007	.995
	Kentsel	1051	636,02		
6. "Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır."	Kırsal	220	672,15	-2,25	.024
	Kentsel	1051	628,43		
7. "Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir."	Kırsal	220	611,09	-1,97	.048
	Kentsel	1051	641,21		
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	Kırsal	220	694,14	-2,92	.003
	Kentsel	1051	623,83		
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	Kırsal	220	631,98	-,507	.612
	Kentsel	1051	636,84		
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	Kırsal	220	663,45	-1,36	.171
	Kentsel	1051	630,25		
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal	220	621,55	-,980	.327
	Kentsel	1051	639,03		
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	Kırsal	220	628,00	-,391	.696
	Kentsel	1051	637,67		
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	Kırsal	220	639,67	-,383	.702
	Kentsel	1051	635,23		
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	Kırsal	220	672,46	-2,30	.021
	Kentsel	1051	628,37		
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	Kırsal	220	645,81	-,740	.459
	Kentsel	1051	633,95		
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	Kırsal	220	633,16	-,242	.809
	Kentsel	1051	636,59		
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	Kırsal	220	640,23	-,212	.832
	Kentsel	1051	635,12		

Maddeler	Yaşadığı Yerleşim Birimi	n	SO	z	p
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	662,75 630,40	-1,29	.195
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kırsal Kentsel	220 1051	633,75 636,47	-,195	.845
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	675,66 627,70	-2,08	.038 *
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	644,03 634,32	-,824	.410
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	647,86 633,52	-1,05	.293
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	Kırsal Kentsel	220 1051	636,43 635,91	-,021	.983
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kırsal Kentsel	220 1051	600,31 643,47	-2,44	.014 *
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Kırsal Kentsel	220 1051	638,88 635,40	-,246	.806
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Kırsal Kentsel	220 1051	588,41 645,96	-2,35	.018 *
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	671,77 628,51	-1,68	.092
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	653,27 632,39	-1,50	.132
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Kırsal Kentsel	220 1051	647,08 633,68	-,594	.552
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Kırsal Kentsel	220 1051	613,31 640,75	-1,71	.087
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	634,69 636,27	-,214	.830
32. "Çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	634,07 636,40	-,357	.721
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	626,42 638,01	-1,01	.312
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Kırsal Kentsel	220 1051	630,42 637,17	-,654	.513
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	635,47 636,11	-,028	.978
36. "Annesi hapisanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Kırsal Kentsel	220 1051	634,31 636,35	-,117	.907
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	680,24 626,74	-2,21	.027 *
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Kırsal Kentsel	220 1051	606,58 642,16	-2,51	.012 *
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	582,22 647,26	-2,62	.009 *

Maddeler	Yaşadığı Yerleşim Birimi	n	SO	z	p
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	598,87 643,77	-2,30	.021 *
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	Kırsal Kentsel	220 1051	641,96 634,75	-,311	.756
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	617,10 639,96	-1,39	.163
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	664,90 629,95	-1,84	.065
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	Kırsal Kentsel	220 1051	650,25 633,02	-,777	.437
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	639,38 635,29	-,171	.865
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	638,10 635,56	-,103	.918
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	656,58 631,69	-1,01	.312
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	653,84 632,27	-1,07	.285
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	645,87 633,93	-,498	.619
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	639,28 635,31	-,343	.732
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	635,39 636,13	-,032	.975
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	622,97 638,73	-1,64	.100
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	628,30 637,61	-,652	.514
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarıma danışırım."	Kırsal Kentsel	220 1051	610,13 641,41	-1,55	.120
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	624,37 638,43	-1,03	.300
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	608,53 641,75	-1,41	.157
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	Kırsal Kentsel	220 1051	626,33 638,02	-,816	.415
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	659,01 631,18	-1,27	.202
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	655,49 631,92	-,957	.339
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	661,40 630,38	-1,28	.198
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	648,17 633,45	-,622	.534
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Kırsal Kentsel	220 1051	649,21 633,23	-,732	.464

Maddeler	Yaşadığı Yerleşim Birimi	n	SO	z	p
63. “Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.”	Kırsal Kentsel	220 1051	634,09 636,40	-,094	.925
64. “İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların “eğitim hakkını” güvence altına almıştır.”	Kırsal Kentsel	220 1051	642,05 634,73	-,298	.766
65. Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir.	Kırsal Kentsel	220 1051	616,16 640,15	-1,78	.075
66. “Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır.”	Kırsal Kentsel	220 1051	661,37 630,69	-1,24	.212
67. “Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.”	Kırsal Kentsel	220 1051	647,43 633,61	-,542	.588
68. “Kız çocuklarının okullandırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum.”	Kırsal Kentsel	220 1051	632,70 636,69	-,250	.802
69. “Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum.”	Kırsal Kentsel	220 1051	662,97 630,35	-1,34	.178
70. “Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum.”	Kırsal Kentsel	220 1051	642,91 634,55	-,366	.714

Tablo 13’te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların yaşamının çoğunu geçirdiği yerleşim birimine göre MannWhitney-U testi sonuçları incelendiğinde m.6, m.7, m.8, m.14, m.20, m.24, m.26, m.37, m.38, m.39 ve m.40’ta farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.6, m.8, m.14, m.20 ve 37’de kırsal alanda yaşamının çoğunu geçiren öğretmen adaylarının ortalaması; m.7, m.24, m.26, m.38, m.39 ve m.40’ta ise kentsel alanda yaşamının çoğunu geçiren öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıktığı görülmektedir.

Kaya (2011) tarafından yapılan benzer çalışmada ise yaşamlarının çoğunu geçirdiği yerleşim birimine göre katılımcıların çocuk haklarına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgunun, araştırma bulgusuyla örtüşmediği görülmektedir.

Madde 6: “Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır.” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.25$, $P<0.05$). Kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 672,15$) kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 628,43$) daha yüksektir. Çocuk haklarının hukuki anlamda uygulamaya geçirilme oranı yerleşim bölgelerinin kırsallığından kentselliğine doğru artış göstermektedir. Kırsal bölgelerde halklar daha çok o toplumun kendi içerisindeki kabulleri, töreleri, örf, adet ve gelenekleri ile şekillenirken; kentsel yerleşim

yerlerinde haklar daha hukuki çerçevede ve yasaların koruyuculuğuna bağlı olarak belirlenir. Kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmen adayları, çocuk hakları ihlaline dair birçok durumun hukuki çerçevede sorgulanmadığını ve olayın medyaya yeterince taşınmadığını düşünmektedirler. Bu sebeple kentsel yerleşim bölgelerinde yaşayan öğretmen adayları kırsal bölgede yaşayan öğretmen adaylarına göre çocuk haklarının medyada yeterli derecede yer aldığı görüşüne daha düşük ortalama ile yanıt verirken; kırsal bölgede yaşayan öğretmen adaylarının ise konuya daha yüzeysel baktıkları düşünüldükçe bu maddeye daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 7: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-1.97$, $P<0.05$). Kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 641,21$) kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 611,09$) daha yüksektir. Kentsel yerleşim bölgelerinde çoğu anne-babanın birlikte çalışıyor olması çocuğun birtakım sorumlulukları küçük yaşlardan itibaren üstlenmesini de beraberinde getirmektedir. Bu sebeple kentsel yerleşim bölgelerindeki öğretmen adaylarının bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 8: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.92$, $P<0.05$). Kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 694,14$) kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 623,83$) daha yüksektir. Kırsal yerleşim bölgelerinde yaşayan öğretmen adayları çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kamu ve kişilerde var olduğunu yüksek oranda düşünürken kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmen adayları çocuklarla ilgili kamu ve kişileri çocuk hakları farkındalığı hususunda yeterli görmemektedir. Bunda kırsal bölgelerde yaşayan öğretmen adaylarının çocuk hakları konusunda çevresine göre en anlamlı davranışları sergileyenlerin çocuklarla ilgili kamu ve kişiler olduğunu gözlemlerinden kaynaklandığı söylenilebilir.

Madde 14: “*Öğretmen adaylarına göre suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.30$, $P<0.05$). Kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 672,46$) kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 628,37$) daha yüksektir. Eğitim düzeyi arttıkça yaşam kalitesindeki aksaklıklar ve mevcut düzenin yetersizliği daha da

ortaya çıkmakta ve birtakım düzenlemeleri gündeme getirmektedir. Kentsel yerleşim bölgelerinde de eğitim düzeyi kırsal yerleşim bölgelerine göre fazladır. Bu sebeple kent yaşamı bir taraftan insanların bilinçlenmesini sağlarken bir taraftan da sokak çocukları, terk edilmiş çocuklar gibi yeni problemleri de oluşturmaktadır. Yeni problemlerin varlığı ise mevcut düzeni yetersiz göstermektedir. Bu sebeple kırsal yerleşim bölgelerinde yaşayan öğretmen adayları suça itilmiş çocukların topluma kazandırılma düzeylerini büyük oranda yeterli bulurken; kentsel yerleşim bölgelerinde yaşayan öğretmen adayları suça itilmiş çocukların topluma kazandırılmalarını daha az oranda yeterli buldukları düşünülmektedir.

Madde 20: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.08$, $P<0.05$). Kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 675,66$) kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 627,70$) daha yüksektir. Kent hayatının karmaşıklığı ve suç oranlarının kentlerdeki çeşitliliği sebebiyle kent hayatında çocukların karşılaşılabileceği tehlike çeşitliliği de artmaktadır. Günümüzde mavi balina gibi çocukların hayatını tehlikeye sokan sanal oyunlardan tutun da mafya organına kadar birçok tehlike kent hayatındaki ebeveynlerin çocuklarına karşı daha tedbirli ve korumacı yaklaşımlarına neden olduğu söylenebilmekte, bu sebeple de kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmen adayları çocuğun istediğinde kendi başına yaşamasını daha az onaylarken kırsal bölgelerde yaşayan öğretmen adaylarının bu maddeyi daha yüksek oranda onayladıkları düşünülmektedir.

Madde 24: “*Öğretmen adaylarına göre televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.44$, $P<0.05$). Kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 643,47$) kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 600,31$) daha yüksektir. Bu madde ters olduğu için kentte yaşayan öğretmen adayları, televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olmadığı görüşündedirler. Çünkü çocuklar yetişkinlerin birebir aynısı olmadıkları gibi kendine has özelliklere sahip olan bireylerdir. Bu yüzden de çocuklar, kendisine uygun davranışlarda bulunmalı ve çocukluğunu rahatça yaşamalıdır. Kentte yaşayan öğretmen

adaylarının da bütün bunları göz önünde bulundurdıkları düşünülerek maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 26: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.35$, $P<0.05$). Kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 645,96$) kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 588,41$) daha yüksektir. Bu ters madde olduğu için kentte yaşayan öğretmen adayları çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunmaması gerektiği düşüncesine, kırsal bölgede yaşayan öğretmen adaylarına göre daha fazla katılmaktadır. Kentte yaşayan öğretmen adaylarının bu maddeye verdikleri yanıtlarla, çocuğun yüksek yararına ve görüşlerini özgürce ifade edebilme ilkesine aykırı bir madde olduğu görüşünde oldukları düşünülmektedir.

Madde 37: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.21$, $P<0.05$). Kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 680,24$) kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 626,74$) daha yüksektir. Toplumumuzda kırsal bölgelerdeki aile yaşantısı ile kentsel bölgelerdeki aile yaşantısı birtakım farklılıklar içermektedir. Çalışan ebeveynlerin yoğun olduğu kent yaşantısında denetim mekanizması ailenin kontrolünden başka ellere taşınabilmektedir. Kırsal bölgelerde ise ailenin çocuk üzerindeki otoritesi ve denetimi çoğunlukla devam etmektedir. Bu sebeple kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmen adayları bu maddeye daha yüksek oranda olumlu cevap verdikleri düşünülmektedir.

Madde 38: “*Öğretmen adaylarına göre evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.51$, $P<0.05$). Kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 642,16$) kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 606,58$) daha yüksektir. Aile üzerine kurulan örf, adet, gelenek ve toplumsal kabuller kırsal yerleşim yerlerinde daha geçerliken kentsel yerleşim yerlerinde toplumun yaşam şekli biraz daha farklılık göstermektedir. Toplumumuzdaki kent yaşamında evlilik dışı ilişkiler daha yoğun görülebilmektedir. Bunun bir sonucu olarak kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmen adayları kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmen adaylarına göre bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 39: “Öğretmen adaylarına göre çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.62$, $P<0.05$). Kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 647,26$) kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 582,22$) daha yüksektir. Kentsel yerleşim yerlerinde insan çeşitliliği suç çeşitliliğini arttırabilmekte, mevcut suç oranlarındaki artış da çocukların suça itilme oranlarını arttırabilmektedir. Dolayısıyla kentsel yerleşim yerlerinde çocuk mahkemelerine daha fazla ihtiyaç olduğunu görmeleri sebebiyle bu bölgelerde yaşayan öğretmen adaylarının bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri söylenebilir.

Madde 40: “Öğretmen adaylarına göre asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir.” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.30$, $P<0.05$). Kentte yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 643,77$) kırsalda yaşayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 598,87$) daha yüksektir. Toplumumuzda özellikle kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmelerine kırsal yerleşim yerlerinde daha fazla rastlanılmaktadır. Kırsal yerleşim yerlerinde küçük yaşta yapılan evliliklerin normal sayılması burada yaşayan öğretmen adaylarının cevaplarının da bu maddeye kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmen adaylarından daha düşük oranda olumlu cevap vermelerine sebep olduğu düşünülmektedir.

Tablo 14. Öğrenci Görüşlerinin BMÇHS’yi Okuyup-Okumama Durumuna Göre Farklılaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Maddeler	BMÇHS’yi Okuma Durumu	n	SO	z	p
1. “Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir.” (-)	Okuyanlar	400	651,68	-1,57	.116
	Okumayanlar	871	628,80		
2. “Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir.”	Okuyanlar	400	692,05	-4,71	.000
	Okumayanlar	871	610,26		
3. “Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum.”	Okuyanlar	400	659,94	-1,93	.053
	Okumayanlar	871	625,01		
4. “Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir.”	Okuyanlar	400	639,58	-,669	.504
	Okumayanlar	871	634,36		
5. “Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir.”	Okuyanlar	400	682,74	-4,70	.000
	Okumayanlar	871	614,53		
6. “Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır.”	Okuyanlar	400	629,52	-,600	.549
	Okumayanlar	871	638,98		
7. “Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.”	Okuyanlar	400	645,69	-1,14	.254
	Okumayanlar	871	631,58		

Maddeler	BMÇHS'yi Okuma Durumu	n	SO	z	p
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	645,63 631,58	-,717	.473
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	645,82 631,49	-1,83	.067
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	642,22 633,15	-,459	.646
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	658,33 625,74	-2,24	.025 *
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	595,73 654,49	-2,91	.004 *
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	643,65 632,49	-1,18	.237
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	609,35 648,24	-2,49	.013 *
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	660,43 624,78	-2,73	.006 *
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	650,69 629,25	-1,85	.064
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	636,40 635,82	-,030	.976
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	638,03 635,07	-,146	.884
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	648,10 630,44	-1,55	.120
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	668,70 620,98	-2,54	.011 *
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	648,33 630,34	-1,87	.061
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	632,44 637,63	-,467	.640
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	621,95 642,45	-1,03	.301
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	629,43 639,02	-,666	.505
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	656,29 626,68	-2,57	.010 *
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	659,68 625,13	-1,73	.082
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	619,57 643,55	-1,14	.251
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	645,83 631,48	-1,27	.203
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	654,10 627,69	-1,43	.150

Maddeler	BMÇHS'yi Okuma Durumu	n	SO	z	p
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	635,92 636,04	-,009	.993
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	645,68 631,55	-2,34	.019 *
32. "Çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	637,37 635,37	-,375	.708
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	629,91 638,80	-,952	.341
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	637,79 635,18	-,311	.756
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	638,62 634,80	-,200	.842
36. "Annesi hapisnede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	643,04 632,77	-,724	.469
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	619,96 643,37	-1,19	.234
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	662,59 623,79	-3,36	.001 *
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	600,22 652,43	-2,59	.010 *
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	661,28 624,39	-2,32	.020 *
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	631,62 638,01	-,339	.734
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	639,64 634,33	-,397	.691
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	626,73 640,26	-877	.380
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	629,17 639,14	-,552	.581
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	665,61 622,40	-2,21	.027 *
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	643,59 632,51	-552	.581
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	609,52 648,16	-1,92	.054
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	632,28 637,71	-,331	.741
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	638,93 634,65	-,219	.827
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	643,51 632,55	-1,16	.245
51. Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	697,69 607,67	-4,74	.000 *
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	642,92 632,82	-1,29	.196
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	656,60 626,54	-2,58	.010 *

Maddeler	BMÇHS'yi Okuma Durumu	n	SO	z	p
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarıma danışırım."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	656,51 626,58	-1,82	.068
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	659,01 625,44	-3,03	.002 *
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	645,87 631,47	-,754	.451
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	642,61 632,96	-,826	.409
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	614,94 645,67	-1,72	.084
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	612,42 646,83	-1,71	.086
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	623,78 641,61	-,917	.359
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	624,32 641,37	-,884	.377
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	611,83 647,10	-1,98	.047
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	704,89 604,36	-5,04	.000 *
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	630,97 638,31	-,367	.714
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	658,11 625,85	-2,93	.003 *
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	621,88 642,48	-1,02	.304
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	602,83 651,23	-2,32	.020 *
68. "Kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	653,48 627,97	-1,96	.050
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	609,57 648,14	-1,95	.051
70. "Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum."	Okuyanlar Okumayanlar	400 871	634,32 636,77	-,132	.895

Tablo 14'te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyup-okumama durumuna göre MannWhitney-U testi sonuçları incelendiğinde m.2, m.5, m.11, m.12, m.14, m.15, m.20, m.25, m.31, m.38, m.39, m.40, m.45, m.51, m.53, m.55, m.63, m.65 ve m.67'de farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.12, m.14, m.39 ve m.67'de Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni

okumayan öğretmen adaylarının ortalaması; diğer maddelerde ise Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıktığı görülmektedir.

Madde 2: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4.71$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 692,05$) BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 610,26$) daha yüksektir. BMÇHS’yi okumuş olan öğretmen adaylarının sözleşmenin 16. maddesinde yer alan, *hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz* ibaresinden haberdar olmaları sebebiyle bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt vermiş oldukları düşünülmektedir.

Madde 5: “*Öğretmen adaylarına göre Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4.70$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 682,74$) BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 614,53$) daha yüksektir. Haklarını bilmeyen bir bireyde hak bilincinin oluşması beklenemez. Haklarının varlığından haberdar olmayan çocuklar ise hak talebinde bulunamazlar. Sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirilen çocuklar yetişkinlik dönemlerinde de haklarını kullanma ve başkalarının haklarına saygı duyma konusunda bilinçli bireyler olacaklardır. BMÇHS’yi okuyan öğretmen adayları da bu sebeple maddeye yüksek ortalama ile olumlu yönde yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 11: “*Öğretmen adaylarına göre Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.24$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 658,33$) BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 625,74$) daha yüksektir. BMÇHS ile benimsenen hukuki ve ahlaki yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarında yer alması düşüncesi ancak çocuk hakları konusunda belirli bir bilinç edinme ile mümkündür. BMÇHS’yi okuyan öğretmen adayları da bu konuda belirli bir bilinç kazandıkları için bu maddeye yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri söylenebilmektedir.

Madde 12: “*Öğretmen adaylarına göre çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.91$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 654,49$) BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 595,73$) daha yüksektir. Gelişmişlik düzeyi arttıkça mevcut imkânların yetersizliği de ortaya çıkmakta gelişme adına atılan her adım farklı düzenleme ve ihtiyaçlar hususundaki farkındalıkları beraberinde getirmektedir. BMÇHS’yi okuyan ve bu konuda daha bilgi sahibi olan öğretmen adaylarının da bu farkındalıkla mevcut düzenin aksaklıklarını dikkate almış ve çocuklara sağlanabilecek daha iyi koşullardaki sağlık hizmetlerini düşünerek bu maddeye düşük oranda olumlu yanıt verdikleri söylenebilirken; BMÇHS’yi okumamış olan öğretmen adaylarının ise mevcut sağlık hizmeti koşullarını yeterli gördükleri için bu maddeye yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri söylenebilmektedir.

Madde 14: “*Öğretmen adaylarına göre suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.49$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,24$) BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 609,35$) daha yüksektir. Çocuk haklarından haberdarlık düzeyi ile mevcut düzenin aksayan taraflarını fark etme arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. BMÇHS’yi okumamış olan öğretmen adayları, sözleşmeyi okumuş öğretmen adaylarına göre suça itilmiş çocukların topluma kazandırılma düzeyini yeterli bulmaktadırlar. BMÇHS’yi okuyan öğretmen adayları ise çocuk hakları konusunda edindikleri bilinçle, suça itilmiş çocukların topluma kazandırılması hususunda yapılanları yeterli görmemiş olabilecekleri düşünülerek bu maddeye düşük oranda olumlu yanıt vermiş oldukları söylenebilir.

Madde 15: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.73$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 660,43$) BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 624,78$) daha yüksektir. Çocuk ana rahmine düştüğü andan itibaren bir takım haklara sahip olmaktadır düşüncesiyle sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarının bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 20: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-$

2.54, $P < 0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 668,70$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 620,98$) daha yüksektir. BMÇHS'yi okuyan öğretmen adayları, çocuğun yüksek yararının gözetilerek ve görüşünün alınması şartı ile istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini, çocuğun en temel hakkı olarak gördükleri düşünülmektedir maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 25: “*Öğretmen adaylarına göre suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z = -2.57$, $P < 0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 656,29$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 626,68$) daha yüksektir. Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olacak adımların atılmasına yönelik sözleşmeyi okuyan öğretmen adayları daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri görülmektedir. Bunda BMÇHS'yi okuduktan sonra çocuk haklarına yönelik edinmiş oldukları bakış açısının etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 31: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z = -2.34$, $P < 0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 645,68$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 631,55$) daha yüksektir. BMÇHS'yi okuyan öğretmen adayları; ailenin çocuk üzerinde istediği tasarrufu yapamayacağı, çocuğun bir birey olarak sahip olduğu hakların aile tarafından görmezden gelinemeyeceğini ve çocuğun her türlü zorlama, baskı ve şiddet ortamından korunması gerektiği konusunda farkındalık geliştirdikleri düşünülmektedir bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri söylenebilir.

Kobat (2009), ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları ışığında çocuk suçluluğu ve nedenleri adlı çalışmasında, çocuk haklarının ulusal ve uluslararası hukuktaki ilerleyişini ve günümüzdeki şeklini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. Maddesinde, çocuklara özgü koruyucu ve destekleyici nitelikte güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir. Bunlar, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bu tedbirlerde, her daim çocuğun aile içinde

korunması ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bulgunun olumlu özellikleri ele alması açısından araştırma bulgusunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Madde 38: “*Öğretmen adaylarına göre evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.36$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 662,59$) BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 623,79$) daha yüksektir. Hiçbir çocuk dil, din, ırk, soy vb. durumlar fark etmeksizin eşit haklara sahip olmalıdır düşüncesi BMÇHS’nin ana düşünceleri arasındadır. Sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarının da sözleşmeden edindikleri bilinç ile evlilikle ya da evlilik dışı fark etmeksizin tüm çocukların eşit haklara sahip olması gerektiği görüşünü taşıdıkları düşünüldüğü için bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri söylenebilir.

Madde 39: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk mahkemelerinin sayısının arttırılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.59$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 652,43$) BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 600,22$) daha yüksektir. BMÇHS’yi okumamış olan öğretmen adaylarının, çocuk mahkemelerinin sayılarının arttırılması konusunda daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri görülmektedir. Bunda sözleşmeyi okumamış olan öğretmen adayların çocukların kendilerine özel mahkemelerde yargılanmalarının ve bunun sayısının artmasının çocuk gelişimi için daha faydalı olduğunu düşünmelerinin etkili olduğu söylenebilir. Sözleşmeyi okuyan öğretmen adayları ise sözleşmeyi okumayan öğretmen adaylarına göre daha düşük oranda bu maddeyi onaylamışlardır. Sözleşmeyi okuyan adayların bu şekilde yanıt vermelerinde ise çocuk mahkemelerinin sayısının arttırılmasından ziyade çocukların suça itilmesini engelleyecek çalışmaların arttırılmasının daha anlamlı olduğu görüşüne sahip olmalarının etkili olduğu söylenilebilir.

Madde 40: “*Öğretmen adaylarına göre asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.32$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 661,28$) BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 624,39$) daha yüksektir. Çocuklar cinsiyet fark etmeksizin eşit haklara sahip olmalıdır düşüncesi çocuk haklarının temelini oluşturan görüşlerdendir. Ergenlik döneminde bazı kız çocukları erkeklerden daha hızlı büyümekte, bu ise kimi toplumlarda kız çocuklarının

daha erken yaşlarda evlendirilmelerine sebep olmaktadır. BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının da bedensel gelişimin aksine hala çocuk aklına sahip olan kız çocuklarının da diğer çocuklarla aynı haklara sahip olması gerektiği bakış açısını edindikleri düşüncesiyle bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 45: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.21$, $P<0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 665,61$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 622,40$) daha yüksektir. Çocukların sahip olduğu haklar konusunda sözleşmeyi okuyarak daha fazla bilinç elde etmiş olan öğretmen adaylarının bu bilinç doğrultusunda çocuğun arkadaşını ve onunla geçireceği zamanı da belirleme hakkına sahip olduğu düşüncesi gelişmiş olabilir. Bu sebeple sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarının bu maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 51: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4.74$, $P<0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 697,69$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 607,67$) daha yüksektir. BMÇHS'nin çocuklara kazandırmaya çalıştığı haklardan birisi de çocuğun kendi hayatıyla ilgili seçimleri tercih edebilme özgürlüğüdür. Bu doğrultuda sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarının, çocukların din ve hayatla ilgili tercihlerindeki özgürlük hakkını göz önünde tutarak bu maddeye yüksek oranda olumlu yanıt vermiş oldukları düşünülmektedir.

Fazlıoğlu (2007) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan çocuk hakları konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri adlı çalışmasında, çocuk haklarının evrensel olduğunu ve bazı maddelerinin toplumumuzun gelenek, görenek ve yaşam biçimiyle örtüşmediğini dile getirmiştir. Buna etnik, bölgesel ve kültürel farklılıklar, inançlar vb. durumlar örnek verilebilir. Fazlıoğlu'nun araştırmasında, *çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili inançlarını seçebilir* maddesine katılımcılarının verdiği yanıtların değeri düşük çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın bulgusuyla çelişmektedir.

Madde 53: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir

fark bulunmuştur ($Z=-2.58$, $P<0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 656,60$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 626,54$) daha yüksektir. Çocuğun kendisini ilgilendiren konularla ilgili görüşlerini herhangi bir kısıtlama ve yaptırım olmaksızın özgür bir şekilde ifade edebilmesi BMÇHS'de çocukların hakları arasında yer almaktadır. Bu sebeple BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının bu maddeye daha yüksek oranda onay verdikleri düşünülmektedir.

Madde 55: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.03$, $P<0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 659,01$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 625,44$) daha yüksektir. Kendini gerçekleştirebilen çocuklar hayatta daha başarılı, kişilerarası ilişkilerde daha samimi ve içtenlikle davranan, zorlukların üstesinden gelebilen, kendilerinin kuvvetli ve zayıf yönlerinin farkında olan, insanlara karşı sevgi ve sempati besleyen, yardımsever ve demokratik bir kişilik yapısına sahip bireylerdir. BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalamalarının bu sebeple daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 63: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-5.04$, $P<0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 704,89$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 604,36$) daha yüksektir. BMÇHS'yi okuyan öğretmen adayları, sözleşmeyi okumayan öğretmen adaylarına göre çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgilerinin daha yeterli olduğunu düşünmektedirler. Bu şekilde bir sonucun ortaya çıkmasında BMÇHS'yi okumuş olan öğretmenlerin edindikleri bilgiyle ve araştırma özellikleriyle bu maddeye yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 65: “*Öğretmen adaylarına göre hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.93$, $P<0.05$). BMÇHS'yi okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 658,11$) BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 625,85$) daha yüksektir. BMÇHS'yi okuyan öğretmenlerin hak kavramı konusunda daha bilinçli olabilecekleri düşüncesiyle bu kavramın önemine daha vakıf olabilecekleri

düşünülmektedir. Çocuk hakları konusunda bilinçlenmenin yararını doğrudan tecrübe eden öğretmen adayları, bu bilinci oluşturacak nitelikleri eğitim öğretim ve öğretmen özelliklerinde bir ihtiyaç olarak görecektir. Tüm sebepler doğrultusunda sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarının maddeye daha yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 67: “Öğretmen adaylarına göre kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.32$, $P<0.05$). BMÇHS’yi okumayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,23$) BMÇHS’yi okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 602,83$) daha yüksektir. BMÇHS’yi okumamış olan öğretmen adaylarının yüksek oranda ortalaması mevcut düzende kız çocuklarına eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünmektedir. Sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarında ise bu oran daha düşük olduğu gözlenmektedir. Sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarının edindikleri bilgiler dâhilinde mevcut düzenin kız çocuklarına eşit eğitim fırsatı sağlama konusundaki eksikliklerini fark etmiş olabileceğinden bu oranın sözleşmeyi okuyan öğretmen adaylarında daha düşük çıktığı düşünülmektedir.

Tablo 15. Öğrenci Görüşlerinin İnsan Hakları ya da Çocuk Hakları İle İlgili Ders Alıp-Almama Durumuna Göre Farklaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Maddeler	Ders Durumu	n	SO	z	p
1. “Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir.” (-)	Dersi Alan	528	639,33	-,416	.678
	Dersi Almayan	743	633,63		
2. “Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir.”	Dersi Alan	528	652,04	-1,67	.093
	Dersi Almayan	743	624,60		
3. “Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum.”	Dersi Alan	528	645,01	-,906	.365
	Dersi Almayan	743	629,59		
4. “Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir.”	Dersi Alan	528	638,12	-,493	.622
	Dersi Almayan	743	634,49		
5. “Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir.”	Dersi Alan	528	650,50	-1,81	.070
	Dersi Almayan	743	625,69		
6. “Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır.”	Dersi Alan	528	634,22	-,205	.837
	Dersi Almayan	743	637,27		
7. “Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.”	Dersi Alan	528	627,03	-1,31	.189
	Dersi Almayan	743	642,37		
8. “Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum.”	Dersi Alan	528	636,45	-,041	.967
	Dersi Almayan	743	635,68		
9. “Çocuk hakları eğitimi gereklidir.”	Dersi Alan	528	635,73	-,063	.949
	Dersi Almayan	743	636,19		
10. “Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir.”	Dersi Alan	528	620,25	-1,44	.148
	Dersi Almayan	743	647,19		

Maddeler	Ders Durumu	n	SO	z	p
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	646,16 628,78	-1,27	.204
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	595,26 664,95	-3,67	.000 *
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	637,05 635,25	-,202	.840
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	623,65 644,78	-1,43	.150
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	646,91 628,25	-1,51	.130
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	634,43 637,12	-,246	.805
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	649,85 626,16	-1,28	.200
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	617,05 649,47	-1,69	.090
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	640,83 632,56	-,772	.440
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	642,29 631,53	-,608	.543
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	637,71 634,79	-,323	.747
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	636,64 635,54	-,105	.916
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	603,71 658,94	-2,95	.003 *
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	627,90 641,75	-1,02	.307
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	632,63 638,40	-,532	.595
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	641,64 631,99	-,515	.607
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	622,80 645,38	-1,14	.251
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	635,39 636,43	-,098	.922
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	634,55 637,03	-1,144	.886
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	640,89 632,53	-,679	.497
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	638,71 634,07	-,818	.413
32. "Çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	641,27 632,26	-1,79	.073
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	636,16 635,89	-,031	.975

Maddeler	Ders Durumu	n	SO	z	p
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	636,75 635,47	-,161	.872
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	627,93 641,73	-,767	.443
36. "Annesi hapisanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	642,85 631,13	-,876	.381
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	610,09 654,41	-2,39	.017 *
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	650,03 626,03	-2,20	.027 *
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	609,59 654,77	-2,37	.017 *
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	634,95 636,75	-,120	.904
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	631,57 639,15	-,427	.670
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	616,71 649,71	-2,62	.009 *
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	616,84 649,62	-2,25	.024 *
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	630,13 640,17	-,590	.555
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	644,20 630,18	-,762	.446
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	621,06 646,62	-1,35	.176
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	622,84 645,35	-1,19	.234
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	636,51 635,64	-,056	.955
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	632,33 638,61	-,341	.733
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	644,45 630,00	-1,62	.104
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	649,51 626,40	-1,29	.196
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	635,86 636,10	-,033	.974
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	646,89 628,26	-1,69	.089
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarınıza danışırım."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	648,76 626,93	-1,41	.157
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	648,15 627,37	-1,99	.046 *
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	629,63 640,53	-,606	.545
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	Dersi Alan Dersi Almayan	528 743	627,94 641,73	-1,25	.210

Maddeler	Ders Durumu	n	SO	z	p
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan	528	598,19	-3,86	.000
	Dersi Almayan	743	662,87		
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	Dersi Alan	528	620,33	-1,41	.156
	Dersi Almayan	743	647,14		
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Dersi Alan	528	620,42	-1,45	.146
	Dersi Almayan	743	647,07		
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Dersi Alan	528	618,93	-1,60	.108
	Dersi Almayan	743	648,13		
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Dersi Alan	528	626,14	-1,00	.314
	Dersi Almayan	743	643,01		
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan	528	661,37	-2,31	.021
	Dersi Almayan	743	617,97		
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	Dersi Alan	528	612,75	-2,10	.035
	Dersi Almayan	743	652,52		
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	Dersi Alan	528	635,73	-,044	.965
	Dersi Almayan	743	636,19		
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	Dersi Alan	528	612,48	-2,13	.033
	Dersi Almayan	743	652,72		
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Dersi Alan	528	611,43	-2,14	.032
	Dersi Almayan	743	653,46		
68. "Kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum."	Dersi Alan	528	648,16	-1,69	.089
	Dersi Almayan	743	627,36		
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan	528	610,42	-2,35	.019
	Dersi Almayan	743	654,17		
70. "Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum."	Dersi Alan	528	618,21	-1,73	.082
	Dersi Almayan	743	648,65		

Tablo 15'te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili ders alıp-almama durumuna göre Mann Whitney-U testi sonuçları incelendiğinde m.12, m.23, m.37, m.38, m.39, m.42, m.43, m.55, m.58, m.63, m.64, m.66, m.67 ve m.69'da farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.38, m.55 ve 63'te insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili dersi alan öğretmen adaylarının ortalaması; diğer maddelerde ise insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıktığı görülmektedir.

Madde 12: "Öğretmen adaylarına göre çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir." maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.67$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 664,95$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 595,26$) daha yüksektir. Bu alanda ilgili

dersi alan, bu konuda hakkında düşünen ve sorgulayan öğretmen adayları, çocukların sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabildiğini düşünmezken; dersi almayan öğretmen adayları ise verdikleri yanıtların ortalamasının yüksek olması sebebiyle çocukların sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabildiğini düşünmektedirler.

Madde 23: “*Öğretmen adaylarına göre çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.95$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 658,94$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 603,71$) daha yüksektir. Şehir merkezlerinde çocuklara ayrılan oyun alanlarının kısıtlı olması ve sayılarının yetersizliği, kırsal yerlerde de bu tür oyun alanlarının olmaması ya da yakın zamanda yeni yapılmış olmaları sebebiyle ilgili dersi alan öğretmen adayları maddeye düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir. Dersi almayan öğretmen adayları ise çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimlerinin yeterince karşılandığı yönünde daha olumlu düşünerek maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 37: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.39$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 654,41$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 610,09$) daha yüksektir. Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni okuyan ve bununla ilgili ders gören öğretmen adayları, çevrelerinde çocukların karşılaştığı problemleri daha iyi yorumlayıp empati yapabildikleri düşünülmektedir. Ailelerin ise çocukların dünyasında sorun olarak algılanan ve haksızlık yapıldığı düşünülen olaylar üzerinde yeterince durmadığı ve çocukların haklarını denetlemediği düşünülmektedir. Bu alanda ilgili dersi almayan öğretmen adaylarının da konuya daha yüzeysel baktıkları düşünülerek bu durumun ortalamalarının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 38: “*Öğretmen adaylarına göre evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.20$, $P<0.05$). Dersi alan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 650,03$) dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 626,03$) daha yüksektir. Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre tüm çocuklar eşit haklara sahiptirler. Sözleşmenin 2. maddesine göre çocuğun anne ve babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin diğer

bireylerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan görüşleri ya da inançları sebebiyle her türlü ayrıma veya cezaya tabi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için devletler gerekli tüm uygun önlemleri almak durumundadırlar. Bu alanda ilgili dersi alan ve konuyla ilgili bilgi sahibi olduğunu düşündüğümüz öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında bu durumun etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 39: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.37$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 654,77$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 609,59$) daha yüksektir. Bu alanda ilgili dersi alan öğretmen adayları, çocuk mahkemelerinin sayısının artırılmasından ziyade çocukları suçta iten davranışları ortadan kaldıracak önlemlerinin ve düzenlemelerinin artırılmasını gerektiği düşüncesiyle bu maddeye düşük ortalama ile yanıt verdikleri söylenebilir. Dersi almayan öğretmen adaylarına göre de çocuk mahkemeleri sayısının artırılmasının olumlu ve yasal gerekli bir düzenleme olduğu düşüncesiyle maddeye daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 42: “*Öğretmen adaylarına göre ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.62$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 649,71$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 616,71$) daha yüksektir. Dersi almayan öğretmen adaylarının bu maddeye karşı daha hassas ve duyarlı olduklarını düşünerek maddeye daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 43: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.25$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 649,62$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 616,84$) daha yüksektir. Toplumumuzda zararlı maddeleri kullanan kişilerin sayısı sürekli artış göstermekte ve bu maddeleri kullanım yaşı da gün geçtikçe daha alt yaş gruplarına inmektedir. Kamuoyunda zararlı maddelerin olumsuzluklarına yönelik kişileri bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır. Zararlı maddeleri kullanan ve satanlara karşı da yasalarımız da gerekli düzenlemeler mevcuttur. İnsan hakları veya çocuk haklarına yönelik bir ders alan öğretmen adayları

bu çalışmaları ve düzenlemeleri yeterli bulmamaktadırlar ve kamuoyunda paylaşılan istatistikleri de dikkate aldıklarında bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir. Dersi almayan öğretmen adayları ise çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşündükleri varsayılarak maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 55: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-1.99$, $P<0.05$). Dersi alan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,15$) dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 627,37$) daha yüksektir. Kendini gerçekleştirebilen çocuklar hayatta daha başarılı, zorlukların üstesinden gelebilen, kendilerinin kuvvetli ve zayıf yönlerinin farkında olan, kişilerarası ilişkilerde daha samimi ve içtenlikle davranan, insanlara karşı sevgi ve sempati besleyen, yardımsever ve demokratik bir kişilik yapısına sahip bireylerdir. Bu durumu bilen ve bu dersi alan öğretmen adaylarının ortalamalarının bu sebeple daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 58: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.86$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 662,87$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 598,19$) daha yüksektir. Dersi almayan öğretmen adaylarının çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünmelerinden ötürü maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 63: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilginin yeterli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.31$, $P<0.05$). Dersi alan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 661,37$) dersi almayan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 617,97$) daha yüksektir. İnsan hakları veya çocuk haklarına yönelik bir ders alan öğretmen adayları, daha yüksek bir özgüven ve bilgi birikimi sayesinde çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgilerinin yeterli seviyede olduğunu düşünmelerinden ötürü maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Fazlıoğlu (2007) çalışmasında, öğretmen ve yöneticilerin çocuk haklarını kavramış olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, araştırmadaki bu maddenin bulgusuyla örtüşmektedir. Fakat Uçuş (2009) çalışmasında, okul yöneticileri ve öğretmenlerle yaptığı görüşmelerde okul yöneticileri ve öğretmenlerin çocuk hakları konusunda yeterince bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu, araştırmadaki bu maddenin bulgusuyla örtüşmemektedir.

Madde 64: “*Öğretmen adaylarına göre ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların eğitim hakkını güvence altına almıştır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.10$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 652,52$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 612,75$) daha yüksektir. Bu alanda ilgili dersi alan öğretmen adayları, ilköğretimin sekiz yıla çıkarılarak çocukların eğitim hakkının güvence altına alınmasını yeterli görmemektedirler. Hatta günümüzde zorunlu eğitim 4+4+4 şeklinde on iki yıla çıkarılmıştır. Bu çalışmalara rağmen maddeye verdikleri yanıtlarının ortalamasının düşük olmasında eğitime yönelik daha köklü düzenlemelerin yapılması gerektiğini düşündüklerini varsayıyoruz. Bu alanda ilgili dersi almayan öğretmen adaylarına göre ise eğitime yönelik yapılan çalışmaları yeterli bulduklarını düşünerek bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 66: “*Öğretmen adaylarına göre demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.13$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 652,72$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 612,48$) daha yüksektir. Bu alanda ilgili dersi alan öğretmen adayları yapılan çalışmaları yeterli bulmazken, ilgili dersi almayan öğretmen adayları ise mevcut çalışmaları yeterli bulduklarından ötürü maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 67: “*Öğretmen adaylarına göre kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.14$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 653,46$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 611,43$) daha yüksektir. Anayasanın 42. maddesine göre kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ve ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Ülkemizde ise kız

çocuklarının eğitiminin istenilen seviyelerde olmadığı görülmekte ve kız çocuklarının eğitimlerine teşvik amacıyla çeşitli reklamlar yapılmakta ve kampanyalar düzenlenmektedir. Zorunlu eğitimini daha tamamlayamadan kız çocukları, küçük yaşlardan itibaren evlendirilmektedirler. Bu alanda ilgili dersi alan öğretmen adayları yapılan çalışmaları yeterli bulmadıkları için maddeye düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir. Bu alanda ilgili dersi almayan öğretmen adayları ise daha olumlu düşünerek maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 69: “*Öğretmen adaylarına göre okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.35$, $P<0.05$). Dersi almayan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 654,17$) dersi alan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 610,42$) daha yüksektir. Okullarda disiplin adı altında çocuğun özgürlüğünü kısıtlayıcı bir takım cezalar verilmekte ve yaptırımlar uygulanmaktadır. Hatta fiziksel şiddete bile başvurulduğu düşünülmektedir. Bu alanda ilgili dersi alan ve empati kurabilen öğretmen adayları okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olmadığını düşünmektedirler. Dersi almayan öğretmen adayları ise okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşündükleri için maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Karaman-Kepenekçi (2006) Türkiye’de üniversite öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları adlı çalışmasında, üniversitede öğrenim gören öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda insan hakları dersi alan öğrencilerin çocuk haklarına yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulgusunda ise genel itibariyle insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili ders almayan öğretmen adaylarının ders alanlara göre maddelerin çoğunluğuna daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri tespit edilmiştir.

Karaman-Kepenekçi ve Baydık (2009), zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları adlı çalışmasında da öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarını farklı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Fakat zihin engelliler öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerden hiç kimse çocuk hakları ya da insan haklarına ilişkin ders almadıkları için bu değişkenin tutumlar üzerindeki etkisi araştırılamamıştır.

Üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören tüm öğrencilere insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili bir ders alma zorunluluğunun getirilmesi

gerekmektedir. Geleceğin birer öğretmeni olarak tanımladığımız öğretmen adaylarının, çocuk haklarına yönelik eğitimlerinin uygulamaya dönük olması ve günlük yaşamlarında da bu hakların farkına varacak bilince sahip olarak yetiştirilmelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 16. Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Farklaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Maddeler	Sınıf Düzeyi	n	SO	z	p
1. "Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." (-)	1. ve 2. sınıflar	607	627,99	-1,13	.257
	3. ve 4. sınıflar	664	643,33		
2. "Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir."	1. ve 2. sınıflar	607	632,56	-,408	.683
	3. ve 4. sınıflar	664	639,14		
3. "Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	633,78	-,253	.800
	3. ve 4. sınıflar	664	638,03		
4."Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar	607	634,22	-,470	.638
	3. ve 4. sınıflar	664	637,63		
5. "Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir."	1. ve 2. sınıflar	607	645,29	-1,31	.188
	3. ve 4. sınıflar	664	627,51		
6. "Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır."	1. ve 2. sınıflar	607	654,23	-2,38	.017
	3. ve 4. sınıflar	664	619,34		
7. "Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar	607	626,09	-1,64	.100
	3. ve 4. sınıflar	664	645,06		
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	661,82	-2,71	.007
	3. ve 4. sınıflar	664	612,39		
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	1. ve 2. sınıflar	607	627,78	-2,16	.030
	3. ve 4. sınıflar	664	643,51		
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	1. ve 2. sınıflar	607	660,61	-2,56	.010
	3. ve 4. sınıflar	664	613,50		
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	632,31	-,523	.601
	3. ve 4. sınıflar	664	639,37		
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	1. ve 2. sınıflar	607	637,54	-,158	.875
	3. ve 4. sınıflar	664	634,59		
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	1. ve 2. sınıflar	607	631,88	-,899	.369
	3. ve 4. sınıflar	664	639,77		
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	1. ve 2. sınıflar	607	643,93	-1,04	.295
	3. ve 4. sınıflar	664	628,75		
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	1. ve 2. sınıflar	607	633,91	-,329	.742
	3. ve 4. sınıflar	664	637,91		
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	620,38	-2,77	.005
	3. ve 4. sınıflar	664	650,28		
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	1. ve 2. sınıflar	607	630,46	-,582	.561
	3. ve 4. sınıflar	664	641,07		
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	640,40	-,446	.656
	3. ve 4. sınıflar	664	631,98		

Maddeler	Sınıf Düzeyi	n	SO	z	p
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	630,75 640,80	-,952	.341
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	623,43 647,49	-1,37	.168
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	637,77 634,38	-,379	.704
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	626,53 644,65	-1,75	.079
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	631,50 640,11	-,468	.640
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	619,18 651,37	-2,40	.016 *
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	627,19 644,05	-1,57	.115
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	637,71 634,44	-,177	.859
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	622,60 648,25	-1,32	.187
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	623,28 647,63	-2,32	.020 *
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	615,02 655,18	-2,35	.019 *
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	631,12 640,46	-,768	.442
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	629,98 641,51	-2,06	.039 *
32. "Çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	632,81 638,92	-1,23	.218
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	623,64 647,30	-2,72	.006 *
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	629,27 642,15	-1,64	.099
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	654,64 618,96	-2,00	.045 *
36. "Annesi hapis hane olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	631,75 639,88	-,617	.538
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	639,18 633,09	-,333	.739
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	633,16 638,60	-,507	.612
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	661,57 612,63	-2,61	.009 *
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	653,47 620,03	-2,26	.024 *
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	650,52 622,73	-1,58	.113
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	638,36 633,84	-,365	.715

Maddeler	Sınıf Düzeyi	n	SO	z	p
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	648,15 624,89	-1,62	.105
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	641,03 631,40	-,574	.566
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	638,43 633,78	-,256	.798
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	651,46 621,86	-1,58	.112
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	651,91 621,45	-1,63	.102
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	632,98 638,76	-,379	.705
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	639,13 633,14	-,329	.742
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	633,14 638,62	-,625	.532
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	640,82 631,59	-,524	.600
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	637,38 634,74	-,362	.717
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	625,61 645,50	-1,83	.066
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarıma danışırım."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	617,36 653,04	-2,34	.019 *
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	625,86 645,27	-1,88	.059
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	652,34 621,07	-1,76	.078
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	641,42 631,04	-,955	.339
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	645,90 626,95	-1,14	.252
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	640,94 631,48	-,507	.612
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	646,72 626,20	-1,13	.256
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	658,34 615,58	-2,38	.017 *
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	644,64 628,10	-1,00	.317
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	635,19 636,74	-,084	.933
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	654,94 618,69	-1,94	.051
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	637,29 634,82	-,243	.808
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	1. ve 2. sınıflar 3. ve 4. sınıflar	607 664	646,23 626,64	-1,05	.293

Maddeler	Sınıf Düzeyi	n	SO	z	p
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	643,36	-,729	.466
	3. ve 4. sınıflar	664	629,27		
68. "Kız çocuklarının okullaştırılmasının arttırılması gerektiğini düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	638,49	-,394	.693
	3. ve 4. sınıflar	664	633,72		
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	647,18	-1,16	.244
	3. ve 4. sınıflar	664	625,78		
70. "Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum."	1. ve 2. sınıflar	607	631,07	-,546	.585
	3. ve 4. sınıflar	664	640,50		

Tablo 16'da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların sınıf düzeyine göre MannWhitney-U testi sonuçları incelendiğinde m.6, m.8, m.9, m.10, m.16, m.24, m.28, m.29, m.31, m.33, m.35, m.39, m.40, m.54 ve m.61'de farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.6, m.8, m.10, m.35, m.39, m.40 ve m.61'de sınıf düzeyi değişkenine göre 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması; m.9, m.16, m.24, m.28, m.29, m.31, m.33 ve m.54'te ise 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıktığı görülmektedir.

Madde 6: "*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır.*" maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.38$, $P<0.05$). 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 654,23$) 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 619,34$) daha yüksektir. Öğretmenlik eğitiminin başlarında olan 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları konusunda yeterli bilince henüz sahip olmadıkları düşünülerek çocuk haklarının medyada yeterli derecede yer aldığını yüksek ortalamayla onayladıkları söylenebilir. 3. ve 4. sınıf öğrencileri ise bu yıllarda çocuk haklarına dair bilgi edinmelerini sağlayacak daha çok mesleki dersler gördükleri için edinmiş oldukları bilinç ile çocuk haklarının medyada yer almasını yeterli bulmamış, medyanın bu konudaki eksikliklerini daha iyi fark etmiş olabilecekleri düşüncesiyle bu maddeye düşük ortalamayla olumlu yanıt vermiş oldukları söylenebilir.

Madde 8: "*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum.*" maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.71$, $P<0.05$). 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 661,82$) 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 612,39$) daha yüksektir. Öğretmen olma yolunda öğrenim hayatına yeni başlayan 1. ve 2. sınıf öğretmen adaylarının, çocuk hakları konusunda yeterli donanıma sahip olmadıkları

düşünülmektedir. 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının ise almış oldukları dersler sebebiyle çocuk hakları konusunda edinmiş oldukları bilgilerle çocuklarla ilgilenen kurum ve kişilerin eksikliklerin daha farkında olmaları sebebiyle bu maddeye daha düşük ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 9: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları eğitimi gereklidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.16$, $P<0.05$). 3. ve 4.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 643,51$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 627,78$) daha yüksektir. Öğretmenliğe yönelik almış oldukları eğitimin daha fazla olmasından yola çıkarak çocuk hakları konusuna daha vakıf oldukları varsayılan öğretmen adaylarının doğal olarak çocuk hakları eğitiminin gerekliliği konusunda da 1. ve 2. sınıf öğretmen adaylarına göre daha hassas bakış açısına sahip oldukları düşünülmektedir.

Decoene ve DeCock (1996) araştırmasında, çocuk hakları öğretiminden çocukların zevk aldıkları ve çocuk hakları ile ilgili etkinliklere ilgi duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Çocuk hakları eğitimi alan çocuklar, bu eğitimi almayan çocuklara göre yetişkinlere ve diğer çocuklara karşı daha saygılı davranmaktadırlar. Bu bulgunun araştırma bulgusunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Madde 10: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.56$, $P<0.05$). 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 660,61$) 3. ve 4.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 613,50$) daha yüksektir. Bir konuda bilinçlilik düzeyi arttıkça o konunun uygulama ortamlarındaki eksiklikler ve olması gerekenler daha iyi fark edilir düşüncesine dayanarak 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının almış oldukları eğitim yılının fazlalığıyla çocuk hakları konusunda daha bilinçli ve farkındalık düzeylerinin fazla olduğu söylenebilir. Bu sebeple 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının, ülkemizde çocukların eğitiminden ve denetimden sorumlu personeldeki eksiklik ve yetersizliklerin daha farkında olması sebebiyle bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 16: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.77$, $P<0.05$). 3. ve 4.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 650,28$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 620,38$) daha yüksektir. 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının çocuk hakları konusunda yeterli donanıma sahip olmadıkları düşünülerek çocuk hakkının doğuştan kazanılan bir hak olması hususunda daha düşük bir ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir. Daha üst sınıflarda okuyan 3. ve 4. Sınıf öğretmen adaylarının ise çocuk hakları konusunda yeterli eğitimi almış olabilecekleri görüşüyle bu maddeyi daha yüksek ortalama ile yanıtladıkları düşünülmektedir.

Madde 24: “*Öğretmen adaylarına göre televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.40$, $P<0.05$). 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,37$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 619,18$) daha yüksektir. Bu ters madde olduğu için 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adayları, televizyon programlarında çocukların yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olmadığı görüşündedirler.

Madde 28: “*Öğretmen adaylarına göre RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonu'nun oluşturulması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.32$, $P<0.05$). 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 647,63$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 623,28$) daha yüksektir. Çocuk hakları konusunda bilgi düzeylerini aldıkları eğitimle daha da arttırdıkları düşünülen 3. ve 4. sınıf öğretmen adayları, RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonu'nun kurulmasıyla çocukların medya tarafından yaşayabilecekleri olumsuzlukların önüne geçilebileceği ve medyayı çocuğa daha yararlı hale getirebileceği görüşüyle bu maddeye daha yüksek ortalama ile onayladıkları düşünülmektedir.

Madde 29: “*Öğretmen adaylarına göre internetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.35$, $P<0.05$). 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 655,18$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 615,02$) daha yüksektir. İnternet

oyunlarından birçoğu çocukları sosyal yaşamdan koparmakta, çocuğa sağlıklı gelişim sağlayacak oyun alanlarından çocuğu kopararak onu bilgisayar, tablet ya da telefon ekranına kilitleyen özellikler taşımaktadır. Mavi Balina gibi kimi oyunların ise çocuk psikolojisi ve sağlığına ciddi zararlar verdiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenliğe yönelik aldıkları eğitim yılının fazlalığı ile çocuk hakları konusunda da belirli bir bilinç kazandıkları düşünülen 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının bu faktörleri göz önünde bulundurarak bu maddeye daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 31: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.06$, $P<0.05$). 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 641,51$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 629,98$) daha yüksektir. Çocuk hakları konusunda eğitim yılının artmasıyla daha fazla farkındalık ve duyarlılık kazandıkları düşünülen 3. ve 4. sınıf öğretmen adayları, çocuğun aile içi şiddete karşı korunması konusunda da duyarlılık göstererek 1. ve 2. sınıf öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalama ile bu maddeye olumlu yanıt vermişlerdir.

Madde 33: “*Öğretmen adaylarına göre devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.72$, $P<0.05$). 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 647,30$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 623,64$) daha yüksektir. Aldıkları eğitim fazlalığının etkisi ile çocuk hakları hususunda daha bilinçli oldukları düşünülen 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının engelli çocukların devlet tarafından korunması, eğitilmesi ve istihdam edilmesine yönelik önlemleri alması gerektiğine dair daha duyarlı davrandıkları düşünülmektedir.

Madde 35: “*Öğretmen adaylarına göre anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.00$, $P<0.05$). 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 654,64$) 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 618,96$) daha yüksektir. 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adayları anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilmeleri ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerektiğini çocuk için aile ortamından mahrum kalmamanın çocuğun yararına olacağını

düşündükleri için bu maddeye yüksek ortalama ile yanıt verdikleri düşünülmektedir. 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ise bu konuya daha temkinli ve hassas yaklaşarak korucu ya da çocuğu evlatlık edinen ailenin çocuğa karşı olumsuz davranışlarda bulunabileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak bu maddeye daha düşük oranda olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Fazlıoğlu (2007) Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan çocuk hakları konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri adlı çalışmasında, korunmaya yönelik hakları ele aldığındaki bizim kültürümüzle bağdaşan kavramların derecelerinin yüksek çıktığını tespit etmiştir. Örneğin; *onlara ciddi zararları dokunmadığı sürece anne ve babalarıyla birlikte yaşarlar* maddesine katılımcılar yüksek oranda yanıt vermişlerdir. Toplumumuzda var olan kültürel değerlere göre bir çocuğun anne ya da babası hayatta olduğu süre içerisinde çocuk evlenmedikçe ve zorunlu ayrılığın olmadığı müddetçe ebeveynlerinden ayrı yaşaması söz konusu değildir ya da çok az rastlanan bir durumdur. Anne ve babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ise zaruri durumlarda olabilmektedir. Bu bulgunun, araştırma bulgusunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Madde 39: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.61$, $P<0.05$). 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 661,57$) 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 612,63$) daha yüksektir. 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının çocuklara yönelik mahkeme sayısının artırılmasının çocuk haklarını sağlama yönünde olumlu bir davranış olacağı düşüncesiyle bu maddeye daha yüksek ortalama ile yanıt verdikleri söylenebilir. 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının ise çocuk mahkeme sayılarının artmasından ziyade çocuğu suça iten davranışların önüne geçecek önlemlerin artırılması gerektiğini düşünmeleri sebebiyle bu maddeye daha düşük ortalama ile yanıt verdikleri söylenebilir.

Madde 40: “*Öğretmen adaylarına göre asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.26$, $P<0.05$). 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 653,47$) 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 620,03$) daha yüksektir. 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adayları asgari evlilik yaşının kız ve

erkeklerde 18 yaşına çıkarılması hususunda yüksek ortalama ile onaylayan yanıt vermişlerdir. Bunda çocuğun gelişiminin bireysel özelliklere göre farklılık gösterse de tüm çocukların reşit sayılabilecek gelişimsel özelliklere ancak 18 yaşına geldiklerinde tam anlamıyla sahip olacakları düşüncesinin etkili olduğu söylenebilir. 4. ve 5. Sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ise çocukların bireysel gelişimlerinin farklılıklarını göz önünde bulundurmaları sebebiyle bu maddeye düşük ortalama ile onaylayan yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 54: “*Öğretmen adaylarına göre ileriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarımı danışırım.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.34$, $P<0.05$). 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 653,04$) 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 617,36$) daha yüksektir. Çocuk hakları konusunda daha fazla bilgi sahibi oldukları düşünülen 3. ve 4. sınıf öğrencileri ileriki yaşantılarında hayatları ile ilgili karar alırken çocuklarının da görüşlerini almak istediklerini belirtmişlerdir. Hayatlarına dair önemli karar alınırken çocuğun fikrinin de alınmasının onun hakları içerisinde olduğu görüşünü benimsemeleri sebebiyle bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Madde 61: “*Öğretmen adaylarına göre hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.38$, $P<0.05$). 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 658,34$) 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 615,58$) daha yüksektir. Öğretmenlik eğitiminin henüz başında olan öğretmen adayları hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünürken, öğretmenlik eğitim tecrübesinin fazla olması sebebiyle çocuk haklarına daha hâkim olduğu düşünülen 3. ve 4. sınıf öğretmen adayları ise hasta çocuklara verilen eşit eğitim fırsatını daha düşük ortalama ile yeterli bulmuşlardır. Bunda çocuk haklarına dair edindikleri bilgilerin sistemin aksayan taraflarına da dikkat çekmelerine neden olmasından dolayı bu maddeye daha düşük ortalama ile cevap verdikleri düşünülmektedir.

Tablo 17. Öğrenci Görüşlerinin Branşını Severek-Sevmeyerek Seçme Durumuna Göre Farklaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Maddeler	Branş Seçme Durumu	n	SO	z	p
1. "Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	639,44 627,47	-,800	.423
2. "Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	640,83 624,00	-,946	.344
3. "Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	640,73 624,27	-,888	.375
4. "Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	641,72 621,80	-2,48	.013 *
5. "Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir."	Severek Sevmeyerek	906 365	641,49 622,36	-1,28	.199
6. "Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır."	Severek Sevmeyerek	906 365	633,05 643,32	-,635	.526
7. "Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	648,90 603,99	-3,52	.000 *
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	640,51 624,80	-,781	.435
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	Severek Sevmeyerek	906 365	638,21 630,51	-,960	.337
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	Severek Sevmeyerek	906 365	648,04 606,12	-2,06	.039 *
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	647,63 607,14	-2,71	.007 *
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	Severek Sevmeyerek	906 365	639,06 628,41	-,515	.607
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	637,01 633,48	-,364	.716
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	Severek Sevmeyerek	906 365	640,33 625,25	-,942	.346
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	Severek Sevmeyerek	906 365	639,19 628,07	-,830	.407
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,61 619,60	-1,93	.053
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	Severek Sevmeyerek	906 365	644,96 613,75	-1,55	.121
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	648,41 605,20	-2,07	.038 *
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	636,27 635,33	-,081	.936
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	629,09 653,15	-1,24	.212
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	637,89 631,31	-,668	.504

Maddeler	Branş Seçme Durumu	n	SO	z	p
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	634,95 638,60	-,320	.749
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	Severek Sevmeyerek	906 365	649,39 602,77	-2,29	.022 *
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	635,76 636,59	-,056	.955
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,83 619,04	-2,01	.044 *
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	626,82 658,79	-1,56	.117
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	640,54 624,72	-,738	.460
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,64 619,53	-1,99	.046 *
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,72 619,31	-1,24	.214
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	637,70 631,78	-,441	.659
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	637,98 631,09	-1,11	.265
32. "Çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	637,27 632,84	-,811	.417
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,42 620,07	-2,33	.020 *
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	Severek Sevmeyerek	906 365	637,14 633,16	-,462	.644
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	635,01 638,47	-,176	.860
36. "Annesi hapisshanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	635,28 637,78	-,171	.864
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	646,06 611,04	-1,73	.083
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	Severek Sevmeyerek	906 365	637,35 632,65	-,397	.692
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	640,81 624,06	-,810	.418
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	636,03 635,91	-,007	.994
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	Severek Sevmeyerek	906 365	647,39 607,73	-2,04	.041 *
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	648,84 604,14	-3,26	.001 *
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	631,73 646,61	-,941	.347
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	Severek Sevmeyerek	906 365	638,35 630,16	-,442	.659
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	644,79 614,18	-1,52	.127

Maddeler	Branş Seçme Durumu	n	SO	z	p
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	637,39 632,54	-,236	.814
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	648,73 604,40	-2,15	.031 *
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	633,73 641,65	-,470	.638
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	638,54 629,70	-,441	.659
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	644,03 616,06	-2,88	.004 *
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	646,36 610,29	-1,85	.064
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	641,76 621,71	-2,50	.012 *
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,19 620,64	-1,80	.071
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarıma danışırım."	Severek Sevmeyerek	906 365	639,16 628,16	-,654	.513
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,01 621,07	-1,84	.065
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	633,38 642,49	-,465	.642
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	634,99 638,50	-,293	.770
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	642,56 619,72	-1,25	.211
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	648,78 604,28	-2,16	.031 *
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	651,62 597,22	-2,72	.006 *
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	652,05 596,15	-2,82	.005 *
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	644,70 614,41	-1,65	.097
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	637,84 631,42	-,314	.754
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	Severek Sevmeyerek	906 365	654,34 590,47	-3,10	.002 *
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	Severek Sevmeyerek	906 365	640,34 625,23	-1,34	.180
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	Severek Sevmeyerek	906 365	646,49 609,95	-1,77	.075
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	649,22 603,19	-2,15	.031
68. "Kız çocuklarının okullaştırılmasının arttırılması gerektiğini düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	636,05 635,88	-,013	.990
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	Severek Sevmeyerek	906 365	636,94 633,66	-,162	.871

Maddeler	Branş Seçme Durumu	n	SO	z	p
70. “Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum.”	Severek	906	636,63	-,115	.909
	Sevmeyerek	365	634,44		

Tablo 17’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların branşını severek ve sevmeyerek seçme durumuna göre MannWhitney-U testi sonuçları incelendiğinde m.4, m.7, m.10, m.11, m.18, m.23, m.25, m.28, m.33, m.41, m.42, m.47, m.50, m.52, m.59, m.60, m.61 ve m.64’te farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde ise branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalamasının tüm maddelerde yüksek çıktığı görülmektedir.

Dönmez (2015) ilkököl sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki adlı çalışmanın bulgusunda, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik tutum ortalamaları mesleğini istemeyerek seçenlere göre daha fazladır. Bu bulgu, araştırmadaki branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalamasının tüm maddelerde yüksek çıktığı sonucuyla örtüşmektedir.

Madde 4: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.48$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 641,72$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,80$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 7: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.52$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,90$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 603,99$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 10: “*Öğretmen adaylarına göre çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.06$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,04$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 606,12$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 11: “*Öğretmen adaylarına göre Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.71$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 647,63$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 607,14$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 18: “*Öğretmen adaylarına göre ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.07$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,41$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 605,20$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 23: “*Öğretmen adaylarına göre çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.29$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 649,39$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 602,77$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 25: “*Öğretmen adaylarına göre suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.01$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 642,83$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 619,04$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 28: “*Öğretmen adaylarına göre RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-1.99$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 642,64$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 619,53$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 33: “*Öğretmen adaylarına göre devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.33$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 642,42$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 620,07$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 41: “*Öğretmen adaylarına göre ıslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.04$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 647,39$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 607,73$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 42: “*Öğretmen adaylarına göre ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.26$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,84$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 604,14$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 47: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.15$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,73$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 604,40$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 50: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.88$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 644,03$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 616,06$) daha yüksek çıkmıştır.

Kor (2013) okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerinin belirlenmesi adlı çalışmasında, “*öğretmenlerin çocukların düşüncelerini sözlü ya da resimleme gibi yollarla ifade etmesi için teşvik edici olmalıdır*” maddesine okul öncesi öğretmenlerinin % 78,1'i tamamen katılıyorum ve % 4,6'sı katılıyorum ifadesi ile olumlu görüş belirtirken; % 7,3'ü katılmıyorum ifadesi ile olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 9,9'u kararsızım olarak cevap vermişlerdir. Branşını severek seçen öğretmen adaylarının maddeye verdikleri olumlu yanıtlar ile bu maddedeki araştırmanın sonuçları birbirini destekler niteliktedir.

Madde 52: “*Öğretmen adaylarına göre toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.50$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının

ortalaması ($\bar{X} = 641,76$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,71$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 59: “*Öğretmen adaylarına göre eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.16$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 648,78$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 604,28$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 60: “*Öğretmen adaylarına göre özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.72$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,62$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 597,22$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 61: “*Öğretmen adaylarına göre hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.82$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} =652,05$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} =596,15$) daha yüksek çıkmıştır.

Madde 64: “*Öğretmen adaylarına göre ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların eğitim hakkını güvence altına almıştır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.10$, $P<0.05$). Branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} =654,34$) branşını sevmeyerek seçen öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 590,47$) daha yüksek çıkmıştır.

Öğretmenlik mesleğini icra edebilmenin temel şartı, bu mesleğe ve seçilen branşa karşı ilgi duymak ve sevgi beslemektir. Mesleğin severek yapılması; kişinin mutlu olmasını ve kendini alanında geliştirme ihtiyacı hissetmesini sağlar. Öğretmenlikte kendini geliştirme ihtiyacı ise öğretmenin çocukla alakalı her konuda daha hassas ve donanımlı olması durumunu doğurur. Bu sebeple branşını severek seçen öğretmen adaylarının da ileride mesleklerini icra ederken daha mutlu olacakları ve şimdiden mesleğini iyi yapabilmek adına kendilerini geliştirme ihtiyacını daha fazla hissettikleri düşünülmektedir. Yukarıdaki tabloda yer alan maddeler incelendiğinde de branşını severek, isteyerek seçen öğretmen adaylarının; branşını sevmeyerek seçmek

zorunda kalan öğretmen adaylarına göre bu maddelere yüksek ortalamalarla olumlu yanıt verdikleri görülmektedir. Branşını severek seçen öğretmen adaylarının, mesleklerinde kendilerini geliştirmek adına çocuk gelişimi ve çocuk hakları konusunda daha bilinçli ve duyarlı olabilecekleri söylenebilir. Bu sebepler doğrultusunda branşını severek seçen öğretmen adaylarının, branşını sevmeden seçmek durumunda kalan öğretmen adaylarına göre maddeleri yanıtlarken çocuk haklarına dair daha hassas ve bilinçli davrandıkları düşünülmektedir. Branşını severek seçen öğretmen adayları; çocukta din, dil, ırk fark etmeksizin onun saygıyı hak ettiğini, çocuğun kendi yaşına uygun sorumluluklar almasının ileri yaşlarında çocuğun rahatlık yaşamasını sağlayacağını, çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgili olan kişilerin çocuk hakları konusunda donanımlı olmasının çocuğa tanınan hakların uygulamaya geçirilmesini kolaylaştıracağını, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların eğitim programları içerisine detaylı bir şekilde sokulmasının çocuk hakları açısından önemli olduğunu, ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun varlığının çocuk için ne derece önem taşıdığını, çevre planlamasında çocukların oyun yeri ihtiyacının düşülmesi ile çocuğun en doğal olan oyun hakkının ona sunulabileceğini, suç işlemiş çocukların topluma sağlıklı bir şekilde kazandırılması ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmasının önemini, RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulmasıyla çocukların medya aracılığı ile karşılaşabileceği olumsuzluklara engel olunabileceğini, devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli tedbirleri almasıyla çocuk haklarının tüm çocuklar için eşit olarak uygulanmasını sağlayacağını, ıslah evlerinde sokak çocuklarına yeterince sahip çıkılmasının bu çocukların topluma kazandırılmaları açısından önemini, devletin ailesinde kan davası olan çocukları güvence altına almasıyla bu çocukların yaşayabileceği olası olumsuzlukların da önüne geçilebileceğini düşünmeleri, çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların sağlanması gerektiğine yönelik görüşleri, çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesini desteklemesinin çocuk gelişimine yapacağı katkıları, toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin çocuğun gelişimi açısından olumlu olacağına dair görüşleri benimsemesi, eğitim sisteminin çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebilmesi fikrinin önemini, özel eğitime muhtaç ve hasta

çocuklara eşit eğitim fırsatı verilmesinin çocuk haklarının her çocuk için eşit hale getirilebilmesi açısından gerektiğini, ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmasıyla çocukların eğitim hakkını güvence altına almasının çocuk açısından taşıyacağı önemi fark ederek tüm bu görüşlere olumlu ve hassasiyet göstererek yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Tablo 18. Öğrenci Görüşlerinin Ailenin Gelir Durumuna Göre Farklaşmasını Gösteren Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

Maddeler	Ailenin Gelir Durumu	n	SO	z	p
1. "Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." (-)	1300 TL ve altı	400	662,28	-2,63	.008
	1301 TL ve üstü	871	623,93		
2. "Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir."	1300 TL ve altı	400	616,23	-1,66	.096
	1301 TL ve üstü	871	645,08		
3. "Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	663,42	-2,21	.027
	1301 TL ve üstü	871	623,41		
4. "Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	636,32	-,060	.953
	1301 TL ve üstü	871	635,84		
5. "Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir."	1300 TL ve altı	400	646,33	-1,03	.299
	1301 TL ve üstü	871	631,25		
6. "Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır."	1300 TL ve altı	400	630,53	-,506	.613
	1301 TL ve üstü	871	638,51		
7. "Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	617,25	-2,20	.027
	1301 TL ve üstü	871	644,61		
8. "Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	629,97	-,449	.653
	1301 TL ve üstü	871	638,77		
9. "Çocuk hakları eğitimi gereklidir."	1300 TL ve altı	400	649,16	-2,45	.014
	1301 TL ve üstü	871	629,95		
10. "Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir."	1300 TL ve altı	400	636,33	-,024	.981
	1301 TL ve üstü	871	635,85		
11. "Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukuki ve ahlâki yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	632,28	-,374	.708
	1301 TL ve üstü	871	637,71		
12. "Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir."	1300 TL ve altı	400	601,99	-2,46	.014
	1301 TL ve üstü	871	651,62		
13. "Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır." (-)	1300 TL ve altı	400	648,34	-1,90	.056
	1301 TL ve üstü	871	630,33		
14. "Suça itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır."	1300 TL ve altı	400	628,06	-,744	.457
	1301 TL ve üstü	871	639,65		
15. "Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir."	1300 TL ve altı	400	637,28	-,143	.886
	1301 TL ve üstü	871	635,41		
16. "Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	633,23	-,349	.727
	1301 TL ve üstü	871	637,27		
17. "Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir."	1300 TL ve altı	400	637,97	-,146	.884
	1301 TL ve üstü	871	635,10		
18. "Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	622,58	-,964	.335
	1301 TL ve üstü	871	642,16		

Maddeler	Ailenin Gelir Durumu	n	SO	z	p
19. "Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum." (-)	1300 TL ve altı	400	643,12	-,914	.361
	1301 TL ve üstü	871	632,73		
20. "Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	620,97	-1,16	.243
	1301 TL ve üstü	871	642,90		
21. "Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	643,51	-1,14	.254
	1301 TL ve üstü	871	632,55		
22. "Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir."	1300 TL ve altı	400	637,11	-,146	.884
	1301 TL ve üstü	871	635,49		
23. "Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir."	1300 TL ve altı	400	602,23	-2,48	.013
	1301 TL ve üstü	871	651,51		
24. "Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	1300 TL ve altı	400	634,78	-,124	.901
	1301 TL ve üstü	871	636,56		
25. "Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır."	1300 TL ve altı	400	651,92	-2,01	.044
	1301 TL ve üstü	871	628,69		
26. "Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum." (-)	1300 TL ve altı	400	615,63	-1,49	.135
	1301 TL ve üstü	871	645,36		
27. "Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	653,08	-1,19	.233
	1301 TL ve üstü	871	628,16		
28. "RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir."	1300 TL ve altı	400	645,38	-1,21	.225
	1301 TL ve üstü	871	631,69		
29. "İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir."	1300 TL ve altı	400	658,92	-1,82	.068
	1301 TL ve üstü	871	625,48		
30. "Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir." (-)	1300 TL ve altı	400	645,32	-1,04	.298
	1301 TL ve üstü	871	631,72		
31. "Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	632,88	-,757	.449
	1301 TL ve üstü	871	637,43		
32. "Çocukların savaştan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	634,18	-,499	.617
	1301 TL ve üstü	871	636,84		
33. "Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir."	1300 TL ve altı	400	621,66	-2,24	.025
	1301 TL ve üstü	871	642,59		
34. "Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır."	1300 TL ve altı	400	626,59	-1,63	.102
	1301 TL ve üstü	871	640,32		
35. "Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	641,48	-,419	.676
	1301 TL ve üstü	871	633,48		
36. "Annesi hapis hane olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum." (-)	1300 TL ve altı	400	637,16	-,119	.905
	1301 TL ve üstü	871	635,47		
37. "Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	634,24	-,131	.896
	1301 TL ve üstü	871	636,81		
38. "Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir."	1300 TL ve altı	400	647,17	-1,41	.157
	1301 TL ve üstü	871	630,87		
39. "Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir."	1300 TL ve altı	400	571,07	-4,70	.000
	1301 TL ve üstü	871	665,82		
40. "Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir."	1300 TL ve altı	400	617,02	-1,74	.081
	1301 TL ve üstü	871	644,72		
41. "İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır."	1300 TL ve altı	400	637,94	-,150	.881
	1301 TL ve üstü	871	635,11		

Maddeler	Ailenin Gelir Durumu	n	SO	z	p
42. "Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir."	1300 TL ve altı	400	632,79	-,351	.726
	1301 TL ve üstü	871	637,47		
43. "Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	641,36	-,507	.612
	1301 TL ve üstü	871	633,54		
44. "Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum." (-)	1300 TL ve altı	400	632,23	-,304	.761
	1301 TL ve üstü	871	637,73		
45. "Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	622,05	-1,04	.297
	1301 TL ve üstü	871	642,41		
46. "Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	612,93	-1,67	.093
	1301 TL ve üstü	871	646,59		
47. "Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	637,39	-,101	.920
	1301 TL ve üstü	871	635,36		
48. "Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir."	1300 TL ve altı	400	642,40	-,569	.570
	1301 TL ve üstü	871	633,06		
49. "Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir."	1300 TL ve altı	400	656,23	-1,51	.131
	1301 TL ve üstü	871	626,71		
50. "Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	632,56	-,533	.594
	1301 TL ve üstü	871	637,58		
51. "Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	631,96	-,311	.756
	1301 TL ve üstü	871	637,86		
52. "Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	637,99	-,371	.711
	1301 TL ve üstü	871	635,09		
53. "Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	628,00	-1,00	.316
	1301 TL ve üstü	871	639,68		
54. "İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağımız bir kararda çocuklarıma danışırım."	1300 TL ve altı	400	654,94	-1,68	.091
	1301 TL ve üstü	871	627,30		
55. "Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	633,62	-,314	.754
	1301 TL ve üstü	871	637,09		
56. "Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	640,08	-,312	.755
	1301 TL ve üstü	871	634,12		
57. "Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir."	1300 TL ve altı	400	648,71	-1,58	.112
	1301 TL ve üstü	871	630,16		
58. "Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	649,32	-1,09	.274
	1301 TL ve üstü	871	629,88		
59. "Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu yerine getirebildiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	640,33	-,315	.753
	1301 TL ve üstü	871	634,01		
60. "Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	629,13	-,516	.606
	1301 TL ve üstü	871	639,16		
61. "Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	630,21	-,438	.661
	1301 TL ve üstü	871	638,66		
62. "Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	622,75	-1,08	.277
	1301 TL ve üstü	871	642,08		
63. "Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	650,20	-1,04	.298
	1301 TL ve üstü	871	629,48		
64. "İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların "eğitim hakkını" güvence altına almıştır."	1300 TL ve altı	400	660,40	-1,77	.075
	1301 TL ve üstü	871	624,80		
65. "Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir."	1300 TL ve altı	400	628,33	-1,02	.308
	1301 TL ve üstü	871	639,52		

Maddeler	Ailenin Gelir Durumu	n	SO	z	p
66. "Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır."	1300 TL ve altı	400	625,59	-,759	.448
	1301 TL ve üstü	871	640,78		
67. "Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	631,15	-,340	.734
	1301 TL ve üstü	871	638,23		
68. "Kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	638,19	-,246	.805
	1301 TL ve üstü	871	634,99		
69. "Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	643,33	-,542	.588
	1301 TL ve üstü	871	632,63		
70. "Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum."	1300 TL ve altı	400	629,61	-,502	.616
	1301 TL ve üstü	871	638,93		

Tablo 18’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtların ailelerinin gelir durumuna göre MannWhitney-U testi sonuçları incelendiğinde m.1, m.3, m.7, m.9, m.12, m.23, m.25, m.33 ve m.39’da farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık yoktur. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde m.1, m.3, m.9 ve m.25’te ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalaması; m.7, m.12, m.23, m.33 ve m.39’da ise ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıktığı görülmektedir.

Madde 1: "Öğretmen adaylarına göre bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir." maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.63$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 662,28$) ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 623,93$) daha yüksektir. Fakat bu madde ters olduğu için ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adayları, ekonomik koşulların yetersizliğinden ötürü zengin-fakir ayrımı yapılmadan tüm çocukların eşit haklara sahip olunmasından yana tutum sergiledikleri için ortalamalarının bu yönde yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Madde 3: "Öğretmen adayları, çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum." maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.21$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 663,42$) ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 623,41$) daha yüksektir. Ekonomik durumu iyi olan aileler küçük yaşlardan itibaren çocuklarını çeşitli sanatsal ve sportif

etkinliklere yönlendirmekte, onlara maddi imkânları doğrultusunda yetişkinlerin yaptıkları aktiviteleri yaptırmaktalar ve onların yeterli düzeyde hayat tecrübesi kazandıklarını düşünerek, çocuklarından birer yetişkin gibi davranmalarını beklemektedirler. Ekonomik durumu biraz daha kötü olan aileler ise bu tür etkinliklere çocuklarını gönderememekte ve çocuklarını sürekli yanlarında tuttıkları için de yaşları 18 yaşını geçse dahi o ailelerin gözünde onlar hala birer küçük çocukmuş gibi değerlendirilmektedirler. Bu durum, ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 7: “*Öğretmen adaylarına göre çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.20$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 644,61$) ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 617,25$) daha yüksektir. Maddi imkânlarından ötürü gelir durumu iyi olan ebeveynlerin her ikisi de çalışma hayatında yer aldıkları için çocuklarına küçük yaşlardan itibaren ya bakıcıları bakmakta ya da kreş gibi yerlere göndermektedirler. Çocuklarıyla belirli zamanlarda vakit geçirebilen aileler, iş temposu yüzünden onların bir an önce yaşına uygun sorumluluklar alma beceresini kazanmalarını beklemektedirler. Bu durumun ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 9: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk hakları eğitimi gereklidir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.45$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 649,16$) ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 629,95$) daha yüksektir. Haklarının bilen tüm çocuklar gelecekte demokrasi kültürünü iyi benimseyen, haksızlığa boyun eğmeyen, çevresindeki kişilerin yardımına koşan duyarlı bir birey olacaktır. Ekonomik gelirleri düşük olan aileler, toplumda zengin-fakir ayrımı yapıldığını düşünmektedirler. Çocuklarının da böyle bir ayrıma maruz kalmalarını istemediklerinden ötürü küçük yaşlardan itibaren çocuk hakları eğitiminin gerekli olduğunu düşünmektedirler. Bu durumun ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 12: “*Öğretmen adaylarına göre çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.46$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,62$) ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 601,99$) daha yüksektir. Tüm bireylerin sağlık hizmetlerinden eşit şekilde yararlanmaları insan haklarından biridir. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirli şartları tamamlayan herkes ülkemizdeki sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde ücretsiz yararlanabilmektedir. Ekonomik durumu iyi olan ailelerin de çalışma hayatı içerisinde sosyal güvenceleri bulunmalarından ötürü sağlık hizmetlerinden yararlanmada sorun yaşamamaktadırlar. Bu durumun ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 23: “*Öğretmen adaylarına göre çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözetilmektedir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.48$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,51$) ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 602,23$) daha yüksektir. Günümüzde her mahallede çocuklar için özel olarak tasarlanmış oyun yerleri bulunmaktadır. Çocuklar, bu oyun parklarından ücretsiz yararlanabilmektedirler. Fakat bazı mahallelerde bu oyun parkları yetersiz kalmakta ve o mahallede yaşayan çocuk nüfusunun kalabalık olmasından ötürü çocuklar yeterli şekilde bu oyun alanlarından yararlanamamaktadırlar. Ekonomik durumu iyi olan aileler ise kendi imkânları doğrultusunda çocuklarını daha uzak mesafelerde bulunan özel işletmelere ait eğlence mekânlarına ya da daha gelişmiş oyun parklarına götürmektedirler. Hatta alışveriş mağazalarında bulunan oyun yerleri de bunlara örnektir. Bu durumun ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 25: “*Öğretmen adaylarına göre suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.01$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 651,92$) ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 628,69$) daha yüksektir. Ekonomik yetersizlikten ötürü suç işleyen insanlarla ilgili medyada çok sayıda haber

yer almaktadır. Bu haberlerde yer alan kişiler içerisinde çocuklar da yer almaktadır. Toplumda sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma ve yardımlaşma gibi kavramlar yaygınlaştıkça suç işleyen çocukların oranı da gün geçtikçe azalacaktır. Çocuğun yüksek yararı gözetilerek suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunması tüm insanlık için gerekmektedir. Bu durumun ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 33: “*Öğretmen adaylarına göre devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.24$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 642,59$) ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 621,66$) daha yüksektir. Devlet, her vatandaşın hakkını gözetip korumakla yükümlüdür. Fırsat ve imkân eşitliği doğrultusunda devlet, özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için de özel tedbirleri alır. Konuya daha duyarlı yaklaştıkları düşüncesiyle, bu durumun ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Madde 39: “*Öğretmen adaylarına göre çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.*” maddesinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-4.70$, $P<0.05$). Ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalaması ($\bar{X} = 665,82$) ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasından ($\bar{X} = 571,07$) daha yüksektir. Gelir durumu iyi olan ailelerin konuya daha bilinçli yaklaştıkları düşünülürse, ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarının ortalamasının daha yüksek çıkmasında bu görüşün etkili olduğu düşünülmektedir.

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma süresince elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlar ve araştırma sonucuna göre geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Çocuk insanlığa bir armağandır ve insanlık çocuğu büyütme, sevgi gösterme, saygı duyma, gelişimine katkıda bulunma ve eğitiminin desteklenmesi yolunda hak ettiklerini vermekle sorumludur.

Çocukluk, daha birkaç yüzyıl öncesinde bile birçok insan tarafından bilinmiyordu; çocukluğun yaşamın ilk on sekiz yılının belirleyicisi olduğu, sonrasında devam edecek gelişim ve işleyişin ise temelini oluşturduğu düşünülüyordu. O dönemlerden günümüze kadar çocuk yetiştirme ve çocuklara uygun davranış yönünden birçok tutum geliştirilmiştir (Gander ve Gandiner, 1993)

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile tüm çocukların bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişimini sağlamak temel ilke olarak benimsenmiştir. Bu ilke, ulusal yasada demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti oluşturmanın temel şartı olarak görülmektedir (Sever, 2002). Sözleşmenin 42. maddesi, *“taraf devletlere sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlama”* yükümlülüğünü getirmiştir (BMÇHS, 1989). Çocuğu doğrudan doğruya ilgilendiren bir sözleşmede yer alan ilke ve hükümlerin çocuklar tarafından bilinmesi bir zorunluluktur.

Haklarının farkında olmayan bir bireyde hak bilincinin ve hakkını kullanma yetisinin oluşması beklenemez. Bilgili, sorumluluk sahibi ve haklarından üst düzeyde faydalanma yeteneği gelişmiş çocukların topluma kazandırılabilmesi ancak iyi bir temel eğitim imkânının sağlanmasıyla mümkündür (Karaman - Kepenekçi, 2000). Çocuğun toplumda sağlıklı bir yaşam tarzına sahip olabilmesi için özgürlük, eşitlik, barış, değerbilirlik, hoşgörü ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesi gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, getirdiği haklar ve standartlarla nitelikli insanın yetiştirilmesini hedeflemektedir. Eğitim yoluyla yetişecek olan çocuklar da nitelikli toplumun oluşturulmasında en önemli etkidir. Çocuk hakları

eğitimine ise çocuğun kendi somut yaşamından ve yakın çevresinden örneklerle başlanmalı ve sınıf ve okul ortamında hayata geçirilerek ocuk da karşısındakinin hakkına saygı gösterme ve kendi hakkını arama bilincinin oluşması amaçlanmalıdır. ocuk hakları eğitimi, ocuk istismarı ve ocuk hakları ihlalleri konusunda da toplumsal farkındalığı arttırmak için önemli bir araçtır.

Bu alışma ile ğretmen adaylarının ocuk ve ocuk haklarına yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak ve geleceğin öğretmenleri olarak düşündüğümüz ğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar ile farkındalık düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Araştırmaya katılan ğretmen adaylarının %31,5'inin Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuduğu, %68,5'inin ise Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okumadığı tespit edilmiştir.

Uçuş (2009), ocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilköğretim programlarındaki yeri ve sözleşmeye yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri adlı çalışmasında, okul yöneticileri ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerde öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ve okul yöneticilerinin Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni ve ocuk haklarını bilmedikleri, sınıfta ve okul ortamında ocuk haklarına yönelik doğrudan çalışmalar yapmadıkları ve ders programlarında yer verildiği kadarıyla ele aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgunun, araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Kaya (2011) tarafından yapılan çalışmanın bulgusuna göre araştırmaya katılan öğrencilerden Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyanların oranı %14,6; sözleşmeyi okumayanlar oranı ise % 85,4'tür. Bu bulgunun, araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Kor (2013) okul öncesi ğretmenlerinin ocuk hakları konusundaki görüşlerinin belirlenmesi adlı çalışmasında ise okul öncesi ğretmenlerinin çoğunluğunun %78,1 Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuduğu; %21,9'nun ise sözleşmeyi okumadığı görülmektedir. Bu bulguyla, araştırmanın bulgusunun eiliştiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan ğretmen adaylarının %41,5'i insan hakları ya da ocuk hakları ile ilgili dersi almış, %58,5'i ise insan hakları ya da ocuk hakları ile ilgili dersi almamıştır.

Kor (2013) tarafından yapılan çalışmanın bulgusuna göre okul öncesi öğretmenlerinin % 29,8'i çocuk hakları konusunda daha önce eğitim aldığı; % 70,2'sinin ise herhangi bir eğitim almadığını belirtmişlerdir. Bu bulgunun, araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından %71,3'ünün branşını severek seçtiği, %28,7'si ise branşını sevmeyerek seçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Branşını severek seçen öğretmen adaylarının oranının yüksek olması sevindirici bir durumdur. Branşını severek seçen öğretmen adayları mesleğe başladıklarında çocuklara ve onların haklarına daha saygılı olacakları düşünülmektedir. Ayrıca bu öğretmenlerin derslerinde bireysel farklılıklara dikkat ederek çocukların da birbirlerinin haklarına ve farklılıklarına saygılı olmalarını sağlayacakları düşüncesi ağır basmaktadır. Bunun sonucunda ise çocuklardaki demokratik tutum ve davranışlar artacaktır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın olduğu maddelere bakıldığında ise kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu bir görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Karaman-Kepenekçi (2006) Türkiye'de üniversite öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları adlı çalışmasında, Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan kız öğrencilerin çocuk haklarına yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır. Bu sonucun, cinsiyetin çocuk haklarına yönelik tutumları etkilediğini göstermektedir. Bu bulgunun, araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Kaya (2011) öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşleri adlı çalışmasında, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerini farklı değişkenler açısından incelemiş ve cinsiyet değişkeninin çalışmada yer alan bazı alt boyutları etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Bu bulgunun, araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Leblebici H. ve Çeliköz, N. (2017) öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları adlı çalışmasında, cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgunun, araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Karaman-Kepenekçi ve Baydık (2009) zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları adlı çalışmasında ise öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarını cinsiyet değişkeni açısından incelemiş ve cinsiyetin çocuk haklarına yönelik tutumlara etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu, araştırmanın bulgusuyla örtüşmemektedir.

Dönmez (2015) ilkökul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki adlı çalışmanın bulgusunda, çocuk haklarına yönelik tutumlarda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç, araştırmanın bulgusuyla örtüşmemektedir.

Tüm bu araştırma bulguları cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde, araştırmalarda birbirinden farklı sonuçlara ulaşıldığı görülebilmektedir. Bu sonuçlar, öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşlerinin ortaya çıkarılmasında cinsiyet değişkeninin temel belirleyici olmadığı şeklinde de yorumlanabilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri öğrenim görülen üniversite değişkenine göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere ise çoklu karşılaştırma testlerinden Tamhane testi uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “*çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir*” maddesine Akdeniz Üniversitesinde okuyan öğretmen adayları, Gazi Üniversitesi ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde (VYYÜ) okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalama ile yanıt vermişlerdir. Akdeniz Üniversitesi ile VYYÜ arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre; Akdeniz Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması ile VYYÜ’de öğrenim gören öğretmen adaylarının ortalaması arasında Akdeniz Üniversitesi lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Eğitim alınan şehrin yaşam kültürünün öğrencinin olayları değerlendirmedeki bakış açısını da etkilediği düşünülmektedir. Akdeniz Üniversitesi bulunduğu coğrafi özellikler bakımından daha rahat, az çocuklu ailelerin bulunduğu, turizm sebebiyle gelişmişlik düzeyinin yüksek olduğu bir coğrafyadır. Bu coğrafyadaki ailelerin çocuklarına yönelik davranışlarına eğitimleri sürecinde tanık olan öğretmen adaylarının, çocuğun kendine ait özel alanının olması gerektiği hususunda daha olumlu fikirler geliştirerek bu maddeyi yüksek ortalama ile yanıtladıkları düşünülmektedir. VYYÜ’nün içinde bulunduğu Van şehrinde ise genellikle çok çocuklu, kalabalık aileler

yaşamaktadır. Burada öğrenim gören öğretmen adayları buradaki halkın yaşamına da tanık olmaktadır. Geniş aile kültürünün yaygın olduğu bu coğrafyada çocuğa ait özel alanı belirlemek de zorlaşmakta hatta çocuğa ait özel alanın sağlanması bir ihtiyaç olarak bile görülmemektedir. Buna tanık olduğunu düşündüğümüz VYYÜ'deki öğretmen adaylarının ise bu durumdan etkilenmiş olabilecekleri düşüncesiyle maddeyi daha düşük ortalamayla yanıtlamışlardır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri öğrenim gördükleri program türlerine göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere ise çoklu karşılaştırma testlerinden Tamhane testi uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, "*okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum*" maddesine Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adayları; Türkçe-Sosyal programında öğrenim gören öğretmen adaylarından, diğer programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarından ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adaylarından daha yüksek ortalama ile yanıt vermişlerdir. Buna göre; Fen-Matematik programında öğrenim gören öğretmen adayları; Türkçe-Sosyal programında, diğer programlarda ve Temel Eğitim programında öğrenim gören öğretmen adayları arasında Fen-Matematik programı lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bölümleri gereği daha mantıksal çerçevede olayları ele aldığını düşündüğümüz Fen-Matematik programlarında eğitim gören öğretmen adayları, okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygunluğu konusunda daha olumlu görüşlere sahipken; bu programın haricindeki programlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının konuya daha hassas ve duygusal yaklaşmış olma ihtimalleriyle bu maddeye daha düşük ortalamayla yanıt vermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri yaşamının çoğunu geçirdiği yerleşim birimine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya (2011) tarafından yapılan benzer çalışmada ise yaşamlarının çoğunu geçirdiği yerleşim birimine göre katılımcıların çocuk haklarına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgunun, araştırma bulgusuyla örtüşmediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyup-okumama durumuna göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar incelendiğinde maddelerin birçoğunda Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni okuyan öğretmen adaylarının verdikleri yanıtların ortalaması, sözleşmeyi okumayan öğretmen adaylarının ortalamasından daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, *“Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi (BMÇHS) çocuklar tarafından bilinmektedir”* maddesine BMÇHS'yi okuyan öğretmen adayları, BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalamayla yanıt vermişlerdir. Haklarını bilmeyen bir bireyde hak bilincinin oluşması beklenemez. Haklarının varlığından haberdar olmayan çocuklar ise hak talebinde bulunamazlar. Sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirilen çocuklar yetişkinlik dönemlerinde de haklarını kullanma ve başkalarının haklarına saygı duyma konusunda bilinçli bireyler olacaklardır. BMÇHS'yi okuyan öğretmen adayları da bu sebeple olumlu yönde yanıt vermişlerdir.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, *“çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum”* maddesine BMÇHS'yi okuyan öğretmen adayları, BMÇHS'yi okumayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalamayla yanıt vermişlerdir. BMÇHS'yi okuyan öğretmen adayları; ailenin çocuk üzerinde istediği tasarrufu yapamayacağı, çocuğun bir birey olarak sahip olduğu hakların aile tarafından görmezden gelinemeyeceğini ve çocuğun her türlü zorlama, baskı ve şiddet ortamından korunması gerektiği konusunda farkındalık geliştirdikleri düşünülerek bu maddeye daha yüksek ortalama ile olumlu yanıt vermişlerdir. Kobat (2009), ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları ışığında çocuk suçluluğu ve nedenleri adlı çalışmasında, Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesine kısaca değinerek; çocuklara özgü koruyucu ve destekleyici nitelikteki güvenlik tedbirlerinin varlığından bahsetmiştir. Bunlar, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bu tedbirlerde, her daim çocuğun aile içinde korunması ilkesi göz önünde

bulundurulmalıdır. Bu bulgunun olumlu özellikleri ele alması açısından araştırma bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri, insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili ders alıp-almama durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan, Torun ve Akgün (2014) okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi adlı çalışmasında, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir ders alıp-almama değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuç, araştırmanın bulgusuyla örtüşmemektedir.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “*evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir*” maddesine insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili dersi alan öğretmen adayları, bu dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalamayla yanıt vermişlerdir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’ne göre tüm çocuklar eşit haklara sahiptirler. Sözleşmenin 2. maddesine göre çocuğun anne ve babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin diğer bireylerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan görüşleri ya da inançları sebebiyle her türlü ayrıma veya cezaya tabi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için devletler gerekli tüm uygun önlemi almak durumundadırlar. Bu alanda ilgili dersi alan ve konuyla ilgili bilgi sahibi olduğunu düşündüğümüz öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında bu durum etkili olmuştur.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “*çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum*” maddesine insan hakları ya da çocuk hakları ile ilgili dersi alan öğretmen adayları, bu dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalamayla yanıt vermişlerdir. İnsan hakları veya çocuk haklarına yönelik bir ders alan öğretmen adayları, daha yüksek bir özgüven ve bilgi birikimi sayesinde çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgilerinin yeterli seviyede olduğunu düşünmektedirler.

Fazlıoğlu (2007) çalışmasında öğretmen ve yöneticilerin çocuk haklarını kavramış olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir.

Karaman-Kepenekçi ve Baydık (2009), zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları adlı çalışmasında ise zihin engelliler öğretmenliği

programında öğrenim gören öğrencilerden hiç kimse çocuk hakları ya da insan haklarına ilişkin ders almadıkları için bu değişkenin tutumlar üzerindeki etkisi araştırılamamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri sınıf düzeyine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan, Torun ve Akgün (2014) okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi adlı çalışmasında, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Bu sonuç, araştırmanın bulgusuyla örtüşmemektedir.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “*çocuk hakları eğitimi gereklidir*” maddesine 3. ve 4. sınıfta okuyan öğretmen adayları, 1. ve 2. sınıfta okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalamayla yanıt vermişlerdir. Öğretmenliğe yönelik almış oldukları eğitimin daha fazla olmasından yola çıkarak çocuk hakları konusuna daha vakıf oldukları varsayılan öğretmen adaylarının doğal olarak çocuk hakları eğitiminin gerekliliği konusunda da 1. ve 2. sınıf öğretmen adaylarına göre daha hassas bakış açısına sahip oldukları düşünülmüştür.

Decoene ve DeCock (1996) araştırmasında, çocuk hakları öğretiminden çocukların zevk aldıkları ve çocuk hakları ile ilgili etkinliklere ilgi duydukları sonucuna ulaşmıştır. Çocuk hakları eğitimi alan çocuklar, bu eğitimi almayan çocuklara göre yetişkinlere ve diğer çocuklara karşı daha saygılı davranmaktadırlar. Bu bulgunun araştırma bulgusunu destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.

Howe ve Covell (1999) yaptıkları çalışmalar neticesinde çocuk haklarına yönelik eğitim sürecinden geçen çocuğun; sahip olduğu haklar hususunda daha bilinçli olduğunu, bununla birlikte diğer bireylerin haklarına saygı duymaya yönelik tutumunun da daha fazla olduğunu görmüşlerdir. Çocuk haklarına dair olumlu görüşlerin oluşturulmasında bu konudaki her türlü bilgilendirmelerin doğrudan etkili olduğunu vurgulamışlardır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri branşını severek ve sevmeyerek seçme durumuna göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ankette anlamlı farkın olduğu maddelere ait ortalamalar bakıldığında ise branşını severek seçen öğretmen adaylarının ortalamasının tüm maddelerde yüksek çıktığı görülmüştür.

Dönmez (2015) ilkokul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki adlı çalışmasında, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmenlerin mesleğini istemeyerek seçen öğretmenlere göre çocuk haklarına yönelik tutum ortalamalarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu, araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri ailelerinin gelir durumuna göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “*çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum.*” maddesine ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adayları, ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalamayla yanıt vermişlerdir. Ekonomik durumu iyi olan aileler küçük yaşlardan itibaren çocuklarını çeşitli sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirmekte, onlara maddi imkânları doğrultusunda yetişkinlerin yaptıkları aktiviteleri yaptırmaktalar ve onların yeterli düzeyde hayat tecrübesi kazandıklarını düşünerek, çocuklarından birer yetişkin gibi davranmalarını beklemektedirler. Ekonomik durumu biraz daha kötü olan aileler ise bu tür etkinliklere çocuklarını gönderememekte ve çocuklarını sürekli yanlarında tuttukları için de yaşları 18 yaşını geçse dahi o ailelerin gözünde onlar hala birer küçük çocukmuş gibi değerlendirilmektedirler. Bu durum, ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olmuştur.

Öğretmen adaylarının maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, “*çocuk hakları eğitimi gereklidir.*” maddesine ailelerinin gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adayları, ailelerinin gelir durumu 1301 TL ve üstü olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalamayla yanıt vermişlerdir. Haklarının bilen tüm çocuklar gelecekte demokrasi kültürünü iyi benimseyen, haksızlığa boyun eğmeyen, çevresindeki kişilerin yardımına koşan duyarlı bir birey olacaktır. Ekonomik gelirleri düşük olan aileler, toplumda zengin-fakir ayrımı yapıldığını düşünmektedirler. Çocuklarının da böyle bir ayrıma maruz kalmalarını istemediklerinden ötürü küçük yaşlardan itibaren çocuk hakları eğitiminin gerekli olduğunu düşünmektedirler. Bu durumun ailelerinin

gelir durumu 1300 TL ve altı olan öğretmen adaylarının ortalamasının yüksek çıkmasında etkili olmuştur.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulguları ışığında şu önerilerde bulunulmuştur:

Öğretmen adaylarının çocuk hakları konusundaki görüşlerine yönelik ülkemizde daha çok bilimsel araştırmalar yapılmalı ve çocuk hakları konusu derinlemesine tüm boyutlarıyla incelenmelidir. Bu tür çalışmalar, eğitim fakültelerinin tüm branşlarını da içine alacak şekilde genişletilmelidir.

Araştırma bulgusuna göre öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun BMÇHS'yi okumadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle BMÇHS, söz konusu eğitim programlarına dâhil edilmeli veya bir dersin içinde öğretilmelidir.

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun çocuk haklarıyla ilgili herhangi bir eğitim almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim fakültelerine zorunlu ders olarak *Çocuk Hakları ve Hukuk* dersinin dâhil edilmesi gerekmektedir. Böylece her bir öğretmen adayı, okuldan mezun olduğunda çocuk hakları konusunda bilimsel ve hukuki bilgilere yeterli düzeyde sahip olabilecektir.

Eğitim fakültelerindeki öğretmen adaylarına, çocuk haklarının öğretimine yönelik etkinlik temelli, uygulamalı çalışmalar yaptırılmalıdır. Bu yönlü çalışmalar, geleceğin öğretmenleri sayılan öğretmen adaylarının çocuk haklarını özümsemesine yardımcı olacak ve gündelik yaşamda çocuk haklarına yönelik farkındalıkları da artacaktır.

Çocuk hakları konusunda bu dersi okutacak eğitimcilerin de alanda eğitim görmüş ve yeni yöntemleri kullanacak bilgi ve beceriye sahip olmaları beklenmektedir. Bu sayede çocuk haklarına yönelik edindikleri yeni izlenimleri, öğretmen adaylarına daha bilimsel şekilde aktarabilirler.

KAYNAKÇA

- Akar, L.Ö. (2013). *Çocuk hakları bağlamında çocuklarda eğitim*. Çağ Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Akarşlan, M.(1998). *Ana hatlarıyla çocuk hakları ve çocuk hakları mevzuatı*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Aktürk, S. (2006). *Avrupa birliği sürecinde Türkiye’de çocuk hakları ve güvenliği*. Mustafa Kemal Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Akyüz, E. (1980). Çocuk hakları bildirisi ve Türk hukuk sistemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt13, Sayı 1, 1980, 339-365.
- Akyüz, E. (2000) *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basım Evi
- Akyüz E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel İlkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 151, 1-26.
- Akyüz, E. (2015). *Çocuk hukuku: çocukların hakları ve korunması*. Ankara: Pegem Akademi.
- Altunya, N. (1998). *Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi*. İstanbul: Düzgün Yayıncılık.
- Aral, N.& Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 1-25.
- Aras, H.; Birinci, F. ve Uluç, F. (2001). İkinci uluslararası eğitimde çocuk hakları Konferansı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 1-25.
- Araz, Y. (2013). *16. yüzyıldan 19. yüzyıl başlarına Osmanlı Toplumunda Çocuk Olmak*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Ballar, S. (1998). *Çocuk hakları*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Bulandere, V. (2014). *Öğrencilerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi kazanımlarını elde etme düzeyleri ve derse yönelik görüşleri*. Atatürk Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cılga, A. (2001). Çocuk hakları ve eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 151, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı.

- Cılga, İ. (1999). *Türkiye’de çocuk hakları çalışmaları. Cumhuriyet ve çocuk. II. Ulusal çocuk kültürü kongresi.* (Yayıma Hazırlayan: B. Onur) Ankara: AÜ Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, s. 506-516.
- Cılga, İ. (2001). Demokrasi insan hakları kültürü ve çocuk hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.
- Cılga, İ. (2010). Yaşam kalitesi açısından çocuk haklarına bütüncül yaklaşım. *Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşmenin 20. yılında Türkiye’de çocuk hakları.* Eds. Hakan Acar ve Arzu İçağasıoğlu Çoban. Ankara: Maya Akademi.
- Claude, R. P. (2003). *Yaygın insan hakları eğitimi.* (M. Çevik, Çev). İstanbul: Ayyıldız Yayınevi.
- Çandarlıoğlu, G. (1977). *Türk destan kahramanları.* İstanbul: And Yayınları
- Çavuşoğlu, T. (2005). *Sosyal hizmetlerin yakın tarihinden sayfalar-Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Yaprakları (1917-1983).* Ankara: Sabev Yayıncılık
- Çeçen, A. (2000). *İnsan hakları.* İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Çetinkaya, N. (1998). *Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışının değerlendirilmesi.* Marmara Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çiftçi, A. (2006). *Vatandaşlık bilgisi, demokrasi ve insan hakları.* Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları.* Ankara: Pegem Akademi.
- Dağı, İ., Polat, N. (2004). *Herkes için demokrasi ve insan hakları.* Ankara: Liberte Yayınları.
- Decoene, J., DeCock, R. (1996). The children’s rights Project in the primary school in Bruges. E. Verhellen (Ed.), *Monitoring children’s rights.* The Hague: Kluwer Law International, 627-636
- Değirmencioğlu, S. (2010). Tersten katılım: katılım hakkı üzerine bir değerlendirme. *Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşme’nin 20. yılında Türkiye’de çocuk hakları.* Eds. Hakan Acar ve Arzu İçağasıoğlu Çoban. Ankara: Maya Akademi.
- Demirci, G. (2010). *Türk medeni hukukunda çocuğun korunması.* Selçuk Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Doğan, İ. (2000). *Akıllı küçük.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Doğan, İ. (2001). Çocuk hakları açısından Türkiye’de çocuk olgusu. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 151.
- Doğan, İ. (2005). *Modern toplumda vatandaşlık demokrasi ve insan haklarının kültürel temelleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, Y., Torun, F., & Akgün, H. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 503-516.
- Donuk, A. (1980). Çeşitli topluluklarda ve Eski Türklerde aile. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C.33, Sayı 33, 147-168.
- Dönmez (2015). *İlkokul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki*. Gazi Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Elkind D. (2001). *Değişen dünyada çocuk yetiştirme ve eğitim, Dünyada ve Türkiye’de değişen çocukluk* (Çev. Emine Gül Kapçı). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Emini, M. E. (2004). Hak kavramı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 203-216.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Ersoy, A. F. (2011). İlköğretim öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin algıları. *İlköğretim Online*, 10(1).
- Ersoy, A. F. (2011). An area neglected in citizenship education: Children’s rights education at home and at school. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2012, 4(2), 359-376
- Evik, A. H (1998). *Çocuk suçlarının yargılanması ve yaptırımların uygulanması rejimi*. İstanbul Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan çocuk hakları konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri*. Yeditepe Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Franklin, B. (1993). *Çocuk hakları*. Çeviren: Türker, A. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gander, M.J. and Gardiner, H.W. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Yayıma Hazırlayan: Onur, B. (2001). Ankara: İmge Kitabevi.

- Gıl'adı A. (2001). *Is there a concept of childhood in islamic civilization?.* Ankara:3.Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Dünyada ve Türkiye'de DeğişenÇocukluk.
- Gökkaya, Ş. (1995). Çocuk hakları sözleşmesine konan çekinceler. *İstanbul Dergisi*, C. 69, S. 10-11 12, Ekim-Aralık 1995 s. 613.
- Gülmez, M.(2001). *İnsan hakları ve demokrasi*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Güngör, E. (1997). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güriz, A. (1992). *Hukuk Felsefesi*. Ankara: AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları
- Hill, M. ve Tisdall. K. (1997). *Children and society*. United Kingdom: Longman.
- Hizmetler, Ç. İ., İstismarı, Ç., Kahramanoğlu, E., & Dinçer. (2003). U. A. Çocuk Hakları.
- Hodgkin, R. & Newell, P.(1998). *Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama el kitabı*. Unicef.
- Howe, R. B. and Covell, K. (1999). The impact of children's rights education: A Canadian study. *International Journal of Children's Rights*, 7, 171-183.
- Howe, R. B. and Covell, K. (2005). *Empowering children: Children's rights education as a pathway to citizenship*. London: University of Toronto Press.
- Işıkcı, Y.M. (2013). *Sosyal politika açısından Türkiye'de çocuk hakları sorunu: Alana ilişkin bir araştırma*. İnönü Üniversitesi: Yayımlanmış doktora tezi.
- İnan, A.N. (1968a). Çocuk hakları beyannamesi ilkelerinin Türk hukuk sistemine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 201-219.
- İnan, A. (1968b). *Çocuk hukuku*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:3
- İnan, R.(1979). *Devletimizin çocuklara bakış açısı*. İstanbul: Erdini Basımevi.
- James, A. (2008). *Key concepts in childhood studies*. California: Sage Publications.
- Jones, G. A. (2005). Children and development: rights, globalization and poverty. *Progress in Development Studies*, 5 (4), 336-342.
- Kaboğlu, İ. Ö. (1993). *Özgürlükler hukuku*. İstanbul: Afa Yayınları.
- Karagöz, Y. (2002). Liberal öğretilerde adalet, hak ve özgürlük. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(267-295).
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2000). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Ani Yayıncılık.

- Karaman-Kepenekçi, Y. (2006). A study of university students' attitudes towards children's rights in turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14, Number 3.
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2008). *İnsan hakları ve vatandaşlık*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Karaman-Kepenekçi, Y. ve Baydık, B. (2009). Zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt: 42, sayı: 1, 329-350
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2010). Children's social rights in social studies textbooks in Turkish elementary education. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2, 576-581.
- Karaman-Kepenekçi, Y. ve Aslan, C. (2011). *Okul öncesi döneme seslenen kitaplarda çocuk hakları*. Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim, Araştırma ve İnceleme Dizisi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 15. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, K. (2010). Sosyal politika açısından Türkiye'de çocuklar. *Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşmenin 20. yılında Türkiye'de çocuk hakları*. Eds. Hakan Acar ve Arzu İçağasıoğlu Çoban. Ankara: Maya Akademi.
- Karcı, Y. (2016). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları konusunda farkındalık düzeylerini belirleyen faktörler*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kaya, S.Ö. (2011). *Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri*. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kent Kükürtçü, S. (2011). *5-6 yaş çocuklarının ailelerinin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kobat, İ.B. (2009). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları ışığında çocuk suçluluğu ve nedenleri*. Kırıkkale Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- Koca, K. - Uğurlu, S. (2010). Dede Korkut hikayelerinden hareketle Türk kültüründe erkek evlat olarak oğul kavramı. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 22. Celalabat-Kırgızistan, 1-10.
- Koman, E. (2011). Çocuklar için daha iyi bir dünya talebi: çocuk hakları. *Çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Kop, Y. ve Tuncel, G. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çocuk haklarını algılamaları. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 6(1): 106-124.
- Kor, K. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerinin belirlenmesi*. On Sekiz Mart Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kurt, S.L. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* Yıl: 16 Sayı: 36 Tarih: Ocak-Haziran 2016 Ss: 99-127 Issn: 2148-9424.
- Leblebici, H. ve Çeliköz, N. (2017). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 307-318.
- Merey, Z. (2012a). *Türkiye ve ABD'deki sosyal bilgiler ders kitaplarında çocukların katılım haklarına yer verilme düzeyinin karşılaştırılması*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Merey, Z. (2012b). Children rights in social studies curricula in elementary education: A comparative. Erken çocukluk dönemi eğitimi küresel sorunları ve çocuk hakları uluslararası konferansı. *Zirve Üniversitesi, Gaziantep, 27-29- Nisan 2012*.
- Merey, Z. (2016). *Çocuk hakları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Morine, S.J. (2000). *Children's and parents' attitudes towards children's rights and perceptions of family relationship*. Toronto University: Unpublished master thesis.
- Moroğlu, N. (2003). *Türkiye'de ve dünyada çocuk hakları*. İstanbul: Alman Liseleri Kültür ve Eğitim Vakfı.
- Musayeva, G. (2013). *Avrupa Birliği, Türkiye ve Azerbaycan Cumhuriyetlerinde çocuk hakları*. Selçuk Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Müftü G. (2001). Çocukların hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 151, 1-11.
- Nelken, D. (1998). *Afterword: choosing rights for children*. G. Douglas and L. Sebba (ed) *Children's Rights and Traditional Values*. Aldershot: Ashgate.

- Neslitürk S. Ersoy, F. (2007). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarının öğretime ilişkin görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 245-257.
- Okay, C. (2005). Türkiye’de çocuk tarihi: Tespitler ve öneriler. *Kebikeç*, 19, 121-127.
- Onur, B.(1994). Toplumsal tarihte çocuk. *Sempozyum*, 23-24 Nisan(1993). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Onur, B. (2005). *Türkiye’de çocukluğun tarihi*. Ankara:İmge Kitapevi
- Onur, B.(2007). *Çocuk, tarih ve toplum*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Özdemir Doğan, G. (2017). *Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: Anlayışlar ve uygulamalar*. Gaziantep Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Öztan, G. (2009). *Türkiye’de çocukluğun politik inşası*. İstanbul Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Peker, R. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (Manisa ili örneği)*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Polat, O. (1997). *Çocuk hakları nedir?* İstanbul: Analiz Yayınları
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1. Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Postman, N.(1995). *Çocukluğun yok oluşu*, (çev: İnal, K.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Salman-Osmanağaoğlu, Y. (2007). *Uşak ili lise son öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin görüşleri*. Ankara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2017). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(2).
- Semerci, B. (2006). *Birlikte büyütelim*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Serozan, R.(2005). *Çocuk hukuku*. İstanbul. Vedat Yayıncılık.
- Sever, S. (2002). Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesin Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 35 Sayı: 1-2
- Şahin-Sak, T. (2016). Çocukluğun tarihi. (Ed: Merey, Z.) *Çocuk hakları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, H. (2013). Eğitim ve oyun bağlamında 19. yüzyılda Türk çocukluk anlayışında değişimler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 215-249.

- Tan, M. (1994). *Çocukluk, dün ve bugün. Toplumsal tarihte çocuk*. Ankara.
- Taşkın, Ö. (2006). *Velayette çocuğun yüksek yararı*. Anadolu Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Tibbits, F. (1997). *An annotated primer for selecting democratic and human rights education teaching materials*. Amsterdam: Open SocietyInstitute/Human Rights Education Associates.
- Tiryakioğlu, B. (1991). *Çocukların korunmasına ilişkin milletler arası sözleşmeler ve Türk hukuku*. Ankara: Başbakanlık A.A.K. Bilim Serisi.
- Topsakal C. (2012). Eğitim fakültesi öğretmen adaylarının öğrenci haklarına ilişkin bilgi düzeyleri. *Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri*, Vol. 12, Pp.75-771.
- Torun, F. (2011). *Çocuk hakları öğretiminde oyun yönteminin başarıya, kalıcılığa ve tutuma etkisi*. Adıyaman Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Tunç, D. (2008). *Çocuk hakları sözleşmesinin eğitim politikalarına yansımaları konusunda milli eğitim bakanlığı uzmanlarının görüşleri*. Ankara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Turhan, M. (2005). *Anayasal devlet*. Ankara: Naturel Kitap Yayın Dağıtım.
- Türkdoğan, O. (1996). Türk ailesinin yapısı ve tarihi gelişimi. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*.
- Türkiye Gündemi (2008).
- Uçuş, Ş. (2009). *Çocuk hakları sözleşmesinin ilköğretim programlarındaki yeri ve sözleşmeye yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri*. Hacettepe Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Uçuş, Ş.(2013). *Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi: Yayınlanmış doktora tezi.
- Uluç, F. Ö. (2008). *İlköğretim programlarında çocuk hakları*. Ankara Üniversitesi: Yayınlanmış doktora tezi.
- Uluğtekin, S. (1994). *Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını.
- UNICEF, (1988). *The future united nations convention on the rights of the child : A DCI/UNICEF briefing kit*. Geneva, Switzerland, New York: Defence for Children International.
- UNICEF, (2008). *Önce çocuklar*. Ankara: UNICEF.

- UNICEF, (2009). *Birleşmiş milletler çocuk hakları komitesinin çocuk haklarına dair sözleşmeye ilişkin genel yorumları 2008 – 2011*. International Children's Center ICC Uluslararası Çocuk Merkezi Çocuk Hakları Serisi 10
- Unutkan, Ö. P. (2008). İnsan hakları, çocuk hakları ve eğitimi. A. Oktay (Der.). *Eğitim bilimine giriş* (98-120). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. TSA / Yıl: 12, S: 1, Nisan 2008.
- Ünal, Ş. (1995). *Avrupa insan hakları sözleşmesi*. Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2004). Bir değer olarak çocukluk. *Üniversite ve Toplum Dergisi*.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi*(25. Baskı).İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yegin, A. (2006).*Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik büyük lügat*. İstanbul: Sebat Yayım.
- Yerasimos M. (1993). *16.-19. yüzyıl gravür ve sulu boyalarında Osmanlı figürleri, toplumsal tarihte çocuk sempozyum kitabı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Yurtsever M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Marmara Üniversitesi: Yayımlanmamış doktora tezi.
- Wald, M.S. (1987). Children's rights: a framework for analysis. B. Landau (Ed.). *Children's rights in the practice of family law* (p.3-27). Toronto: Carswell.
- Washington, F. (2010). *5-6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katımlı çocuk hakları eğitimi programının etkinliğinin incelenmesi*. Marmara Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Zöğ, D. A. (2008). *Öğrencilerin çocuk haklarını algılama düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Beykent Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Online Kaynaklar

- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Güncel Türkçe Sözlük, [Çevrim-içi: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts], Erişim tarihi: 8 Mart 2016.

- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi (1989). [Çevrim-içi: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf], Erişim tarihi: 17 Şubat 2016.
- Çocuk Koruma Kanunu (2005). [Çevrim-içi: <http://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>], Erişim tarihi: 12 Nisan 2016.
- Türk Ceza Kanunu (2004). [Çevrim-içi: <http://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>], Erişim tarihi: 15 Nisan 2016.
- Türk Medeni Kanunu (2001). [Çevrim-içi: <http://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>], Erişim tarihi: 19 Nisan 2016.
- UNICEF Türkiye. [Çevrim-içi: http://www.unicef.org/turkey/hm/_hm8b.html], Erişim tarihi: 23 Eylül 2016.
- UNICEF'in Tarihçesi. UNICEF Türkiye Milli Komitesinin tarihçesi. [Çevrim-içi: <https://www.unicefturk.org/yazi/tarihce>], Erişim tarihi: 25 Eylül 2016.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. [Çevrim-içi: <http://www.anayasa.gov.tr/mevzuat/anayasasa>], Erişim tarihi: 13 Ekim 2016.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. [Çevrim-içi: www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf], Erişim tarihi: 2 Ocak 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. [Çevrim-içi: resmigazete.gov.tr/arşiv/14574.pdf], Erişim tarihi: 5 Ocak 2017.

EK 1 : ANKET FORMU**ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Değerli Öğretmen Adayları, bu araştırmanın amacı, geleceğin öğretmenlerinin, çocuk haklarına ilişkin görüşleri hakkında bilgi toplamaktır. Vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel araştırmalar için kullanılacaktır.

Anket formundaki çocuk hakları bölümünü cevaplamaya başlamadan önce, lütfen anket formunun I. Bölümünde yer alan sizinle ilgili kişisel bilgileri doldurunuz. Sonra anket bölümüne geçiniz.

Değerli görüşleriniz ve desteğiniz için teşekkür ederim.

I. BÖLÜM:**KİŞİSEL BİLGİLER:****1. Cinsiyet:**

- (1) Kadın (2) Erkek

2. Öğrenim gördüğünüz üniversitenin adı nedir?

- (1) Yüzüncü Yıl Üniversitesi (2) Gazi Üniversitesi (3) Akdeniz Üniversitesi

3. Bölümünüz:

- (1) Okul Öncesi Öğretmenliği (5) Fen Bilimleri Öğretmenliği (9) Din K. Öğret.
 (2) Sınıf Öğretmenliği (6) Matematik Öğretmenliği
 (3) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (7) PDR
 (4) Türkçe Öğretmenliği (8) İngilizce Öğretmenliği

4. Annenizin eğitim durumu nedir?

- (1) Okur-yazar değil (2) Okur-yazar

5. Babanızın eğitim durumu nedir?

- (1) Okur-yazar değil (2) Okur-yazar

6. Kardeşiniz durumunuz?

- (1) Kardeşi yok (2) Kardeşi var

7. Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yerleşim birimi neresidir?

- (1) Kırsal (2) Kentsel

8. Çocuk Hakları Sözleşmesini okudunuz mu?

- (1) Evet (2) Hayır

9. Sizce çocuğun en önemli hakkı hangisidir?

- (1) Yaşama hakkı (4) Katılım hakkı
 (2) Gelişim hakkı (5) Eğitim hakkı
 (3) Korunma hakkı (6) Hepsini

10. İnsan hakları veya çocuk hakları ile ilgili herhangi bir ders aldınız mı?

(1) Evet (2) Hayır

11. Öğrenim gördüğünüz sınıf düzeyiniz nedir?

(1) 1.sınıf (2) 2.sınıf (3) 3.sınıf (4) 4.sınıf

12. Branşınızı severek mi seçtiniz?

(1) Evet (2) Hayır

13. Ailenizin gelir durumu nedir?

(1) 0-1300 TL (2) 1301-2500 TL (3) 2501-4000TL (4) 4001-üstü

II. BÖLÜM

GENEL OLARAK ÇOCUK HAKLARI	Katılıyorum (3)	Kısmen Katılıyorum (2)	Katılmıyorum (1)
1.Bütün çocukların eşit haklara sahip olması gereksizdir.	(3)	(2)	(1)
2.Çocuğun kendine ait özel yaşantısı olması gerekir.	(3)	(2)	(1)
3.Çocuk haklarına göre 18 yaşına kadar çocuk olarak nitelendirilmenin doğru olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
4.Çocuğun dini ve dili ne olursa olsun saygı görmesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
5.Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklar tarafından bilinmektedir.	(3)	(2)	(1)
6.Çocuk hakları medyada yeterli derecede yer almaktadır.	(3)	(2)	(1)
7.Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar almayı öğrenmesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
8.Çocuk hakları farkındalığının çocuklarla ilgili kurum ve kişilerde var olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
9.Çocuk hakları eğitimi gereklidir.	(3)	(2)	(1)
10.Çocukların eğitimi ve denetimi ile ilgilenen personel çocuk hakları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibidir.	(3)	(2)	(1)
11.Çocuk Hakları Sözleşmesi ile benimsenen hukukî ve ahlâkî yaklaşımların ayrıntılı bir şekilde eğitim programlarına sokulması gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)

YAŞAMA HAKKI	Katılıyorum (3)	Kısmen Katılıyorum (2)	Katılmıyorum (1)
12.Çocuklar sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanabilmektedir.	(3)	(2)	(1)
13.Çocuklara zincir, kelepçe vb. aletler takılmalıdır.	(3)	(2)	(1)
14.Suçta itilmiş çocuklar topluma yeterli düzeyde kazandırılmaktadır.	(3)	(2)	(1)
15.Çocuk doğmadan önce de belirli haklara sahiptir.	(3)	(2)	(1)
16.Çocuk haklarının doğuştan kazanılan bir hak olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
17.Engelli çocuklar, oyun alanlarından engelli olmayan çocuklarla aynı ortamda ve birlikte yararlanabilmektedir.	(3)	(2)	(1)
18.Ülkemizde sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar için yardım ve hizmet veren bir kurumun var olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
19.Çocukların işlediği suçlara ömür boyu hapis cezası verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
20.Çocuğun istediğinde kendi başına yaşaması gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
GELİŞİM HAKKI	Katılıyorum (3)	Kısmen Katılıyorum (2)	Katılmıyorum (1)
21.Çocuğun kendi kültürel kimliğine, dinine ve değerlerine ayrıca başkalarının kültür ve değerlerine saygısının geliştirilmesi için teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
22.Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun, gelişmelerini engellemeyecek ve eğitsel nitelikte olması gerekir.	(3)	(2)	(1)
23.Çevre planlamasında çocukların oyun yeri gereksinimleri de gözletilmektedir.	(3)	(2)	(1)
24.Televizyon programlarında çocukların; yetişkin dil, davranış, giysilerle, makyaj ve görüntülerle yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
25.Suç işlemiş çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmelerine ve toplumla bütünleşmelerine yardımcı olunmalıdır.	(3)	(2)	(1)
26.Çocuk üzerinde ailenin sınırsız etkisinin bulunması gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)

27.Haklarını bilen çocuklar yetiştirme anlayışımızın olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
28.RTÜK içinde özel bir Çocuk Komisyonunun oluşturulması gerekir.	(3)	(2)	(1)
29.İnternetteki oyun siteleri çocuk haklarını ihlal etmektedir.	(3)	(2)	(1)
30.Çocuğun bütün yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirebilmesi gereksizdir.	(3)	(2)	(1)
KORUNMA HAKKI	Katılıyorum (3)	Kısmen Katılıyorum (2)	Katılmıyorum (1)
31.Çocuğun aile içi şiddete karşı korunması gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
32.Çocukların savaşlardan ve çatışmalardan korunmaları gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
33.Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerekir.	(3)	(2)	(1)
34.Çocuk hakları ihlallerinin değerlendirilmesine yönelik şikâyet mercileri olmalıdır.	(3)	(2)	(1)
35.Anne babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
36.Annesi hapisanede olan çocuğun annesi ile birlikte ceza çekmesinin doğru olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
37.Çocukların haklarının ebeveynler tarafından denetlendiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
38.Evlilik dışı doğan çocuklara, evlilikten doğan çocuklarla aynı haklar getirilmelidir.	(3)	(2)	(1)
39.Çocuk mahkemelerinin sayısının artırılması gerekir.	(3)	(2)	(1)
40.Asgari evlilik yaşının hem kızlar hem de erkekler için 18 yaşa çıkarılması gerekir.	(3)	(2)	(1)
41.İslah evlerinde sokak çocuklarına yeterli şekilde sahip çıkılmaktadır.	(3)	(2)	(1)
42.Ailesinde kan davası olan çocukların devlet tarafından güvence altına alınması gerekir.	(3)	(2)	(1)
43.Çocukların zararlı maddelere karşı yeterince korunduğunu ve bu maddeleri çocuklara verenlerin yeterince cezalandırıldığını düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)

44.Yetişkinlerin kendi çıkarları için çocukları kullandıklarını düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
KATILIM HAKKI	Katılıyorum (3)	Kısmen Katılıyorum (2)	Katılmıyorum (1)
45.Çocuğun, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendisinin vermesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
46.Çocuğun istediği televizyon programını izleyebilmesi, istediği müziği dinleyebilmesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
47.Çocuğa kendi haklarını kullanacağı ortamların ve fırsatların verildiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
48.Çocuğun gideceği okulun seçiminde fikrinin alınması gerekir.	(3)	(2)	(1)
49.Çocuğa önemli bir tıbbi tedavi uygulanması gerektiğinde, onun fikrinin alınması gerekir.	(3)	(2)	(1)
50.Çocuğun düşüncelerini yazması ve resim yoluyla ifade edebilmesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
51.Çocuğun kendi dinini ve hayatla ilgili tercihlerini seçebilmesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
52.Toplumda haklarını bilen ve savunabilen çocukların yetiştirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
53.Çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade edebilmesi gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
54.İleriki yaşantınızda hayatınızla ilgili alacağınız bir kararda çocuklarınıza danışırım.	(3)	(2)	(1)
55.Çocuğun kendini gerçekleştirme hakkına sahip olmaları gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
56.Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin hakları olması gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
EĞİTİM HAKKI	Katılıyorum (3)	Kısmen Katılıyorum (2)	Katılmıyorum (1)
57.Çocuk tutuk evlerinde örgün eğitim uygulamasının olması gerekir.	(3)	(2)	(1)
58.Çocuğun aile tarafından istismar ve ihmal edilmesini önlemeye yönelik eğitim politikalarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
59.Eğitim sisteminin, çocuğun eğitim haklarını yaşama geçirme sorumluluğunu	(3)	(2)	(1)

yerine getirebildiğini düşünüyorum.			
60.Özel eğitime muhtaç çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
61.Hasta çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
62.Tutuklanmış çocuklara eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
63. Çocuk hakları konusunda öğrenme ve öğretme bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
64.İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması çocukların “eğitim hakkını” güvence altına almıştır.	(3)	(2)	(1)
65.Hak kavramını bilen ve çocuk haklarını eğitime aktarabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekir.	(3)	(2)	(1)
66.Demokrasi ve insan hakları kültürü oluşumlarında ve faaliyetlerinde çocuk hakları eğitimi ve uygulamaları yeterli düzeyde yapılmaktadır.	(3)	(2)	(1)
67.Kız çocuğuna eşit eğitim fırsatı verildiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
68.Kız çocuklarının okullaştırılmasının artırılması gerektiğini düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
69.Okullarda uygulanan disiplinin çocuk haklarına uygun olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)
70.Çocuklar arasında zengin-yoksul ayrımının engellenmesine yönelik eğitim politikalarının yeterli düzeyde olduğunu düşünüyorum.	(3)	(2)	(1)

EK 2 : ANKET KULLANIM İZİNİ

EK 3 : ANKET UYGULAMA İZİN YAZISI

Evrak Tarih ve Sayısı: 08/03/2017-E.17185

Kardirine

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 99229657-605.01-E.17185
Konu : Mehmet İŞLER' in Veri Toplama
Talebi Hk.

08/03/2017

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 03/03/2017 tarihli, 75654547-605.01-E.16268 sayılı yazınız.

İlgi yazı gereği, Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programı ve Öğretimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Mehmet İŞLER' in "**Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri**" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında Fakültemiz lisans öğrencilerine anket/form uygulama isteği, tüm sorumluluğun ilgili kişiye ait olması koşuluyla Dekanlığımızca uygundur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. İsmail ÇELİK
Dekan V.

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 50913635-605.01-E.20175
Konu : Mehmet İŞLER'in Yüksek Lisans Tez
Çalışması

09/06/2017

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğü Zeve Kampüsü 65080 Tuşba / VAN

İlgi : 07.04.2017 tarih 75548883-605.01/E.5649 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehmet İŞLER'in "Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri" konulu yüksek lisans tez çalışması kapsamında hazırladığı ilgi yazınız ekinde yer alan ölçeğini Üniversitemiz Eğitim Fakültesinde okumakta olan lisans öğrencilerine uygulayabilmesi ilgili Fakültenin 07.05.2017 tarih 18/1 sayılı Bilim Kurulu Kararı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Ahmet ÖGKE
Rektör Yardımcısı

Ek:

- 1- Eğitim Fakültesi Dek.'nın yazısı
- 2- Eğitim Fak. Bilim Kurulu Kararı

BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR.
12.06.2017

Ali DİKİŞ
Posta Sorumlusu

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://cbys.akdeniz.edu.tr/enVision/Dogrula/84B87UT>

Adres: Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Kampus / Antalya
Telefon: 0242 227 44 00/1300 Faks: 0242 310 15 09
e-Posta: oidb@akdeniz.edu.tr Elektronik Ağ: <http://oidb.akdeniz.edu.tr> - Pin Kodu: 50512

Bilgi için: Arzu Löker
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 2422274400

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 17311665-044-
Konu : Anketler (Mehmet İŞLER)

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : a) 12/06/2018 tarihli ve 89377925-044- 89565 sayılı yazı.
b) 23.05.2018 tarih ve 75654547-605.01-E.7866 sayılı yazı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Mehmet İŞLER'in, "Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında uygulama yapma talebine ilişkin Üniversitemiz Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığının yazısı ekte gönderilmektedir.
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Nizami AKTÜRK
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:Görüş yazısı.

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : 44569636-044-
Konu : Anketler (Mehmet İŞLER)

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 31/05/2018 tarihli ve 89377925-044- 84176 sayılı yazı.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Mehmet İŞLER'in, "*Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri*" konulu tez çalışması kapsamında Bölümümüz öğrencilerine anket uygulama isteği eğitim-öğretim programımızı aksatmamak kaydıyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. İbrahim KISAÇ
Bölüm Başkanı

EK 4**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR
SÖZLEŞMESİ****İÇİNDEKİLER****ÖNSÖZ****I.KISIM**

Çocuğun tanımı	Madde 1
Ayrım gözetmeme ilkesi	Madde 2
Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi	Madde 3
Hakların uygulanmasında devletlerin yükümlülükleri	Madde 4
Ana-babanın sorumluluklarına, hak ve ödevlerine saygı	Madde 5
Yaşam ve gelişme hakkı	Madde 6
İsim ve vatandaşlık hakkı	Madde 7
Kimliğin korunması hakkı	Madde 8
Ana-baba ile yaşama hakkı	Madde 9
Ailenin yeniden birleşmesi	Madde 10
Yasa dışı yollarla ülke dışına çıkarma ve geri döndürmemeden korunma hakkı	Madde 11
Çocuğun görüşünün alınması ilkesi	Madde 12
İfade özgürlüğü	Madde 13
Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü	Madde 14
Dernek kurma özgürlüğü	Madde 15
Özel yaşantının korunması hakkı	Madde 16
Gerekli bilgilere ulaşma hakkı	Madde 17
Çocuğun yetiştirilmesinde ana-babanın ve devletin sorumlulukları	Madde 18
Suistimal ve ihmalden korunma hakkı	Madde 19
Aile ortamından yoksun çocuğun korunma hakkı	Madde 20
Evlad edinmeye ilişkin prensipler	Madde 21
Mülteci çocukların durumlarına özgü hakları	Madde 22
Engelli çocukların durumlarına özgü hakları	Madde 23
Sağlık ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakları	Madde 24
Yerleştirme uygulamasını denetim hakkı	Madde 25
Sosyal güvenlik hakkı	Madde 26
Yeterli yaşam standardına ulaşma hakkı	Madde 27
Eğitim hakkı	Madde 28
Eğitimin hedeflerine ilişkini ilkeler	Madde 29
Azınlıklara ve yerli halklara mensup çocukların hakları	Madde 30
Dinlenme, boş zaman değerlendirme ve kültürel etkinliklere katılma hakkı	Madde 31
Çocukların çalışmalarına yönelik ilkeler	Madde 32
Uyuşturucu kullanımından korunma hakkı	Madde 33
Cinsel sömürüden korunma hakkı	Madde 34
Satılma, kaçırılma ve fuhuştan korunma hakkı	Madde 35
Sömürünün diğer biçimlerinden korunma hakkı	Madde 36
İşkence ve özgürlükten yoksun bırakmaya karşı korunma hakkı	Madde 37

Silahlı çatışmadan korunma hakkı	Madde 38
Yeniden sağlığa kavuşturucu bakımdan yararlanma hakkı	Madde 39
Adil yargılanma hakkı ve çocuğa özgü adalet sisteminin ilkeleri	Madde 40
Üstün standartlara uyma yükümlülüğü	Madde 41

II. KISIM

Sözleşmenin uygulanması ve tanıtılması	Madde 42
Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi	Madde 43
Taraf devletlerin rapor verme yükümlülükleri	Madde 44
Uluslararası organların temsil edilme hakları	Madde 45

III. KISIM

Sözleşmenin tüm devletlere açık olması	Madde 46
Sözleşmenin onaylanması	Madde 47
Sözleşmeye katılım	Madde 48
Sözleşmenin yürürlüğe giriş koşulları	Madde 49
Taraf devletlerin sözleşmede değişiklik talep etme yetkisi	Madde 50
Çekince beyan etme usulü	Madde 51
Sözleşmenin fesih şartları	Madde 52
Sözleşmenin tevdi makamı	Madde 53
Sözleşmenin yayın dilleri	Madde 54

İhtirazi Kayıt

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞMESİ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir.

ÖNSÖZ

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler:

Birleşmiş Milletler Andlaşması'nda ilân edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin, doğuştan varlıklarına özgü bulunan haysiyetle birlikte eşit ve devredilemez haklara sahip olmalarının tanınmasının, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu düşünerek,

Birleşmiş Milletler halklarının, insanın temel haklarına ve bireyin, insan olarak taşıdığı haysiyet ve değere olan kesin inançlarını Birleşmiş Milletler Andlaşması'nda bir kez daha doğrulamış olduklarını ve daha geniş bir özgürlük ortamında toplumsal ilerleme ve daha iyi bir yaşam düzeyi sağlama yolundaki kararlılıklarını hatırd tutarak, Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde herkesin, bu metinlerde yer alan hak ve özgürlüklerden ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka görüş, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuştan veya başka durumdan kaynaklanan ayrımlar dâhil, hiçbir ayırım gözetilmeksizin yararlanma hakkına sahip olduklarını benimsediklerini ve ilân ettiklerini kabul ederek,

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğunu ilân ettiğini anımsayarak, Toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunluluğuna inanmış olarak,

Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini kabul ederek, Çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının ve Birleşmiş Milletler Andlaşması'nda ilân edilen ülküler ve özellikle barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini göz önünde bulundurarak,

Çocuğa özel bir ilgi gösterme gerekliliğinin,1924 tarihli, Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'nde ve 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulu'nca kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisi'nde belirtildiğini ve İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde (özellikle 23 ve 24'üncü maddelerinde) ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'de (özellikle 10'uncu maddesinde) ve çocukların esenliği ile ilgili uzman kuruluşların ve uluslararası örgütlerin kurucu ve ilgili belgelerinde tanındığını hatırd tutarak,

Çocuk Hakları Bildirisi'nde de belirtildiği gibi çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğunu hatırd tutarak,

Ulusal ve uluslararası düzeyde çocukları aile yanına yerleştirme ve evlât edinmeye de özel atıfta bulunan Çocuğun Korunması ve Esenliğine İlişkin Toplumsal ve Hukuksal İlkeler Bildirisi; Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları) ve Acil Durumlarda ve Silâhlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmasına İlişkin Bildirinin hükümlerini anımsayarak,

Dünyadaki ülkelerin tümünde çok güç koşullar altında yaşayan ve bu nedenle özel bir ilgiye gereksinimi olan çocukların bulunduğu bilinci içinde, Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin taşıdığı önemi göz önünde tutarak, Her ülkedeki, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliğinin taşıdığı önemin bilincinde olarak,

Aşağıdaki kurallar üzerinde anlaşmaya varmışlardır.

I. KISIM

Madde 1

Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Madde 2

1. Taraf Devletler, bu sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk,

cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırımı veya cezaya tâbi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemi alırlar.

Madde 3

1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Madde 4

Taraf Devletler, bu sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.

Madde 5

Taraf Devletler, bu Sözleşme'nin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

Madde 6

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Madde 7

1. Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır.

2. Taraf Devletler, özellikle çocuğun tabiiyetsiz kalması söz konusu olduğunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ederler.

Madde 8

1. Taraf Devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dâhil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler.

2. Çocuğun kimliğinin unsurlarının bazılarında veya tümünden yasaya aykırı olarak yoksun bırakılması halinde, Taraf Devletler çocuğun kimliğine süratle yeniden kavuşturulması amacıyla gerekli yardım ve korumada bulunurlar.

Madde 9

1. Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana-babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar. Ancak, ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmâl edilmesi durumlarında ya da ana-babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgâhının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir.

2. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca girişilen her işlemde, ilgili bütün taraflara işleme katılma ve görüşlerini bildirme olanağı tanınır.

3. Taraf Devletler, ana-babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler.

4. Böyle bir ayrılık, bir Taraf Devlet tarafından girişilen ve çocuğun kendisinin ana veya babasının veya her ikisinin birden tutuklanmasını, hapsini, sürgün, sınır dışı edilmesini veya ölümünü (ki buna devletin gözetimi altında iken nedeni ne olursa olsun meydana

gelen ölüm dâhildir) tevlit eden herhangi benzer bir işlem sonucu olmuşsa, bu Taraf Devlet, istek üzerine ve çocuğun esenliğine zarar vermemek koşulu ile ana–babaya, çocuğa veya uygun olursa, ailenin bir başka üyesine, söz konusu aile bireyinin ya da bireylerinin bulunduğu yer hakkında gereken bilgiyi verecektir. Taraf Devletler, böyle bir istemin başlı başına sunulmasının ilgili kişi veya kişiler bakımından aleyhe hiç bir sonuç yaratmamasını ayrıca taahhüt ederler.

Madde 10

1. 9’uncu Maddenin 1’inci fıkrası uyarınca Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, çocuk veya ana–babası tarafından, ailenin birleşmesi amaçlarıyla yapılan bir Taraf Devlet ülkesine girme ya da onu terk etme konusundaki her başvuru, Taraf Devletlerce olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınacaktır. Taraf Devletler, bu tür bir başvuru yapılmasının başvuru sahipleri veya aile üyeleri aleyhine sonuçlar yaratmamasını taahhüt ederler.

2. Ana-babası, ayrı devletlerde oturan bir çocuk olağanüstü durumlar hariç, hem ana hem de babası ile düzenli biçimde kişisel ilişkiler kurma ve doğrudan görüşme hakkına sahiptir. Bu nedenle ve 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasına göre Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, Taraf Devletler çocuğun ve ana–babasının Taraf Devletlerin ülkeleri dahil herhangi bir ülkeyi terk etme ve kendi ülkelerine dönme hakkına saygı gösterirler. Herhangi bir ülkeyi terk etme hakkı, yalnızca yasada öngörüldüğü gibi ve ulusal güvenliği, kamu düzenini, kamu sağlığı ve ahlak veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacı ile ve iş bu sözleşme ile tanınan öteki haklarla bağdaştığı ölçüde kısıtlamalara konu olabilir.

Madde 11

1. Taraf Devletler, çocukların yasadışı yollarla ülke dışına çıkarılıp geri döndürülmemesi halleriyle mücadele için önlemler alırlar.

2. Bu amaçla Taraf Devletler iki ya da çok taraflı anlaşmalar yapılmasını ya da mevcut anlaşmalara katılmayı teşvik ederler.

Madde 12

1. Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.

2. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

Madde 13

1. Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

2. Bu hakkın kullanılması yalnızca:

- a. Başkasının haklarına ve itibarına saygı;
- b. Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörölmek ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.

Madde 14

1. Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

2. Taraf Devletler, ana–babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler.

3. Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörölmek ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da ahlâki ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir.

Madde 15

1. Taraf Devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler.

2. Bu hakların kullanılması, ancak yasayla zorunlu kılınan ve demokratik bir toplumda gerekli olan ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni yararına olarak ya da kamu sağlığı ve ahlâkın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla yapılan sınırlamalardan başkalarıyla kısıtlanamaz.

Madde 16

1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz.

2. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 17

Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar.

Bu amaçla Taraf Devletler:

- a. Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29 uncu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;
- b. Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler;
- c. Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;
- d. Kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;
- e. 13 ve 18'inci maddelerde yer alan kurallar göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.

Madde 18

1. Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana-babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabayı gösterirler. Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana-babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler her şeyden önce çocuğun yüksek yararını göz önünde tutarak hareket ederler.

2. Bu sözleşmede belirtilen hakların güvence altına alınması ve geliştirilmesi için Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana-baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapar ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesini sağlarlar.

3. Taraf Devletler, çalışan ana-babanın, çocuk bakım hizmet ve tesislerinden, çocuklarının da bu hizmet ve tesislerden yararlanma hakkını sağlamak için uygun olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 19

1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmâl ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.

2. Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.

Madde 20

1. Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.

2. Taraf Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır.

3. Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında bakıcı aile yanına verme, İslâm Hukukunda kefalet (kafalah), evlât edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir.

Madde 21

Evlât edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraf Devletler, çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edecek ve aşağıdaki ilkeleri gerçekleştireceklerdir:

a. Bir çocuğun evlât edinilmesine ancak yetkili makam karar verir. Bu makam uygulanabilir yasa ve usullere göre ve güvenilir tüm bilgilerin ışığında; çocuğun, ana-babası, yakınları ve yasal vasisine göre durumunu göz önüne alarak ve gereken durumlarda tüm ilgililerle yapılacak görüşme sonucu onların da evlât edinme konusundaki onaylarını alma zorunluluğuna uyararak, kararını verir.

- b. Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlât edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde, ülkelerarası evlât edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğunu kabul ederler.
- c. Başka bir ülkede evlât edinilmesi düşünülen çocuğun, kendi ülkesinde mevcut evlât edinme durumuyla eşdeğer olan güvence ve ölçülerden yararlanmasını sağlarlar.
- d. Ülkelerarası evlât edinmede, yerleştirmenin ilgililer bakımından yasadışı para kazanma konusu olmaması için gereken bütün önlemleri alırlar.
- e. Bu maddedeki amaçları, uygun olduğu ölçüde, ikili ya da çok taraflı düzenleme veya anlaşmalarla teşvik ederler ve bu çerçevede, çocuğun başka bir ülkede yerleştirilmesinin yetkili makam veya organlar tarafından yürütülmesini güvenceye almak için çaba gösterirler.

Madde 22

1. Taraf Devletler, ister tek başına olsun isterse ana babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve söz konusu Devletlerin taraf oldukları diğer Uluslar arası Sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.
2. Bu nedenle, Taraf Devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetler arası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesi ile yeniden bir araya gelebilmesi için ana babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak ayrı düşmüş bir çocuğa bu Sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana-babası ya da ailesinin başkaca üyelerinden hiçbirisi bulunmayan çocuğa da tanınacaktır.

Madde 23

1. Taraf Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler.

2. Taraf Devletler, özürlü çocukların özel bakımdan yararlanma hakkını tanırlar ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun durumu ve ana-babanın veya çocuğa bakanların içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılmasını teşvik ve taahhüt ederler.

3. Özürlü çocuğun, özel bakıma gereksinimi olduğu bilincinden hareketle bu maddenin 2'nci fıkrası uyarınca yapılması öngörülen yardım, çocuğun ana- babasının ya da çocuğa bakanların parasal (mali) durumları göz önüne alınarak, olanaklar ölçüsünde ücretsiz sağlanır. Bu yardım; özürlü çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere düzenlenir ve çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını güder.

4. Taraf Devletler, uluslararası işbirliği ruhu içinde, özürlü çocukların koruyucu sıhhi bakımı, tıbbi, psikolojik ve işlevsel tedavileri alanlarına ilişkin gerekli bilgilerin alışverişi yanında, rehabilitasyon, eğitim ve mesleki eğitim hizmetlerine ilişkin yöntemlerin bilgilerini de içerecek şekilde ve Taraf Devletlerin bu alanlardaki güçlerini, anlayışlarını geliştirmek ve deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla bilgi dağıtımını ve bu bilgidan yararlanmayı teşvik ederler. Bu bakımdan, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri, özellikle göz önüne alınır.

Madde 24

1. Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

2. Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle:

- a. Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi,
- b. Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımın ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması;
- c. Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanı sıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu

sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını göz önüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi,

d. Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması,

e. Bütün toplum kesimlerinin özellikle ana-babalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması,

f. Koruyucu sağlık bakımlarının, ana-babaya rehberliğini, aile planlanması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

4. Taraf Devletler, bu maddede tanınan hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini tedricen sağlamak amacıyla uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve teşviki konusunda karşılıklı olarak söz verirler. Bu konuda gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.

Madde 25

Taraf Devletler, yetkili makamlarca korunma ve bakım altına alma, bedensel ya da ruhsal tedavi amaçlarıyla hakkında bir yerleştirme tedbiri uygulanan çocuğun, gördüğü tedaviyi ve yerleştirilmesine bağlı diğer tüm şartları belli aralıklarla gözden geçirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

Madde 26

1. Taraf Devletler, her çocuğun, sosyal sigorta dahil, sosyal güvenlikten yararlanma hakkını tanır ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar.

2. Sosyal Güvenlik, çocuğun ve çocuğun bakımından sorumlu olanların kaynakları ve koşulları göz önüne alınarak ve çocuk tarafından ya da onun adına yapılan sosyal güvenlikten yararlanma başvurusuna ilişkin başkaca durumlar da göz önünde tutularak sağlanır.

Madde 27

1. Taraf Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.

2. Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imkânlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana-babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer.
3. Taraf Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, ana babaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.
4. Taraf Devletler, Taraf Devlet ülkesinde veya başka ülkede bulunsun; ana- babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alırlar. Özellikle çocuğa karşı mali sorumluluğu olan kişinin, çocuğun ülkesinden başka bir ülkede yaşaması halinde, Taraf Devletler bu konuya ilişkin uluslararası anlaşmalara katılmayı veya bu tür anlaşmalar akdinin yanı sıra başkaca uygun düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederler.

Madde 28

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:
 - a. İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler.
 - b. Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar.
 - c. Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler.
 - d. Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler.
 - e. Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.
2. Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.

Madde 29

1. Taraf Devletler çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler:
 - a. Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi,
 - b. İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Andlaşması'nda benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi,
 - c. Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi,
 - d. Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması,
 - e. Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi.

2. Bu maddenin veya 28'inci maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen ilkelere saygı gösterilmesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin Devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla, aykırı sayılacak biçimde yorumlanmayacaktır.

Madde 30

Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların var olduğu Devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 31

1. Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.
2. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

Madde 32

1. Taraf Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler.
2. Taraf Devletler, bu maddenin uygulamaya konulmasını sağlamak için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemi alırlar. Bu amaçlar ve öteki uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz önünde tutularak, Taraf Devletler özellikle şu önlemleri alırlar:
 - a. İşe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tespit ederler.
 - b. Çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemeleri yaparlar.
 - c. Bu maddenin etkili biçimde uygulanmasını sağlamak için ceza veya başka uygun yaptırımlar öngörürler.

Madde 33

Taraf Devletler, çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemleri alırlar.

Madde 34

- Taraf Devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla Taraf Devletler özellikle:
- a. Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını,

- b. Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini,
- c. Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini, önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar.

Madde 35

Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar.

Madde 36

Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.

Madde 37

Taraf Devletler aşağıdaki hususları sağlarlar:

- a. Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tâbi tutulmayacaktır. On sekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.
- b. Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.
- c. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.
- d. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuk, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olacağı gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili,

bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacaktır.

Madde 38

1. Taraf Devletler, silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun, çocukları da kapsayan insani kurallarına uymak ve uyulmasını sağlamak yükümlülüğünü üstlenirler.
2. Taraf Devletler, on beş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için uygun olan bütün önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, özellikle on beş yaşına gelmemiş çocukları askere almaktan kaçınırlar. Taraf Devletler, on beş ile on sekiz yaş arasındaki çocukların silah altına alınmaları gereken durumlarda, önceliği yaşça büyük olanlara vermek için çaba gösterirler.
4. Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslararası insani hukuk kuralları tarafından öngörülen yükümlülüklerine uygun olarak, Taraf Devletler, silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 39

Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir.

Madde 40

1. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.
2. Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz-önünde tutularak Taraf Devletler özellikle, şunları sağlarlar:

a. İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmâl nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlâlde bulunduğu da kabul edilmeyecektir.

b. Hakkında ceza kanununu ihlâl iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir:

i. Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak,

ii. Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana–babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak,

iii. Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu göz önüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana–babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması,

iv. Tanıklık etmek ya da suç ikrarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması,

v. Ceza yasasını ihlâl ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi,

vi. Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması,

vii. Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak.

3. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:

- a) Ceza Yasasını ihlâl konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığı kabulü,
- b) Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencele tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.

4. Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.

Madde 41

Bu sözleşmede yer alan hiçbir husus, çocuk haklarının gerçekleştirilmesine daha çok yardımcı olan ve:

1. Bir Taraf Devletin yasında veya
2. Bu Devlet bakımından yürürlükte olan uluslararası hukukta yer alan hükümleri etkilemeyecektir.

Madde 42

Taraf Devletler, Sözleşme ilke ve hükümlerinin uygun ve etkili araçlarla yetişkinler kadar çocuklar tarafından da yaygın biçimde öğrenilmesini sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 43

1. Taraf Devletlerin bu Sözleşme ile üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirme konusunda kaydettikleri ilerlemeleri incelemek amacıyla, görevleri aşağıda belirtilen bir Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur.
2. Komite bu Sözleşme ile hükme bağlanan alanda yetenekleriyle tanınmış ve yüksek ahlak sahibi on uzmandan oluşur. Komite üyeleri Taraf Devletlerce kendi vatandaşları arasından ve kişisel olarak görev yapmak üzere, adil bir coğrafi dağılımı sağlama gereği ve başlıca hukuk sistemleri göz-önünde tutularak seçilirler.
3. Komite üyeleri, Taraf devletlerce gösterilen kişiler listesinden gizli oyla seçilirler. Her Taraf Devlet, vatandaşları arasından bir uzmanı aday gösterebilir.
4. Komite için ilk seçim, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girişini izleyen altı ay içinde yapılır. Sonraki seçimler iki yılda bir yapılır. Her seçim tarihinden en az dört ay önce, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, Taraf Devletleri iki ay içinde adaylarını göstermeye yazılı olarak davet eder. Daha sonra Genel Sekreter böylece belirlenen

kişilerden, kendilerini gösteren Taraf Devletleri de işaret ederek, alfabetik sıraya göre oluşturduğu bir listeyi, Taraf Devletlere bildirir.

5. Seçimler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde, Genel Sekreter tarafından davet edilen Taraf Devletler toplantılarında yapılır. Nisabı, Taraf Devletlerin üçte ikisinin oluşturduğu bu toplantılarda, hazır bulunan ve oy kullanan Devletlerin salt çoğunluğuyla en fazla oy alan kişiler Komiteye seçilir.

6. Komite üyeleri dört yıl için seçilir. Aday gösterildikleri takdirde yeniden seçilebilirler. İlk seçimde seçilmiş olan beş üyenin görevi iki yıl sonra sona erer, bu beş üyenin isimleri ilk seçimden hemen sonra toplantı başkanı tarafından çekilen kura ile belirlenir.

7. Bir komite üyesinin ölmesi veya çekilmesi ya da başka herhangi bir nedenle bir üyenin Komitedeki görevlerini yapamaz hale gelmesi durumunda adaylığını öneren Taraf Devlet, Komitenin onaylaması koşuluyla, böylece boşalan yerdeki görev süresi doluncaya kadar, kendi vatandaşları arasından başka bir uzmanı atayabilir.

8. Komite, iç tüzüğünü kendisi belirler.

9. Komite, memurlarını iki yıllık bir süre için seçer.

10. Komite toplantıları olağan olarak Birleşmiş Milletler Teşkilatı Merkezinde ya da Komite tarafından belirlenecek başka uygun bir yerde yapılır. Komite olağan olarak her yıl toplanır. Komite toplantılarının süresi, gerektiğinde, Genel Kurulca onaylanmak koşuluyla, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin bir toplantısıyla belirlenir veya değiştirilir.

11. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri gerekli maddi araçları ve personeli bu Sözleşme ile kendisine verilen görevleri etkili biçimde görebilmesi amacıyla, Komite emrine verir.

12. Bu Sözleşme uyarınca oluşturulan Komitenin üyeleri, Genel Kurulun onayı ile, Birleşmiş Milletler Teşkilatının kaynaklarından karşılanmak üzere, Genel Kurulca saptanan şart ve koşullar çerçevesinde kararlaştırılan ücreti alırlar.

Madde 44

1. Taraf Devletler, bu sözleşmede tanınan hakları yürürlüğe koymak için, aldıkları önlemleri ve bu haklardan yararlanma konusunda gerçekleştirilen ilerlemeye ilişkin raporları:

- a. Bu Sözleşme'nin, ilgili Taraf Devlet bakımından yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak iki yıl içinde,

b. Daha sonra beş yılda bir,

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığı ile Komiteye sunmayı taahhüt ederler.

2. Bu madde uyarınca hazırlanan raporlarda, bu sözleşmeye göre üstlenilen sorumlulukların, şayet varsa, yerine getirilmesini etkileyen nedenler ve güçlükler belirtilecektir. Raporlarda ayrıca, ilgili ülkede Sözleşme'nin uygulanması hakkında Komiteyi etraflıca aydınlatacak biçimde yeterli bilgi de bulunacaktır.

3. Komiteye etraflı bilgi içeren bir ilk rapor sunmuş olan Taraf Devlet, bu maddenin 1 (b) bendi gereğince sunacağı sonraki raporlarında daha önce verilmiş olan temel bilgileri tekrarlamayacaktır.

4. Komite, Taraf Devletlerden Sözleşme'nin uygulamasına ilişkin her türlü ek bilgi isteminde bulunabilir.

5. Komite, iki yılda bir Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığı ile Genel Kurula faaliyetleri hakkında bir rapor sunar.

6. Taraf Devletler kendi raporlarının ülkelerinde geniş biçimde yayımını sağlarlar.

Madde 45

Sözleşme'nin etkili biçimde uygulanmasını geliştirme ve Sözleşme kapsamına giren alanda uluslararası işbirliğini teşvik etmek amacıyla:

a. Uzmanlaşmış kurumlar, UNICEF ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organları, bu Sözleşme'nin kendi yetki alanlarına ilişkin olan hükümlerinin uygulanmasının incelenmesi sırasında, temsil edilmek hakkına sahiptirler. Komite; uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve uygun bulunduğu öteki yetkili kuruluşları, kendi yetki alanlarını ilgilendiren konularda uzman olarak görüş vermeye davet edebilir. Komite, uzmanlaşmış kurumları, UNICEF'i ve Birleşmiş Milletler Teşkilatının öteki organlarını kendi faaliyet alanlarına ilişkin kesimlerde Sözleşme'nin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir.

b. Komite, uygun bulunduğu takdirde, Taraf Devletlerce sunulmuş, bir istem içeren ya da teknik danışma veya yardım ihtiyacını belirten her raporu, gerekiyorsa Komitenin bu istek veya ihtiyaca ilişkin tavsiye ve gözlemlerini de ekleyerek, uzmanlaşmış kurumlara, UNICEF'e ve öteki yetkili kuruluşlara gönderir.

c. Komite, Genel Kurula Genel Sekreterden Komite adına çocuk haklarına ilişkin sorunlarda incelemeler yaptırması isteğinde bulunulmasını, tavsiye edebilir.

d. Komite, bu Sözleşme'nin 44 ve 45'inci maddeleri uyarınca alınan bilgilere dayanarak, telkin ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Bu telkin ve genel nitelikteki tavsiyeler, ilgili olan her Taraf Devlete gönderilir ve şayet varsa, Taraf Devletlerin yorumları ile birlikte Genel Kurulun dikkatine sunulur.

Madde 46

Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.

Madde 47

Bu Sözleşme onaylamaya bağlı tutulmuştur. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Madde 48

Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açık olacaktır. Katılma belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

Madde 49

1. Bu Sözleşme, yirminci onay ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi tarihini izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.
2. Yirminci onay ya da katılma belgesinin tevdiinden sonra bu sözleşmeyi onaylayacak ya da ona katılacak Devletlerin her biri için, bu Sözleşme, söz konusu Devletin onay ya da katılma belgesini tevdi tarihinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 50

1. Bu sözleşmeye Taraf herhangi bir Devlet bir değişiklik önerisinde bulunabilir ve buna ilişkin metni Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edebilir. Genel Sekreter bunun üzerine değişiklik önerisini Taraf Devletlere, önerinin incelenmesi ve oya konulması amacıyla bir Taraf Devletler Konferansı oluşturulmasını isteyip istemediklerini kendisine bildirmeleri kaydıyla, iletir. Böyle bir duyuru tarihini izleyen dört ay içinde Taraf Devletlerin en az üçte biri söz konusu konferansın toplanmasından yana olduklarını ifade ederlerse Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilatı çerçevesinde bu konferansı düzenler. Konferansta hazır bulunan ve oy kullanan Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen her değişiklik, onay için Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunulur.

2. Bu maddenin 1'inci fıkrasında yer alan hükümlere uygun olarak kabul edilen bir değişiklik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylandığı ve bu sözleşmeye Taraf Devletlerin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edildiği zaman yürürlüğe girer.

3. Bir değişiklik yürürlüğe girdiği zaman, onu kabul eden Taraf Devletler bakımından bağlayıcılık taşır. Öteki Taraf Devletler bu Sözleşme hükümleri ve daha önce kabul ettikleri her değişiklikle bağlı kalırlar.

Madde 51

1. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, onay ya da katılma anında yapılabilecek çekincelerin metnini alacak ve bütün Devletlere bildirecektir.

2. Bu Sözleşme'nin amacı ve konusu ile bağdaşmayan hiçbir çekinceye izin verilmeyecektir.

3. Çekinceler, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterince, geri alınacağına ilişkin bildirimde bulunma yoluyla her zaman geri alınabilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, bütün Devletleri haberdar eder. Böyle bir bildirim, Genel Sekreter tarafından alındığı tarihte işlerlik kazanır.

Madde 52

Bir Taraf Devlet, bu sözleşmeyi, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine vereceği yazılı bildirim yoluyla feshedebilir. Fesih, bildirim Gen. Sekreter tarafından alınması tarihinden bir yıl sonra geçerli olur.

Madde 53

Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri, bu Sözleşme'nin tevdi makamı olarak belirlenmiştir.

Madde 54

İngilizce, Arapça, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri de aynı derecede geçerli olan bu Sözleşme'nin özgün metni, Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

İhtirazi Kayıt:

Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'sinin 17, 29 ve 30. maddeleri hükümlerini T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmaktadır.

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

22.07.2019

Tez Başlığı / Konusu

“Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 281 sayfalık kısmına ilişkin, 20/08/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından **Ithenticate** intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 18 (yüzde on sekiz) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

22.07.2019

Mehmet İŞLER

Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Mehmet İŞLER

Öğrenci No : 149401074

Anabilim Dalı : Eğitim Programı ve Öğretimi

Programı : Eğitim Programı ve Öğretimi

Statüsü Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Prof. Dr. Zihni KEREY
22.07.2019

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR

22.07.2019

Servet CAN

Enstitü Sekreteri